V. VOICULESCU
în grădina
Ghetsemani
Antologie de poezie mistică

In 1927, anul în care apărea volumul Poeme cu îngeri, ce avea să devină emblematic pentru întreaga operă a lui V. Voiculescu, pictoriţa Maria Pillat-Brateş, soţia lui Ion Pillat, expunea Portretul poetului V. Voiculescu, imagine a personalităţii spirituale a scriitorului de care soţul ei era legat mai puternic decît de un frate.[1] Pictoriţa şi poetul erau şi ei profund înrudiţi spiritual: temperamente puternic pasionale, disciplinate pînă la austeritate în manifestările lor exterioare, căutînd prin artă o cale de comunicare cu nevăzuta lume a arhetipurilor. „Chipul care se uita la mine din tablou venea, dincolo de asemănare, dintr-o taină."[2] Un bărbat fără vîrstă, cu trăsături fine, dar puternic conturate, se află în cadrul în formă de cruce al unei ferestre. Dincolo de fereastră, se conturează peisajul unui oraş patriarhal, cu case alipite una de cealaltă, fără intervale de respirat între ele, un spaţiu din care nu există evadare decît în sus, prin turla bisericii, din pătratul superior al suprafeţei organizate de cruce, unde nu se mai află nimic altceva. Turla bisericii, în fundal, şi ochii poetului, în prim-plan, se află pe aceeaşi linie. El nu priveşte lumea prin fereastra-cruce. Stă aproape cu spatele la ea. Ochii îi sînt aţintiţi spre cel din faţa lui, pe care cu siguranţă nu-l văd. Privirea îi e tensionată de o forţă interioară, de o aşteptare care străbate dincolo de lucruri şi dincolo de privitor. Se sprijină de cruce? Umerii lui puternici par pregătiţi să o poarte? Privirea lui vede răstignirea?

*

Două tipuri de raportare la transcendent se conturează în opera poetică a lui V. Voiculescu, tipuri succesive, marcînd adîncirea în trăirea mistică: poemele publicate pînă în 1944, concepute de un credincios care trăieşte sui generis în cadrele convenţionale ale reprezentărilor religioase, şi poemele publicate postum, concepute pentru a fi comunicate unui grup foarte restrîns

Note:

[1] Maria Pillat-Brateş, Pictură şi reverie, ediţie îngrijită de Monica Pillat şi Doina Uricariu, Universalia Publishers, 2006, p. 42.

[2] Ibidem, p. 72.

de prieteni, poeme în care orice convenţie e abolită în favoarea unui lirism eroic, al dialogului direct cu divinitatea. Poetul trăieşte de la începutul la sfîrşitul vieţii într-un univers al credinţei, adică al unei convingeri interioare neclintite într-o putere transcendentă care hotărăşte formele şi mersul lumii. Nu există, pe tot traseul vieţii sale, un singur moment de ezitare sau de şovăire în recunoaşterea existenţei acestei puteri transcendente, aşa cum nu apare nici nevoia de a primi dovezi palpabile sau logice asupra unei realităţi metafizice. Lui i-a fost dăruit de la început harul de a crede şi uneori de a accede la o lume spirituală organizată, cel puţin la început, conform unor imagini tradiţionale. Copil, vedea îngeri invizibili pentru sora lui mai mare. Pentru credinţă nu contează decît convingerea subiectivă în realitatea unor mesageri divini, convingere care nu are nevoie de verificări obiective. Este o convingere însoţită de sentimentul viu al unei prezenţe, de conştiinţa unui mesaj. „Putem afirma cu siguranţă că în sferele de experienţă religioasă multe persoane [...] posedă obiectele credinţei lor nu doar în forma conceptelor pe care intelectul lor le acceptă ca fiind adevărate, ci mai degrabă sub forma unor realităţi cvasi-sensibile direct percepute. Aşa cum sentimentul prezenţei reale a acestor obiecte este fluctuant, aşa şi credinciosul alternează în credinţa sa între căldură şi răceală."[3]

Am apelat al citatul din William James întrucît prelegerile acestuia despre experienţa religioasă au constituit una dintre lecturile fundamentale ale tînărului V. Voiculescu, el organizîndu-şi relatarea propriilor trăiri în funcţie de experienţele sistematizate de filosoful american.

Este prima trăsătură de care trebuie să ţinem seama în orice încercare de analiză a universului spiritual al scriitorului: convingerea neclintită într-o prezenţă de nedefinit, de neexplicat, dar incontestabilă. O convingere care poate cunoaşte momente de fervoare şi momente de apatie, momente de tăcere îngheţată sau momente de extaz, dar care nu e niciodată pusă la îndoială sau negată. Voiculescu e născut cu harul credinţei, componentă genetică a spiritului său. Formele dogmatice sau rituale în care îşi exprimă credinţa sînt variabile istorice.

O altă caracteristică, mai greu de acceptat pentru cei nedăruiţi cu capacitatea de a avea experienţe similare, constă într-o înzestrare nativă cu o formă specială de bioenergie, superioară mediei. Nici una dintre manifestările de taumaturg sau de scriitor ale lui V. Voiculescu nu pot fi explicate în afara acestui dat. De la experierea, copil fiind, a vibraţiei în buzunarul de la piept a unei mici cărţi-talisman, la diagnosticele fulger pe care le punea medicul transpunîndu-se instantaneu în personalitatea pacientului şi la organizarea întregii sale opere literare scrise în singurătate după şaizeci de ani în funcţie de comunicarea spirituală cu o energie cosmică atotprezentă,

Note:

[3] William James, Tipurile experienţei religioase, traducere de Mihaela Căbulea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998, p. 47.

fără spaţiu, fără timp, toate manifestările pe care martorii le pot descrie fie ca acte pragmatice, fie ca acte literare (cele mai multe sub forma unei intertextualităţi regăsite sub formă de comunicare spirituală între doi creatori) sînt de neînţeles în afara recunoaşterii acestei înzestrări genetice. O înzestrare pe care omul şi scriitorul au perfecţionat-o prin lecturi şi antrenamente speciale, unele de tipul focalizării energiilor spirituale în rugăciune. Dar asupra căreia Voiculescu a păstrat o discreţie absolută. Ştia că astfel de experieri sînt strict individuale, că nu pot fi transmise, ci numai sugerate, recurgînd la o aproximaţie simbolică, dar că pot fi recunoscute de cei care au avut trăiri similare. Cîţiva dintre aceştia au fost printre puţinii lui prieteni. Singurătatea şi discreţia rămîn condiţiile în care se desfăşoară neobişnuitul traseu spiritual al lui Voiculescu. Nesubordonarea faţă de nici un fel de dogmă, ritual, adeziune de orice fel l-a situat pe medicul-scriitor într-o poziţie destul de ingrată din perspectivă istorico-socială: nefiind reprezentantul nimănui - biserică, grupare religioasă, conclav umanitar, reuniune de cenaclu -, nu a avut nici sprijinul, nici beneficiile care decurg din promovarea în numele unei colectivităţi. A rămas un individualist singuratic, cu absolută îngăduinţă faţă de oricine şi orice, dar imposibil de subordonat altei puteri decît aceleia transcendente, cu care încerca să intre în comunicare. „Pe acest om nu l-a cunoscut nimeni" (Dinu Pillat). Evoluţia procedeelor prin care încearcă să-şi comunice experierile unor oameni aflaţi pe o altă treaptă spirituală decît el însuşi se confundă cu evoluţia mijloacelor sale literare.

Poetul era un matur copleşit de suferinţă, durere şi deznădejde atunci cînd îşi rememora reprezentările naive ale copilăriei asupra transcendentului: Dumnezeu semăna foarte bine cu boierul din sat, vieţuind într-un fel de palat-conac din care ieşea numai spre a hrăni cu grăunţe porumbeii-îngeri, vieţuitori într-un fel de coteţ mai mare - cerul (un cort, pentru Moise). Imaginile concret familiare, antropomorfismul, reducerea necunoscutului la cunoscut, ingenuitatea absolută, neproblematizantă şi voit stîngace dau acestor prime reprezentări naiv picturale ale divinităţii o seninătate pe care Voiculescu nu o va mai atinge niciodată. E seninătatea copilului care crede, nu cercetează, şi pentru care logica şi absurdul încă nu există. Dar e seninătatea proiectată retroactiv a unui matur vulnerabil şi vulnerat, rănit iremediabil de dascălul isteţ care l-a asigurat că „Dumnezeu / Nu-i ca boierul din satul meu" şi că „Cerul nu-i deloc coteţ" (Dumnezeul copilăresc).

Dubla natură christică, divino-umană, e trăită prin identificarea spontană cu evenimentele din Săptămîna Patimilor a unei mici fiinţe dedublate: copilul care ştie că suferinţa se va sfîrşi cu învierea trăieşte totul pentru entuziasmul şi bucuria sfîrşitului fericit: „Vineri Te prohodeam apoi de-a bine, / Biserica era o slavă de fum şi pară, / Vădanele boceau toţi morţii pe-afară, / Mama mă strîngea la piept cu suspine / Şi muream şi noi toţi cu Tine / Pînă ce duminică înviam iară: / Tu ca să Te urci la cer şi să Te schimbi la faţă, / Noi ca să ne-ntoarcem jinduiţi la viaţă, / La ouă, la miel, la cozonaci / Şi la scrânciobul aninat între copaci" (Isus din copilărie).

Modalitatea poetică este a naraţiunii simple, cu elementele descriptive juxtapuse, naiv versificate, într-o atmosferă senină, echivalent verbal al unei picturi naive pe sticlă. Mîna care pictează nu este însă a unui pictor naiv, ci a unuia care caută să regăsească ingenuitatea de atunci, mîna maturului dezabuzat pentru care amintirea copilului e întărire sufletească. Două analogii se impun, din lumea artelor plastice: cu grafica lui A. Demian, ilustratorul Gândirii, şi cu excepţionalele ilustraţii ale Măriei Pillat-Brateş la Povestea Maicii Domnului de Ion Pillat (reproduse pentru prima dată în albumul citat). Sufletul curat se roagă încrezător şi trăieşte într-o familiaritate absolută cu toate personajele universului biblic: „Domnul mă asculta şi puteam orice să-i cer. / Dar aveam cunoscuţi şi prieteni toţi sfinţii din cer. / Isus mi-era ca frate-miu ce dormea-n copaie..." (Cheia de aur). Pînă cînd se va produce ruptura: universul magic dispare, rugăciunea nu-l mai învie şi sufletul împietreşte. Poetul se transformă dintr-un participant într-un martor.

Indiferent de tema abordată, procedeul cel mai utilizat de Voiculescu constă în construirea unei imagini cu semnificaţie uşor de descifrat, într-o primă etapă a creaţiei, sau cu sens multiplu, în etapa ultimă. Alegoria este univoc decodabilă, sensul ei nu e niciodată ambiguu sau echivoc; simbolul e plurisemantic, sensul lui e întotdeauna încărcat de conotaţii personale şi niciodată pe deplin fixat. Cea dintîi etapă a poeziei mistice a lui Voiculescu este preponderent descriptivă sau epică, tinzînd spre alegorie. Cea de-a doua etapă va fi marcat lirică, va renunţa în cea mai mare parte la figurile alegorice (îngerii şi magii vor fi aproape inexistenţi), înlocuindu-le printr-un dialog direct cu divinitatea, şi va tinde spre simbol. Pînă în jurul vîrstei de şaizeci de ani, poetul desenează în linii simple o icoană, reprezentînd un bine cunoscut personaj biblic - Iisus, Fecioara, îngerii, magii dar îi acordă întotdeauna personajului o semnificaţie personală, mai mult sau mai puţin tradiţională.

Cînd se inspiră din Evanghelii, Voiculescu se opreşte întotdeauna la Evanghelia după Luca. Nu numai pentru că Luca era medic, pictor (primul iconar) şi narator, ci şi pentru că textul său este cel mai bogat în imagini şi cel mai apt să stîrnească fantazia vizionară. Poetul alege de la început, ca emblematic, momentul răstignirii. Construieşte o imagine a lui Iisus-omul în suferinţă, a durerii atotcuprinzătoare a celor din jur, dar nu sugerează prin nimic apropiata înviere, ca şi cum el însuşi, ca participant la momentul morţii pe cruce, s-ar afla în aceeaşi stare de ignoranţă ca şi apropiaţii lui Iisus înainte ca învierea acestuia să li se reveleze. Momentul suspendat al unei morţi în aparenţă fără speranţă, al unei tensiuni deocamdată fără viitor, este ales de Voiculescu pentru a deschide primul său volum de versuri, din 1916: „Isus murea pe cruce. Sub arşiţa grozavă / Pălea curata-i frunte ce-o sîngerase spinii. / Pe stîncile Golgotei tot cerul Palestinii / Părea că varsă lavă. // Şi chiar

în clipa morţii huliră cărturarii [...] / Zdrobită, la picioare-i zăcea plîngînd Maria [...] // Departe ucenicii priveau făr' de putere [...] // Tîrziu porni mulţimea în pilcuri spre cetate [...] // Măslini fără de frunză dormeau mocniţi pe coaste / în vale, ca-ntr-o pîclă dormea Ierusalimul, / Pe cruce somnul morţii dormea de-acum sublimul / Isus, vegheat de oaste" (Pe cruce). Nici un fel de comentariu, nici o preştiinţă a ceea ce va urma. Numai clipa devenită veşnică, prin icoană, a suferinţei. Şi, în subtext, identificarea cu unul dintre privitorii care înregistrează durerea, fără să-i cunoască sfîrşitul. Acesta va fi procedeul prim al lui Voiculescu: descrierea din perspectiva martorului contemporan cu personajul descris. Tehnica, precum şi mentalitatea din care izvorăşte ea se vor repeta: Maica Domnului jeluieşte zdrobită şi umilită la picioarele unui mort ce doarme „cu chipul crunt şi mohorît, surd la bocetele mamei, gol, plin de sînge, ocărit" (Stă Maica Domnului). Singurul lucru pe care îl pot face ucenicii e să întindă un giulgiu peste cadavru. Martorul, în această etapă a trăirii divinului prezent în lume, este cel ce vede, fără a înţelege. Nu numai poetul, ci şi Maica şi ucenicii se află în această stare. Pe o treaptă superioară, în a doua parte a vieţii poetului, martorul va deveni cel ce îl vede pe Dumnezeu, îl recunoaşte, i se smereşte, chiar dacă ştie că nu poate înţelege. Figura lui Iisus, pe această primă treaptă, e departe de a fi convenţională. Personajul descris de Voiculescu nu este Iisus cel din Evanghelii, poetul imaginează alte evenimente decît cele consemnate de Marcu, Matei, Luca şi loan şi îi atribuie fiului lui Dumnezeu trăiri - adică o psihologie - mai aproape de o natură umană decît de una divină. O primă apariţie este a unui Iisus - geniu descris metaforic, cu selectarea semnificaţiilor din zona intelectuală (Isus, Panem et circenses): cununa de spini nu este nici reală, nici tradiţional-simbolică (spinii - raze ale nimbului de suferinţă), este o reunire de cugetări dureroase, iar hlamida sfîşiată e semnul eşecului unui geniu profetic. învăţătura lui către oameni: „Viaţa luminoasă ce-o vom trăi odată, / In ceruri, laolaltă, / S-o-nceapă fiecare de-aici, de pe pămînt" nu stîrneşte decît ură şi răzbunare. Cel care pare a-i fi recunoscut divinitatea, Iosif din Arimatea, cel care, conform legendei, a cules în pocalul de la Cina cea de taină sîngele Mîntuitorului, geme astfel al picioarele crucii: „în van zvîrlişi pe drumuri comoara minţii tale! / Şi duhu-ţi de iubire la cei flămînzi şi prunci; / De prefăceai în pîine doar pietrele-ţi din cale / Flămînda gloată, Doamne, te-ar fi crezut atunci!" Iosif din Arimatea e unul dintre primii nemulţumiţi de modul de a acţiona al fiului lui Dumnezeu (un altul va fi orbul vindecat doar de orbirea fizică), el are nevoie de miracole pentru a crede. Iar miracolul pe care îl crede hotărîtor este identic cu acela pe care i-a cerut Satana să-l săvîrşească, atunci cînd l-a ispitit în pustiu: prefacerea pietrelor în pîini, îndestularea numai a pîntecului. Iosif crede că suferinţa Mîntuitorului ar fi putut fi cruţată dacă El ar fi acceptat ispita diavolului! Pentru acest Iosif, lumea îi aparţine întru totul Satanei, care e cel mai în măsură să ştie de ce fel de miracole au nevoie oamenii. Poetul nu descrie o lume a speranţei în mîntuire, ci

o lume în care speranţa în mîntuire e manipulată de diavol. Figura lui Iisus savîrşind miracole pe care oamenii nu mai sînt capabili să le înţeleagă, într-o lume în care credinţa, fie şi dobîndită prin convertire în faţa minunii, nu mai e posibilă, îl va obseda pe Voiculescu. La bătrîneţe, cînd îşi va rescrie multe dintre temele tinereţii, Iisus cel nerecunoscut de popor, chiar după ce săvîrşeşte miracolul săturării mulţimii, va deveni personajul central al povestirii Ciorbă de bolovan.

Cu totul neconvenţională pentru epoca sa, dar nu şi pentru momentul actual, este figura lui Iisus din poemul Pregătiri de cină. Ucenicii sînt imaginaţi pregătind festivitatea de Pesach, Iuda tocmindu-se pentru mielul de jertfă, loan aducînd apă, Petru ascuţindu-şi cuţitul pentru sacrificiu. Iisus priveşte spectacolul pregătirilor pentru jertfirea celui nevinovat cu sentimente contradictorii: „O silă uriaşă şi-o milă nesfîrşită / Ca umbra şi lumina luptau în el amarnic". Odată obţinut mielul de jertfă, acesta îi e adus învăţătorului: „Era un miel molatic cu laţele plăviţe, / Mirositor a lapte - şi-l toropise somnul, / Cu fruntea cucuiată de două mici corniţe, / Şi presimţind scăparea, a behăit spre Domnul." Cu inima sfîşiată, Iisus sărută făptura fără păcat şi o dă spre jertfire. Ucenicii pornesc voioşi spre sacrificiu. Iisus se comportă faţă de miel tot aşa cum se va comporta Tatăl faţă de el: îl jertfeşte prin sărutare, îl trimite ca sol pentru răscumpărare. Sărutul e semnalul: „Doar Iuda-nţepenise, holbat năuc pe scară / Privind sărutul tainic ce osîndise mielul." Ne aflăm în faţa unuia dintre poemele de tinereţe ale lui Voiculescu, în care acesta anticipează o tehnică foarte frecventă în viitoarele sonete: cea a finalului care deschide o nouă dramă, fără s-o închidă pe cea expusă. Scena imaginată de poet e anticiparea sacrificiului răscumpărător. Un personaj esenţial al scenei este Iuda: el pare a se afla în stare de şoc, înţelegînd necesitatea sacrificiului şi desemnarea jertfei prin sărut. Este clipa în care Iuda pare a avea viziunea destinului christic şi, fiind singurul care înţelege, a rolului ce-i revine lui însuşi în declanşarea evenimentelor. Atît de controversata, recent descoperită, Evanghelie după Iuda, în care acesta apare ca desemnat să declanşeze jertfirea necesară, este întru totul anticipată de poemul lui Voiculescu. Aceasta e perioada, timpurie, în care începe să apară situarea liberă a imaginaţiei poetice faţă de dogma ortodoxă.

Cina cea de taină descrie şi ea o scenă alegorică neconvenţională, dar profetică pentru ceea ce va însemna credinţa poetului la sfîrşitul vieţii: Iisus e primit spre găzduire într-o cămară a sufletului, copleşită de întuneric duhnitor, iar gazda, săracă şi părăsită de prieteni, nu are ce-i pune pe masă. Dar Iisus îşi întinde mîna, inima creşte şi, smulsă fără nici o durere din piept, e împărţită tuturor. Alegoria omului singur şi păcătos care, primindu-l pe Iisus în inimă, devine generos şi fericit va fi reinterpretată tîrziu, atunci cînd Voiculescu va avea şi experienţa rugăciunii inimii, dar şi experienţa ineficienţei dăruirii de sine. Poemul-replică (vor mai fi şi altele, concepute tot ca replici ale eticii din tinereţe) Povara (1955) concretizează eul sub chipul celui

care, împărţind tot ce avea celorlalţi, se simte nu din ce în ce mai uşurat, ci din ce în ce mai împovărat. Dăruirea de sine (în care, în viaţa cotidiană, medicul-poet era fără egal) nu uşurează conştiinţa. „Nu mai da tu! M-ai sfătuit / Ce să fac atunci? / Mi-ai poruncit: / Tu de-acum primeşte!" Şi omul începe să primească: necazurile, durerile, deznădejdile, chinurile, „un munte de obidă şi nemîngîiere". Şi abia atunci se simte uşurat: „Ca să-l duc, mi-ai hărăzit atîta putere, / Că de-atunci povara n-o mai simt nici cît un fulg". Acesta va fi răspunsul lui Voiculescu la nevoia compasiunii: mai puternice decît mila sînt şi asumarea nefericirii lumii, şi focalizarea durerii şi a păcatului. Pasul următor, al răscumpărării prin jertfă a durerii universale, va fi caracteristic doar fiului lui Dumnezeu. Pe scara îndumnezeirii omului, crede poetul, asumarea suferinţei se află pe o treaptă mai sus decît dărnicia.

Tot o icoană cu semnificaţie alegorică desenează Voiculescu în Isus pe ape. Momentul ales, suspendat între moarte şi viaţă, este acela al plutirii peste valurile dezlănţuite, cînd ucenicii se tem pentru viaţa lor, avînd prea puţină credinţă. Miracolul liniştirii talazurilor, miracol al salvării vieţii, nu face însă decît să prefigureze celălalt miracol: al morţii în suferinţă pentru ca viaţa să poată reîncepe în alt plan al existenţei. Iisus pluteşte „cu braţele în lături", „ca o imensă cruce". Imaginea este comentariul personal al poetului la episodul evanghelic. Crucea - loc al morţii şi condiţie a învierii - e unicul simbol ce poate fi reunit cu persoana lui Christos. Aceeaşi percepţie va domina ciclul de mici poeme postume închinate Crucii: „Nedespărţită Cruce de Iisus, / Tu, soaţă pretutindeni lîngă el..." (Crucea Treimii).

Episodul cel mai dramatic al ciclului christic este cel al asumării conştiente a suferinţei după preaomenească ispită de a o respinge. Este relatat în Evanghelia după Luca: „Şi, ieşind, S-a dus, după obicei, pe Muntele Măslinilor, şi ucenicii L-au urmat. Şi cînd a sosit în acel loc, le-a zis: Rugaţi-vă, ca să nu intraţi în ispită. Şi S-a depărtat de ei ca la o aruncătură de piatră şi, îngenunchind, Se ruga. Zicînd: Părinte, de voieşti, treacă de la Mine acest pahar. Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se împlinească. Iar un înger i s-a arătat din cer, întărindu-1. Şi, fiind în zbucium, mai cu stăruinţă Se ruga. Şi sudoarea lui s-a făcut ca nişte picături de sînge ce cad pe pămînt. Şi, ridicîndu-Se de la rugăciune şi venind la ucenici, i-a aflat adormiţi de întristare. Şi le-a zis: De ce dormiţi? Sculaţi-vă şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită" (Luca, 22, 39-46).

Momentul ales de Voiculescu drept cel mai tensionat din episodul cel mai dramatic dinaintea patimilor, momentul opţiunii între suferinţă şi mîntuire, nu se află relatat în textul evanghelic. Este o formă de trimitere intertextuală pe care o vom întîlni adesea la scriitor: el porneşte de la un text anterior, uneori destul de uşor de recunoscut de cititor, dar îl interpretează într-un fel personal, îmbogăţindu-l sau orientîndu-i sensul în altă direcţie. Gradul de îndepărtare de la textul de referinţă constituie mesajul personal al scriitorului. în poemul în grădina Ghetsemani, momentul ales este clipa de tăcere dintre cele două propoziţii formulate de Fiu. în cea dintîi, El îi cere

Tatălui îndepărtarea suferinţei, echivalînd cu refuzul de a împlini misiunea ce îi fusese încredinţată. în cea de-a doua propoziţie, acceptă împlinirea voinţei Tatălui (Facă-se voia Ta). Cel ce rosteşte prima propoziţie e un om copleşit, cel ce rosteşte a doua propoziţie este un om care s-a golit de propria voinţă, a săvîrşit kenoza, a devenit instrument al voinţei divine, o cupă ce primeşte cupa suferinţei mîntuitoare. Voiculescu îşi concepe poemul ca şi cum nu ar şti, nici el, nici Tatăl, ce va rosti Fiul în a doua propoziţie. Deocamdată nu e decît un om împovărat de perspectiva unei suferinţe peste puterile omeneşti. Natura dublă, divino-umană a lui Christos, ce trebuie considerată, conform Sinodului de la Niceea, fără împărţire, fără despărţire, fără amestec, fără schimbare, e gîndită de poet împărţită şi schimbătoare. Nu e nici prima, nici ultima încălcare a dogmei. Tensiunea poetică se întemeiază tocmai pe îndepărtarea de la dogmă. Voiculescu pictează o icoană: a neîndurării şi a mîniei divine în faţa şovăielii. Cosmosul întreg devine mînie. Iar cel ce a rostit cea dintîi propoziţie a căzut El însuşi în ispita de care îi îndeamnă pe ucenici să se ferească: Şi-a imaginat că se poate sustrage voinţei Tatălui, că Soarta poate fi înfruntată. Acest Iisus, „bătîndu-se cu Moartea, uitase de Viaţă". Moartea cu care se bate este cea omenească, Viaţa de care uită este cea veşnică, cîştigată prin moarte. în faţa Fiului şovăielnic, Tatăl se arată fără îndurare. Mila divină e înlocuită cu mînia. Simbolul suferinţei e cupa cea plină cu „venin groaznic", echivalentul negativ al cupei de la Cina cea de taină. Descrisă în termeni antinomici: „Şi sub veninul groaznic simţea că e dulceaţă", singurii care pot sugera natura divină. Poemul nu e epic, nu narează momentul următor. In refuzul epicului şi în caracterul instantaneu al descrierii stă tot dramatismul situaţiei. în literatura română, este cea mai nonconformistă descriere a trăirilor lui Iisus.

Dacă pentru Arghezi tendinţa cel mai puternic marcată este aceea de autoidentificare cu Fiul în suferinţă, singur în durerea-i omenească, pentru Voiculescu divinitatea lui Iisus, care se dăruieşte, este sinonimă cu puterea de a-şi asuma suferinţa. Pentru Arghezi, Iisus reprezintă o proiecţie a eului, pentru Voiculescu, el reprezintă forma umană a Tatălui. Prin el, transcendentul coboară.

Unul dintre locurile comune ale exegezei operei lui Voiculescu este identificarea acestuia drept „poet al îngerilor". întrucât cel mai cunoscut volum al său poartă titlul Poeme cu îngeri. O numărătoare simplă însă ar arăta că, luînd în considerare întreaga operă a scriitorului, îngerii nu au o frecvenţă prea mare în prima parte a activităţii lui literare, iar în partea a doua lipsesc aproape complet. Comparativ, mult mai frecvenţi sînt îngerii în opera unui poet mai apropiat de timpurile noastre, precum Nichita Stănescu. Care însă i-a invocat fără să-i utilizeze în poziţia cea mai vizibilă, în titlu.

De multe ori, îngerii sînt pentru Voiculescu, aşa cum s-a observat, simple alegorii, personificările cele mai neproblematice ale unei stări de suflet. Ei sînt vizibili sub formă de albine, porumbei, sau făpturi umane cu o expresie semnificativă. Ca mesageri întrupaţi ai voinţei divine, îngerii veghează mai

ales destinul marilor comunităţi, soarta popoarelor, întru ocrotirea cărora sînt invocaţi. în 1918, pentru a obţine victoria împotriva duşmanilor ţării, e invocat îngerul Răzbunării („Oh, de-am putea la tine să străbatem / Ţi-am smulge biciul aprig din piron / Şi-am tăbărî cu plăgi de iad să batem / Eghiptul nou şi noul Faraon" - Tu, înger groaznic); în 1931, cînd viaţa începe să intre pe un făgaş normal, e invocată ocrotirea continuă a îngerului Ţării („Gătiţi făclii fără de stingeri / Şi staţi cu ochii ţintă-n geam; / Avem şi noi în cer un înger, / Cum are fiecare neam... Colind străbun, răboj de plîngeri, / Ne-a prins viitoarea de nevoi! / Te roagă tu de sfîntul înger / Să nu mai plece de la noi" - Colind pentru îngerul Ţării); postuma La coborîrea de pe cruce imaginează un parlament internaţional al îngerilor popoarelor, fiecare înaripat avînd chipul şi asemănarea ocrotiţilor săi („îngerul Rusiei / Un uriaş ciolănos cu barba galben patrafir / Peste caftan de pene roşii cu petece în şir"; „îngerul Anglo-Americii ridică semeţ glasul,/ Alb, vînos, îşi cerca pumnii întruna / Ca un atlet ceresc gata să boxeze cu soarele şi luna"; „Greoi se ridică îngerul Germaniei apoi, / Trupeş, clipind din ochii cenuşii ca-ntr-un cimpoi, / Glasul îi ieşise din osînza pîntecului în caturi"; „Patetic, îngerul Franţei s-a înfăţişat,/ Penele-i închipuiau o togă de advocat"; „îngerul Japoniei surîde tăios închizînd ochii"; „îngerul Asiei, bătrîn, lămîiu,/ închis în pănuşa penelor ca-ntr-un sicriu"; îngerul Papei, care cere nu unul, „ci şapte Christoşi, pentru şapte plîngeri,/ Cîte unul pentru fiecare dintre noi, marii îngeri"), iar rolul fiecăruia fiind de a-şi ocroti jertfa; doar îngerul Papei va interveni numai după consumarea jertfei, după răstignire, la coborîrea de pe cruce. în 1956, la Budapesta, „bătălia e pe pămînt, izbînda e în cer". Rolul social şi istoric al îngerilor este superior, în poezia lui Voiculescu, misiunii lor individuale.

Relaţia individului cu îngerul, cînd acesta e într-adevăr făptură divină, nu doar personificare a unei stări omeneşti, se arată a fi, chiar din 1927, una ratată sau amînată. îngerul însuşi e un heruvim bolnav, mesager al unui paradis în destrămare. Cel care trece pe lîngă ograda poetului „unde năpădise cucuta şi pelinul" îşi tîrăşte prin praf lînced şi abătut penele de lumină. E un înger învins: „Nu purta sabie, n-avea în mînă crinul / Rătăcind pe stradă". Trece fără să se oprească, fără să-l vadă pe cel care nu îndrăzneşte să-l cheme (L-am lăsat de-a trecut). încă din prima etapă activităţii poetice, Voiculescu e un vizionar al luptelor pierdute. O rază de lumină - primă întrupare a divinului, înainte de îngeri - se reîntoarce învinsă în cer, de unde e trimisă înapoi la luptă (Bătea la poarta cerului). Dincolo de clişeul „Du-te la oştire, pentru ţară mori", se recunoaşte de la început, tema destrămării, a pustietăţii sufleteşti provocate de eşec, a luptei al cărei rezultat inevitabil e înfrîngerea. Voiculescu nu se simte, de la început, un ocrotit de îngeri, ci un pedepsit de Domnul. Unul dintre poemele-cheie ale primei perioade de creaţie se numeşte în pădurile degînduri. Apar aici cele două reprezentări arhetipale ale eului cele mai frecvente la Voiculescu: eul-copac (pădure) şi eul-peşteră, o imagine arhetipală a avîntului spre înalt şi o imagine arhetipală a tendinţei de coborîre în adînc, imagini antagonice, dar de nedisociat una de cealaltă.

Cînd se situează în planul alegoric, Voiculescu îşi dezvoltă descriptiv imaginea, obligînd cititorul să perceapă în permanenţă coexistenţa celor două planuri: al reprezentărilor concrete şi al trăirilor nereprezentabile.
(Identic va proceda Arghezi, pentru care arhetipul ce semnifică eul este casa.) Lumea sufletului lui Voiculescu este una bîntuită de apropierea morţii, de primejdii ascunse, de o permanentă ameninţare, o lume în care farmecul şi vraja au murit. Pădurea bîntuită a lui Voiculescu e sinonimă cu casa în ruină din Duhovnicească. Poemele au apărut în acelaşi an, o influenţă este exclusă; este dovada că foarte des cei doi poeţi au avut sentimente similare şi au gîndit artistic asemănător: „Se lasă fumul vremii greu, gros, înecăcios... / Călcate, jefuite de toamna ce le-a ros, / Pădurile de gînduri îngălbenite tac. / Ici-colo, fără voie suspină un copac / Cînd, ultima-n cuibarul frunzişului ucis, / O frunză se desprinde din creanga unui vis, / Cercînd uşor să zboare şi-n urmă pică lin / Pe mlaştinile minţii cu ape de venin / [...] Arar prin codrii negri mai scapără lumini: / Sînt ochi aprinşi de fiare, colţi lucii de jivini / Ce, singure, uitatul domeniu mai străbat / Căci poftele-s la pîndă şi urile se bat / Pe unde altădată, temut de vînători, / Vrăjitul Cerb de aur păştea culcat în flori. / Pe negre guri de peşteri el azi s-a mistuit..." Finalul, ca de obicei, deschide viitoarea dramă, nu o rezolvă: „Tu, Doamne, ştii că-i bine şi-i drept ceea ce-ţi cer, / Nu zăbovi la ruga uscatelor păduri: / Trimite-un pîlc de îngeri, în spate cu securi." Nu îngeri ai împăcării invocă poetul, ci îngeri ai morţii. Universul său bîntuit de stafii se află în preajma Apocalipsei, nu a mîntuirii.
Pe o treaptă superioară, omul rîvneşte el însuşi la atribute îngereşti. Transfigurarea, ca aspiraţie, ca eşec şi ca primă treaptă a îndumnezeirii omului este pentru Voiculescu, în toate momentele vieţii sale, o temă esenţială. Punctul cel mai de jos - neputinţa de a regăsi o bănuită viaţă veşnică, în lumină - e sinonim cu o moarte perpetuă, neîncetat reluată. întunecimea devoratoare, noaptea, nu e noaptea mistică a lui Juan de la Cruz, e refuzul învierii. în tradiţia vizualizării prin alegorie, poetul imaginează noaptea fără lumină sub chipul unei fiare aţîţate, gata de pradă: „Dar s-a ridicat Noaptea ca o fiară, / Auind pustiu şi-arătîndu-şi dinţii... //Tu de-abia sculat intri iar în groapă, / Vîntul duhurilor a încetat să bată... / Nu te mai faci înger cum rîvneai odată / Ajungi iar pămînt şi te faci iar apă! / / ...Te amîi... şi singur crezi în vraja Vrerii!... / Vrerea ta acuma-i numai oase goale, / N-are-o-ncheietură bună, să se scoale, / Şi-i aţine Moartea calea învierii" (înger amînat).
„îndumnezeirea în sens larg înseamnă ridicarea omului pînă la nivelul cel mai înalt al puterilor sale naturale sau pînă la realizarea deplină a omului, întrucît în tot acest timp se află în el activă şi puterea dumnezeiască a harului; îndumnezeirea în sens strîns cuprinde progresul pe care-l face omul dincolo de limita puterilor sale naturale, dincolo de marginile naturii sale, în planul dumnezeiesc mai presus de fire."[4]

Note:
[4] Dumitru Stăniloae, Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie, antologie, studiu introductiv şi note de Sandu Frunză, ediţia a Il-a, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 154.

în rîvna către îndumnezeire, harul cu care Voiculescu s-a simţit înzestrat din naştere a jucat un rol esenţial. Puterile lui de concentrare spirituală, de integrare în fluidul energetic, care au constituit un dat perfecţionat prin exerciţiu, au reuşit de două ori să dobîndească expresie, reuşind să sugereze netransmisibilul. Sînt cîteva, puţine, irepetabile, clipe ale existenţei sale în care poetul reuşeşte să treacă dincolo de limitele firii. Extazul mistic este o experienţă foarte rară, dar posibilă. Sugerarea stării de extaz, de transfigurare mistică este şi mai rară. în literatura română, Voiculescu este singurul care a reuşit, alături de Juan de la Cruz, în literatura spaniolă. în două texte foarte asemănătoare, create la vîrste diferite: Horeb lăuntric şi Taborul. Cel dintîi trimite spre o aspiraţie pe punctul de a se împlini, cel de-al doilea spre chiar clipa împlinirii. Horebul e muntele lui Dumnezeu, pe care s-a săvîrşit cea dintîi epifanie, cînd Dumnezeu i s-a arătat lui Moise: „Iar acolo i s-a arătat îngerul Domnului într-o pară de foc, ce ieşea dintr-un rug; şi a văzut că rugul ardea, dar nu se mistuia. Atunci Moise şi-a zis: «Mă duc să văd această arătare minunată, că rugul nu se mistuieşte.» Iar dacă a văzut Domnul că se apropie să privească, a strigat la el Domnul din rug şi a zis: «Moise! Moise!» Şi el a răspuns: «Iată-mă, Doamne!» Şi Domnul a zis: «Nu te apropia aici! Ci scoate-ţi încălţămintea din picioarele tale, că locul pe care calci este pămînt sfînt!»" (Ieşirea, 3, 2-5).

Poemul lui Voiculescu, publicat în 1933, precedă cu aproape doisprezece ani constituirea grupării teologice numite de Sandu Tudor Rugul Aprins, grupare la care poetul va participa ca un marginal. (Perceperea lui ca figură emblematică a unei grupări de teologi ortodocşi e falsă.) Dar nu e prima şi nici ultima dată cînd Voiculescu va acţiona ca un vizionar. Horeb lăuntric este poemul credinţei în îndumnezeirea posibilă. Procedeul prin care se sugerează transfigurarea este opusul obişnuitei alegorii: tot peisajul descris concret este unul imaginar, de gînd; în locul concretizării, abstractizarea, spiritualizarea: „Urc muntele de gînd cu aspre galbe / Cătînd frunzarul rugului aprins: / Doar mugetele tunetelor albe / Mă vor vesti că, Doamne, te-am atins. // Şi-şi vor croi, făcîndu-le puzderii, / Pe mătcile urechilor drum nou, / Că, pînă-n fund bulboanele tăcerii / S-or turbura sub bulgări de ecou. // Atunci, scoţînd sandala minţii moale, / Cu sufletul desculţ prin jarul dur, / Păşind în vîrful gîndurilor goale, / Voi cuteza să calc pe spirit pur."

Ultima etapă a vieţii lui Voiculescu (1945-1963) este marcată de schimbări fundamentale în aşezarea în lume şi în modul de a concepe lumea. Omul se confruntă cu singurătatea, cu boala, cu bătrîneţea şi cu sărăcia: pensionat din toate funcţiile, va refuza orice participare la viaţa literară a noului regim, comunicînd cu un cerc din ce în ce mai restrâns de prieteni; oamenii cei mai apropiaţi părăsesc această lume, întîi prietenul-frate Ion Pillat (17 aprilie 1945), apoi soţia (22 noiembrie 1946). Condiţiile sînt propice pentru adîncirea în lumea spiritului. Ceea ce omul va face cu o fervoare nemaiîntîlnită la nici un alt scriitor român, din nici o epocă, şi cu o independenţă din ce în ce mai marcată faţă

de orice înseamnă dogmă, ritual, limitare a îndrăznelilor spiritului angajat în absolut. între 1943-1944 şi începutul anului 1948 (pînă cînd apare noua lege a cultelor), frecventează gruparea organizată de Sandu Tudor (care va deveni părintele Daniel şi apoi ieroschimonahul Agaton) sub numele de Rugul Aprins, al luminii veşnic vii prin care Dumnezeu îşi face vizibilă prezenţa. Una dintre tendinţele cele mai accentuate azi ar vrea să-l transforme pe Voiculescu în reprezentantul cel mai de seamă al grupării de clerici (preoţi, monahi) şi de laici ce îşi păstrau preocupările legate de credinţă. E o percepere greşită a faptelor, cauzată de judecarea şi condamnarea lui Voiculescu în procesul Rugului Aprins (1958), ca şi de faptul că numele lui e cel mai cunoscut publicului larg din lista condamnaţilor. Voiculescu a fost un participant modest la gruparea Rugului Aprins, mai mult tolerat de teologii participanţi, iar cu timpul, pe măsură ce scrierile lui erau cunoscute de membrii grupării, considerat sotto voce chiar „un răznit", un eretic. Era firesc să fie aşa. Pentru preoţii şi călugării care participau la Rugul Aprins, dogmatica ortodoxă şi practica ortodoxă erau sfinte. Voiculescu regîndea relaţia cu divinitatea în termeni proprii, nu se lăsa călăuzit în practică de nici unul dintre membrii grupării şi mai concepea, în proză, şi scrieri care puneau în evidenţă nevrednicia sau chiar vinovăţia spirituală a slujitorilor lui Dumnezeu (Chef la mînăstire, Ispitele părintelui Evtichie, Behaviorism). Multe pot ierta sfinţii părinţi, dar să fie ridiculizaţi de unul care refuză să se lase călăuzit de ei, deşi trăieşte, foarte modest de altfel, în preajma lor, nu.
Gruparea Rugului Aprins a avut un nucleu ezoteric, la care a participat un număr foarte restrîns de mari rugători ai bisericii (care au trăit experienţe spirituale necomunicabile, strict individuale), şi manifestări exoterice, destinate reunirii laicatului în jurul bisericii în vremuri de restrişte, reactualizînd trăirea lui Dumnezeu specifică ortodoxiei, isihasmul, prin practicarea rugăciunii minţii şi a inimii.
Istoria Rugului Aprins cunoaşte mai multe perioade, deosebite între ele: între 1943-1944 şi 1948, acţiunea se desfăşoară în cadrul Mînăstirii Antim, coagulată de prezenţa călugărului îmbunătăţit Ivan Kulîghin (românizat sub numele loan cel Străin), refugiat rus de la Mînăstirea Valaam, care adusese cu sine, pe lîngă practica rugăciunii minţii şi a inimii, un Sbornic, o culegere din zicerile sfinţilor părinţi trăitori ai rugăciunii inimii, ca şi volumul intitulat O convorbire între un călugăr şi un preot de mir despre practica rugăciunii, cunoscut astăzi sub numele de Pelerinul rus. Activitatea exoterică se desfăşoară mai ales sub formă de conferinţe publice cu subiecte teologice şi de convorbiri individuale între clerici şi mireni. Este o activitate legală, organizată mai ales de jurnalistul Sandu Tudor, un laic cu intense preocupări religioase, care nu va intra în cinul monahal decît în 1948, cînd prima etapă de acţiune a Rugului Aprins se încheiase. Din interior, gruparea se coagulează în jurul stareţului mînăstirii Antim, arhimandritul Benedict Ghiuş, care „ne-a ajutat să transformăm teologia noastră nominalistă într-o rugăciune", cum avea să-şi

reamintească un alt mare rugător, arhimandritul Roman Braga. Apariţia primului volum al Filocaliei, tradus de părintele profesor Dumitru Stăniloae, avea să ofere şi o tradiţie intelectuală practicii rugătoare.
între 1948 (cînd noua lege a cultelor interzicea întruniri de tipul celor de la Antim, iar viaţa monahală era dezorganizată, tinzînd spre desfiinţare, prin disiparea comunităţilor mînăstireşti şi prin mutarea Seminarului Teologic de la Bucureşti la Mînăstirea Neamţ) şi 1952, cînd au loc revenirea Seminarului la Bucureşti şi regruparea, discretă, a credincioşilor clerici şi laici, Rugul Aprins nu desfăşoară practic nici o activitate. Sandu Tudor, devenit părintele Daniel, era arestat (1949-1952) şi condamnat să muncească la Canalul Dunăre-Marea Neagră.
Un reviriment se produce în anii de după 1952, pînă în 1958, în forme neorganizate. Rugăciunea minţii şi a inimii devine o practică individuală, foarte discretă. Clericii se întîlnesc şi mai discută între ei, la mînăstirile Antim şi Plumbuita, despre greutăţile menţinerii vii a credinţei sub comunişti. Legătura cu laicatul, esenţială pentru menţinerea practicii vii a credinţei, se limitează la cîteva întîlniri pe care părintele Daniel, devenit între timp ieroschimonahul Agaton de la schitul Rarău, le are, în casa prietenului său Alexandru Codin Mironescu, unde trăgea cînd sosea la Bucureşti, cu un grup de studenţi de la mai multe facultăţi bucureştene (Arhitectură, Medicină, Litere), întîlniri în care încerca să le inducă tinerilor practica trezviei, a stării de atenţie încordată şi de deschidere spirituală spre energiile transcendente. Cînd autorităţile comuniste vor condamna exemplar ortodoxia în procesul Rugului Aprins, acuzîndu-i de complot împotriva ordinii de stat pe cei ce se plîngeau de lipsa libertăţii de exprimare a opiniei, aceste întîlniri ale monahului Agaton cu tinerii vor constitui un principal cap de acuzare. Cum Voiculescu trebuia şi el cu orice preţ condamnat, pentru poeziile publicate în timpul războiului antisovietic şi pentru refuzul lui de a colabora cu autorităţile comuniste, cel mai simplu a fost să fie afiliat grupării Rugului Aprins, cu care avea într-adevăr legături, dar nu foarte puternice.
Participarea lui V. Voiculescu la întrunirile de la Antim a fost aceea a unui credincios dornic de îmbunătăţire individuală a rîvnei în credinţă şi în rugăciune. Persoană întotdeauna retrasă, fără să se remarce cu nimic în public, fără conversaţie strălucită şi fără nici o pornire de a-şi etala foarte vastele cunoştinţe teologice, Voiculescu mai mult tăcea şi asculta. Nu s-a numărat printre apropiaţii lui Ivan Kulîghin. Dar în viaţa lui spirituală se produce o întîlnire hotărîtoare: cu rugăciunea lui Iisus ca practică neîntreruptă şi cu naraţiunile din Pelerinul rus, ca model de transmitere printr-o alegorie simplă a unei învăţături spirituale esenţiale, model pe care îl va utiliza în povestirile pe care le inaugurează în această perioadă. Voiculescu a rămas întotdeauna un singuratic, neîncadrabil în nici o grupare. Rugăciunea lui Iisus a exersat-o şi a practicat-o fără un maestru. Ţinînd seama de înzestrarea sa spirituală nativă deosebită, efectele au fost mai puternice decît la mulţi alţii. Cu o emoţie

copleşitoare, ca pe uri mysterium tremendum, trăieşte acum actul împărtăşaniei. Simte efectiv consubstanţialitatea cu trupul şi sîngele lui Christos.
Dar acum se petrece şi un fenomen paradoxal. Doctorul, care duce o existenţă creştină exemplară, în sărăcie, smerenie, milostenie, o existenţă cum nu ducea nici unul dintre prelaţii cu care intra el în contact, se îndepărtează tot mai mult de slujitorii lui Dumnezeu. Nevrednicia acestora, încăpăţînarea dogmatică, ipocrizia, absenţa vocaţiei, plus obişnuita lăcomie sînt greu de acceptat chiar şi pentru doctorul care nu condamna niciodată pe nimeni şi nimic şi îi trata pe toţi cu o detaşată îngăduinţă. Voiculescu nu frecventa decît în mod excepţional biserica, nici măcar la slujbele mari, la Crăciun şi la Paşte, spunînd că nu poate trăi actul liturgic în înghesuiala populară. Ultima dată s-a spovedit şi s-a împărtăşit conştient în 1956. Pe patul de moarte, cînd fiul său Ion a adus un preot să-l spovedească şi să-l împărtăşească, a refuzat spovedania („Nu am păcate, părinte"), iar împărtăşania a primit-o în stare de inconştienţă. Cînd şi-a revenit pentru cîteva minute, l-a alungat pe preotul care îi citea la căpătâi. Doctorul Voiculescu, a cărui primă şi cea mai arzătoare dorinţă fusese să se facă preot, nu mai avea nici o încredere în slujitorii Domnului. îşi păstrase neştirbită încrederea şi nădejdea în Dumnezeu.
Tot ceea ce scrie Voiculescu în această ultimă perioadă a vieţii sale se supune aceleiaşi unităţi de viziune şi credinţă. Poezia, proza, dramaturgia sînt numai modalităţi estetic diferite de a transmite acelaşi mesaj. Mesajul unităţii spirituale a lumii, într-o nesfîrşită lucrare vie, în care se includ extazul şi suferinţa, rugăciunea vizionară şi presimţirea Apocalipsei.
V. Voiculescu se încadrează în ortodoxie prin aşezarea în centrul fiinţei a trăirii divinului, a experienţei nemijlocite dincolo de orice explicaţie raţională, logică. „Potrivit tradiţiei patristice există o cunoaştere a lui Dumnezeu raţională sau catafatică şi una apofatică sau negrăită. [...] Prin nici una din ele nu se cunoaşte însă Dumnezeu în fiinţa lui. Prin cea dintii îl cunoaştem pe Dumnezeu numai în calitate de cauză creatoare şi susţinătoare a lumii, pe cînd prin cea de-a doua avem un fel de experienţă directă a prezenţei Lui tainice, care depăşeşte simpla cunoaştere a Lui în calitate de cauză, învestit cu unele atribute asemănătoare celor ale lumii. Aceasta din urmă se numeşte apofatică pentru că prezenţa tainică a lui Dumnezeu, experiată de ea, depăşeşte putinţa de definire prin cuvinte. [...] Părinţii răsăriteni numesc această apropiere de Dumnezeu mai mult unire decît cunoaştere. în această cunoaştere apofatică experimentală, pe de o parte, Dumnezeu e sesizat; pe de alta, ceea ce e sesizat dă de înţeles ceva dincolo de orice sesizare."[5]
Toată literatura scrisă de Voiculescu în ultima perioadă a vieţii sale consemnează strădania spre experienţa apofatică unitivă, eşecul sau fulgerătorul succes al acesteia. Paradoxul sesizării divinului pentru a experia faptul că

Note:
[5] Dumitru Stăniloae, „Trei moduri ale cunoaşterii lui Dumnezeu", în ed. cit., pp. 74 şi 79.

există ceva dincolo de orice sesizare a fost dezvoltat de studentul lui D. Stăniloae, Andre Scrima, pornind de la izvor, care e Sfîntul Grigore Palama, atît în teza sa licenţă în teologie, cît şi în toată activitatea hermeneutică ulterioară, sub forma antinomiei apofatice. „[...] Dumnezeu e totodată cognoscibil şi incognoscibil. Omul poate participa la viaţa Lui şi totodată nu poate participa la ea, fiindcă El e dincolo de orice participare. Ajungem astfel nu la o aporie (impas pentru înţelegere), ci la o antinomie (cei doi termeni fiind inseparabili şi totodată ireductibili unul la celălalt) - deschidere a înţelegerii dincolo de sine. [...] Această antinomie nu este o contradicţie (nu este ceva de tipul «pătratul este rotund»). Antinomia semnifică aici faptul că ne aflăm în faţa unei realităţi care cere intelectului nostru un fel de crucificare, care cere minţii să accepte prezenţa simultană a două afirmaţii ne-composibile în ele însele, dar care trebuie totuşi menţinute împreună. Antinomia în cauză - Dumnezeu este cognoscibil şi totodată incognoscibil - stă în inima teologală a doctrinei isihaste. Cunoaşterea se transmută în viziune deifiantă."[6]

Andre Scrima a mers, în perioada în care a frecventat Rugul Aprins, mai departe: dacă omul poartă în centrul fiinţei sale un sîmbure divin, antinomia apofatică poate întemeia şi o cunoaştere a omului; nu numai o teologie, ci şi o antropologie apofatică[7]. Antinomia se manifestă necesar sub pecetea tainei: „Fără îndoială, compusul uman în întregimea lui, adică omul substanţial unit în trup şi suflet, e chemat să se împărtăşească de viaţa dumnezeiască adusă pe pămînt de Mîntuitorul Hristos şi a cărei desăvîrşire totală o va gusta în cer: însă fiinţa umană comportă un nucleu de taină, adevăratul centru deiform al existenţei sale şi de unde iradiază viaţa duhovnicească ce transfigurează şi îndumnezeieşte trup şi suflet. Nu ar fi posibilă o viaţă pneumatică a omului dacă nu ar exista în fiinţa sa, totuşi unitară şi tainică, doi oameni: unul ascuns, invizibil, interior şi altul vizibil, palpabil, exterior, antinomic identici şi antinomic diferiţi unul de altul. Am putea merge mai departe şi să afirmăm că însăşi fiinţa umană în sine ar fi imposibilă fără o structură apofatică, adică fără un nucleu tainic şi inefabil, care să îi asigure de fapt valoarea şi consistenţa sa ontologică. [...] După cum există un Deus absconditus ce refuză determinări catafatice, tot aşa există şi un homo absconditus, ce nu poate fi prins în concepte limitate; după cum există o teologie apofatică conducînd spre cele mai adînci taine ale Dumnezeirii, trebuie să existe şi o antropologie apofatică care să conducă spre taina adîncă a omului, acest Dumnezeu creat."[8]

Nu numai întreaga creaţie literară a lui Voiculescu este o ilustrare a antinomiei apofatice, ci şi întreaga lui existenţă din această perioadă este expresia

Note:

6 Andre Scrima, Despre isihasm, volum îngrijit de Anca Manolescu, Humanitas, Bucureşti, 2003, pp. 132 şi 137.

7 Vezi Antropologia apofatică, volum îngrijit de Vlad Alexandrescu, Humanitas, Bucureşti, 2005.

8 Andre Scrima, Antropologia apofatică, ed. cit., pp. 97-98.

unei tainice antinomii apofatice. Şi Voiculescu, ca şi Andre Scrima, care i-a fost din 1953 fiinţa cea mai apropiată, reprezintă tainice antinomii apofatice întrupate. De aceea concomitenţa unor idei şi comportamente aparent contradictorii, la amîndoi, nu trebuie să intrige, ea e trăsătura definitorie a legăturii amîndurora cu transcendentul.

Impulsul care subîntinde întreaga creaţie a lui Voiculescu în perioada lui de retragere din lume este realizarea unităţii spirituale a lumii. în proză, unitatea e descrisă în trepte: pornind de la un raport de opoziţie între eu şi celălalt, trecînd apoi prin confruntarea omului modern cu o lume arhetipală, în care acesta îşi regăseşte modelul fundamental, spre comunicarea cu alte fiinţe, umane sau nonumane, în legătură cu care se poate realiza un transfer spiritual, spre descoperirea unui sens transcendent al comportamentului uman şi al unui univers în care transcendentul acţionează ca miracol. Proza lui Voiculescu ajunge pînă la punctul în care lumina de dincolo e întrezărită, fără ca omul să poată pătrunde în misterul ei. Zahei, orbul în căutarea luminii spirituale, poate uneori să întrezărească umbra lumii, fără să poată vedea cu adevărat niciodată. Acesta e pragul la care scriitorul şi-a oprit personajul.

Cultivarea metodică a conştiinţei unităţii se realizează prin actul rugăciunii, ridicarea în trepte a sufletului către Dumnezeu. Rugăciunea e puntea mistică, întrepătrunderea pînă la unitate a energiilor individuale şi transcendente. Rugăciunea reprezintă imul dintre leitmotivele scrierilor lui Voiculescu. în proză este descris actul rugăciunii, în poezie apar nevoia de rugăciune şi efectele ei psihice. Pescarul Amin (al cărui nume, semnificînd „Aşa să fie", este o împlinire a rugăciunii) descoperă, în clipa de mare primejdie, ce înseamnă şi cum se face o rugăciune:

„îşi aminti de basm: cineva dinlăuntrul lui îl învăţă să se dea de trei ori peste cap ca voinicul năzdrăvan, şi are să se prefacă în gînd... Gîndul pătrunde pretutindeni... cît era de amărît, tot îşi zîmbi; încercase în copilărie toate tumbele.

«Nu aşa... ci în suflet», îi şopti lăuntrul.

«Aha... să-şi întoarcă de trei ori peste cap sufletul? Aşa se poate.»

Se auzea şi se asculta vorbindu-şi şi răspunzîndu-şi singur. Să cerce. Ce strică! Şi se încordă... O dată: şi intră ca în fundurile morţii. A doua oară: şi ieşi ca dintr-un înec. A treia oară: se opri într-un luminiş de adînc. Şi, iată, se făcuse gînd. De ce nu ştiuse asta mai înainte? Trebuise să vie ananghia să-l înveţe?

.. .Un mare, solemn fior îl străbătu, din creier prin măduvă, pînă în vîrful tuturor mădularelor. Ca ţipătul de atac al trîmbiţei. Apoi altul şi altul, tot mai iute, tot mai des. Tremura gol, prins ca de un ger năpraznic. Dinţii îi clănţăneau ca o meliţă nebună. îl întorseseră frigurile copilăriei? Apoi zgîlţîiturile încetară şi simţi că începe să ardă. Arsură lăuntrică, dulce şi bună, ca o mîngîiere de sobă cînd intri iarna în casă. Se potolea... îi era bine. Acum se putea uita fără să cadă în cerul de dedesubt.

Se scrută singur. Simţea că trece printr-o adîncă prefacere. Nu mai avea nimic de-a face cu fapta, cu lucrarea... De acum se închina cugetelor, odihnei în gînduri... Ca bunicul... Oare îmbătrînise aşa, dintr-odată? Se cercetă: poate! Dar oricum, această bătrîneţe se arăta cu totul nouă, un alt chip al vieţii... O îmbogăţire a ei cu nenumărate lărgimi înapoi şi înainte, o scumpă atotînţelegere, o dezinteresare împărătească, o nepăsare plutind binevoitoare deasupra tuturor. Bătrîneţe grea de har şi puteri, dezbărate de carne, strînse, încordate în ele însele ca pentru o înălţare....
Acum înţelegea deplin: viaţă nu este nici ziua de azi, nici mîine, nici anul întreg. Vieţii adevărate îi este de ajuns clipa, clipa plină în care pumnul destinului tescuieşte timpul într-o lacrimă, ca de spirt. [...]
Focul lăuntric se potolea. Sudorile îl broboneau ca o rouă. Acum o siguranţă atotstăpînitoare îl liniştea. [...]
închise ochii şi străpunse, acum lăuntric, unul după altul, cleştarele cerului de ape, deschis sub el, boltă cu boltă. [...]
Unul după altul, gîndurile explodau cu zvîcniri de cartuşe de dinamită. Rânduite de-a lungul creierilor. Pînă la urmă i le sparseră.
Capacele cele mai tari şi ascunse săriră, fundurile se arătară. Nu erau ale lui... Pătrunsese în cotloanele zămislirilor dintîi, trecea prin toate întortocherile desfăşurărilor de la începutul începuturilor, vedea tot, cunoştea tot, simţea şi înţelegea tot... Nu-l mai mărgineau pereţii lui strîmţi..."[9]
In literatura română nu există nici o altă pagină în care etapele şi efectele rugăciunii să fie descrise în termeni inteligibili, prin metaforă, şi pentru cei ce nu cunosc această practică. Ca aproape toate povestirile lui Voiculescu, Pescarul Amin, frate geamăn cu Pelerinul rus, imaginează un pretext epic pentru a transmite o experienţă spirituală fundamentală. Expresia lirică a acestei experienţe spirituale se află în scurtele poeme pe care autorul însuşi le-a prefaţat, aşa cum obişnuia pentru fiecare volum, sub titlul Aceeaşi unică lucrare de Viaţă. (Aşezarea poemului pe primul loc se găseşte în „manuscrisul Scrima", manuscrisul trecut peste graniţă de Andre Scrima la plecarea lui din România.)
Realizarea prin rugăciune nu a unui schimb, ci a unităţii este rîvna esenţială: „Tu şi eu, Doamne, tainic nedespărţiţi în aceeaşi unică lucrare de Viaţă".
Fiecare cuvînt din această propoziţie semnifică: două entităţi aparent disparate (Tu şi eu), antinomie apofatică marcată de taină - de neputinţa înţelegerii pe cale raţională -, reunite printr-o activitate perpetuă, o lucrare ce semnifică intrarea în adevărata viaţă, cea veşnică, fără despărţire, fără spaţiu, fără timp. Rugăciunea unitivă, spune poetul, reprezintă pragul ultim, după ce rugăciunea-schimb a fost lăsată în urmă. Prin ea se desăvîrşeşte şi unitatea tuturor dimensiunilor rugăciunii: de slavă, de mărturisire, de cerere, de mulţumire. Vor fi, în opera lui Voiculescu, multe poeme în care predomină una

Note:
[9] Pescarul Amin, în vol. V. Voiculescu, Opera literară. Proza, ediţie de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2003, pp. 327-329.

dintre aceste dimensiuni, de obicei cea de mărturisire, ca temei pentru o cerere. Acestea trebuie considerate doar drept ceea ce sînt: stadii intermediare. De aceea scriitorul nu a dorit să comunice niciodată aceste poeme ale credinţei personale publicului larg: pentru că ele sînt notaţii lirice ale unei experienţe care nu e inteligibilă decît pentru cei care au trăit-o ei înşişi. Ceilalţi o pot descrie din afară, o pot aproxima, nu o pot aprecia. Valoarea estetică propriu-zisă a acestor notaţii lirice este subordonată valorii lor global spirituale. Tratate exclusiv din unghiul aprecierii unei valori literare definite după gustul propriu, se poate întîmpla ca astfel de poeme să rămînă fără ecou. Nici inteligenţa, nici cultura nu joacă un mare rol în capacitatea de comunicare a cititorului cu o astfel de literatură, personal-spiritualizată. E nevoie de altceva, de o scînteie activă pentru a trăi o tainică antinomie apofatică. Sînt mulţi oameni, străluciţi intelectual, unii chiar practicanţi ai unei religii, în care scînteia e stinsă. Pentru aceştia, Voiculescu e un scriitor neînsemnat. El este cu adevărat important pentru ceilalţi, pentru cei cuprinşi de o rîvnă unificatoare, care se regăsesc şi în avînturile, şi în eşecurile poetului. Apartenenţa la un cult religios oarecare nu are nici cea mai mică importanţă pentru ei. Fiecare urcă muntele pe propria cărare. Cu cît ajung mai sus, cu atît sînt mai aproape unii de alţii. Poemele mistice ale lui Voiculescu le pot sluji drept catalizator spre unitate.

Acestea notează momentele unei călătorii dramatice spre întîlnirea cu divinul. Nu e o cale regală, ci mai adesea o luptă şi o înfruntare. Emblema ei ar putea fi lupta lui Iacob cu îngerul, aşa cum a tălmăcit-o scriitorul însuşi, într-una dintre parabolele sale cu temă biblică: Iacob se află încleştat într-o luptă-îmbrăţişare cu Necunoscutul. El dobîndeşte puteri să continue prin chiar atingerea cu Cineva, izvor al forţei pe care o măsoară. Condiţia e lepădarea de lume: „In orice rugăciune-i o revoltă... / Ce spor cerşiţi, nemulţumite slugi? / Neascultate, pumni întorşi spre boltă, / Sînt cele mai umile dintre rugi // ...îngenunchez în mine de plecare, / Pelerinaj spre Cel mai bun şi sfînt, / Las lacrimi, zvîrl dureri, arunc mustrare, / Fără poveri te salţi cu alt avînt" (în orice rugăciune). Cînd comunicarea nu se poate realiza, cînd orice strădanie e un eşec, rămîne, în deznădejde, urletul. Poate că Voiculescu a găsit expresia cea mai sfîşietoare a vinovăţiei care nu poate renunţa la speranţă: „Oricît de tainic, sus şi necuprins, / Eşti totuşi, Doamne, atoateştiutorul, / Cum? Nu Te-ating visul meu, nici dorul / Tu, ce cunoşti şi-un pai cu dinadins? // Poate că nu ştiu să mă rog... Prihană, / Sălbătecie-i tot ce-ncerc a-Ţi spune... / Dar urletul de lup prins în capcană / Nu-i pentru Tine tot o rugăciune?" (Urlet). Mai convenţional-declarativă, în stilul frecventelor versificări oficiale care au făcut din Voiculescu, între războaie, un purtător de cuvînt al idealurilor publice, este Călătorie spre locul inimii, expunere a unificării inimii cu mintea sub emblema Rugului Aprins, a anulării spaţiului şi timpului, prin nelimitare. Cele mai puternice versuri sînt cele ale definirii de sine în termeni aspri, duri, caracteristici poetului de la debut: „Aspre prăpăstii se sparg

în fiece ins. / Pe munţii sufletului ninşi de blesteme / Arde floarea minunilor - Rugul Aprins - / Ce-n scrum preface spaţiu şi vreme." Mai semnificativă este Rugăciune către Centrul Eternei Gravităţi, concepută chiar în ziua cînd încheia ciclul sonetelor şi, într-un fel, cheie a lor. Ultimul sonet este scris cu menţionarea numelui autorului - „bădăranul Will" - şi e adresat „oceanului de geniu, veşnicului soare" care s-a aflat tot timpul în centrul inspiraţiei faurului de sonete, fără ca numele acestuia să fie sugerat. Poemul scris în aceeaşi zi înlocuieşte metafora gîzei învîrtindu-se în jurul luminii cu afirmarea directă a rotirii în jurul Centrului. Ambele poeme sînt dominate de dorinţa anulării, prin apropierea de Centru, a limitării în timp: „Pe orbita unui cuget despre Tine / Mereu m-alung şi mă-nvîrtesc în hău: / Fără să ies o clipă din mine / Simt că mă rotesc orbeşte-n jurul Tău. // Neabătut din a slavei Tale cale / Aprig mă lupt în orice clipă pentru / Smulgerea din orice lege-a robiei universale; / Să atîrn numai de frumuseţea Puterii Tale / Neclintitule, Atotstătătorule-al Eternităţilor Centru." Lectura în paralel a Ultimelor sonete ale lui Shakespeare. Traducere imaginară şi a poemelor mistice dezvăluie unitatea iubirii din sonete cu iubirea prin care omul e legat de Dumnezeu. Sensul alegoric al sonetelor devine mult mai clar raportat la regimul unitar al textelor. Inima ca loc privilegiat al întîlnirii cu Dumnezeu este firesc să apară drept motivul cel mai frecvent al unui practicant al rugăciunii inimii. Într-unul dintre puţinele poeme în care e accentuată dimensiunea de cerere, poetul îşi face un proces de conştiinţă din nevrednicia inimii: „Doamne, inima nu mi-e bună de nici o treabă / Prea am ţinut-o-n piept numai podoabă... // N-am pus-o la lucru, n-am dat-o la şcoală; / Am cruţat-o... şi mi-a rămas nepriceputǎ, goală. / / [...] Doamne, eu nu mai izbutesc s-o îndrept. / Numai singur tu de-acum poţi... Te aştept. // Intră, Doamne, acolo la ea în piept" (Te aştept: intră). Clipa rarisimă a întîlnirii cu Dumnezeu în inimă e notată prin imaginarea unei mici întîmplări semnificative, cu valoare exemplară. Astfel de poeme (Minerul - în care Dumnezeu e asemănat cu un miner care scormoneşte în muntele inimii Prizonierul) sînt în maniera alegorică specifică întregii activităţi poetice a lui Voiculescu. Puterea lor de reprezentare e mai mare decît tensiunea interioară: „Uneori calcă cineva în inima mea / ...într-o noapte paşi largi, tot mai largi... / - Domol, inimă, că te spargi, / Strig la ea - eşti nebună? / ...Cataractă mă inundă bucuria: / - Oho, Te-am prins, Doamne, nu mai scapi, Te ţin prizonier... / - Bine, zîmbi El, ţine-mă o clipă / - Ah, gemui, pier... / O clipă, inima mi se făcuse Cer." Contactul fizic cu divinitatea, oricît de scurt, provoacă întotdeauna o zguduire interioară vecină cu pieirea extatică. în literatura română nu mai există un astfel de poet al misterului înfricoşător consubstanţial extazului mistic.

Foarte puternică este acum dimensiunea de mărturisire a rugăciunii, ce poate fi aşezată sub semnul abyssus abyssum invocat. Abisul divin se oglindeşte în abisul interior, două antinomii apofatice complementare. Prefigurarea eului recurge la aceleaşi simboluri arhetipale ca şi în tinereţe: copacul şi

peştera. Unul se înalţă, chiar şi uscat şi încărcat de povara păcatelor, cealaltă se deschide spre adîncurile fără de sfîrşit în care se rostogolesc cu vuiet pietrele vinovăţiilor. „Aşa mă ştiu: strîmb, şubred, cu vîrf şi crengi uscate, / Un pom al făr' de legii rodind mai mult omizi; / mi-au sugrumat lumina liane-nfăşurate / Să-şi spînzure în mine ciorchinii de păcate, / Cît n-ajung să dea-n floare cîţiva boboci timizi." {Altoiul); „Azi mă afund în mine, în oarba mea genune, / Ocean foind de patimi, cu fund de nepătruns / Sargasă de păcate... şi n-am puteri de-ajuns, / Plăpînd scafandru-n tainic vesmînt de rugăciune, / Să bîjbîi pîn la Tine, cu-ntinse mîini nebune, / Tu,-n scoica-nchisei inimi mărgăritar ascuns" (Scafandrul). Capodopera definirii de sine, în termeni de materialitate grea, frămîntată, vinovată, în veşnică mişcare, tinzînd însă spre contrariul ei - lumina -, sînt Versurile baroce dedicate lui Andrei Scrima. Acesta, fiinţă barocă prin excelenţă, împletire de umbră şi lumină în continuă metamorfoză, putea fi socotit alter ego-ul poetului, la altă vîrstă. Barocul este, de altfel, tipul de literatură care îl caracterizează cel mai adecvat pe Voiculescu în această perioadă în care concepe şi singura capodoperă barocă a literaturii române, Ultimele sonete ale lui Shakespeare. Traducere imaginară: „Ca pe un munte mă zămislişi, din pietre grele... / Fălci, tigvă, morman de ciolane, / Muşchi sălbatici, bălării crescură peste ele, / Tăuri limpezi se scobiră-n asprele stane... / Alunecă, prăpăstioase, în negrele adîncuri / Guri de hăuri, hîde gîtlejuri, / Spre putrede peşteri ascunse-n oblîncuri / Unde şerpii măruntaielor colcăie, vrejuri. / în orice colţ se ghemuiesc sîngeroase fiare, / Prădalnici monştri-n necurmată cină / Rup, macină, mistuie fiecare / Tot ce viază sus în lumină." Nu există o mărturisire de sine mai necruţătoare decît această gravură în care elementele simbolice se împletesc şi se metamorfozează sub semnul păcatului. Neconvenţionalul şocant al mărturisirii îşi află pereche numai în neconvenţionalul la fel de şocant al aspiraţiei spre reunirea cu Dumnezeu. Nimeni, nici înainte, nici după Voiculescu, nu şi-a mai conceput inima iubitoare drept caracatiţă-stea gata să-l cuprindă şi să-l sleiască de sevă pe Dumnezeu însuşi, într-un act de ucidere similierotică: „Dar iată în pieptul stîng spînzură o astră? / Pîlpîie focul neadormit în ea, / Jumătate roşie, jumătate albastră; / Jivina inimii, jivina inimii nu e stea! / Nesăţioasă caracatiţă spăimîntătoare, / Cea mai chinuitoare, ea mi-e duşmanul... / Prin mii de braţe, mii de picioare / Gata-i să soarbă însuşi oceanul. / Cu celarele pîntecului ei puse-n cruce, / Stă la pîndă smerită, a rugă, / Te-adulmecă şi pe Tine, Doamne, să Te apuce / Şi să Te sugă." Marele rugător care a fost Voiculescu a dobîndit acea îndrăzneală specifică, acea siguranţă interioară care justifică orice act de nonconformism, pe care o încearcă doar marii mistici.

în oglindire inversarea imaginii este lege, adîncul devine înalt, hăul primeşte chipul cerului, drumul în jos atinge acelaşi punct ca şi drumul în sus: „Caut cum caută-n munte minerul / Vîna de aur a tainicii mine, / Scobesc: ci muntele pentru mine e Cerul, / Haotice funduri de spaime vii pline, / Cu gîndul sfredel s-ajung la Tine" (Filonul).

Antinomie în construirea imaginii, în construirea poemului, dar mai ales în construirea viziunii despre lume. Universul este o antinomie apofatică - oglindă a divinului. Coexistenţa conceptelor contradictorii (conceptul fiind o noţiune limitată a logicii şi a moralei umane) trebuie acceptată ca semn al divinităţii. Binele şi răul, virtutea şi păcatul, concomitente, nu sînt situate, ca în morala nietzscheeană a supraomului, într-o zonă a depăşirii graniţelor umane, ci sînt chiar semnul divinităţii. A recunoaşte însă lucrul acesta depăşeşte puterea de înţelegere a omului obişnuit, îl sminteşte, îi răpeşte minţile, îl transformă într-un nebun: „Doamne, ştiu: tu îngerilor eşti slava, / Sfinţilor lauda, martirilor nemurirea, / Pustnicilor hrana, cuvioşilor nava / Care le aduce mîntuirea / / ...Eu te rîvnesc, omeneşte, pe Tine întreg, / Cu întreagă păcătoşenia mea. / Să nu-mi fii numai îndemnul şi călăuzul / Numai cugetul şi sfatul. / Tu neatinsul, Tu negrăitul, / Tu să-mi fii văzul, Tu auzul, / Tu gustul, Tu pipăitul, / Tu răsuflarea. / Mie slabul, spre patimi plecatul, / Nu numai limanul şi răscumpărarea, / Tu să-mi fii zbuciumul, chinul, pierzare! / Nu numai lumina, / Ci Tu primejdia, Tu bezna, Tu cazna, Tu vina, / Tu ispita, Tu răutatea, Tu tot păcatul!" (Nebunul). Astfel de versuri, nepotrivit interpretate, se află la limita blasfemiei. înţelese aşa cum au fost gîndite, ca unitate a divinului în care nu mai există limite şi diferenţieri, sînt expresia trăirii mistice supreme.

Marele păcat pe care îl săvîrşeşte şi îl mărturiseşte poetul e păcatul trufiei. Creaţia, de orice tip, nu e posibilă fără încrederea creatorului în sine, adică fără orgoliul făptuirii şi al faptei. Neputinţa lepădării creatorului de orgoliul creaţiei era şi una dintre temele recurente ale Psalmilor lui Arghezi. Este şi una dintre temele centrale ale Sonetelor lui Voiculescu: poetul îi oferă acolo nemurirea prin artă orgoliosului, contradictoriului şi misteriosului iubit. Prin forţa sa creatoare, poetul devine egalul lui Dumnezeu. Luciferismul este o blasfemie, pedepsită fără greş de cel ce a poruncit: „Să nu ai alţi idoli în afară de mine", dar este şi o condiţie absolut necesară a creaţiei. Dumnezeu este de neconceput fără rivalul său, Lucifer. Dogma creştină nu va admite niciodată o astfel de viziune, Voiculescu însă îi dă expresie, mergînd chiar mai departe în îndrăzneală decît Arghezi: „Am căzut fiindcă m-ai smuls Tu din Tine... / Pentru că m-ai zvîrlit am căzut... / Aşa strigă toată eternitatea din mine. / Umple-mă cu păcat, umple-mă cu ruşine, / Sfînt am fost, sfînt rămîn, ca la-nceput, / Vina mea s-a iscat în lut. / A patra-ţi ipostază, ţip din ruine: / cine, Doamne, mă va pune la loc? Cine? / Nu dragoste, nu milă, nu iertare... / Vreau dumnezeiasca mea stare / Dă-mi-o! Dă-mi înapoi ceea ce am avut, / întregeşte-mă şi întregeşte-Te, Doamne, iar cu mine" (De profundis).

Această fiinţă alungată este cea care are uriaşele viziuni apocaliptice din Arca Răului şi din Cina cea de groază. Trupul omenesc e imaginat de doctorul Voiculescu ca locul unei cumplite bătălii pentru hrană, purtate între organele interne devenite monştri de pradă, care sfîşie materia introdusă în trupul-cosmos: „Din jilţul său de fildeş, mai aprig ca un rege / Orgoliosul Creier, fără să

mai aştepte / El, cel dintîi îşi scoate o halcă, cea mai mare. / Iar după el îndată spumînd gîlgîitoare / Jos, inima îşi umple pocalul şi-l izbeşte. / Ficatul, leu prădalnic, şi-a tras zorit zaharul, / Rinichii sar să-şi scoată tainul lor de sare, / Plămînii sorb în foaie tot sîngele fierbinte, / Viscere fioroase întind căngi, colţi, furci, gheare, / Să sfîrtece, s-apuce o cît mai mare pradă: / Şi toată osteneala li-e numai mistuirea." Numai un medic care vrea să se vindece de păcatul lăcomiei, urmînd exerciţiile spirituale de vizualizare a păcatului recomandate de Ignaţiu de Loyola, putea imagina o astfel de reprezentare personificat monstruoasă a fiziologiei instinctului de nutriţie. Şi totuşi... Peste ospăţul înfricoşător, îndepărtînd resturile, îşi face loc Spiritul: „Mîncaţi acolo-n pace şi spuneţi Tatăl Nostru. / El s-o-ndura să facă-ntr-un fel din viaţa noastră / Măcar cît de vremelnic un chip al veşniciei / Şi din durere sora mezină a sfinţeniei" (Cina cea de groază). Poemul din 1944, Arca Răului, arăta aceeaşi forţă a imaginării unui sfîrşit de ciclu cosmic sub semnul Satanei. Scriitorul aspru, fără moliciuni, făcut din materiile cele mai dure, care a fost Voiculescu, a creat şi o imagine alegorică a Apocalipsei vrednică de Diirer: „Cu hohote de pînze, din fundul pierzării / Arareori urcă a Răului arcă./ O neagră splendoare de vis o încarcă / Sub luna, ghirlandă în pletele mării. // ...Durerea, Urîtul, cumpliţi mateloţi, / Ţin pururea strajă pe puntea din urmă. // Sub ochiul lor muced ilustrele viţii / Şi-au strîns frumuseţea şi-o trec în paradă, / Fac spume, în hamul plăcerilor pradă, / Patetice coapse, sîni duri la solstiţii... / / Efebi, mîrşavi îngeri, eterne amante, / Pe purpura caldă îşi zvîrcole nurii. / Iubirea lor? Tragic miracol al urii, / Dar ochii zănateci rodesc diamante... //Ia seama, tumultul de vrăji te supune: / Lunatec, pui pasul pe ape, sub maluri... / / Ah... unda te ţine şi calci peste valuri, / Spre-a Răului vastă, nebună minune." Imaginea lui Antichrist plutind peste ape spre lumea-infern. Nu e de mirare că Aleşii lui Dumnezeu şi-au trădat menirea vînzîndu-se pentru arginţi (Aleşii) sau că Dumnezeu însuşi nu mai ştie ce e mila şi, atunci cînd fericiţii din rai vor să schimbe locul cu iubiţii lor ce se perpelesc în chinurile iadului, tace (Apocatastază). întrebarea care se pune hermeneuţilor literari şi istorici este: cum poate creatorul celor mai puternice imagini antinomice, unele la limita ereziei, să fie transformat în figura emblematică a unei mişcări teologice pentru care dogma creştină era literă sfîntă? Răspunsul e unul singur: prin ignorarea unei mari părţi a operei, din nevoia ca Rugul Aprins să fie reprezentat de un mare poet.

Pe cît de puternice sînt imaginile escatologice, pe atît de puternice sînt şi imaginile transfigurării. Nadirului îi corespunde zenitul, polului minus - polul plus, infernului - paradisul. Cel dintîi, principalul efect al rugăciunii, este anularea timpului, cu toate urmările sale devastatoare. Voiculescu a scris probabil versul cel mai adevărat al mîntuirii de temporalitate: „O, Doamne, azi mă pipăi şi nu mă dumiresc: / Ce vrajă se petrece de la un timp cu mine? / Anume: pe măsură ce cred şi Te iubesc / Îmbătrînesc în lume... şi-ntineresc în Tine" (întinerire).

Capodopera transfigurării posibile este poemul Taborul, fără egal în literatura română. Schimbarea la Faţă pe muntele Tabor, pogorîrea luminii primordiale, în splendoarea căreia se întunecă înşişi luminătorii, prefigurează, în vizibil, învierea, pe care nici un ochi omenesc nu a văzut-o. Antinomiile se anulează în dobîndirea deplinei libertăţi, dincolo de spaţiu, dincolo de timp, în slavă: „Suflete, fii gata să urcăm Taborul; / Soarele şi luna au orbit în piscuri / Cînd, atunci, splendoarea şi-a vărsat căporul / Peste spăimîntate, negrele lor discuri. // Ci pe noi, schimbaţii mai presus de îngeri, / Vipiile sacre slobozi azi ne lasă... / Doar atît să spunem, tari, fără de-nfrîngeri: / Noi, copiii Slavei, ne-nturnăm acasă."
Roxana Sorescu

Tabel cronologic
„Grigore Palama spunea
că lucrurile spirituale sînt inaccesibile
pentru cei care nu au experienţa lor."
Andre Scrima, Despre isihasm
1884

- V. Voiculescu s-a născut de două ori. în acte, naşterea a fost înregistrată la 27 noiembrie, pruncul numindu-se Vasile Costache Voicu: „Act de naştere nr. 86, din anul una mie opt sute optzeci şi patru, ziua 27, al lui Vasile Costache Voicu, de sex bărbătesc, născut în casa părinţilor săi din comuna Pîrscov, fiul lui Costache Voicu, de ani 45, şi al Sultanei, de ani 40, de profesie muncitori şi domiciliaţi în această comună Pîrscov, după declaraţiunea făcută de tatăl său, care ne-a prezentat copilul. Declarantul şi martorii neştiind carte, s-au subscris de noi. Declarant: Costache Voicu. Martori: Enache Stan, Costache Stan Nedelea" (Registrul de stare civilă pentru născuţi pe anul 1884, comuna Pîrscov).
- Adevărata venire pe lume s-a petrecut în noaptea de 12 spre 13 octombrie (pe stil vechi, corespunzînd astăzi datei de 24/25 octombrie), în ajunul sărbătorii Sfintei Parascheva, conform memoriilor înregistrate pe bandă de magnetofon ale surorilor mai mari, Maria şi Ana. împrejurările naşterii au fost, ca şi pentru fratele şi surorile mai mari, neobişnuite:

„Cu cîteva zile înainte de a naşte, Sultana îşi pregătea tot ce era necesar: aţă, foarfece, cîrpe şi le agăţa în mica ei odăiţă, de grinzile de deasupra patului, şi nu mai primea pe nimeni lîngă ea... Nimeni nu asista la chinurile naşterii... nu primea pe nimeni să-i dea ajutor. Aşa a procedat cu toţi cei opt (sic!) copii. Odată copilul înfăşurat în scutece, striga «să fugă cineva» şi să-l cheme pe preot pentru botez, care se săvîrşea în aceeaşi noapte, fără nici un fel de ceremonie specială. Asta era prima baie pe care o lua noul născut."
(Ion Voiculescu, Amintiri privind pe poetul V. Voiculescu, lucrare inedită, în arhiva familiei.)

- Data naşterii acceptată de scriitor: în tinereţe, va fi data naşterii păstrată în memoria familiei, conform scrisorii din 2 februarie 1910 către Maria Mitescu, viitoarea soţie, purtînd pe frontispiciu însemnarea: „octombrie 1884 - 6 septembrie 1908", data cînd o cunoscuse. Ulterior, data naşterii declarată atît oficial, cît şi în relaţiile personale va fi cea înregistrată în acte: 27 noiembrie. „Gîndiţi-vă că am împlinit 73 de ani la 27 nov. acum..." (Scrisoare către Andre Scrima, facsimil în voi. Timpul Rugului Aprins, Humanitas, 1996, p. 173).
- Numele Vasile Voiculescu va apărea încă din primele matricole şcolare, toate diplomele şi actele fiind eliberate pe acest nume. Oficial, el nu va fi recunoscut decît în 1950: „Rectificat numele de Voicu în numele de Voiculescu, urmînd a se numi Voiculescu Vasile, conform deciziunii cu nr. 12880 din 30 mai 1950 a Comitetului Provizoriu Bucureşti, judeţul Ilfov, conform Decretului nr. 432/1949,4 iulie 1950." Vasile va fi numit întotdeauna în familie Dile, după cum se numise singur în prima copilărie. Ca scriitor, nu va întrebuinţa niciodată prenumele Vasile scris întreg, înlocuindu-l cu iniţiala V. Credea în simbolistica literelor, iar V era o cupă deschisă spre cer, pregătită să primească harul. Editorii care i-au tipărit opera cu prenumele Vasile scris întreg au făcut un abuz şi o greşeală. Pentru prieteni, a fost întotdeauna „doctorul", fără nume, fără prenume.
- Părinţii: Tatăl - Costache Voicu, născut în 1833 (în momentul naşterii copilului, vîrsta reală a tatălui era de 51 de ani), fiul lui Voicu Băcanu (1797 -17 febr. 1887; transilvănean din Sălişte a Sibiului, probabil cu o ascendenţă macedoneană din Albania; oier şi negustor) şi al Sultanei (1809-?). Mama - Sultana Ion, căsătorită Voicu, născută în 1850 (la naşterea copilului, vîrsta reală a mamei era de 34 de ani).
- Vasile era al şaselea copil al cuplului, după Filipache (1871-?); Maria (1873-1966, căsătorită Ivănescu); Irina (date necunoscute, probabil decedată la scurt timp după naştere); Florica (1876-1968, căsătorită Ştefănescu); Ana (7-1969, căsătorită Niculiu). După el, va mai urma o fată, Lenuţa (date necunoscute). Tatăl şi fratele mai mare cu treisprezece ani, Filipache, vor juca un rol minim în viaţa lui Voiculescu. Un rol hotărîtor, mai însemnat decît al mamei, îl va juca sora cu opt ani mai mare, Florica. Florica Ştefănescu va fi o prezenţă permanentă în viaţa lui Dile, locuind în aceeaşi casă (cumpărată împreună, în str. Doctor Staicovici nr. 34) din 1920 pînă la moartea acestuia.
I-a supravieţuit cu aproape cinci ani.
- Locul naşterii: satul Pîrscov, principalul component al actualei comune Pîrscov (douăsprezece sate). în satul Bădila, se afla o neobiş-

nuită formaţiune geologică (azi rezervaţie naturală): „Sarea lui Buzău", patruzeci de blocuri de calcar prinse în sare, de forme şi dimensiuni diferite, o expoziţie de sculptură în sare, ce va putea fi regăsită, mutată în ocnă, în romanul Zahei Orbul. Situat la curbura Carpaţilor, Pîrscovul era nu numai păstrător de legende şi eresuri, ci şi depozitar al unor elemente arheologice neobişnuite:

„La o adîncime de două staturi de om, lucrătorii care săpau o groapă pentru o gheţărie s-au oprit înfricoşaţi. Daseră peste nişte oase năzdrăvane, ca de căpcăuni: cîteva măsele, una singură cit piatra de la rîjniţa de zdrobit porumb, două lăboaie năprasnice, împletite, ce-au lăsat în pămînt nişte găuri ca cele cînd ai smulge din rădăcină un tufan, şi o tigvă uriaşă cît cazanul în care făcea Oană ţuică, cu locurile ochilor cît nişte găvane şi vizuini scorburoase ca de viermi unde fuseseră urechile, şi nişte ţurloaie ca pe buduroaiele de stupi. Unii ziceau că-s ciolane de jidovi, pieriţi odată cu potopul, alţii că sînt rămăşiţe de smei. Pînă a venit o babă şi ne-a lămurit pe toţi. Nu erau nici una, nici cealaltă, ci se chema că sînt oasele îngerilor răi, care, cînd i-a alungat cu fulgere şi trăsnete Arhanghelul, au căzut aici, şi în căderea lor a plesnit pămîntul şi i-a înghiţit aşa arşi cum se aflau" (Poemul Hanului cu Urşi. Groapa îngerilor răi, în V. Voiculescu, Opera literară. Proza, ediţie îngrijită de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2003, p. 656).

Oasele de uriaşi, de îngeri răi, nu reprezintă o invenţie literară, sînt un depozit arheologic real, încă neexplicat. Taina marchează locul naşterii. Şi dubla prezenţă: a îngerilor căzuţi şi a stărilor angelice.

La mică distanţă, se află Poiana Mărului (azi mînăstire de maici, dependentă administrativ de satul Jitia de Jos). în 1733, se sfinţea aici Schitul de la Poiana Mărului, cu hramul Duminica Tuturor Sfinţilor, ridicat de stareţul Vasile, „cel mai faimos isihast din România înaintea lui Paisie... şi cel mai profund cunoscător al literaturii ascetice şi al misticii bizantine traduse în slavă de la vremea sa". Stareţul Vasile a fost „primul dascăl în Răsăritul ortodox al Rugăciunii minţii în timpurile moderne" (Dario Raccanello, Rugăciunea lui Iisus în scrierile stareţului Vasile de la Poiana Mărului, Editura Deisis, Sibiu, 1996, pp. 58,59). Ucenicul său, Paisie Velicikovski (1722-1794), traducător al Filocaliei (1782, Viena) din greacă în slavonă şi autor al unui îndrumar Despre Rugăciunea minţii, va fi cel care va răspîndi Rugăciunea minţii şi a inimii în mediile ortodoxe, îndeosebi în lumea slavă, revigorînd tradiţia isihastă, păstrată în mînăstirile ruseşti. V. Voiculescu, pornit în lume de lîngă centrul românesc al isihasmului, va trăi întîlnirea fundamentală

cu Rugăciunea minţii şi a inimii în anii 1943-1947, la Mînăstirea Antim, cu hramul Duminica Tuturor Sfinţilor, unde tradiţia va fi readusă de călugărul rus refugiat Ivan Kulîghin, al cărui nume a fost românizat ca părintele loan cel Străin. Prin el, un cerc se închidea.

1884-1890

Primele experienţe spirituale

Cele dintîi experienţe spirituale se situează în prima copilărie. Vor oferi tiparul psihic al tuturor celorlalte experienţe de viaţă: sentimentul prezenţei unui Dumnezeu cu care se poate discuta în chipul cel mai familiar; sentimentul că este un ales (în copilărie credea că pentru fericire); convingerea interioară, de nimic clintită, credinţa că s-a întîlnit cu un înger şi că îngerii sînt prezenţi şi uneori vizibili: „Cît pot descoperi eu însumi înapoi, aproape dincolo de orizontul amintirii, mă văd un copilaş stînd singur într-o poiană cu flori sălbatice, la marginea unei girle... Nu e nici o poezie, nici o poză... E adevărul. Sînt singur, în fundul grădinii noastre de cîteva pogoane, care mi se părea atunci uriaşă... Stau pe un mal cu flori şi mă uit în zare. Şi simt şi acum fericirea acelei singurătăţi copilăreşti plină de o mare, de o nespusă, aş zice de o mistică aşteptare. Aşteptam de atunci ceva ce aştept şi acum, ceva care să-mi împlinească un dor nehotărît, şi aşteptam cu siguranţa, atunci, că va veni... Mă simţeam, mă credeam predestinat. Mi se spunea că m-am născut cu căiţă pe cap, că voi avea noroc... Mama mă adora, surorile mă iubeau, pentru toţi eram o minune. Eram un copil de cel mult trei ani, stam copăcel între flori în sălbatic, cu un cer albastru deasupra, cu un şir de munţi albaştri în fund, visam cu ochii deschişi la soartă şi eram fericit de aşteptare. Ce aşteptam? îngeri, pe Dumnezeu şi pe Sfîntul Petre, pe Sfînta Duminică din basmele cu care-mi era capul împuiat? Era, desigur, în acel copilaş cîrlionţat o copie, ceva împrumutat şi de la Făt-Frumos din poveste, aur, arme, cai, tărîmuri de dincolo. Dar era de atunci în mine o siguranţă că are să mi se izbîndească un vis pe care nu-l formulam şi nu l-am formulat niciodată. Cred că n-am să pierd nici în clipa morţii acest sentiment clar şi mistic despre care nu mă pot înşela, sentimentul unui copil fericit pe un mal de flori, sub un cer albastru, într-o tainică grădină, aşteptînd ceva încă şi mai minunat" („Confesiunea unui scriitor şi medic", Gândirea, octombrie 1935, reprodusă în voi. Gînduri albe, Editura Cartea Românească, 1986, pp. 453-454).

- Viziunea primului înger; crearea (sau actualizarea?) arhetipului îngerului, întîi ontologic, apoi literar:

„Practicile religioase, cultul, fac să se contureze, să apară şi să se fixeze în conştiinţă chipul Domnului, aşa cum manipulaţiile în diverşi reactivi ajută să reiasă pe placa fotografică chipurile prinse. Altfel, misterioasa impregnare rămîne pururi negativă sau se şterge. Mă văd într-o zi luminoasă, cu sora mea cea mare de mînă, mergînd pe un drum afară din sat. Deasupra mea, pe cerul verziu, un înger imens ca un Crist pantocrator pe bolta bisericii... întreb şi acum pe sora mea, care nu-şi aminteşte şi crede că am visat. Impresia mea e aşa de tare şi vie, ca şi cînd aş fi avut o vedenie. Mă văd iarăşi alergînd din grădină la mama, care ţesea la război, ca să-i spun, cu uimire şi oarecum speriat de bucurie, că mica şi zdrenţuita cărţulie de 5 bani, Epistolia Maicii Domului, căzută din cer, pe care o purtam în buzunarul de la sîn, s-a zbătut acolo, a pîlpîit ca o vietate, dîndu-mi semn..." („Confesiunea...", ibidem, p. 455).

- Dorinţa, primă şi vie, de a se face preot:

„Cel mai plăcut joc al meu a fost de-a biserica. Nu o maimuţă-reală şi nici o batjocură, ci o reală şi sinceră practică copilărească a marilor mistere. Puteam să ne jucăm de-a orice altceva; de ce numaidecît să botezăm mieii priori din curte? Sub un nuc imens aveam biserica, şi altarul după nişte perdele. Clopote ne erau crengile. însăşi mama consimţea să vie uneori la slujba mea şi să mă asculte. Pe atunci se scoteau pui de pasăre cu sutele. Şi mureau foarte mulţi... Credeţi că a pierit vreunul necreştineşte, fără slujba înmormîntării şi neîngropat?" („Confesiunea...", ibidem, p. 455)

- Sentimentul religios, sentiment mistic şi estetic împletite, cum vor rămîne pînă la sfîrşitul vieţii. Se fixează de la început coexistenţa a două sensuri în gestul religios-artistic, unul manifest, altul ascuns. Acum se pun temeiurile gîndirii alegorice:

„Dar ceea ce cred că a ajutat la întărirea unui temperament cu care m-am născut şi care n-a fost prea contrariat de împrejurări a fost traiul de la ţară din prima copilărie: datinile care se împleteau pe cununa anului şi pe care le aşteptam şi le practicam ca pe nişte mari şi de preţ spectacole. Teatrul nostru cel mai scump era liturghia şi serviciul religios din fiecare duminică şi sărbătoare, mai ales după ce descoperisem sensul ascuns al tuturor gesturilor şi aluziilor liturgice. Mai desfătătoare decît orice gală de operă din cîte am văzut de atunci încolo mi-au rămas pentru totdeauna

deniile Paştilor, cu marea şi minunata Vinere, cînd dntam Prohodul. Cu luni de zile înainte îl învăţam împreună cu mama, fără greşeală. Ocolirea bisericii, slujba triumfală a învierii au pus pecetii indelebile pe o amintire ce n-aş vrea să o pierd niciodată" („Confesiunea...", ibidem, p. 455).

Primele experienţe de viaţă. Primele experienţe sociale

- Primele amintiri din viaţă sînt legate de scufundarea în apă, de simbioza cu mediul acvatic, şi de perceperea lumii reale după tiparele fabulosului imaginar. Acum se formează tiparele conversiunii spirituale din Lostriţa şi Pescarul Amin, ca şi tiparul coexistenţei realului cu fantasticul, solidare şi inseparabile:

„M-am născut pe ţărmuri de ape mari şi m-am trezit ştiind să înot. Vă pot desluşi toate felurile de a înota, dar despre înot în sine nu v-aş putea articula un singur cuvînt valabil. Cum v-aş putea învăţa acea împletire deplină a trupului cu apa, acel instinct definitiv de siguranţă care face din scufundare o plutire, acel ritm de respiraţie mlădiată pe val, cu deschiderea pieptului într-un unghi pe care nu l-ar putea determina nici o mecanică din lumea aceasta" („Confesiunea...", ibidem, p. 450).

„Aşezat în inima muncelelor, la îmbucătura a patru văi, Hanul cu urşi aţinea calea a patru drumuri mari ce se înnodau în poala lui. [...] Vechi şi neuitate drumuri ale ţării de demult. Drumul oii, mii de ani bătut în sus şi-n jos de copitele mărunte ale talazurilor de turme; drumul sării, croit de carele încărcate de bulgării ocnelor, geamăn cu cel al chihlimbarului pînă în schelele Dunării şi Mării; drumul oalelor şi ulcelelor; mai apoi drumul lemnului, de la trunchiul uriaş pentru catarge pînă la cherestea şi draniţă, toate încrucişate cu cele ce duc în schimb muntelui bucatele cîmpului. La răspîntia lor, hanul sta ca o trecătoare de hotare între munte şi şes, pus să ia vamă tuturor cîte se vînturau între amîndouă" (Poemul Hanului cu Urşi. Hanul, ed. cit., p. 649).

„Hanul mi-a desfăşurat apoi treptat şi celelalte mari minuni ale lui, unele tainice, ca aceea a odăilor de prăvălie. Cînd am păşit întîia oară pragul uneia din ele, într-o duminică, să cumpărăm luminare pentru biserică, am crezut că intru în camera unde împăratul din poveste îşi ţinea comorile. Rafturi peste rafturi pînă-n tavan, îndesate numai cu scumpeturi, stămburi, pînzeturi, mătăsuri şi tot soiul de ţesături care-ţi luau ochii, galbene, roşii, verzi, albastre... Ce m-a uimit mai mult au fost nişte momii ca

nişte căciuli ascuţite la vîrf, dar de trei ori mai mari decît ţurcana din capul meu... Aşa am cunoscut întîi zahărul: în chip de căpăţîni. Dar toată viaţa tot mai mult mi-a plăcut mierea, cu care mi-a îndulcit mama, cînd m-a înţărcat, dorul de ţîţă" (Poemul Hanului cu Urşi. Cămările împărăteşti, ed. cit., p. 652).

„Dar minunea minunilor era hora, pentru care tot satul se lăia din ajun. [...]

Hanul era şcoala şi salonul care-ţi făcea faimă bună sau îţi scotea ponoasele. [...]

Cu prilejul acestor soboruri, hanul mi-a dezvăluit şi alte minuni grozave: aici am văzut o femeie năucă, slabă ca o scîndură, cu o jumătate de obraz ars de o crestătură roşie, urmele fulgerului. [...]

Altă dată a trecut pe lîngă noi o şi mai cumplită minune: un om cu o jumătate de trup moale - nu putea mişca o mînă şi un picior, avea şi ochiul cu pleoapa căzută şi gura strîmbă într-o parte, ca-n basmul cu jumătate de om. Tot urmările neascultării. Asta lucrase la cîmp în ziua de Rusalii şi ielele, furioase, îl pedepsiseră luîndu-i mîna şi piciorul. Acum îl tîrau prin tîrg pentru cerşetorie.

Ielele astea, am aflat atunci, joacă sus în văzduh şi vin peste om odată cu vîntul turbat, ori de cîte ori calcă poruncile şi opreliştile lor. Altfel nu fac rău. Trec numai rar, noaptea, cîntînd pe deasupra casei. Dar nu e bine să le-asculţi cîntecul. Mama le auzise cînd era însărcinată cu mine şi, deşi îşi astupase numaidecît urechile, se spăimînta să nu ies cumva pocit. S-a bucurat grozav că m-a născut nevătămat. Dar mi-a purtat necontenit grijă, sărmana, să nu-mi fie minţile luate de iele, ceea ce s-a văzut bine mai tîrziu" (Poemul Hanului cu Urşi. Hora, ed. cit., pp. 653, 654).

Personajul misterios

„Odată a venit în curte un om necunoscut, spunea că-l cheamă Niculae şi că ar vrea să-l angajeze slugă; l-am primit şi cîţiva ani cît a stat la noi m-a învăţat basme, ghicitori, snoave şi alte năzdrăvănii. Ne făcea nouă, copiilor, un fel de turtă coaptă cu foi de nuc. Circula zvonul despre el că ar fi stat la ocnă - totuşi, nu s-a dovedit nimic întemeiat" (Interviu luat de N. Crevedia, în Gînduri albe, ed. cit., p. 432).

„Au fost două influenţe benefice în copilăria lui: una a fost bunica, iar a doua un om care, într-o toamnă, a bătut la ei în poartă şi a cerut de lucru. Se numea Neculai Floacă şi purta, precum numele, o sarică miţoasă. Era un om atît de destoinic încît nu s-au mai putut lipsi de el, făcea tot felul de treburi prin gospodărie.

îi iubea aşa de mult pe copii, le spunea tot felul de basme, snoave şi obiceiuri vechi; era preocupat de astrologie şi le povestea că la eclipsă luna este mîncată de vîrcolaci. Lucra şi la război şi bunica i-a făcut lui Dile haine din stofă ţesută de el. Foarte rar se îmbăta şi îl apuca dorul de ducă; după o săptămînă, se întorcea însă înapoi, spunînd că nu putea să trăiască fără copii. într-o iarnă, s-a îmbolnăvit grav - «i s-au aprins plămînii» - şi, fiind pe moarte, au chemat preotul să-l spovedească şi să-l împărtăşească. «N-am putut să-l împărtăşesc, dar l-am spovedit, pentru că are un păcat foarte mare», a spus preotul cînd a ieşit de la el. A murit, şi mai tîrziu s-ar fi aflat prin sat că în tinereţe ar fi omorît un rival din dragoste" („Discreţia binelui şi strălucirea geniului", convorbire cu doamna Gabriela Defour-Voiculescu, consemnată de Dinu Moraru, în Lumea magazin, nr. 3,1997, p. 51).

Primele experienţe culturale

„Primul contact l-am avut cu literatura religioasă, mai ales cu vieţile sfinţilor, pe care ni le citea mama. Le împrumutam întotdeauna de la biserica din sat... Mama ştia multă carte. Am ascultat, tot de la ea, povestea lui Robinson Crusoe şi o traducere românească, Morala babei Lisa, care îmi plăcea enorm.

La vîrsta de cinci ani, citeam destul de bine. în clasele primare, ştiam poeziile populare ale lui Alecsandri pe de rost. Tot aşa pe Anton Pann, care era mult citit în satul nostru. Era un cizmar care-l ştia tot, pe dinafară. Cînd se îmbăta, începea să recite din el. Nu mi-au scăpat, bineînţeles, nici haiducii, cărţi care de asemenea se găseau multe în sat, căci veneau negustori din aceia care umblă cu tolba" (Interviu luat de N. Crevedia, ed. cit., p. 432).

Lectura Bibliei impune influenţa fundamentală a Vechiului Testament. Lupta simbolică a lui Iacob cu îngerul poate fi considerată emblema situării lui Voiculescu în universul religios. Din Noul Testament, textul care l-a inspirat întotdeauna a fost Evanghelia după Luca. Dintre Evanghelii, are cele mai marcate calităţi literare şi e scrisă de un medic. Orice analiză a operei de inspiraţie religioasă a lui Voiculescu va trebui să ţină seama de această mărturie: scriitorul se situează în lumea Noului Testament cu mentalitatea aspră a celui Vechi:

„Din toate lecturile, cea care m-a impresionat mai mult a fost Biblia, cu aspra ei grandoare, de dramă jumătate pămînteană, jumătate divină. Dumnezeul meu favorit a fost Iehova, ale cărui apucături, de prigoană pentru vrăjmaş - protecţie pentru aleşi - le rîvneam. Pînă astăzi am rămas un Iehovist în străfundurile

necercetate ale sentimentelor mele credincioase. Fiul venea pe urmă, blind şi ascultător, de mînă cu Maica Sfîntă. E poate şi icoana autorităţii tatălui, fără umbră de ştirbire în casa noastră atunci. Sfinţii mei favoriţi, afară de arhangheli, îndeosebi focosul Mihail, sfinţii mei au fost Avram şi Iacob; am dormit cu ei cu capul pe piatră şi am aşteptat sub agudul din fundul grădinii îngerul pentru luptă. Am ciulit urechea ca să aud glasul Domnului, ca Samuel. Am luptat împotriva filistenilor ca Samson, am cîntat cu David păzind oi şi am plîns cu profeţii. Am ştiut Vechiul Testament de la un capăt la celălalt - ca pe un epos - încît idilica Evanghelie a rămas pentru mine pînă tîrziu în umbră" („Confesiunea...", ed. cit., p. 454).

Anii de învăţătură. Formarea intelectuală şi morală

1890-1891 Urmează clasa I primară în comuna Pleşcoi, locuind la o rudă a familiei. Din clasa a Il-a, ca urmare a rezultatelor excepţionale la învăţătură, părinţii îl dau intern la un pension particular din Buzău (fondat de I.D. Răşcanu): „Aceasta a însemnat despărţirea mea tragică de sat. Fugeam de multe ori de la şcoală, şi odată mama, cînd a venit să mă vadă la Buzău, m-a descoperit la înapoiere atîrnat de arcurile trăsurii" („Confesiunea...").

1895-1897 Primele două clase de gimnaziu le face la Liceul „Al. Hasdeu" din Buzău. Se clasifică al şaselea din cincisprezece elevi.

1897-1901 Se mută la Bucureşti, la sora lui mai mare, Florica Ştefănescu, de curînd căsătorită cu un inginer de poduri şi şosele. Va locui aici aproape tot timpul studiilor, atît liceale, cît şi universitare. Singura perioadă din viaţa celor doi fraţi cînd vor locui separat vor fi anii 1910-1920, în primii ani de medic ai lui Voiculescu, cînd va fi mutat dintr-o comună în alta (familia lui, proaspăt întemeiată, va locui în acest timp la Buftea şi la Bucureşti, la cealaltă soră, Maria) sau va activa în refugiu în Moldova, în anii Primului Război Mondial. Florica şi soţul ei (inginerul Ilie Ştefănescu) vor avea un cuvînt greu de spus în orientarea profesională a lui Dile. Singura hotărîre importantă din viaţa lui pe care a luat-o acesta trecînd peste cuvîntul surorii mai mari a fost căsătoria. Ceea ce o va costa foarte scump pe soţia lui.

- La Bucureşti urmează cursurile Liceului „Gh. Lazăr". E un cititor pasionat:

„în cursul gimnaziului am devorat mai toate volumele din editurile Sa mi tea, Şaraga şi mai ales Biblioteca pentru toţi. Nu citeam reviste şi gazete, citeam volumul. în cursul superior, am trecut la cărţile franţuzeşti, la Bourget şi Sienkiewicz, care erau în vogă la vremea aceea... La liceu, la «Lazăr», în Bucureşti, am făcut cunoştinţă cu restul poeziilor lui Eminescu. Doina şi mai ales Satirele le ştiam încă de la Buzău, cînd tata, care făcea politică militantă conservatoare, ne citea aprins" („Confesiunea...").

- Adolescenţa lacomă de lecturi ocultează experienţele de tip mistic, accentuează nonconformismul, ingeniozitatea, dorinţa de a răsturna rînduielile stabile ale lumii. Printre colegi şi prieteni, se numără Demetru Demetrescu-Buzău, viitorul Urmuz, şi George Constantinescu, viitorul dramaturg Gh. Ciprian, autor al Capului de răţoi:

„Eram în liceu o clică de băieţi care citeam foarte mult, dar care făceam nişte năzdrăvănii rămase de pomină.

Aveam colegi pe Ciprian (care în catalog era trecut Constantinescu George), pe scriitorul care a murit Urmuz (Demetrescu-Buzău), pe pictorul Constantinescu Nicolae, care iscălea Cons., şi pe un alt băiat, Georgescu, care trăieşte încă.

Socot că Urmuz şi Ciprian sînt cei dintîi trăsniţi din Europa... înfiinţasem o societate literară pe care o botezasem «Cap de raţă»; ca să consfinţim cu sînge numele ei, într-o noapte ne-am introdus în curtea directorului Păun şi am tăiat capetele tuturor raţelor. A fost, se înţelege, scandal mare. [...] Ne întîlneam în aşazisele mustării, unde făceam monoame. Acolo, înconjuram masa într-un picior şi discutam cu lumea despre Platon. De astă dată discutam serios, căci citeam foarte multă filosofie" („Confesiunea...").

- Urmuz, meloman împătimit şi muzician el însuşi, îl va face să descopere muzica simfonică. Voiculescu avea o înzestrare muzicală excepţională, avea ureche absolută, distingea şi sferturile de ton. Va rămîne toată viaţa un împătimit al muzicii de operă şi al muzicii simfonice: „Urmuz [...] ne cînta din Beethoven. Am urmat apoi cu el simfonicele lui Wachmann. Ca să putem lua parte la concert, spărgeam geamurile la Ateneu" („Confesiunea...").

1901-1903 Primele încercări poetice, foarte influenţate de lecturile din Eminescu şi Coşbuc (Publicate pentru prima dată în V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, ediţie îngrijită de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004).

1902-1903 Urmează un an la Facultatea de Litere şi Filosofie. La insistenţele surorii şi cumnatului, va părăsi Literele pentru Medicină. Va părăsi, pentru cîţiva ani, şi scrisul.
1903-1909 Student la Facultatea de Medicină. La început, suportă greu disecţiile, cu vremea se obişnuieşte. Injecţiile le va detesta toată viaţa, şi să le facă, şi să le primească. Se orientează de pe acum mai ales spre medicina naturistă, privită fără încredere în această epocă a încrederii exaltate în medicaţia de sinteză, făcînd astfel o figură destul de neobişnuită la acea vreme în medicina românească şi străină.
1910 - 6 mai. îşi susţine teza de licenţă în medicină, cu tema Rezecţia intestinului cu sutură termino-terminală în herniile strangulate. Teza era condusă de şeful şcolii de chirurgie din România, profesorul Thoma Ionescu. Acesta era şi tutorele proaspetei soţii a lui V. Voiculescu, Lica (se căsătoriseră la 21 februarie). Urmase şi ea trei ani de Medicină, lucrînd chiar ca secund pe lîngă Thoma Ionescu. Căsătorindu-se, părăsise facultatea. Voiculescu va păstra toată viaţa un sentiment de vinovăţie pentru întreruperea carierei soţiei sale, care se pare că era foarte talentată pentru chirurgie.

- Doctorul Voiculescu nu se va specializa în chirurgie, ci în medicină internă, higienă şi epidemiologie.
- Anii de studenţie, ca şi anii de liceu, sînt marcaţi de o nepotolită sete de lectură, în toate direcţiile cunoaşterii. Pînă la bătrîneţe, Voiculescu va fi un cititor pasionat, iar cunoştinţele lui în domeniile ştiinţifice şi artistice vor stîrni adesea uimirea. Acum începe să-şi alcătuiască şi excepţionala lui bibliotecă, în care se puteau afla cele mai neaşteptate rarităţi:

„Din liceu începusem să citesc lucrări de psihologie şi morală. Am ajuns curînd la Schopenhauer şi nu-mi pare rău, el m-a condus la Upanişade şi la Budha. Din anii întîi de litere, psihofizica şi psihopatologia, dincolo de Sergio, Wundt şi Hofding, m-au dus la medicină, pe urmele lui Vaschide, ale lui Pierre Janet şi ale lui William James, cu experienţa lui religioasă. [...] Am alergat la tot ceea ce atunci [...] ispitea o minte înţărcată de credinţă şi hrănită ştiinţificeşte: materialism, pozitivism, evoluţionism, Littre, Claude Bernard, Aug. Comte, Darwin, Spencer. La începutul lumii, ziceam cu ei, va fi fost Dumnezeu, aşa cum la începutul pomului a fost sămînţa. Dar cine mai caută sîmburele în haosul teluric din care a răsărit tulpina? Dumnezeu stă sus, în roadele ramurilor noastre. La o parte, deci, cu fastele şi arhivele cosmologiilor divine. Dar

ramurile îmi rămîneau mai sterile. Nemulţumit, am dezertat şi am trecut la vrăjmaş. Am cunoscut Kabala din studii, mai ales ale lui Frank şi Karpe, am citit Seferul cu comentariile lui, am practicat pe rozacrucienii lui Peladan, am cercetat iluminismul filosofului necunoscut; am rămas îndelung la teosofie, de la gnoză şi Pista Sophia prin Fabre d'Olivet, Saint Yves d'Alveydre, Eliphas Levi şi Papus, pînă la modernii Schure, Rudolf Steiner, Madame Blawatsky, Annie Besant şi cîţi alţii.
Dar nu m-am afiliat la nici o societate secretă, n-am aderat la nici o sectă şi nu sînt un iniţiat, de teamă să nu-mi îngrădesc libertatea [s.n.].
Am respins de la început spiritismul, atît cel radical, al lui Alan Kardec, cît şi cel pseudoştiinţific, al lui Crooks.
Am cultivat cu emoţie pe Carlyle, pe Emerson, şi prin ei pe Novalis, m-am entuziasmat de Maeterlinck, ca să mă întorc înapoi la Platon şi la neoplatonicieni...
Ceea ce vă pot afirma, sfîrşind, este că pregătirea ştiinţifică, studiile medicale, cunoştinţele de filosofie şi tot cîştigul meu în celelalte domenii de cultură, artă, literatură, în loc să mă îndepărteze, m-au apropiat de credinţă [s.n.]. Unilateral, aş fi fost poate ateu naiv, un simplist negaţie. Cu cît mai poliedric, cu atît au avut loc pe unde să străbată experienţe complexe, puncte de vedere noi, interferenţe de doctrine, putinţa de comparaţii, lumină mai multă. Iar din toate, sinteza că neapărat credinţa trebuie să stea la temelia spiritului omului normal" („Confesiunea...").
Să reţinem voinţa lui Voiculescu de a-şi apăra libertatea de alegere, independenţa spiritului. Pentru ea a fost pedepsit de regimul comunist.
Viaţa sentimentală
1907 - vara. Face împreună cu prietenul său Nicolae Constantinescu (pictorul Cons.) o călătorie la Veneţia.
1908 - 6 septembrie. O cunoaşte pe Maria Mitescu (1887-1946). Studentă şi ea, pe atunci, în anul al doilea la Medicină, venise la Pîrscov ca să-şi însoţească o prietenă bolnavă de tuberculoză, care mai spera în puterea de vindecare a aerului curat. Pîrscovul le fusese recomandat fetelor de Victor Vasilescu, văr cu Vasile Voiculescu şi îndrăgostit (fără reciprocitate) de Maria Mitescu. Una dintre primele vizite în sat, fetele o vor face la Sultana Voiculescu, de la care voiau să cumpere ouă şi lapte

proaspăt. Aflaseră, desigur, că în casă se afla în vacanţă şi un student în anul al cincilea la Medicină. Studentul însă nu voia să vadă în faţa ochilor nici o femeie (spre disperarea surorilor mai mari). Ca să fie sigur că nu va fi obligat să dea ochii cu fetele, tînărul fuge la iazul din fundul curţii, se dezbracă şi se bagă în apă pînă la gît. Stă acolo pînă pleacă vizitatoarele. „După cum îmi povestea sora lui, nu mai putea să sufere nici un fel de femeie din ziua cînd l-a îmbolnăvit una. Nici înainte de asta nimeni nu l-a ştiut în vorbă cu vreo fată sau ducîndu-se la distracţii împreună cu fete şi băieţi" (Ion Voiculescu, lucrarea citată). Cînd însă e chemat lîngă bolnava care avea o hemoptizie, se duce. La 16 noiembrie, prietena moare. Stau noaptea la priveghi Dile şi Lica. Lîngă trupul fără viaţă se naşte iubirea: „Şi chiar după moarte, puterea ta ne-a urmărit ca o vrajă: lîngă trupul tău neînsufleţit pentru mine a fost viaţa mai vie şi mai deplină decît aiurea, şi în faţa chipului tău palid, neclintit şi plin de taina morţei, eu mi-am legat sufletul cu cătuşe mai tari decît moartea" (Corespondenţă inedită, Muzeul Literaturii, Iaşi, inv. 2525/ 6 lit.).

Maria Mitescu era fiica din a doua căsătorie a colonelului Constantin Mitescu, care fusese însurat de trei ori, avînd cîte o fată din fiecare căsătorie. Mama Licăi era franţuzoaică, dintr-o familie de hughenoţi refugiaţi în România. Bon viveur, colonelul îşi crescuse fetele la pension şi le jucase la cărţi zestrea rămasă de la mamele lor. îl instituise tutore, după moartea sa, pe chirurgul Thoma Ionescu. Pînă la căsătoria lor, Dile îi va scrie Licăi zeci de scrisori pasionale (pînă acum inedite), în limba română şi mai ales în limba franceză, care pentru ea era cu adevărat limbă maternă. Lica era şi o foarte bună muziciană, o pianistă deosebit de talentată. Eroina piesei Trandafir agăţător (publicată pentru prima dată în V. Voiculescu, Opera literară. Dramaturgia, ediţie îngrijită de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004), o muziciană excepţional de talentată care se sacrifică pentru gloria bărbatului pe care-l iubeşte, este ea. Iubirea celor doi este încurajată în familie de o singură persoană: de mama Sultana, care o plăcuse pe Lica din primul moment şi pe care o va iubi întotdeauna ca şi pe fiicele ei. Acestea însă se opun cît pot căsătoriei cu o fată fără zestre. Mai ales Florica, fire aprigă, dominatoare, care voia să-i asigure fratelui un viitor material strălucit. Din 1920 pînă la sfîrşitul vieţii amîndurora, Florica şi Lica vor locui în aceeaşi casă. Jurnalul Licăi, descoperit mulţi ani după moartea ei, notează umilinţele la care a supus-o tăcut, dar tenace, cumnata ei. Fire extrem de interiorizată, ca şi soţul său, Lica nu a lăsat să se vadă nimic în comportamentul zilnic

din nefericirea de a nu se simţi niciodată stăpînă în casa ei. Face însă o depresie gravă, care, pe lîngă glaucomul de care suferea, o determină să plece în 1932 la Paris, însoţită de fiicele mai mari. Nefericirea fiinţei de care a fost cel mai legat, Voiculescu nu avea să şi-o ierte niciodată. Deocamdată însă, îndrăgostiţii sînt la începutul drumului.
1910 - 21 februarie. Voiculescu Vasile se căsătoreşte „cu domnişoara Marioara Florioara C. Mitescu, june în etate de ani douăzeci şi trei... născută în oraşul Ploieşti şi domiciliată în capitala Bucureşti, fiică a decedaţilor locotenent colonel Mitescu Constantin şi Maria Mitescu" (Certificat de căsătorie eliberat de primăria comunei Pîrscov, judeţul Buzău, nr. 17, din 21 februarie 1921).
Din căsătorie vor rezulta cinci copii: Martha Elisabeta (1911-1994), Olga Sultana (1912-1983), Radu ffie Vasile (1914-1996), Ion (1916-1973), Gabriela Michaela (1920-2009). Toţi copiii lui Voiculescu au avut destine deosebite, care au interferat puternic cu viaţa tatălui lor, pentru care valoarea supremă în viaţă a rămas familia.
Martha şi Sultana (Sully, pentru familie) au studiat amîndouă artele frumoase, la Paris, unde o însoţiseră pe mama lor. Cu totul neobişnuit s-a dovedit a fi traseul vieţii lui Sully. In 1934, Loteria Franceză a organizat un concurs pentru desenarea uni afiş. Premiul consta, pe lîngă o sumă de bani, şi dintr-un stagiu de practică de şase luni într-un atelier de design din Statele Unite. Premiul a fost cîştigat de tînăra românca Olga Sultana Voiculescu. Preşedintele juriului, arhitectul şi pictorul Enrico Pontremoli, s-a îndrăgostit de ea. A urmat-o în Statele Unite, de unde s-au întors căsătoriţi. Familia Pontremoli este o multiseculară familie de rabini, cu două ramuri, una în Turcia, alta în Italia (C/. L. Abensur-Hazan, „Les Pontremoli, deux dynasties rabbiniques en Turquie et en Italie", în La Revue du cercle de genealogie juive, nr. 52). (Tatăl lui Enrico - cuscrul lui Voiculescu, în limbaj autohton Emanuel Pontremoli [1865-1956], vestit profesor la Şcoala de Arte Frumoase, a dat numele său unei străzi pariziene.) Voiculescu şi-a văzut ginerele o singură dată, în vara anului 1938, cînd tînăra pereche, în drum spre Balcic, a poposit două-trei zile la Bucureşti. în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, Enrico şi Olga Pontremoli, oameni bogaţi, din elita culturală a Franţei, au intrat ca luptători în Rezistenţă. Au luptat. Imediat după încheierea păcii, în 1945, Sully a venit să-şi vadă familia la Bucureşti. Purta uniforma de ofiţer al armatei franceze şi era decorată cu cele mai înalte distincţii ale Franţei: Legiunea de Onoare şi Crucea de Război. în 1944, se naşte primul

nepot al lui Voiculescu, Pascal Pontremoli, pe care bunicul lui nu l-a văzut niciodată, dar care, copil de departe, i-a influenţat hotărîtor destinul literar. La vîrsta de trei-patru ani, Pascal avea un comportament ciudat: nu o lăsa să se apropie de el pe tînăra şi drăguţa lui bonă, lăsînd-o cu greu numai pe maică-sa să-l îngrijească. Aceasta, îngrijorată, l-a dus la un psihiatru. Medicul a scos-o pe mamă afară din cabinet, a stat de vorbă numai cu copilul, apoi a rechemat-o şi a anunţat-o fără menajamente: „Madame, votre fils sera un inverti." Era vorba de o structură genetică, ereditară. Medicul i-a recomandat foarte ferm mamei să nu încerce să schimbe orientarea copilului, nici să nu-l condamne în vreun fel, pentru că altfel riscă grave consecinţe psihice. Aşa s-a procedat. Pascal Pontremoli, foarte înzestrat pentru studiul limbilor străine, a studiat limbile slave, s-a specializat doi ani la Moscova şi a publicat la Paris, în 1966, Memoriile prinţesei Daschkojf. Este deschizător de drum într-un domeniu recent al esteticii: estetica jucăriilor şi a gadgeturilor. In Bibliografia Naţională a Franţei, figurează studiul său, Pifet la reclame. A fost curatorul mai multor expoziţii de gadgeturi avîndu-l ca subiect pe Pif. Este autorul volumului Lapidaire (Grasset, 1965). A venit în România o singură dată, după moartea bunicului său. După ce a aflat verdictul medicului, în 1948, în opera lui V. Voiculescu apare o temă pînă atunci inexistentă: iubirea bărbatului pentru bărbat. Atunci a început să recitească Sonetele lui Shakespeare.

Cealaltă fiică a lui Voiculescu stabilită la Paris, Martha, s-a căsătorit (a doua oară) cu scenaristul şi producătorul Jean Levitte, un tip de boem fermecător. Numele vorbeşte despre originea familiei. Jean Levitte este, printre altele, autorul scenariului pentru filmul La grande bouffe (Marea crăpelniţă). Este foarte posibil ca ideea scenariului să-i fi fost sugerată de povestirea socrului său, Chef la mînăstire.

Corespondenţa purtată de Voiculescu, între 1932 şi 1958, cu fiicele sale de la Paris s-a pierdut în cea mai mare parte, după moartea acestora.

Radu Voiculescu, „eminentul familiei", a fost medic virusolog. A fost cercetător, şef de secţie, la Institutul de seruri şi vaccinuri „G. Cantacuzino". După moartea fratelui său Ion, s-a ocupat de editarea operei lui V. Voiculescu.

Ion Voiculescu, nonconformistul familiei, a fost copilul preferat al tatălui. Nu semăna deloc cu neamul Voiculeştilor şi era, în toate, opusul părintelui său. înalt, cu constituţie atletică, plăcîndu-i femeile (şi el lor), Ionică pusese din copilărie valorile vitale mai presus de

valorile abstracte ale intelectului. în copilărie fusese odată foarte bolnav, pe moarte. După ce medicul Voiculescu epuizase toate posibilităţile ştiinţei, tatăl căzuse în genunchi şi se rugase cu fervoare lui Dumnezeu să-i dăruiască fiului său viaţa. Dumnezeu îi împlinise rugămintea. Tot Ionică însă, copil fiind, era singurul care reuşea să-l scoată din fire pe taică-său. într-o seară, mama şi fiicele se pregăteau să meargă la operă, aceasta fiind una dintre puţinele bucurii pe care şi le permiteau. Ionică, nemulţumit că nu e luat şi el, urla: „Dau foc casei! Dau foc casei!" Voiculescu, om foarte calm şi rezervat, avea rare izbucniri de mînie. Dar, cînd se înfuria, era mai prudent să nu-i stai prin preajmă. De astă dată, a pus mîna pe Ionică şi i-a tras o bătaie pe care acesta avea s-o ţină minte toată viaţa.
Ionică a schimbat destule slujbe, în cele din urmă găsind una care convenea pasiunii sale de colecţionar de obiecte de artă şi de obiecte rare: achizitor la Consignaţia. După moartea soţiei sale, care îi asigura lui Dile tot ce ţinea de legătura lui materială cu lumea (hrană, adăpost, haine, toată economia unei case în care mîncau de trei ori pe zi cel puţin zece persoane: părinţii, cinci copii, Florica, rămasă văduvă, un nepot, Nicu, fiul lui Filipache, care îşi făcea studiile la Medicină, femeia de serviciu şi aproape întotdeauna şi un oaspete găzduit în casă), legătura cu lumea a fost asigurată pentru bătrînul Voiculescu aproape exclusiv de Ionică. Tatăl avea o încredere deplină în capacitatea acestuia de a gestiona relaţiile publice şi, cu trecerea timpului, mai ales după ce Ionică, a doua oară căsătorit, se mutase în aceeaşi casă, devenise foarte dependent de fiu. Pînă şi injecţiile necesare (de care avea oroare) nu admitea să-i fie făcute decît de Ionică, pe care îl învăţase el cum să procedeze. După moartea scriitorului, Ion Voiculescu s-a ocupat cu fervoare şi devotament de publicarea operei acestuia. După eliberarea tatălui său din închisoare, Ion a reuşit să recupereze de la Securitate manuscrisul ultim al acestuia, fără însă a reuşi să-l publice. A murit subit, de congestie cerebrală, vorbind la telefon. Cu cîteva ore înainte, fusese într-o audienţă la o autoritate publică (unde băuse o cafea) pentru recuperarea camerei în care locuise Voiculescu, ocupată de un chiriaş introdus abuziv în casă de autorităţi. Manuscrisul obţinut de la Securitate a dispărut din casă în dimineaţa zilei următoare şi nu a mai fost recuperat, în original, nici astăzi.
Fiul din prima căsătorie al lui Ion, Andrei Voiculescu, fost redactor muzical la Radio Europa Liberă, continuă opera tatălui său, de gestionare a moştenirii literare a bunicului. A locuit o parte din copilărie în aceeaşi casă cu V. Voiculescu, care îi educa inteligenţa scriindu-i şarade şi îi forma gustul arătîndu-i ediţia din Divina Comedie ilustrată de

Gustave Dore. A rămas singurul martor al nopţii în care a fost arestat bunicul său, pe care a relatat-o în mai multe interviuri.
Gabriela Michaela, fiica mai mică a familiei, a crescut mai mult în absenţa mamei şi a surorilor mai mari. A fost răsfăţata naşei Florica. Fire tandră, foarte feminină, a suferit din pricina sobrietăţii în comportamentul afectiv al părinţilor. Pînă la bătrîneţe îşi va aminti că tatăl ei n-a sărutat-o niciodată. A studiat la Facultatea de Litere istoria artei, fără a profesa. A fost colegă de an cu Dinu şi Nelli Pillat. S-a căsătorit (a doua oară) cu arhitectul Dorel Fernand Defour (Ruru), dintr-o familie de belgieni stabiliţi în România. Fiica ei cea mare, Daniela, este nepoata de mînă cu care îşi făcea bătrînul Voiculescu plimbarea zilnică. Gaby moştenise de la tatăl ei, poate în mai mare măsură decît ceilalţi copii, darul şi talentul fabulaţiei. A povestit cu talent scene la care nu a asistat (de exemplu, scena arestării lui Voiculescu, petrecută pe cînd ea, soţul şi fiicele se mutaseră în propria lor casă) şi a încercat toată viaţa să-şi compenseze frustrările de enfant mal aime. A accentuat întotdeauna modestia vieţii din casa părinţilor şi modestia propriei ţinute. Nelli Pillat însă, care avea un ochi ce nu se înşela niciodată, îşi amintea că Gaby Voiculescu era cea mai elegantă studentă din facultate. Mărturiile ei, ca şi ale tuturor celor implicaţi afectiv în biografia lui Voiculescu, trebuie coroborate întotdeauna şi cu alte surse.
Cariera de medic
1910-1916 De la 4 iunie 1910, cînd e numit, după licenţă, medic în plasa (circa) Ocolu, judeţul Gorj, încep peregrinările doctorului Voiculescu prin multe sate şi comune ale ţării: Cîmpu - Buzău, Hotarele - Ilfov, Bezdead - Dîmboviţa, Budeşti - Ilfov, Cocioc -Ilfov, Buftea -Ilfov etc. Scrisorile trimise tinerei lui soţii (care a locuit în acest timp, împreună cu copiii care veneau unul după altul, la Pîrscov, la Bucureşti, la Buftea) îl arată preocupat să-i îngrijească şi să-i educe sanitar pe săteni, obişnuindu-i cu ideea, de neconceput pentru ei, că nu trebuie să plătească nimic în plus pentru asta. Se păstrează carnetele în care îşi nota numele locuitorilor satului, boala de care suferea fiecare, medicaţia prescrisă - cu alte cuvinte, fişierul medical, pe atunci neinstituit. în acelaşi timp, se instruieşte el însuşi foarte serios: în farmacopeea tradiţională, bazată pe plante, şi în credinţele şi obiceiurile tradiţionale, bine conservate în mediile arhaice. Duce şi dorul civilizaţiei şi cere să

fie mutat în localităţi mai aproape de Bucureşti (Unele dintre aceste cereri, în versuri, au fost publicate în V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, ed. cit.).

O importanţă aparte o are perioada de muncă la Buftea (30 mai 1915-7 august 1916). Aici se afla, într-un parc de cîteva mii de hectare, palatul familiei Ştirbei. Barbu Alexandru Ştirbey (astfel îşi scria el numele; era născut Bibescu, cu numele schimbat prin adopţie, 1872-1946), căsătorit cu verişoara lui primară, Nadeje Bibescu (cu prenumele scris de ea întotdeauna în limba franceză, 1886-1956), devenită Nadeje Ştirbei, avea patru fiice: Maria, Nadeje (cea mică), Eliza şi Caterina. Barbu Ştirbey devenise omul de încredere şi amantul Reginei Maria. Soţia lui îl adora şi îl considera un soţ şi un tată exemplar. Nadeje avea o fire fericită:

„Buftea era un domeniu foarte bine orînduit, aproape de tot de Bucureşti, iar prinţul Ştirbey croise în pădure lungi alei pe care puteai goni în galop, pe drum bătut, pe lungime de mai mulţi km. Atît prinţul, cît şi trei dintre fiicele lui erau călăreţi cît se poate de buni şi petreceam de minune împreună... Cu caii aburiţi şi cu obrajii aprinşi ne întorceam plini de bucuria de a trăi la primitoarea casă orînduită după datini vechi, unde Nadeje voioasă şi strălucitoare de mulţumire ne aştepta în prag şi ne poftea la o gustare binevenită, ceai sau cină, după cum era timpul. Nicăieri nu erau căpşuni şi zmeură atît de mari, nici smîntînă atît de grasă, nici unt atît de proaspăt, ca la mesele de la Buftea. [...] Mai era şi atmosfera plăcută a vieţii de familie, trăită departe de vălmăşagul oraşelor [...]" (Regina Maria a României, însemnări zilnice, vol. III, Editura Historia, 2006, p. 81).

Nadeje picta, broda şi scria versuri în limba franceză şi în limba germană.

La palat a fost invitat şi medicul de plasă, doctorul Voiculescu. Foarte repede, o legătură amicală delicată se stabileşte între cei doi timizi, creatori de universuri compensatorii. Doctorul Voiculescu va începe să traducă din poeziile în limba franceză ale prinţesei. (Pe cele în germană le traducea Iorga.) Fragmente din scrisorile schimbate între cei doi (aflate în parte la Biblioteca Judeţeană Buzău) sînt reproduse de George Paţurcă, în Cu gîndul la V. Voiculescu (Buzău, 2001).

în timpul Primului Război Mondial, înainte de refugiul în Moldova, Regina Maria împreună cu copiii (în afară de Carol) au locuit la Buftea, în palatul Ştirbei. Cînd micul prinţ Mircea s-a îmbolnăvit de diftero-scarlatină, doctorul Voiculescu a fost şi el chemat să-l consulte. Fără succes, din păcate. Regina l-a răsplătit trimiţîndu-i în dar un ceas de buzunar cu capace de aur. „Pe unul era încrustată a enormă cruce

dublă în email albastru, iar pe celălalt, în interior, erau gravate cuvinte de mulţumire şi semnat: Regina Maria a României." Doctorul Voiculescu nu a primit niciodată bani pentru consultaţii, nici de la regi, nici de la sărmani. A rămas, asemenea sfinţilor Cosma şi Damian, un doctor fără arginţi.

Astfel, începe o relaţie de lungă durată a doctorului cu membrii familiei regale. în anii '30, fostul său coleg de clasă, generalul Condiescu, îl va chema pentru o consultaţie la viitorul Carol al II-lea. Se pare că Voiculescu a reuşit ceea ce nu reuşise nimeni: să domolească priapismul lui Carol. A tratat, aşa cum obişnuia, întîi psihicul, apoi fizicul: „[...] Aşa cum am aflat nu de la el, ci de la sora sa Maria Ivănescu, a tratat cu reuşită pe regele din anii '30, care suferea de o afecţiune rebelă, probabil neurologică, cum au relatat şi alţi medici curanţi." (Dr. Constantin Daniel, în voi. Retrospective medicale, studii, note şi documente, sub redacţia dr. G. Brătescu, Editura Medicală, 1985, p. 581). Pentru sărbătoarea Paştelui din 1939, Voiculescu va realiza din poemele sale o antologie specială, dedicată unui singur cititor, pentru gustul şi cultura aceluia. I-o dăruieşte lui Carol. (Al doilea manuscris special, alcătuit pentru un singur cititor, va fi cel dăruit în 1956 lui Andrei Scrima.) Carol îl invită pe doctor la cină. Fiica lui adolescentă surprinde în dimineaţa acelei zile următorul dialog între părinţi: „Du-te, îi spunea soţia, ai haine, ai tot ce-ţi trebuie." „Nu mă duc, răspundea doctorul. Fiindcă, dacă mă duc, trebuie să-i sărut mîna Lupeascăi." Acesta era Voiculescu: vindeca pe oricine, nu săruta mîna nimănui. Şi-şi permitea să refuze o invitaţie regală.

1913 - Participă la campania din Bulgaria, fiind decorat cu Medalia „Avîntul ţării".

1915 - Este mobilizat, cu gradul de locotenent.

1916 - Este numit şeful Spitalului mobil nr. 6, cu ordin de plecare în Moldova.

1917 - Şef al spitalului de răniţi, transformat pe urmă în spital de contagioşi, din Bîrlad. Dintr-un memoriu adresat de dr. Voiculescu Ministerului Apărării Naţionale, la 30 octombrie 1940, în vederea asimilării cu gradul de colonel: „In timpul anului 1917, m-am îmbolnăvit de tifos exantematic, de febră tifoidă şi de icter, îngrijind bolnavii

de aceste boli. Pentru acest fapt, am fost decorat cu Steaua României cu spade: pentru că, «fiind bolnav, a refuzat concediul spre a îngriji pe bolnavi», cum scrie chiar pe brevet. în acest răstimp, pînă în 1918, am făcut serviciu pe lîngă tabăra de prizonieri din Bîrlad, precum şi pe la alte spitale de răniţi şi bolnavi. Am fost demobilizat cu gradul de medic subşef, asimilat maior."

1920 - Numit medic la Administraţia Domeniilor Coroanei.

1921 - Medic şi profesor de higienă la Institutul „Pompilian" din Bucureşti.

Şef al circumscripţiei medicale 12 din Bucureşti (cu sediul situat vizavi de Facultatea de Medicină).

1925 - Decorat cu Crucea „Meritul Sanitar", clasa I, „pentru întreaga activitate desfăşurată în slujba sănătăţii poporului".

Conduce cabinetul de consultaţii medicale pentru săteni, înfiinţat de revista Albina.

1927 - Colaborează la periodicul România administrativă, unde va publica, pînă în 1936, peste o sută de articole, la rubrici precum „Tribuna medicală", „Pagina medicală", „Leacuri".

1930 - La radio iniţiază o rubrică medicală pentru săteni şi emisiunea Sfatul medicului.

Delegat redactor-şef al propagandei sanitare în Direcţia Educaţiei Poporului din Ministerul Muncii şi Prevederilor Sociale.

- 16 decembrie. Ca medic comunal de circumscripţie, „se deleagă şi cu conducerea secţiunii sanitare din Sectorul III Albastru".

1933 - Publică Cunoaşterea social-medicală a mediului. Educaţia igienică a săteanului şi muncitorului (Cultura Sănătăţii, Bucureşti).

Colaborează la revista Farul căminului cu peste patruzeci de articole cu caracter medical.

1934 - Publică, în colaborare cu dr. Manoliu, Călăuza farmaciei căminului cu leacuri de întîiul ajutor pentru conducătorii căminelor culturale.

Publică Igiena satelor (Editura Fundaţiilor Regale).

1935 - Apare Toate leacurile la îndemînă (Editura Fundaţiei Regale, colecţia „Cultura Poporului"; ediţii succesive: a Il-a 1935, a IlI-a 1938, a IV-a 1945, a V-a 1947).
1939 - Este numit medic-şef al Sectorului III Albastru, Bucureşti.
1940 - Este numit director al Centrului de Sănătate IV Verde, Bucureşti.
- 11 decembrie. I se aprobă ieşirea la pensie din activitatea de medic.

Deontologia profesională. Semnificaţia activităţii medicale

- „V. Voiculescu avea păreri foarte aparte şi în materie de deontologie medicală. El spunea, de pildă, că medicul trebuie să fie profund recunoscător pacientului, care i-a prilejuit să facă o faptă bună" (Dr. Constantin Daniel, op. cit., p. 581). Doctorul Voiculescu nu a primit niciodată bani de la pacienţi. Celor sărmani, dacă putea, le ducea el medicamente. Prietenilor care voiau să-l răsplătească le spunea că-i tratează „în dar".
- Toţi cei trataţi de Voiculescu îi rămîneau pacienţi fideli. în perioada în care făcea emisiuni medicale la radio, zeci de oameni îl opreau pe stradă cerîndu-i sfatul. De obicei, doctorul spunea: „Nu sînt eu cel de la radio." „Cum s-a spus de atîtea ori, medicina nu este o profesiune, ci o pasiune, iar pe medicul Voiculescu continuau şi după pensionare să-l solicite numeroşi pacienţi, rudele sau prietenii acestora, care căutau vindecarea la un practician vestit prin succesele sale şi, pe deasupra, medic fără arginţi, cum era supranumit..." (Ibidem, p. 579).
- De o importanţă excepţională este exercitarea actului medical ca modalitate de comunicare psihică cu bolnavul. Capacitatea de a se transpune fulgerător în psihicul altuia ţine de calităţi bioenergetice speciale. Voiculescu era înzestrat nativ cu astfel de calităţi, aproape şamanice, am spune, dacă şamanul nu s-ar fi completat pe sine însuşi folosind tot ceea ce ştiinţa îi punea la îndemnă. De asemenea, comunicarea psihică instantanee, capacitatea de a deveni altul, este esenţială pentru toată activitatea literară a lui Voiculescu. Ea apare fie ca temă literară, fie ca practică literară, sub mai multe forme: ca intertextualitate voită sau ca încercare de a scrie ca şi cum ar fi altul. în practica religioasă, este tipul esenţial de activitate unitivă cu divinul. Fără

această capacitate biopsihică neobişnuită, trăsătură comună a activităţii de medic, de scriitor şi de om religios a lui Voiculescu, nimic din viaţa şi din opera acestuia nu poate fi înţeles. Pentru a o descrie în funcţionalitatea ei cotidiană, am ales mărturia cea mai serioasă şi mai credibilă: aceea a medicului, mare savant egiptolog el însuşi, Constantin Daniel:

„Doctorul V. Voiculescu aborda bolnavul pe care îl examina pentru prima oară într-un mod care ţinea mai mult de mantică decît de regulile artei medicale. Căci, după ce privea atent cîteva momente la pacientul ce intra pe uşă, enunţa diagnosticul care era mai totdeauna exact. Era în fond ceea ce tratatele germane numesc Blitzdiagnostik, diagnostic la distanţă la prima vedere. Asupra pacientului diagnosticul avea un efect exploziv, terifiant uneori, căci suferindul rămînea stupefiat, neştiind ce să creadă, ce să spună, încît de-abia putea îngăima: «De unde ştiţi? Cine v-a spus? Cum de mi-aţi ghicit boala?» Dar ghicirea bolii însemna pentru bolnav că medicul îi cunoaşte perfect afecţiunea şi că tratamentul va duce sigur la vindecare. De aceea tratamentul prescris era urmat cu sfinţenie, aşa explicîndu-se multe din succesele terapeutice pe care doctorul Voiculescu le-a obţinut la ţară, dar şi la Bucureşti" (Ibidem, p. 581).

- Unitatea, trăsătura esenţială a tuturor actelor lui Voiculescu, este şi principiul pe care îl aplică în tratarea bolnavului. Apare în citatul următor şi cealaltă trăsătură de bază a întregii sale activităţi: rîvna de a converti rezultatul demersului unificator într-o faptă bună. Unitatea în slujba moralităţii, eticul şi religiosul devenite de neseparat. Aceeaşi trăsătură va marca şi opera literară a lui Voiculescu: el va subordona întotdeauna esteticul eticului. Toate scrierile lui, în versuri sau în proză, se străduiesc, mai impresionant sau mai puţin impresionant, să transmită un mesaj care ţine de o morală sau de o anume situare specială în lume. încă o dată, medicul şi scriitorul vor proceda, cu mijloace specifice, absolut identic:

„Dar tratamentele sale depindeau în bună măsură de ceea ce se numea diagnostic existenţial, care stabilea modul cum se răsfrînge tulburarea somatică în viaţa psihică a bolnavului, ce cauze sociale ar fi putut genera boala, ce abuzuri, ce vicii, ce deprinderi rele sau bune are suferindul... Ca şi medicii germani de la începutul secolului al XIX-lea, el admitea că o boală poate fi folositoare şi trebuie deci utilizată de medic; de exemplu, o pneumonie acută putea fi invocată spre a-l determina pe un pacient să se lase de fumat,

de abuzuri alcoolice ori de alte deprinderi dăunătoare" (Ibidem, p. 582).

- Tratamentele lui Voiculescu evitau pe cît posibil medicaţia de sinteză şi utilizau medicaţia tradiţională. Altfel spus, prescripţiile sale actualizau şi personalizau tipare arhaice, transmise tradiţional. Exact acelaşi demers se va putea recunoaşte şi în scrierile sale: reactualizarea, în circumstanţe moderne, a arhetipurilor. Mai mult: la limită, actul de vindecare e un act de transmitere a energiei spirituale, asemenea actului artistic:

„Multe din tratamentele pe care le prescria erau cele consemnate în cartea sa Toate leacurile la îndemînă, apărută în mai multe ediţii; cu alte cuvinte, medicaţia sa era în mare parte întemeiată pe plante medicinale şi pe reţetele tradiţionale le etnoiatriei româneşti. Dar marea inovaţie introdusă de Voiculescu constă în aceea că asemenea reţete preluate din medicina populară nu sînt prezentate ca nişte curiozităţi [...], ci sînt prescrise ca mijloace eficiente, vii şi aplicabile atît la oraşe, cît şi la sate... Ceea ce m-a frapat în terapeutica doctorului Voiculescu este că acesta indica în ordonanţele pe care le prescria compoziţia fiecărui ceai, precizînd şi cantitatea din fiecare plantă ce intra în formula reţetei sale...

De mai multe ori l-am auzit spunînd că leacurile etnoiatrice aplicate la sate dădeau rezultate mai bune cînd erau însoţite de incantaţii. Descîntecele, spunea el, constituiau remedii psihoterapeutice, acţionînd pe baza mecanismelor de sugestie... Doctorul Voiculescu cunoştea un mare număr de incantaţii, a căror poezie specială o admira şi din a căror limbă, cu un lexic atît de arhaic şi de ciudat, a preluat adeseori. [...] Dar nu recita niciodată - chiar înaintea celor mai apropiaţi prieteni - astfel de texte, considerîndu-le formule rituale, lovite de interdicţii (C/. Ieşirea, XXIII, 18; Deuteronomul, XVIII, 11).

Una dintre prescrierile sale pentru stările de astenie la bolnavii în vîrstă şi la convalescenţi era ceea ce s-ar putea numi selenoterapie, băi de lumină lunară. Asemenea băi făcea el însuşi la intervale de cîteva luni... Cu toate eforturile mele, nu am putut găsi o bibliografie sau măcar menţiuni ştiinţifice despre această selenoterapie, care pare să fi fost preluată de medicul-poet din prescrierile medicinii indiene. [...] După cite mi-am dat seama, selenoterapia avea un efect stenic evident asupra pacienţilor, care deveneau mai volubili, mai rapizi în elocuţie şi în mişcări" (Ibidem, p. 582-583).

- Procedeul magico-medical pe care l-am putea numi „a deveni altul prin imitare", cunoscut pe cale livrescă, va deveni tema de bază a comediei Gimnastică sentimentală:

„Trebuie să adaug că ceea ce m-a frapat în cursul examenelor medicale pe care le făcea era impresia că deseori reuşea să-şi dea seama la ce se gîndeşte bolnavul. De altfel, el spunea cu glas tare ce anume, iar pacientul recunoştea că aşa este. Odată mi-am luat inima în dinţi şi l-am întrebat cum reuşeşte să cunoască gîndurile bolnavului pe care îl examinează. Mi-a spus că e vorba de o tehnică descrisă în Kabala şi expusă amănunţit de Raymondus Lullus. [...] Din scrierile despre acest învăţat catalan am învăţat că reuşea să intuiască sentimentele şi afectele (dar nu şi ideile expuse într-un limbaj discursiv) interlocutorului său, luînd exact mimica acestuia, ca şi gestica şi atitudinea corporală a lui, ceea ce crea în cîmpul conştiinţei examinatorului o stare afectivă identică cu aceea a interlocutorului" (Ibidem, p. 583).

Activitatea literară şi culturală

Primele încercări literare, din anii 1901-1903, au fost părăsite în timpul studiilor medicale. Nu se cunoaşte deocamdată nici un manuscris din anii 1903-1908. încercările poetice sînt reluate după 1908, cînd Voiculescu se îndrăgosteşte de Lica Mitescu, căreia îi trimite şi mesaje versificate. E foarte probabil că o activitate literară mai susţinută s-a desfăşurat după obţinerea licenţei de medic, în mai 1910.

1912 - Debutul publicistic se produce în revista Convorbiri literare (nr. 3, martie), cu poezia Dorid, semnată cu iniţialele V.V. Textul va fi reluat în volumul de debut, Poezii, 1916, sub titlul Dor ciudat. Ca orice gest de început săvîrşit de scriitor, a avut şi acesta o semnificaţie arhetipală: se instituie dualitatea simbolică V.V. a celor două cupe îndreptate spre cer, care se vor unifica abia la sfîrşitul vieţii, în W - semn personal de dublă legătură spirituală: cu cerul şi cu precursorul literar, W(illiam) Shakespeare. Se instituie mai ales tema care va subîntinde întreaga creaţie a scriitorului: rîvna de a deveni altceva, dorul de conversio, de metanoia, de transformare interioară spre a primi misterul lumii. Se instituie, de asemenea, procedeul de gîndire literară ce îi va deveni caracteristic: alegoria, substituirea expresiei directe a sentimentului cu un element concret care să-l figureze, floarea. în sfîrşit, apare declarat celălalt procedeu literar caracteristic gîndirii sale poetice:

iritertextualitatea, de astă dată ca imitaţie a atmosferei din opera poetului îndrăgit în acea epocă, Heine. într-o manieră încă descriptivă şi explicativă, fără sugestie, cu o versificaţie mecanică, esenţa universului spiritual al lui Voiculescu, aflat, de fapt, încă sub influenţă eminesciană, se află în acest poem: „Un dor ciudat mă prinde: aş vrea să fiu o floare, cu fragede şi albe petale de ninsoare, / La margine de codri sălbateci răsărită, / Plăpîndă şi duioasă, frumoasă şi smerită / Să cresc încet pe lujer, de vînturi legănată, / Pîn' ce îmbobocită trezi-mă-voi odată. // Atunci sub ucigaşa miresmelor povară / Să stau boboc de floare o zi de primăvară, / Din lumea cea streină să văd doar printre gene / Lungi cîrduri de cocoare rotindu-se alene; / Din ziua-ntreagă-n suflet atîta să-mi rămîie, / Albastrul de pe ceruri şi-un miros de tămîie. // De cum ieşi-va însă puzderia de stele / Să rup voios vestmîntul de frunze reci şi grele, / Minune înflorită cu visele-mpreună / Să mă deschid întreagă sub razele de lună; / Oglindă fermecată, pîrîul m-o răsfrînge / Pe cînd privighetoarea va plînge, va tot plînge. / / Curată şi streină de-a patimilor şoapte / întreaga mea viaţă să ţie doar o noapte, / O noapte cu vrăjită lumină viorie, / Şi, fără de durere, cînd zorile-au să vie, / Topi-mă-voi ca roua sub raza-ntîi de soare / Odată cu stingherul luceafăr care moare".

„Am făcut parte mulţi ani înainte de război din cercul „Convorbiri literare". Am publicat aici mici bucăţi, imitaţii după Heine, pe care-l iubisem foarte mult. în timpul acesta scrisesem şi alte poezii poporaniste" (Interviu acordat lui N. Crevedia, în voi. Gînduri albe, ed. cit., p. 434).

Debutul în volum, la vîrsta de 32 de ani: Poezii (Editura Poporul, 96 p., tiraj 600 de exemplare). Tirajul, depozitat într-o magazie a locuinţei de la Buftea, a ars în cea mai mare parte cînd pe magazie a căzut o bombă.

1917-1918 La Bîrlad, îl cunoaşte pe Al. Vlahuţă, care va exercita asupra abia renăscutului poet o influenţă hotărîtoare. Nu e vorba de o influenţă tematică sau prozodică, ci de întîlnirea cu o personalitate modelatoare din toate punctele de vedere, o personalitate cu care stabileşte o comunicare umană în primul rînd. Este primul scriitor adevărat de care se apropie Voiculescu, şi această primă relaţie va hotărî tiparul tuturor celorlalte: scriitorul va avea nevoie toată viaţa de un mic grup de prieteni, sau de un singur prieten, cu care să se înţeleagă fără explicaţii, cu care să poată comunica fără protocol şi căruia

să-i poată împărtăşi ceea ce scrie. Prietenia literară nu este pentru Voiculescu o relaţie socială, ci o condiţie a actului creator: el scrie pentru a comunica cîţiva oameni, inspirîndu-se din opera altora, pe care şi-i alege interlocutori:

„Aşa mai bine de un an întreg am avut nespusul noroc să trăiesc nu numai alături, dar chiar în intimitatea lui Alexandru Vlahuţă. N-a fost gînd al meu pe care să nu i-l spun, n-a fost vers pe care să nu ceară să i-l citesc, n-a fost faptă de care să nu ştie. A te răsfrînge necontenit într-o asemenea oglindă, în care să te vezi cum ar trebui să fii, care să te corecteze fără siluire, să te supra-vegheze senină şi bună, să te lumineze asupra ta însuţi, este să-ţi schimbi înfăţişarea morală cu desăvîrşire, înseamnă să te plăsmu-ieşti a doua oară după un model, după un îndreptar ideal ce l-ai avea pururi în faţă" (Amintiri despre Vlahuţă, în V. Voiculescu, Opera literară. Proza, ed. cit., p. 627).

Apare volumul Din Ţara Zimbrului şi alte poezii (Tipografia C.D. Lupaşcu, Bîrlad, 104 p.): „Războiul l-am făcut ca medic de spital, prilej de poezie patriotică, nu însă prea strigătoare..." (Interviu luat de N. Crevedia , op. cit., p. 434).

- La Bîrlad, în casa lui Vlahuţă, cunoaşte mai mulţi scriitori: Nichifor Crainic, Cancel, Donar Munteanu, G. Tutoveanu, I. Valerian ş.a. Nu a amintit niciodată cînd l-a cunoscut pe Ion Pillat. Probabil pentru că se cunoşteau dintotdeauna.

După stabilirea ca medic în capitală, „Ion Pillat, Nichifor Crainic şi cu mine am întemeiat curentul aşa-numit tradiţionalist în poezie, deşi se zice că Adrian Maniu făcuse astfel de poezii mai înainte. Nu ştiu ce fluid lăuntric ne-a legat pe tustrei: Pillat din Dorohoi, Crainic din Vlaşca şi eu din Buzău.

Ţin să declar că activitatea mea poetică se datoreşte în mare parte lui Ion Pillat. El m-a îndemnat, m-a obligat să scriu. A scos cu banii lui Cugetid românesc, la care am colaborat constant. Ambii am avut apoi mulţumirea să fim premiaţi, eu cu volumul Pîrgă, el cu Grădina între ziduri" (Ibidem, p. 435).

1919 - Apare la Bîrlad revista Florile dalbe (19 numere, între 1 ianuarie şi 15 decembrie), sub conducerea unui comitet alcătuit din G. Tutoveanu, V. Voiculescu, Tudor Pamfile, M. Lungeanu.

- începe să colaboreze la numeroase publicaţii ale timpului: Revista copiilor şi a tinerimii, Luceafărul, Neamid românesc, Dacia, România, Duminica poporului, Flacăra, însemnări literare, Lumina ş.a.

1920 - Primeşte Premiul de Poezie al Academiei Române pentru volumul Din Ţara Zimbrului şi alte poezii.
- Devine membru al Societăţii Scriitorilor Români.
- 1 noiembrie: devine subdirector al Fundaţiei Culturale „Principele Carol".
1921 - Apare volumul Pîrgă. Poezii (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 160 p.).
- începe o lungă colaborare cu revista Lamura (în 1928 va fi şi membru în comitetul de redacţie).
1922 -l mai. Este numit director al culturii la Fundaţia Culturală „Principele Carol".
1922 şi anii următori - Colaborează la Cugetul românesc, Năzuinţa, Flamura, Albina, Ramuri ş.a.
1923 - Inspector general la Fundaţia Culturală, apoi referent cu grad de director.
1924 - Este numit în cadrul Direcţiei Presei în Comisia controlului cinematografelor, avînd îndatorirea de a viziona filmele străine şi de a aviza rularea lor în România. Numirea va fi reînnoită în 1941, pentru o perioadă de patru ani. Ca membru în comisia de cenzură a filmelor, între 1924 şi 1945, Voiculescu a văzut toate filmele care au rulat în România. A încercat să scrie el însuşi un scenariu de film, rămas neterminat (publicat pentru prima oară în V. Voiculescu, Opera literară. Dramaturgia, ediţie îngrijită de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004). în ultimii ani de viaţă, cînd renunţase la tot ce îl pasionase înainte de 1946, a refuzat cu încăpăţînare să mai vadă vreun film:
„în toată această perioadă nu am reuşit să-l duc la cinematograf sau să-l scot, fie chiar şi cu o maşină, din Bucureşti, cu toate că ştiam că una din plăcerile lui era să plece la drum cu maşina, şi nu cu trenul. După ce au apărut filmele în culori, îl simţeam că ar vrea să vadă unul; ba chiar îşi exprima dorinţa. Am încercat să-l tentez cu un film în culori englezesc, cu vulturi şi păsări sălbatice. Ajungea pînă la cumpăratul biletelor şi acolo se oprea. începea cu amînările pentru diferite motive imaginare şi de multe ori copilăreşti. Odată ţin minte că venise un film american în culori, dacă nu mă înşel Vikingii, pe

care ar fi putut să-l vadă. I-am luat bilete, dar m-a refuzat categoric, şi atunci ne-am luat la harţă:
— Tată, mergem după masă la cinema, am luat bilete la filmul pe care ai spus că vrei să-l vezi.
— Nu merg, nu vreau să văd nici un film!
— Ăsta e un film frumos, colorat!
—Sînt sătul de filme de cînd eram la cenzură şi nu-mi plac filmele colorate!
— Dar ai văzut vreunul?
— Nu! Dar nu vreau să văd!" (Ion Voiculescu, lucrarea citată)

1926 - Decorat cu Ordinul „Steaua României" şi cu Răsplata muncii pentru învăţămînt.

1927 - ianuarie. începe colaborarea la revista Gândirea, colaborare ce va dura pînă în 1944: „N-am făcut şi nu fac parte din nici o şcoală literară, dar prietenia mea cu Crainic m-a făcut să mă apropii de cei de la Gândirea, cu care de altfel am şi multe afinităţi. în ceea ce priveşte preocuparea mistică a Gîndirii, aceasta de asemenea concordă cu structura mea sufletească şi cu vederile mele religioase" (Interviu luat de N. Crevedia, loc. cit., p. 436). Din motive niciodată explicate, prietenia cu Nichifor Crainic şi Adrian Maniu va suferi unele sincope, Voiculescu renunţînd să mai tipărească dedicaţiile pe care le oferise celor doi pe unele poeme.

- Are loc premiera piesei Măiastra fără inimă, adaptare după Prinţesa Turandot de Carlo Gozzi. Regia: Adrian Maniu.
- Colaborează la revista Pleiada (lunară, din noiembrie 1927 pînă în februarie 1928), redactată de T. Păunescu-Ulmu şi N.I. Herescu (cu care va rămîne prieten pe viaţă). Ultimul număr al revistei îi este dedicat.
- Apare volumul Poeme cu îngeri (Editura Fundaţiei Culturale „Principele Carol", Bucureşti, 103 p.).

1928 - Premiul Societăţii Scriitorilor Români pentru volumul Poeme cil îngeri.

- în colaborare cu Gh. D. Mugur, publică broşura Proverbe culese de...

1929 - septembrie. Este concediat, din lipsă de fonduri, de la Fundaţia Culturală.

- noiembrie. Conferenţiază la radio despre Misterul Shakespeare.

1930 - începe să colaboreze la radio, în cadrul emisiunii Ora satului.
- Este decorat cu Coroana României în grad de comandor.
- decembrie. Are loc premiera piesei Fata ursului, la Teatrul Naţional din Bucureşti, cu: Sorana Ţopa, G. Ciprian, Eugenia Ciucurescu, Ion Finteşteanu. Regia: Paul Gusty.
- Textul piesei se tipăreşte şi în volum.
- Publică în colaborare cu Gh. D. Mugur broşurile îndreptar cultural - Cartea misionarului, Craiova; Chestionar de anchetă socială pentru monografie, Craiova; Chestionar folcloristic, Craiova; îndreptar pentru conducătorii culturali la sate, Căminul cultural, Bucureşti.
1931 şi anii următori - Colaborează la Revista Fundaţiilor Regale, Vremea, Duminica Universidui, Săptămîna C.F.R., Azi, Herald, Muzică şi poezie, România literară, Pagini basarabene, Decembrie, Revista femeilor române, Satul ş.a.
1933 - Referent literar la Societatea de Difuziune Radiotelefonică.
- Apare volumul de versuri Destin (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 100 p.; volumul va fi retipărit în 1936 la Editura Librăriei Universala Alcalay, 98 p.).
1934 - iarna. Apare unicul număr al revistei Pleiada, Trimestrial pentru poezie şi artă; îngrijită de N.I. Herescu, Ion Pillat, V. Voiculescu.
- Apare piesa într-un act La pragul minunii, intitulată iniţial Sacul cu cartofi.
1935 - Devine, împreună cu Tudor Vianu, cenzor activ al S.S.R., sub preşedinţia lui N.M. Condiescu.
- 1 septembrie. încadrat la Direcţia Programe, în funcţia de consilier referent literar cu grad de director cl. I, la Societatea de Radiodifuziune. începe intensa activitate de organizare a programelor culturale ale radioului. Emisiuni fondate de el, precum Revista literară radio, continuă aproape în acelaşi format pînă astăzi.
- 25 noiembrie. Are loc premiera piesei Umbra, la Teatrul Naţional din Bucureşti, cu: Aura Buzescu, Ion Sîrbul, Irina Nădejde, Ion Mânu, Eugenia Zaharia, Ana Luca. Regia: Ion Şahighian.
- Decorat cu Meritul Cultural pentru litere şi opere literare, în grad de cavaler, cl. II.
-l se decernează Marele Premiu „C. Hamangiu" al Academiei Române pentru volumul Destin.

1936 - I se decernează Premiul Teatrului Naţional pentru piesa Umbra.
1937 - Apare volumul Urcuş. Poeme (Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 81 p.).
1938 - Apare volumul întrezăriri. Poeme (Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II", Bucureşti, 146 p.).
1939 - I se acordă Premiul Editurii Fundaţiilor Regale.
1940 - Membru în comisia de cenzură cinematografică de pe lîngă Ministerul Propagandei.
- E decorat cu Meritul Cultural pentru litere şi opere literare, în grad de cavaler, cl. I.
1920-1940 în vacanţe sau în zilele libere, străbate aproape toţi munţii cu piciorul, împreună cu familia sau cu prietenii.
1941 -l se atribuie Premiul Naţional pentru Poezie.
1943 - Apare piesa Demiurgul (Editura Casa Şcoalelor, Bucureşti).
- Apare volumul Duhul pămîntului. Teatru românesc (conţine piesele Umbra şi Fata ursului), Fundaţiile Culturale Regale.
- Revista Gândirea, an XXII, nr. 7, august-septembrie, îi dedică un număr omagial (semnează Nichifor Crainic, Ion Pillat, N.I. Herescu, O. Papadima, Pan M. Vizir eseu).
- Este decorat cu Meritul Cultural pentru litere şi opere literare, în grad de ofiţer.
1944 - Apare volumul Poezii (Colecţia Scriitori Români Contemporani, ediţii definitive, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti, 415 p.).
1943(7), 1944 pînă la sfîrşitul lui 1947 - Frecventează întrunirile publice organizate la Mînăstirea Antim de gruparea „Rugul Aprins". Nu face parte din nucleul ezoteric al grupului, organizat în jurul călugărului rus refugiat Ivan Kulîghin. Nu ţine nici o conferinţă publică la întrunirile duminicale. Este, în aparenţă, un participant modest la mişcarea de reunire a trăirii isihaste cu laicatul. în realitate, se produc două întîlniri fundamentale pentru întreaga lui viaţă: întîlnirea cu Rugăciunea minţii şi a inimii, pe care începe să o practice, şi întîlnirea cu cele şapte naraţiuni din cartea Pelerinul rus, care îi vor sugera formula narativă a viitoarelor sale povestiri.
1945 - Se retrage şi din activitatea de la radio, după pensionarea din activitatea de medic. Deşi a susţinut numeroase conferinţe radiodifuzate (remarcabile fiind cele despre Shakespeare şi despre Novalis), deşi a vorbit aproape săptămînal la rubrica „Sfatul medicului", nici o înregistrare cu vocea lui nu s-a mai păstrat. Toate plăcile înregistrate cu el au fost distruse prin spargere în curtea radioului, atunci cînd s-a reorganizat arhiva instituţiei, în anii '60.
1946 - 22 noiembrie. în urma unei hemoragii cerebrale, se sfîrşeşte soţia sa, Maria (Lica). Era aproape oarbă. Suferea de glaucom, un ochi îi fusese operat şi înlocuit cu unul de sticlă la Paris, în 1932, iar celălalt îşi pierduse progresiv vederea. Scriitorul se confrunta cu orbirea ca realitate fizică, cotidiană, înainte de a o transforma într-unui dintre principalele simboluri spirituale ale operei.

„în ziua cînd murea mama de congestie cerebrală, el, care ştia deznodămîntul, m-a luat la farmacie şi pe drum, printr-o ploaie măruntă şi deasă, ţin minte că m-a oprit şi mi-a spus: «Vreau să te rog ceva şi promite-mi că vei încerca să mă asculţi: Să crezi în Dumnezeu!»"

„După moartea mamei [...], tata şi-a schimbat felul de viaţă, s-a sihăstrit. Nu mai ieşea decît prin împrejurimile casei, pentru plimbarea zilnică, sau în Cişmigiu. într-o zi mi-a spus că îşi propusese mai demult ca de la o vîrstă să renunţe la carne, dar spre regretul lui vede că nu are de ales, că mănîncă ce se găseşte şi ce i se găteşte. îşi propusese să ducă o viaţă lipsită de distracţii şi plăceri şi chiar de comodităţi normale. Soba şi-a blocat-o cu cărţi şi nu s-a mai făcut foc în ea timp de 10 sau 11 ani" (Ion Voiculescu, lucrarea citată).

- începe ultima etapă a vieţii şi a creaţiei lui V. Voiculescu. Duce o viaţă foarte retrasă, refuză orice propunere de colaborare cu autorităţile comuniste, deşi condiţiile vieţii sale materiale erau de o sărăcie absolută, nu publică nimic (cu o singură excepţie).
- Spre sfîrşitul anului, începe să scrie povestiri. Cea dintîi este Capiii de zimbru, datată 20-25 decembrie 1946. Este singura pe care va voi să o publice, întrucît are o valoare simbolică, testamentară: neînţeles nici de camarazii săi, nici de aliaţi, căpitanul Tomuţ aruncă în foc talismanul-simbol al vechimii, onoarei şi nobleţei neamului său, marca rarisimă purtînd emblema capului de zimbru, animal fondator şi luptător.

1947 - mai. La concursul revistei Provincia din Turnu Severin, juriul, prezidat de scriitorul şi medicul Victor Papilian, acordă Premiul III povestirii Capul de zimbru, întrebîndu-se dacă autorul ei e una şi aceeaşi persoană cu notoriul poet.

- Scrie povestirile: Taina gorunului, Limanul, Iubire magică, Behaviorism, Şarpele Aliodor, Lostriţa, în mijlocul lupilor, Lacul rău.

1948-1949 Scrie povestirile: Sezon mort, Misiune de încredere, Farsa, Lipitoarea, Alcyon sau Diavolul alb, Sakuntala, Ultimul berivoi, Lobocoagularea prefrontală.

1949 - mai. în revista Luceafărul, publicată la Paris de exilul românesc, apare poemul Adio libertăţii, iscălit cu pseudonimul Valeriu Anghel. Textul fusese adus de N.I. Herescu. Este unul dintre primele poeme ale împotrivirii din ţară, care trec graniţa: „Scrîşnind îţi spun adio, Libertate / Azi nu mai eşti pe cîmp de bătălii, / Să te culeagă săbii încercate / De strălucirea sfintelor mînii. / Jertfită astăzi Păcii speriate, / Zaci tîrguită-n zapise spurcate, / La masa sumbrelor împărăţii. / / Ne smulseră tot: flinte, plumbi, oţele, / Chiar ghearele ce ne crescură-n loc./ Nu-i slobod fier măcar între plăsele, / Nici la copiii noştri puşti de soc, / Iar mîinile ni-s biete lanţuri grele. / Doar inimile poartă arme-n ele / Şi sufletele pulberea de foc... / / Să-ţi spun adio ţie? Niciodată! / Chiar de-o fi scris să nu mai fim noi vii, / De dincolo de moarte scăpărată, / Tunînd peste tirani, tot ai să vii!" (V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, ed. cit., pp. 665-666)

1952-1954 Scrie povestirile: Chef la mînăstire, Schimnicul, Ciorbă de bolovan, Viscolul, Schitid de ceară, Perna de puf. Scrie primele capitole

ale romanului Zahei Orbul, al cărui ultim capitol, „In satul Cervoiului", fusese scris în 1949.
1954 - începe să scrie Ultimele sonete ale lui Shakespeare. Traducere imaginară (Acesta este titlul corect. Vezi V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, Notă asupra ediţiei de Roxana Sorescu, ed. cit., pp.11-17.) Va lucra la ele pînă la 20 iulie 1958.
1955-1958 Scrie povestirile: Ispitele părintelui Evtichie, Ciobănită, Pescarul Amin, Proba, Căprioara din vis, Amintiri despre pescuit, Revolta dobitoacelor, Moarte amînată.
- Sărăcia în care se zbate scriitorul e tot mai accentuată: „Nu-ţi cer din slăvi puzderia de stele / Nici perlele oceanelor să-mi dai, / îţi cer un lucru mult mai scump ca ele: / Vreo cîteva ocale de mălai / ...N-ai să mă-njuri c-o trece săptămîna / Fără să-ntorc mălaiul (poate luna) / Şi-o să rămîi cu-acest sonet poznaş" (1952) (Text inedit, publicat în V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, ed. cit., p. 726).
- Pentru a putea trăi, scriitorul începe să vîndă din cărţile rafinatei sale biblioteci. Unul dintre posibilii cumpărători este Biblioteca Patriarhiei. Astfel, reîncepe să frecventeze Mînăstirea Antim. Aici îl reîntîlneşte, în 1953, pe fratele Andrei Scrima (acesta fiind singurul prenume cu care l-a cunoscut Voiculescu), ajutor de bibliotecar, pe care îl ştia, fără însă a-i acorda mare atenţie, din prima perioadă a Rugului Aprins. Andrei Scrima va juca un rol central în viaţa afectivă şi spirituală a lui Voiculescu, de acum şi pînă la sfîrşit.
- Sănătatea îi este tot mai şubredă. Organismul slăbit contractează uşor gripe, răceli, otită. Durerile sciatice sînt frecvente. De ani de zile i se umfla un picior, pînă cînd doctorul Aurel Marin a descoperit cauza: un punct de infecţie în gît. Cînd era bolnav, „nu vorbea cu nimeni, pe motivul că şi-ar irita mucoasele nazale. Dar continua să facă duşuri reci, care bineînţeles că îi agravau starea. [...] într-o zi are neapărată nevoie să i se facă penicilină. Imposibil să se lase convins, teama de înţepătură fiind mai mare decît ceea ce vedea el în efectul tratamentului. Atunci l-am luat ca pe un copil: i-am arătat un «ac mic» şi i-am garantat că, dacă mă lasă să i le fac eu şi stă cuminte, nu va păţi nimic. După multă tocmeală, a cedat." (Ion Voiculescu, lucrarea citată). în 1954-1955, suferă două operaţii de prostată: „Prin 1954, Tata a început să sufere de prostată şi a refuzat sistematic orişice tratament. După un an căpătase o paloare anormală şi se topea. Ureea ajunsese mult peste un gram. Doctorul Daniel mi-a spus că, dacă nu-l convingem să se opereze, nu mai poate dura mai mult de cîteva luni. Discuţii peste discuţii, dar nu se lăsa convins. Trecea printr-o perioadă proastă, era sigur că va muri şi începuse să-şi încheie socotelile de aici (bineînţeles, pe cele nevăzute, căci materiale nu avea mare lucru)...
Cînd în sfîrşit l-am hotărît să se interneze pentru operaţie, în clinica lui Juvara, a spus că nu intră în spital dacă nu i se dă o rezervă în care să ne instalăm amîndoi: nu pleacă fără mine din casă. Şi iată-mă, sănătos, într-un pat de spital. Medicii îl priveau cu

neîncredere în privinţa rezistenţei la operaţie, necunoscîndu-i marea putere interioară, pe care era în stare să o declanşeze atunci cînd dorea. După timpul trecut pentru pregătiri, a venit şi ziua să i se facă «primul timp» al operaţiei (cu anestezie locală). Marea surpriză a fost că la terminare nu a primit cărucior şi cu burta cusută pînă la buric a venit pe jos în rezervă, unde îl aşteptam cu emoţie. Primele nopţi (nu mai vorbesc de restul) nu m-a deranjat nici cu un pahar cu apă. Dorea să ştie doar că mă aflu lîngă el.

— Tată, te doare ceva? Iţi dau apă, vrei ceva?

— Nu, nimic. Culcă-te liniştit...

A ieşit din spital însă cu peţer, un tub de cauciuc, un fel de sondă pusă în băşică şi care ieşea prin buric, cu vorba că peste cîteva luni, după dezintoxicare, i se va face «timpul doi» al operaţiei, adică extirparea prostatei.

Au trecut multe luni în care eu, renunţînd la a mai pleca de lîngă el undeva în vara aceea, îi schimbam din două în două zile pansamentul în locul pe unde ieşea peţerul, loc iritat din cauza unui corp străin, supura şi se macera, eu fiind convins că nu se va mai vindeca acolo niciodată.

Spre iarnă, cînd am văzut că dr. Juvara tot amînă operaţia, m-am dus împreună cu Radu la el şi l-am rugat, cu orişice risc, să treacă la faza a doua. Atunci el, foarte sceptic, ne-a spus că Tata nu rezistă la o operaţie aşa de grea, că este bătrîn, sclerozat, şi că el nu-şi ia răspunderea să-l omoare pe poetul Voiculescu. A început să ne aducă şi alte argumente: că Clemenceau, cînd a condus afacerile statului francez, avea peţer etc. Nu ne-am lăsat convinşi şi l-am rugat să-l opereze pe răspunderea noastră, a copiilor lui, şi că mai bine să încerce, cu riscul de a-l omorî, decît să-l mai lăsăm să se chinuie aşa. La asemenea argumente, s-a lăsat convins.

Altă internare în doi, la spitalul Bernath Andrei (1956, mi se pare). De rîndul ăsta, operaţia i s-a făcut cu narcoză, cu circuit închis. Mi s-a spus de către medici, cu uimire, că tot timpul cît a durat operaţia nu a făcut cea mai mică oscilaţie de puls sau de tensiune, că organismul nu a dat semnul nici unui cît de mic dezechilibru sau slăbiciune. (Iar a fost un prilej de uimire şi un semn de întrebare, pentru că erau siguri că nu rezistă şi luaseră toate măsurile de salvare.) Ţin minte că nici în noaptea aia nu m-a supărat cu nimic. [...]

Programul meu în spital, după ce scăpase de pericol, era cam aşa: plecam înainte sau după vizită, cam pe la ora 10, şi veneam după masă, pe la 5 sau 6. Dacă cumva mai întîrziam, îl găseam într-o panică neexplicată unui temperament atît de echilibrat.

într-o zi am venit pe seară şi l-am găsit plimbîndu-se disperat prin rezervă, în timp ce-şi dădea cu palma peste frunte. Cum m-a văzut, s-a trezit ca dintr-un coşmar şi mi-a spus:
— Bine că ai venit, nu mai puteam, simţeam că dacă mai întîrzii mă aruncam pe geam!
Şi în noaptea aia m-a pus să-i povestesc pînă la ora 1 tot ce îmi venea în minte. El, căruia nu îi plăceau discuţiile fără o bază serioasă! După cîteva zile de la operaţie, rana din firul fostului peţer începuse să se vindece cu o repeziciune de fachir. Avea o celulă extraordinară. După puţin timp nici nu se mai cunoştea că fusese ceva în locul acela." (Ion Voiculescu, lucrarea citată)

- Aceasta este starea de sănătate în care şi-a scris Voiculescu povestirile şi sonetele. Singurii care au cunoscut gravitatea reală a situaţiei au fost fiii lui, Ion şi Radu. Nici măcar persoane foarte apropiate, precum fiica lui, nu-i bănuiau suferinţele reale. în textele concepute în această perioadă, nu răzbate nimic din suferinţa fizică. Apare numai orgoliul de a oferi el, prin operă, nemurirea.

- în această perioadă de sărăcie, boală, singurătate, confruntare cu moartea, începe să scrie şi poeme mistice, pe care nu le comunică decît unui număr foarte restrîns de prieteni. Aceste poeme, spovedaniile sale, vor constitui corpul delict pe baza căruia va fi condamnat în 1958.

- Văzut din afară însă, scriitorul este cu totul altul. Cel mai pregnant portret al său din aceşti ani i-l datorăm lui Nelli Pillat, într-o scrisoare către Pia Pillat:

„Eram obişnuită să-l văd pe doctor în casa voastră, la mesele pe care le dădea Mami uneori prietenilor ei. îl văd aievea, stînd într-unui din fotelurile mari din biroul tatălui tău, cu hainele lui bleumarin cu dungi, cu ghete butucănoase şi capul cu trăsături fine, pierzîndu-se în părul şi barba lui albă.
îl socoteam un om bătrîn, sfîrşit într-un fel, asistînd cu îngăduinţă şi amuzament la reuniunile noastre, unde Ionel Teodoreanu strălucea cu vorba şi cu mintea lui ageră, mai captivante şi mai autentice decît talentul său literar. îl văd la picioarele tatălui tău mort, îmbrăcat în trendul său vechi, alături de Sperber. Avea capul între umeri şi privirea cu ochi uimiţi, ochi care voiau să se ferească de imaginea morţii prietenului său, dar care erau totuşi ţintuiţi de ea.
Mă obişnuisem apoi cu prezenţa lui alături de Dinu, după ce Mami plecase la Miercurea, şi cu vocea lui acrişoară ca strugurii necopţi. Rămăsese singur după moartea soţiei sale, copiii erau împrăştiaţi, pensionar într-o casă veche cu intrare umbroasă, pe

o scară strimtă, într-o cameră mare, plină de praf şi de foteluri desfundate, cu rafturi de cărţi pînă la tavan, cu o canapea îngustă. Nu ştiu de ce, cînd intram în această odaie, unde ne chema deseori, mai ales că, mutîndu-ne şi noi la mama mea, şedeam foarte aproape, aveam impresia că intru într-o grotă, în vizuina unei sălbăticiuni formidabile, a unui vrăjitor încîntător, cu puteri magice, dar bune. în special după moartea tatălui meu, cînd am rămas descumpănită şi bolnavă, doctorul m-a înţeles şi mai cu seamă ştia cît de greu apasă viaţa pe umerii mei, nepregătiţi pentru atîtea răspunderi şi suferinţe de care nu eram responsabilă.
Şi vreau să sper şi cred că a ţinut la mine ca la un copil al lui, pe care simţea nevoia să-l ocrotească ocult.
îmi amintesc de duminicile încîntătoare cînd ne citea, cu vocea lui rece, dar nuanţată, care se modula ca un fir de aţă răsucit în arabesc, cele mai surprinzătoare povestiri, inspirate din viaţa noastră adînc legată de folclor, dar care, prin neprevăzut şi tensiune, ridică literatura noastră alături de marile creaţii universale. îi plăcea să încerce acest nou gen pentru el, poza şi ne lăsa impresia că se joacă pentru a ne distra, însă, în fond, în el ardea toată imaginaţia lui vie, plină de vitalitate, întruchipată prin cuvinte straşnice, asociate neprevăzut. Treceau iernile şi verile cu scrierile pe care ni le citea. Era ca un mare stejar la umbra căruia ne lăsam cuprinşi şi care poate că într-o oarecare măsură îşi trăgea viaţa din sufletele noastre şi se încălzea la vara ochilor noştri. Primăvara însă, eram întotdeauna uimiţi de înfăţişarea lui, căci îşi tundea barba aproape de tot şi avea aerul unui adolescent. Abia atunci observam sprîncenele lui oblice, ridicate spre tîmple, ochii sfredelitori, nasul subţire, arcuit, buzele sinuoase peste dinţii puternici, cu zîmbet tăios pentru unii, mai totdeauna ironic, dar doritor să aibă o nuanţă de veselie, de dragoste şi de înţelegere surprinzătoare pentru alţii.
Cînd am avut posibilitatea să mă ocup de istoria artei vechi româneşti, a fost încîntat şi îi plăcea să urmărească ce fac. Dinu nu era în Bucureşti şi m-a mişcat că nu mă lasă să merg singură să văd pictura bisericilor care mă interesau, situate cam la marginea Bucureştilor.
La m-rea Mărcuţa, în faţa portretelor ctitoreşti ale Goleştilor şi Ipsilanţilor, la bis. Fundenii Doamnei, unde sînt tablourile votive ale Cantacuzinilor şi Racoviţeştilor, la bis. Kreţulescu din Bucureşti, mi-am dat seama că nu privea pictura, ci că mă iscodea să vadă gradul de transformare şi de pierdere de sine de care eram capabilă cînd cercetam aceste vechi picturi. Şi, într-adevăr, Pia, uitam pe ce lume eram.

La Rebegeşti, cu tot drumul obositor pentru el, a vrut să vadă cum descifrez vechile scene, căci, fără să aibă aerul, ştia enorm de multe lucruri, avînd o cultură rar întilnită. Cred că îl amuzam. Iar firea lui, adînc cinstită şi cu adevărat bună, şi sufletul său sfînt, cu tot clocotul său de patimi sublimate de veritabila lui spiritualitate şi stăpînire de sine, era atrasă de firea mea pasionată, dublată ciudat de castitate şi naivitate. Din această cauză mă iscodea cu ochii săi sfredelitori şi nu pot uita zîmbetul său amuzat. Cred că voia să cîntărească ce este şi ce nu este veritabil în mine. Dar mie nu-mi păsa de aceasta şi mă bucuram fără rezerve de prezenţa lui, deşi ştiam cît mă supraveghează.
Ultima oară mergeam cu Dinu pe Calea Victoriei, era seară şi mulţimea ieşise la plimbare. Doctorul, alături de noi, mergea încet, împiedicîndu-se, şi ne mărturisea cît de mult îi place să vadă şi să simtă valul mulţimii care parcă îl umplea de seve noi.
La sfîrşit, după cîţiva ani, era bolnav, chircit de durere, cu trupul micşorat şi anchilozat, surd. Mami se ducea să-l vadă şi i-a transmis dorinţa mea de a-l vedea. Dar mi-a interzis să vin. Nu-mi voi ierta însă niciodată că nu m-am dus, trecînd peste sfatul său. Şi voi purta de aceea [în suflet] un gol şi o neîmpăcare" (Biruinţa unei iubiri. Dinu & Nelli Pillat. Pagini de corespondenţă, ediţie îngrijită de Monica Pillat, Humanitas, Bucureşti, 2008, pp. 266-268).
Formele de viaţă socială la care participă în perioada 1948-1958

- Ia parte la audiţiile muzicale din locuinţa lui Apostol Apostolide, un fost ospătar, cu o înzestrare muzicală excepţională, care poseda una dintre cele mai bogate şi mai rafinate colecţii de discuri din România. Unele poeme îi sînt inspirate de aceste audiţii. Casa lui Apostol era frecventată de melomani din toate generaţiile. Voiculescu era un ascultător tăcut, retras, care comunica foarte parcimonios cu cei din jur, aşa cum îi erau firea şi comportamentul. Cei care au stat alături de el atunci l-au putut descrie fără să-l cunoască. în casa lui Apostol, Voiculescu va ascunde o variantă (dar nu ultima variantă) a sonetelor. Această variantă a fost recuperată de Ion Voiculescu şi tipărită în 1964, la ESPLA. Ea a constituit baza pe care s-au reeditat sonetele pînă în anul 2004, deşi manuscrisul sau dactilograma aceasta nu a mai fost văzută de nimeni în afară de editor.
- Participă la lecturile din casa lui Barbu Slătineanu, unde îşi citeşte unele dintre sonete şi cîteva povestiri. Printre participanţi, în afară de gazdă: Dinu Pillat, Vladimir Streinu, Şerban Cioculescu, Alice Voinescu,

Marietta Sadova şi alţii. Cu excepţia lui Şerban Cioculescu, toţi vor fi arestaţi începînd cu luna decembrie 1958 şi vor fi judecaţi în lotul Noica-Pillat, pentru care sentinţa s-a pronunţat la 1 martie 1960 (Stelian Tănase, Anatomia mistificării, 1944-1989, Humanitas, Bucureşti, 2003). Procesul Rugului Aprins avusese deja loc, Voiculescu era condamnat şi a fost adus să depună mărturie. Din amintirile celor care au asistat la proces:

„Am citit dosarul şi-am văzut că e şi doctorul Voiculescu - el mi-a fost profesor. La proces era ca o stafie. Omul ăsta fără nici o pată nu a lovit în nici un inculpat. Nici nu putea să vorbească, era într-un hal de nu putea să stea în picioare" (Lidia Minovici, în op. cit., p. 360).

„îmi amintesc şi de doctorul Voiculescu. îl cunoşteam de cînd eram copil. [...] Cînd l-am văzut în sală, ochii lui sclipeau de inteligenţă. Depoziţia lui a fost: «Sînt un om bătrîn şi mi-am pierdut memoria. Nu ţin minte nimic.» Ca să ne protejeze, bineînţeles. Avea părul vîlvoi. Nu pot să vă spun cum arăta de prost. L-a scos din minţi pe procuror" (Simina Mezincescu, ibidem, p. 360).

- Uneori îi invită la el pe cîţiva apropiaţi: Andrei Scrima, care îl aduce şi pe Sandu Tudor - ieroschimonahul Daniel atunci cînd acesta se afla în Bucureşti, Dinu şi Nelli Pillat, Ovidiu Papadima, care îl va şi recomanda lui G. Călinescu pentru lectura a două povestiri; este vizitat o singură dată de C. Noica, care îi aduce spre lectură Scrisoarea către un prieten de departe. Cioculescu şi Streinu îi aduc o dată o sanie cu lemne, impresionaţi de frigul în care trăia. El nu le citeşte decît din sonete şi povestiri, niciodată din poemele mistice. în primii ani de după 1948, este frecventat cu insistenţă de Ion Marin Sadoveanu, care îi telefona în fiecare dimineaţă pentru a-şi povesti visele. După ce Ion Marin Sadoveanu semnează pactul cu regimul comunist, nu-l mai cunoaşte pe Voiculescu. Acesta va concepe singurul pamflet din viaţa lui, Un caracter. După Theophrast, pe care nu avea de gînd să-l facă public: „L-am scris pentru mine, îi spune Voiculescu fiului său Ionică, fără ură, fără intenţia de a lovi în el, nu m-am gîndit niciodată să-l arăt cuiva, ci am făcut-o pur şi simplu pentru că mă fascina acest egoism nemaiîntâlnit şi practicat atît de natural" (Ion Voiculescu, lucrarea citată).
- în perioada 1953-1958, gruparea Rugului Aprins încearcă să se refacă, fără a mai putea atinge coeziunea şi influenţa din anii 1943-1947. Voiculescu participă la cîteva reuniuni amicale în casa lui Alexandru-Codin Mironescu, ca şi la unele discuţii în care se plînge de lipsa

libertăţii de exprimare şi de prigonirea credinţei în noua orînduire. Prietenul comun, arhitectul Constantin Joja, singurul din grup care poseda un bun aparat de radio, le împărtăşea din ştirile de la Europa Liberă. (Voiculescu, fost director al radioului, avusese un aparat dat de instituţie, pe care îl înapoiase în 1945. In această perioadă nu avea aparat de radio.) Profesorul Mironescu era prieten de o viaţă cu Sandu Tudor, care locuia la el de cîte ori descindea la Bucureşti din sihăstria lui. Sandu Tudor era părintele duhovnicesc al lui Andrei Scrima. Andrei Scrima avea un carnet în care Voiculescu transcria, pe măsură ce le scria, atît sonete, cît şi poeme de inspiraţie mistică. (Pentru discuţia legată de „manuscrisul Scrima", vezi Notă asupra ediţiei. Manuscrisul este reprodus în facsimil, integral, în vol. V. Voiculesscu, Opera literară. Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate - Manuscrise regăsite, ediţie îngrijită şi prefaţă de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004.) Poemele din acest carnet le cunoşteau: Andrei Scrima şi, prin el, Benedict Ghiuş, Valeriu Anania (bibliotecar-şef al Patriarhiei, unde Scrima era adjunct), Sandu Tudor, Al. Mironescu şi fiul lui, Şerban Mironescu, student, Barbu Slătineanu. în vizitele pe care i le făcea scriitorului, Al. Mironescu primise de la acesta o parte dintre poeziile de inspiraţie mistică, pe care el, spre deosebire de prietenii săi, le aprecia la superlativ. Nimeni din familie sau dintre ceilalţi apropiaţi ai lui Voiculescu nu le citise. Cîteva dintre aceste poeme, aflate în manuscrisul de lucru păstrat de Voiculescu în casa lui, vor constitui temeiul afilierii lui invocate de către organele de anchetă la gruparea Rugului Aprins (Lotul Teodorescu Alexandru - Sandu Tudor şi alţii) şi al condamnării.

1958 - în noaptea de 4/5 august, cu o zi înainte de sărbătoarea Schimbării la Faţă, prefigurare a învierii, eveniment central în poezia de inspiraţie mistică a lui Voiculescu, acesta este arestat. Ca şi cum cineva, care ştia ce importanţă are pentru scriitor ziua de 6 august, a vrut să-i întunece transfigurarea. Scriitorul, care trebuia cu orice pretext condamnat în acţiunea de reprimare a intelectualilor care nu dăduseră dovadă că aderă la regimul comunist, ca şi în acţiunea de a dovedi obedienţa faţă de Marele Frate Sovietic, este cercetat şi judecat împreună cu clericii din gruparea Rugului Aprins. Motivele reale ale arestării sînt formulate într-un document secret al organelor de securitate:

„Consiliul Securităţii Statului
Strict secret
Martie 1975
[•••]
16 Voiculescu Vasile în 1958 a fost trimis în judecata Tribunalului Militar de regiune militară Bucureşti, pentru faptul că în perioada celui de al doilea război mondial a elogiat prin scrieri războiul antisovietic, iar după 23 august 1944 a scris poezii cu caracter mistic, duşmănos, fapt pentru care prin sentinţa nr. 125/8 septembrie 1958 a fost condamnat la 5 ani temniţă grea şi 5 ani de degradare civică" (Cartea Albă a Securităţii. Istorii literare şi artistice 1969-1989, Editura Presa Românească, 1996, pp. 73-74).
Toate documentele privindu-l pe V. Voiculescu în procesul Rugului Aprins (Lotul Teodorescu Alexandru şi alţii) le-am publicat în V. Voiculescu, Opera literară. Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate - Manuscrise regăsite, ed. cit., pp. 551-681. Nu am putut consulta nici pînă astăzi, nici noi, nici familia, dosarul de urmărire operativă individuală al lui Voiculescu Vasile sau al lui Wurzel Zoltan - numele de cod al scriitorului.
- Poeziile pentru care a fost de fapt condamnat Voiculescu au fost retipărite pentru prima dată în ediţia pe care am alcătuit-o în 1999, la Editura Anastasia, şi retipărite în ediţia V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, 2004: „Sîntem ai mîntuirii fauri, / Şi-n ciuda roşului ucaz, /Avem un Dumnezeu viteaz / Şi sfinţi care ucid balauri. // Destinul nostru pururi treaz / De v-a răbdat pîn' adineauri / Vă fugărim azi ca pe tauri / Pînă-n afund de Caucaz. // Cu sîngele ce risipim / Pe fără margini de păcate / Din nou pămîntul vi-l sfinţim / / Scoţînd norod după norod / Către slăvită libertate / Din uriaşul vostru glod" (Sîntem ai mîntuirii fauri, p. 660). „[...] Moşie hainită, cu Alimoşi sub plopi, / Te rodniceşte iarăşi cald sînge de Moldovă. / Tu ştii că, dacă-n glia-ţi arvună ne îngropi, / Pe faţa ta scrim zapis şi orice groapă-i slovă. // Azi morţii noştri intră în tine ca o grînă, / Dar secera-vom veacul în care răsărim / Şi dacă-n zvîrcolire murind muşcăm ţărînă, / Ne sărutăm strămoşii cu care ne-ntîlnim" (Transnistria, p. 656). Poeziile „mistice" pentru care fusese acuzat erau Cerşetorul, Neagra labă şi Noul arhitect. Aşa cum se pronunţase el însuşi la proces, acuzaţia era posibilă „prin interpretare": „Cunosc de mult o blîndă ţară veche: / Se-nvecina cu basmul şi balada, / Avea mai gingaş sufletul ca mlada, / Iar inima mai pură ca zăpada, / Şi milostivă fără

de pereche... // Ca să-ţi încerce multa-ţi bunătate, / O, ţara mea mîncată de jivine, / Pe drumurile-ţi albe-n triste sate, / Cu traista de cerşetor în spate / Azi iar colindă Dumnezeu prin tine" (Cerşetorul). „A ridicat păcatul neagra labă, / O-nmoaie-n scîrna aurului greu / Şi-ntinde scribilor să scrie-n grabă / Ocări asupra lumii Tale, Doamne-al meu" (Neagra labă).

- Sentinţa este pronunţată la 8 noiembrie 1958 (de Sfinţii Mihail şi Gavril). Este condamnat pe baza articolului 209 din Codul Penal la cinci ani temniţă grea şi cinci ani degradare civică. Se dispunea confiscarea totală a averii personale şi era obligat la 300 de lei cheltuieli de judecată.

1958 (5 august) - 1962 (2 mai) Execută condamnarea în penitenciarele Jilava şi Aiud. (Dosarul de detenţie este publicat împreună cu dosarul procesului în lucrarea citată.) „Era dezolat că la Aiud era cu nişte legionari care judecau că este prea bătrîn. Nu era aşa bătrîn. Trecuse şi prin Jilava unde se petreceau brutalităţi grozave" (Mărturia lui Al. Paleologu, în Stelian Tănase, op. cit., p. 357).

- Unui deţinut care îl întrebase ce a contat pentru el mai mult în viaţă, activitatea de medic sau cea de poet, îi răspunde: Familia.
- Se îmbolnăveşte grav de tuberculoză lombară (morbul lui Pott lombar). Aproape nu se mai poate mişca, e purtat pe braţe. I se refuză asistenţa medicală, azvîrlindu-i-se un: „Să te vindece Dumnezeu!"
- Refuză invitaţia unui gardian de a raporta ce vorbesc deţinuţii, pe motiv că, bătrîn, nu aude.

Va face parte din lotul de deţinuţi graţiaţi la 1 mai 1962, întrucît închisorile, prea pline, nu-i mai puteau cuprinde. Este adus pe braţe acasă de fiul său Radu.

1962 - vara. Fiica sa Olga-Sultana Pontremoli îşi anunţă intenţia, de la Paris, de a-şi vizita familia în România. Familia Pontremoli, ocupînd o poziţie remarcabilă în lumea politică şi culturală a Franţei, se afla în relaţii de prietenie cu familia Georges Pompidou. Doamna Pontremoli nu putea să-şi găsească tatăl în starea jalnică în care fusese eliberat. V. Voiculescu este internat de urgenţă la spitalul de tuberculoză al M.A.I., unde i se aplică un tratament forte, cu kanamicină. Singurul efect al medicamentului este cel secundar: pacientul surzeşte. De acum înainte nu va mai putea comunica decît în scris cu cei din jur. Durerile devin tot mai puternice, morfina nu mai are efect.

- iulie. începe procesul de falsificare a operei şi a personalităţii lui V. Voiculescu, lipsit de orice apărare. în publicaţia Glasul patriei, nr. 237, tipărită de serviciile externe din România pentru a fi difuzată în exil, apare poezia Cununa păcii, iscălită V. Voiculescu. Autorul textului este, conform propriilor mărturisiri, Ion Voiculescu. Ion Voiculescu a mai spus că şi-ar fi avertizat tatăl asupra intenţiei de a-i folosi numele sub propria producţie.

Cel de-al doilea fals tipărit sub numele V. Voiculescu a apărut după moartea acestuia, în revista Steaua (nr. 5-6, mai-iunie 1964, pp. 5-7). Poezia se numeşte Omagiu lui Eminescu şi porneşte de la un text din adolescenţă al scriitorului, pe care îl falsifică şi îl „continuă" grosolan. Tradiţia de familie, pentru care nu există dovezi, îl indică drept autor pe Vlaicu Bârna, în tinereţe un discipol destul de apropiat al lui Voiculescu şi, în perioada de bătrîneţe, un vizitator destul de constant al acestuia... Textul a fost publicat cu aprobarea lui Ion Voiculescu, care se afla în plină acţiune de valorificare a moştenirii literare a tatălui său. Autorul însă a ştiut să plaseze un mic indiciu, care să arate că textul nu-i aparţine lui Voiculescu: l-a datat 1960, an în care scriitorul se afla în detenţie.

1962-1963 V. Voiculescu locuieşte în propria casă, dar nu în odaia sa, ocupată de chiriaşi introduşi de autorităţi, ci în aceeaşi încăpere, de 3/4 metri, cu surorile sale mai mari, Florica şi Maria (aceasta, evacuată din casa ei în anii '50, locuia şi ea împreună cu fratele său). Pentru că nu este loc decît pentru un pat, în care se afla imobilizat bolnavul, cele două bătrîne dorm noaptea pe podea şi pe un bufet. Nu acceptă să fie văzut în această stare decît de oameni foarte apropiaţi. Dar este conştient de valoarea operei pe care o lasă în urmă. Este vizitat de sculptoriţa Buzdugan (Pici Slătineanu, născută Lahovary) care îi făcuse un bust cu opt ani în urmă: „Acum ea i-a cerut îngăduinţa să-l facă din nou, căci îl vede mult mai spiritualizat... şi că primul bust are defectul că îl arată ca pe un «imperator roman». - Dar îl ţin şi pe acela. îl am, dar nu am putut să-l trag în bronz. - Ţine-l, că ai să-l tragi în aur!" (Ion Voiculescu, lucrarea citată)

Dureri atroce, surzenie, umilinţa de a se vedea dependent a unui om care nu deranjase toată viaţa pe nimeni. S-au păstrat cîteva din peticele de hîrtie pe care comunica cu cei din jur:

V.V.: „De ce nu mai pot ţine condeiul? Putere am în mînă, nu sînt paralizat. De ce nu pot scrie?"

Ionică: „Nu mai ai obişnuinţă. Eu nu am scris cîteva luni şi nu am putut să mai scriu. Matale ai scris acum foarte frumos" (octombrie 1962).
în preajma sfîrşitului:
Ionică: „Atunci ai cerut preotul şi ţi-a citit şi la un moment dat te-a plictisit şi i-ai strigat tare: Ajunge! Apoi te-a împărtăşit. Ai înţeles?"
V.V.: „Mă mir că nu am simţit împărtăşania în inimă..."
Ionică: „Ea te-a readus la viaţă. Aşa a fost voia Domnului."
Dacă împărtăşania a primit-o în stare de inconştienţă, atunci cînd a fost conştient, Voiculescu a refuzat să se spovedească. „Nu am păcate, părinte", ar fi pus muribundul capăt cererii preoţeşti. „Niciodată în copilăria noastră sau mai tîrziu nu l-am văzut închinîndu-se, spovedindu-se sau ducîndu-se la biserică" (Ion Voiculescu, lucrarea citată).
în tot acest interval, este auzit discutînd cu voce tare, în contradictoriu, cu Dumnezeu, căruia îi cere să-i curme suferinţa.
îi cere fiului său Radu să-i facă o injecţie cu morfină pentru a pune capăt pentru totdeauna durerilor. Radu îşi procură morfina, dar nu are curajul să-i facă injecţia.
V. Voiculescu începe să refuze hrana. De două ori este întors din moarte, a treia oară trece pragul, după două săptămîni de post negru. Ultimele sale cuvinte, rostite după o comă profundă de trei zile, din care îşi revine pentru un minut, înainte de a-şi încredinţa sufletul lui Dumnezeu: „Ionică, eu mor. Mor. M-au omorît. Nu le dau nimic! Tu să nu le dai nimic ! Nu ştii ce perverşi sînt!" (Ion Voiculescu, lucrarea citată).
Ion Voiculescu a încălcat acest legat, îmbogăţind literatura română cu una dintre cele mai complexe opere care au ilustrat-o.
1963 - noaptea de 25/26 aprilie. V. Voiculescu se stinge din viaţă, în certificatul de deces, cauza morţii este trecută: hiperazotemie. Este înhumat la Cimitirul Bellu.
1964 - începe destinul postum al operei.
1968 - Este admis recursul în anulare în procesul lui V. Voiculescu (împreună cu D. Stăniloae şi Gh. Dabija, dintre toţi condamnaţii în Lotul Teodorescu Alexandru şi alţii). Ion Voiculescu începe să facă demersuri pentru restituirea manuscriselor. (Soarta acestora este descrisă în Notă asupra ediţiei.) Manuscrisele sechestrate nu vor putea fi utilizate pentru editarea operei scriitorului decît în anii 2003-2004.
1992 - V. Voiculescu este ales post mortem membru al Academiei Române.
Roxana Sorescu

Notă asupra ediţiei

Ediţia de faţă reproduce textele lui V. Voiculescu aşa cum le-am stabilit şi le-am ordonat în ediţia V. Voiculescu, Opera literară. Poezia, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004.

Grafia. întreaga serie de trei volume publicate în 2003-2004, în care e cuprinsă opera literară a lui V. Voiculescu, foloseşte grafia cu î şi forma verbală sînt. Scriitorul a folosit de-a lungul întregii vieţi forma sînt, indiferent care erau recomandările sistemului ortografic oficial, folosind-o şi în rimă: sînt / pămînt. Orice intervenţie ar modifica rima.

în rest, sînt urmate recomandările sistemului ortografic în vigoare:

e- la început de silabă sau de cuvînt a fost transcris ca ie: voie.

s>z înainte de b, d, g, v.

S-a păstrat alternanţa grafică Isus (în textele antume) /Iisus (în textele postume).

S-au păstrat toate formele care puteau corespunde unei pronunţii, inclusiv genitiv-dativul feminin în -ei alternînd cu cel în -ii (femeiei/femeii)-, straşina, strimt şi strimpt, puşti etc.

Punctuaţia este, cu rare excepţii, cea folosită de poet. S-a suprimat, acolo unde era folosită, virgula dintre subiect şi predicat. S-au păstrat cele două puncte care marchează adesea trecerea de la planul real la cel metaforic. S-a păstrat scrierea cu majusculă, prin care poetul marchează folosirea alegorică a substantivelor: „Şi-i aţine Moartea calea învierii".

S-a păstrat datarea la poeziile postume în forma existentă în manuscris.

Stabilirea textului pentru poeziile antume nu a pus editorului mari probleme, întrucît există volume ce au girul definitiv al scriitorului şi care a trebuit numai să fie actualizate ortografic. Acolo unde a fost posibil, textul de bază ales a fost cel din ediţia Poezii, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, colecţia „Scriitori români contemporani", Ediţii definitive, Bucureşti, 1944 - ultima ediţie stabilită de autor.

Pentru textele neselectate de Voiculescu în ediţia din 1944, am folosit volumele publicate de autor şi îngrijite de acesta.

Pentru textele apărute în timpul vieţii autorului, rămase doar în periodice, am folosit forma tipărită în publicaţia respectivă.

Probleme destul de dificile de stabilire a textului pun poeziile postume. Am expus pe larg situaţia manuscriselor lui V. Voiculescu în Nota asupra ediţiei la volumul Poezia, apărut în anul 2004. Am reprodus în facsimil, integral, în volumul Opera literară. Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate - Manuscrise regăsite (2004), atît ultimul manuscris al scriitorului, Caietid Negru, cît şi penultimul manuscris al acestuia, „manuscrisul Scrima".

In rezumat:

Aşteptîndu-se să fie arestat, scriitorul a ascuns la Apostol Apostolide, singurul care şi-a asumat riscul, manuscrisul sonetelor. Alte manuscrise, precum cea mai mare parte a poemelor religioase, i-au fost cerute de prietenul Alexandru Codin Mironescu, din casa căruia au fost sechestrate cînd acesta a fost arestat. Textele aflate la aceşti prieteni reprezintă o variantă a poeziilor, dar nu ultima variantă. Poetul a păstrat un caiet în care şi-a transcris aproape toată opera poetică nepublicată, Caietul Negru, lucrînd asupra textelor pînă cînd el a fost arestat şi manuscrisul confiscat. în acest caiet se afla ultima variantă a poemelor. După moartea scriitorului, fiul acestuia, Ion Voiculescu, a declarat recurs în anulare pentru procesul de

condamnare şi a obţinut, în 1968, anularea sentinţei. în temeiul acestei anulări, a cerut restituirea manuscriselor sechestrate. După multe demersuri şi nenumărate audienţe, manuscrisele i-au fost restituite. Caietid Negru era păstrat cu deosebită grijă într-un seif din camera unde locuia Ion Voiculescu. El a fost filmat într-un documentar de televiziune, dar nu a fost folosit de nici un editor pentru tipărirea operei. în 1973, Ion Voiculescu a murit subit, într-o seară. A doua zi dimineaţa, soţia acestuia a chemat un lăcătuş, a deschis seiful şi l-a golit. Atunci a dispărut Caietid Negru, pe care pînă astăzi nu l-a mai văzut nimeni. Securitatea a păstrat însă, atunci cînd a eliberat documentul, o fotocopie a acestuia, clară şi bine executată. Această fotocopie, păstrată nu la dosarul Rugului Aprins, ci într-un dosar pe numele de cod al lui Voiculescu, Wurzel Zoltan, a fost obţinută de la Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii, după multe demersuri, de nepotul poetului, Andrei Voiculescu, în anul 2003. (Recuperarea ultimului manuscris al lui V. Voiculescu a durat aproape patruzeci de ani şi s-a realizat prin efortul a două generaţii.) Pe baza fotocopiei de la C.N.S.A.S., am stabilit textul ediţiei publicate în 2004, care conţine, pe lîngă varianta ultimă a fiecărui poem, şi o serie de poezii inedite, descoperite în acest manuscris.
Textele din Caietid Negru au fost colaţionate cu acelea din penultimul manuscris al scriitorului, un carnet pe care Voiculescu i l-a dăruit lui Andrei Scrima la 28 noiembrie 1956, cînd acesta a plecat din ţară. La revenirea lui în România, după 1992, Andre (care, devenit cetăţean francez, îşi scria acum prenumele în grafie franceză) Scrima nu a adus originalul manuscrisului, lăsat la Paris, ci o fotocopie. Am consultat această fotocopie în 1995. La alcătuirea ediţiei din 2004, am folosit „manuscrisul Scrima" ca martor, întrucît acolo poemele se află transcrise mult mai ordonat decît în Caietul Negru, într-o succesiune şi alternanţă semnificative pentru evoluţia relaţiei dintre V. Voiculescu şi Andrei Scrima, iar grafia este mai clară. Unele texte, care nu se aflau decît în acest manuscris, conceput spre a fi trecut peste graniţă, aveau şi ele caracter inedit în 2004.
între manuscrisele postume ale lui Voiculescu unele au o situaţie cu totul specială. Au fost publicate de un editor, dar, după publicarea lor, nici manuscrisul, nici dactilograma nu s-au mai regăsit în arhiva familiei sau în vreo arhivă publică. Cînd şi de unde vor apărea aceste manuscrise nu cred că generaţia noastră va mai afla. De aceea am reprodus unele poezii numai după sursa lor tipărită, singura accesibilă. în ediţia de faţă se află în această situaţie textele Muntele îngerilor şi La coborîrea de pe cruce, reproduse după V. Voiculescu, Toiagul minunilor, ediţie îngrijită, prefaţă şi note de Nicolae Florescu, Editura Jurnalul Literar, 1991.
*
Pentru permisiunea de a reproduce în aparatul critic texte inedite, îi mulţumim şi pe această cale domnului Andrei Voiculescu.
Toată recunoştinţa noastră doamnei Monica Pillat pentru permisiunea de a reproduce Portretul poetului V. Voiculescu de Maria Pillat-Brateş şi pasaje din corespondenţa Corneliei Pillat.
Mulţumim, de asemenea, Bibliotecii Academiei Române, Cabinetul de stampe, care, prin doamna Cătălina Macovei, ne-a permis reproducerea tabloului Măriei Pillat-Brateş.
Roxana Sorescu

Poezii antume

Dor ciudat

Un dor ciudat mă prinde: aş vrea să fiu o floare
Cu fragede şi albe petale de ninsoare,
La margine de codri sălbateci răsărită,
Plăpîndă şi duioasă, frumoasă şi smerită,
Să cresc încet pe lujer, de vînturi legănată
Pin' ce îmbobocită trezi-mă-voi odată.
Atunci sub ucigaşa miresmelor povară
Să stau boboc de floare o zi de primăvară.
Din lumea cea streină să văd doar printre gene
Lungi cîrduri de cocoare rotindu-se alene;
Din ziua-ntreagă-n suflet atîta să-mi rămîie,
Albastrul de pe Ceruri şi-un miros de tămîie.
De cum ieşi-va însă puzderia de stele
Să rup voios vestmîntul de frunze reci şi grele.
Minune înflorită cu visele-mpreună
Să mă deschid întreagă sub razele de lună;
Oglindă fermecată pîrîul m-o răsfrînge
Pe cînd privighetoarea va plînge, va tot plînge.
Curată şi streină de-a patimilor şoapte,
întreaga mea viaţă să ţie doar o noapte,
O noapte cu vrăjită lumină viorie,
Şi, fără de durere, cînd zorile-au să vie,
Topi-mă-voi, ca roua, sub raza-ntîi de soare
Odată cu stingherul luceafăr care moare.

Pe cruce

Isus murea pe cruce. Sub arşiţa grozavă
Pălea curata-i frunte ce-o sîngerase spinii.
Pe stîncile Golgotei tot cerul Palestinii
Părea că varsă lavă.
Şi chiar în clipa morţii huliră cărturarii,
Cu fiere oţetită îl adăpau străjerii...
Rîdea cu hohot gloata de spasmele durerii
Şi-l ocărau tîlharii.
Zdrobită, la picioare-i zăcea plîngînd Maria
Şi-adînc zbucnea blestemul din inima-i de mamă.
Alături, Magdalena, în lunga ei maramă,
Ţipa văzînd urgia.
Departe ucenicii priveau făr' de putere...
Cu el se năruise nădejdea lor întreagă;
N-aveau decît să fugă în lumea cea pribeagă
Şi fără mîngîiere.
Tîrziu porni mulţimea în pîlcuri spre cetate.
Pe drumurile-nguste cu lespezi pardosite
Trecură fariseii cu feţele smerite
Şi bărbile-argintate.
Măslini fără de frunze dormeau mocniţi pe coaste
în vale, ca-ntr-o pîclă, dormea Ierusalimul,

Pe cruce somnul morţii dormea de-acum sublimul
Isus, vegheat de oaste!

Bătea la poarta cerului
Bătea la poarta cerului o rază,
Bătea sfios şi-ncet ca o străină...
Tîrziu, un înger a deschis să vază
Şi-a stat uimit de palida lumină.
Era o biată rază scăpărată
Dintr-un adînc de minte omenească,
Ce străbătuse calea-nfricoşată
De la pămînt la graniţa cerească.
Părea atît de tristă şi umilă,
Dar totuşi credincioasă şi curată,
Că îngerul a tresărit de milă
Şi-a prins-o blînd de mîna tremurată.
Apoi grăbit a luat-o-n cer cu dînsul
Şi-a dus-o-n sfînta îngerilor horă;
I-a podidit pe toţi, privind-o, plînsul
Şi-au strîns-o-n braţe toţi ca pe o soră!
Ea le-a zîmbit ştergîndu-le plînsoarea
Şi s-a rugat apoi de ei fierbinte
S-o-nfăţişeze bunului Părinte
Ca să primească binecuvîntarea:
- „Stăpîne veşnic, dătător de viaţă,
Din ce-ntunerec mă-nălţai la Tine.
Din ce prăpăstii crîncene de gheaţă,
Din ce vîrtej de patimi şi ruine!
Cît am luptat cu oarba rătăcire,
Cu nebunia surdă şi păcatul,
Dar n-am putut să samăn o sclipire
în largul nopţii stăpînind de-a latul.
Şi-n van am ars un creier, nendurată,
Ca pe-o feştilă, fără de cruţare,
învinsă, goală, stinsă, spulberată,
Doar în surghiun găsesc acum scăpare.
Să pot s-ajung la cerurile albastre,
Ca dintr-o grea cătuşă ce mă strînge
Am străbătut prin veacuri de dezastre
Şi-abia trecui oceane-ntregi de sînge!"
Cum sta, smerită în faţa strălucirii,
Silită ochii sarbezi să şi-i plece
Sărmana rază, far al omenirii,
Părea o umbră lîncedă şi rece.
- „Tu vii aicea singură şi-nvinsă?"
Grăi el, veşnic nevăzutul Tată...
„Tu fugi de teama ca să nu fii stinsă?
Dar cînd s-a stins lumin-adevărată?!

De te-am trimis în lumile-nvrăjbite,
Nu te-am chemat cu pumnii strînşi şi goi:
Ca pe-un mănunchi de raze împletite
Eu te-aşteptam s-aduci pe toţi la noi!
Dintr-un biet sîmbur' năbuşit în faşă,
Din scăpărarea unei minţi senine
Să fi crescut o mare uriaşă,
Să porţi pămîntul însuşi pîn' la Mine!
Plîngînd stingheră şi tremurătoare,
C-ai fost înfrîntă vii să-mi dai de ştire?
Nu te primesc săracă şi datoare!
Cui ai lăsat bogata moştenire?"
Mergînd apoi spre raza-mbărbătată,
I-a sărutat obrajii amîndoi:
- „Copila mea, fii binecuvîntată,
Ia-ţi deci puteri şi-ntoarce-te-napoi!
Şi chiar de-ar fi ca sterpul bulz de tină
Să-l părăsească oştile cereşti,
Tu să rămîi, căci tu eşti doar lumină
Şi nu trăieşti decît cînd străluceşti!"

Colind
Din mii de falnice regine
Ce stăpîneau peste pămînt
A fost aleasă o fecioară
Să întrupeze Duhul Sfînt.
Sfioasă, blîndă şi cuminte,
O biată fată din popor
A zămislit, necunoscută,
Pe marele Mîntuitor.
Şi-n ieslea umedului staul
Pe-un braţ de paie s-a născut
Acel ce-avea puteri să frîngă
Păcatul greu de la-nceput.
Lăsînd deoparte împăraţii
Cei plini de oşti şi slujitori,
întreaga Domnului mărire
S-a coborît printre păstori.
El, Mesia Izbăvitorul,
- Trimisul Tatălui din Cer -
S-a ridicat sub ocrotirea
Şi-n casa unui biet dulgher.
Căci harul pururi se revarsă
Pe cel sărac, cinstit şi bun...
...Fiţi gata să primiţi pe Domnul
în ziua sfîntului Crăciun...

Isus
(Partem et cir censes)
Pe fruntea lui, pălită de veghi fără de număr,
Tăcut purta cununa de spini a cugetărei,
Căci soarta-i azvîrlise în chip de mărturie
Şi-ntocmai ca o pată
Pe obositu-i umăr
De veci batjocorita hlamidă purpurie,
O zdreanţă sfîşiată
Din purpura cea scumpă a geniului însuşi,
Sub care toţi profeţii, huliţi şi daţi ocării,
Osînda-şi aşteptară în sfatul adunării.
Vorbea despre o viaţă umilă, dar senină,
Din inima curată de-a dreptul izvorîtă
Cu jertfa grea de sine şi dragostea de-aproape;
De-o premenire, nouă,
Adîncă şi deplină -
Ca orbul ce-ar desface cătuşa-i de pe pleoape!...
Şi blîndele lui sfaturi pe gloata cea streină
Cădeau alinătoare ca boabele de rouă,
Iar vorba-i, cînd blajină, cînd aspră, hotărîtă,
Chema la izbăvire mulţimea mohorîtă.
Şi s-a rostit atuncea, făţiş, cea mai înaltă
Şi cea mai îndrăzneaţă gîndire întrupată
De-o minte visătoare şi-un suflet cald de sfînt:
„Viaţa luminoasă ce-o vom trăi odată,
în Ceruri, laolaltă
S-o-nceapă fiecare de-aici de pe pămînt."
Şi-n nobilu-i avînt
Fu însuşi pildă vie şi-n veci neturburată;
Trecînd sărac şi simplu, dar fără de ispită,
Trăia pentru vecie, şi nu pentru clipită!
Atunci se ridicară să-l judece degrabă
Judecătorii lumii: de-a valma-arhiereii
Cu oamenii lui Iuda şi slugile Caiafei,
Toţi cei ce-n ziua-aceea
N-avură nici o treabă
Şi toată pleava pieţei ce cîrmuia Iudeia.
Din inima Samarei şi ţărmurile Iafei
Ieşiră cărturarii, zarafii cu tarabă,
Tîlharii făr' de lege, în cap cu fariseii,
Să judece pe bietul sol paşnic al ideii!
Cum n-a fost pe potriva măsurei lor înguste
Şi cum vorbea statornic şi calm de-o înviere,
L-au osîndit cu toţii, nemijlocit să piară...
Şi dîndu-i ca să guste
Oţet tăiat cu fiere
- Simbol amar al vieţei ce el visa să-ndrepte -
L-au pironit pe cruce şi l-au lăsat să moară,
Şi s-a spălat atuncea Pilat, şezînd pe trepte,

Pe mîinile-i frumoase, mai albe decît fulgul
Ce-n zarva judecăţii i le-atinsese vulgul.
Şi năpădit de jale, cînd Arimateanul
- Bătrîn hîrşit în lupta cu lumea cea vicleană -
Veni să smulgă leşul şi furişat, cu teamă,
Privi adînca rană,
A prins încet sărmanul,
învins de deznădejde, să spuie şi să geamă:
„în van zvîrlişi pe drumuri comoara minţii tale!
Şi duhu-ţi de iubire la cei flămînzi şi prunci;
De prefăceai în pîine doar pietrele-ţi din cale,
Flămînda gloată, Doamne, te-ar fi crezut atunci!"

Rugăciune
Părinte, eu, fiu bun al slavei, copil de suflet dat durerii,
Ajuns la vîrsta bărbăţiei, mă-ntorc şi moştenirea-mi cer
Dă aripi rugăciunii mele şi-nlătură-i din drum străjerii,
Ca, slobodă, pînă la Tine să urce vămile la cer.
Nu vreau din curţile-ţi bogate nici avuţii, nici strălucire,
Dă-mi numai dragostea Ta sfîntă şi dreptul meu de-ntîi născut,
Povăţuieşte-mă pe cale şi prin amara rătăcire
Doar voia Ta să-mi fie ţinta şi Duhul Tău să-l am drept scut.
Atinge fruntea mea curată cu mirul sfînt al cugetării,
Să pot s-o nalţ ca pe-un jertfelnic spre-mpărtăşirea tuturor,
Sădeşte-n sufletu-mi sălbatic izvorul milei şi-al iertării
Schimbînd pustiul vieţei mele în cîmp de muncă roditor!
Şi pune-n dreapta-mi slăbănoagă puterea facerei de bine,
Să fie lucrul mînei mele un semn al naltului Tău Tron...
Trimite Harul să-nvieze din nou credinţa moartă-n mine,
Cum a-nflorit odinioară toiagul blîndului Aron.
Pe aspra-mi inimă zguroasă, topită-n focul bunătăţii
Ca peste-un bulgăre de aur, spălat şi bine lămurit,
Apasă, fără şovăire, adînc pecetia dreptăţii
Cu stema Ta nebiruită să fiu de-a pururi întărit.
Nu cer, cum ai făcut lui Iacob, ca îngerii să mă slujească
Dar vreau ca marele Protivnic în faţa mea să dea-napoi,
întreaga răului urzire ca praful să se risipească:
Şi-ntreg Păcatul vechi să-şi piarză împărăţia-i peste noi.
Iar dacă vrei ca pe vecie să nu mai uit ce-i bucuria
Răsfrînge-n ochii mei de tină o rază din lumina Ta
Şi pune-mi jar aprins pe buze, cum ai făcut lui Isaia,
Cu foc sărută-mă pe gură, ca să Te pot apoi cînta.

Pasărea lui Dumnezeu
Un vultur are cuib în mine,
îl simt cum fîlfîie mereu
Şi vulturul, precum ştiţi bine,
E pasărea lui Dumnezeu...

Deprins în cer cu alte zboruri,
Acum el ţine ochiu-nchis:
îi arde sufletul de doruri
Şi amintiri din Paradis.
Pe cele mai înalte creste
Ca un vîrtej într-aripat
El se abate făr' de veste
Şi crestele sub el se zbat...
Deasupra culmilor mărunte
Pe cel mai furtunatic pisc,
El poate trăsnetul să-nfrunte
Şi prinde fulgerul în plisc...
Dar zgîrîie cu gheara piscul
Rîvnind al slăvilor hotar
Şi muşcă cremenea cu pliscul,
Nepotolit şi solitar!
îl cheamă slăvile senine
Şi-nchis, se zbuciumă mereu...
Căci vulturul, precum ştiţi bine,
E pasărea lui Dumnezeu.
Părinte, unde să Te caut?
Părinte, unde să Te caut şi pentru ce Te-ascunzi mereu?!...
Pe urma Ta în brazda vieţii alerg de la-nceputul lumii...
Cu hidrele în fundul mării, cu viermii orbi în noaptea humii,
Cu şerpii... m-am tîrît alături. Apoi m-am înălţat cu greu...
De-am zăbovit atît pe cale, Tu ştii, de la-nceputul lumii,
De-a lungul vieţilor, pe Tine Te caut doar, Părinte-al meu!
Ce slab mă surghiunişi şi totuşi prin ce adîncuri am trecut;
în ce-ntrupări, ca-n nişte temniţi, încătuşat am stat, Părinte!
Prin ce ocoluri dureroase am străbătut mai înainte,
Cu ce puteri înfricoşate m-am măsurat cum m-am născut!
Şi nu ştiam ce va să-ntîmpin de fac un pas mai înainte,
Ci singur spintecai noianul îngrozitorului trecut.
E drept că, după-atîta trudă, azi sînt puternic şi bogat...
Ca-ntr-un ogor rodit-a-n mine, sporind, sămînţa nemuririi,
Ce-mi răsădişi pentru vecie cînd m-ai zvîrlit în matca firii...
în suflet astăzi port o holdă, un lan întreg îmbelşugat,
Şi lutul sterp de-odinioară e plin de rodul nemuririi...
Părinte, unde Ţi-e grînarul şi cînd porneşti la secerat?!

îngerul Nădejdii
Era la o răscruce şi îngerul Nădejdii,
Trimis să-mi ţie calea cu-aripile deschise,
Să-mi fie călăuză şi pază în primejdii,
Zdrobit de osteneală acolo adormise.
De cînd mă zămislisem, pornise c-o solie:
Noianuri să străbată şi-n sîrg să mă-ntîlnească,
Dar pururea zăbavnic, bătut de vijelie,
La gura de răspîntii a stat să poposească.

Şi n-a putut de-atuncea nimic să-l mai deştepte,
Nici grija să-mplinească chemările poruncii,
Nici strigătele mele, ci stînd să mă aştepte,
Dormi mereu, cu pumnii la gură strînşi, ca pruncii.
Iar eu mergeam de-o viaţă cu gîndul că odată
Din zbor slăvitul înger îmi va ieşi-nainte,
Că-i voi cădea nemernic la poala luminată
Şi mă va lua cu dînsul sub aripile-i sfinte...
Cădea grăbit amurgul pe jalnica răscruce
Şi căile, tăcute, se desfăceau cumplite...
Sta sufletul în cumpeni pe care drum s-apuce,
Privind la tristul înger cu aripi ofilite...
Şi m-am plecat atuncea ca să-l privesc de-aproape,
Mai pîlpîia pe frunte-i un cearcăn de văpaie...
încolo numai umbră, pe-aripe, peste pleoape...
Părea un biet războinic căzut într-o bătaie.
Avea hlamida ruptă şi-o aripă beteagă
Cu sfîrcurile boante şi pene zdrenţuite.
Zăcea grozav de palid, sleit şi fără vlagă
Şi-ncet scîncea în somnu-i cu vise chinuite.
Mi-am scos atunci vestmîntul şi, dornic a-l cuprinde,
L-am învelit cu grijă ca pe-un copil în boală,
L-am sărutat pe frunte, i-am pus la cap merinde
Şi-alăturea toiagul cu traista mea goală...
Dar el dormea, cu capul pe-o piatră,-n drumul mare,
Ca-ntr-un surghiun departe, abia suflînd, cu trudă...
L-am dezlegat cu milă de-ntreaga lui chemare
Şi-am ocolit pe-alături, prin somn să nu m-audă,
Şi l-am lăsat acolo dormind, căci înnoptasem,
Ca să m-afund tot singur în inima tăcerii.
Dar iată că pe calea ce-acuma apucasem
îmi lumina ca focul Arhanghelul Durerii.

Simplitate
Păstorii au văzut lumina
Şi cei dintîi au alergat...
N-au stat să caute pricina,
Ci umiliţi s-au închinat.
Tîrziu, cînd cei trei Magi sosiră
Cu ochii sus la steaua lor,
Nedumeriţi se sfătuiră...
Şi întrebară pe-un păstor.
De nu le vrea ciobanul bine
Şi-n staul nu-i călăuzea,
N-ar fi ştiut cui să se-nchine,
Căci copilaşu-n fin dormea.

Din cîtetrele daruri

Din cîtetrele Daruri ce Magii-i hărăziră
Nu i-a rămas acuma nimic să-l mîngîie,
Nici fir măcar de aur, de smirnă ori tămîie...
Şi Darurile iată în ce chip îl slujiră:
Tot aurul pe care l-a dat cui sta să-i ceară
L-au strîns pizmaşii preoţi şi fu prilej pierzării:
Cu el plăti Caiafa, peşin, preţul vînzării
Cînd s-a tocmit cu Iuda să-l cumpere-ntr-o seară.
Iar smirna cuvioasă, amar de ani păstrată,
Abia de se ajunse cînd îl îmbălsămară,
Aşa că ucenicii cerşiră de-i turnară
Pe trupul plin de sînge mireasma consacrată.
în urmă, cu tămîia i-au afumat mormîntul
Cînd au venit să-l plîngă, în stol, mironosiţe...
Iar Maică-sa, smulgîndu-şi bogatele-i cosiţe,
Purta pierdută hîrbul şi tămîia pămîntul.

Dezlegare

Cînd oare vei trimite îngerul, cel Mare,
Ce spintecînd eternitatea ca un vînt,
Străluminînd să se coboare
Şi să-mi ridice lespedea de pe mormînt!
Sub crugul veşnic, care nu mă lasă,
Mă zbat, un îngropat de viu,
Mi-e plumb văzduhul, cerul larg m-apasă
Mai greu decît o pleoapă de sicriu.
Cătuşă mi-este biata cugetare,
Obloane pune mintea, şi Tu vezi
Cum mă sugrumă simţurile-n fiare
Ca cinci năprasnice obezi!...
în fundul existenţei zac ca-ntr-o groapă,
Pereţi de lut mă strîng şi mă strivesc;
Mă roade patima pe-ncetul, ca o apă,
în pînzele durerii putrezesc,
Şi-n albia din care nici un val nu scapă
De-a lungul ciclurilor mă rostogolesc.
Ca şarpele mă încovoi în aspra luptă,
Mă-ntorc şi tot din mine muşc, nevrînd
O nemurire, pururi întreruptă
De moarte şi viaţă, rînd pe rînd.
Dar cum ai dat să înflorească spinii,
Un Duh mi-ai pus în sîmburul fiinţei
Mai larg decît domniile luminii,
Mai vast decît hotarele voinţii:
Desfă-1, că stă sub lespede pecetluit,
De-ntindere şi vreme strejuit.
...Puterile-mi de-a lungul risipite
De-ar fi să le înmănunchez,

Ţi-e teamă că la treptele-ţi slăvite
M-aş înălţa pe aripi răzvrătite?
Dar aş veni ca să îngenunchez!

în grădina Ghetsemani
Isus lupta cu Soarta şi nu primea Paharul...
Căzut pe brinci în iarbă se-mpotrivea întruna.
Curgeau sudori de sînge pe chipu-i alb ca varul
Şi-amarnica-i strigare stîrnea în slăvi furtuna.
O mînă nendurată, ţinînd grozava cupă,
Se cobora-mbiindu-l şi i-o ducea la gură...
Şi-o sete uriaşă sta sufletul să-i rupă...
Dar nu voia s-atingă infama băutură.
în apa ei verzuie jucau sterlici de miere
Şi sub veninul groaznic simţea că e dulceaţă...
Dar fălcile-ncleştîndu-şi, cu ultima putere
Bătîndu-se cu Moartea, uitase de Viaţă!
Deasupra, fără tihnă, se frămîntau măslinii,
Păreau că vor să fugă din loc, să nu-l mai vadă...
Treceau bătăi de aripi prin vraiştea grădinii
Şi uliii de seară dau roate după pradă.

Dumnezeul copilăresc
Demult, cînd eram mic, nevinovat
Şi mama-mi povestea mereu de Dumnezeu,
Pe cerul şi moşia lui stăpîn neturburat,
înconjurat de îngeri albi şi stînd măreţ
Pe-un jilţ de nori,
Vedeam aievea parcă un coteţ
Vopsit albastru, învelit cu fier
Şi plin de porumbei fîlfîitori,
în timp ce un bătrîn boier
Cu barba albă, gros şi cam pitic,
Ieşea din casa-i mare cît un palat
Scoţînd nori de fum din pipă,
îmbrăcat într-un halat
Cu mîneca largă cît o aripă
Şi zvîrlea, grijuliu, spre albii porumbei
Boabe aurii de mei,
Iar ei se coborau să ciugulească...
...Aşa cum văzusem la vechea curte boierească;
[Mai era între alte minuni acolo în ogradă
un păun, părînd că duce soarele pe coadă].
Curînd, un dascăl isteţ
Mi-a spus că Dumnezeu
Nu-i ca boierul din satul meu,
Care te lasă mîna să-i săruţi,

Şi cerul nu-i deloc coteţ,
Iar îngerilor nevăzuţi
Nu le place meiul păsăresc, nici cucuruzii...
L-am lăsat de-a trecut
L-am cunoscut de cum l-am zărit:
Trimis înadins de soartă,
Mi-a trecut pe la poartă
Şi nu s-a oprit.
Era cu părul ca aurora,
Aripele, cu pene de lumină,
Lînced le tîra la picioarele tuturora,
Prin pulbere şi tină.
Suia din prăpăstii? Cobora din stînci?
Acoperit de mister,
Cădeau peste el umbre mari şi-adînci,
Ca peste toţi cei ce vin din cer.
Nu purta sabie, n-avea-n mînă crinul,
Rătăcind pe stradă
Şi-a aruncat doar ochii la mine-n ogradă,
Unde năpădise cucuta şi pelinul.
Stam pe prispă, halucinat:
M-a văzut... nu m-a văzut?
Că nu mi-a luat aminte...
Era aşa de abătut,
Că n-am mişcat, n-am strigat,
L-am lăsat de-a trecut înainte.
îngerul din odaie
Cine nu mă iartă
C-am îndrăznit?
îngerul de la Poartă
Nu m-a oprit;
îngerul de la trepte
Nu s-a uitat.
Albe şi drepte
Trepte-am urcat;
îngerul de la uşă
S-a dat la o parte...
Doamne, ce cătuşă
Ne mai desparte?...
Am intrat în odaie,
Ferestrele deschise:
Fata cea bălaie
(îngerul din odaie)
Mi-ntinsese mîna şi murise.

înger amînat
Au sunat prelung clopotele minţii,
Doruri vechi porniră cu lumini de ceară.

Dar s-a ridicat Noaptea ca o fiară,
Auind pustiu şi-arătîndu-şi dinţii...
Tu de-abia sculat intri iar în groapă.
Vîntul duhurilor a încetat să bată...
Nu te mai faci înger cum rîvneai odată
Ajungi iar pămînt şi te faci iar apă!
Coborînd pe line aripi de suspine,
La un loc cu viermii, lin să nu-i deştepte,
Se întoarce-n carne, alte vremi s-aştepte,
Alba îngereţe închegată-n tine!
Tac oprite-n loc clopotele grele...
Noaptea peste tine s-a lăsat pe labe;
Linge, aţîţată, coastele ei slabe
Şi, ulmînd lumina, mîrîie spre stele.
...Te amîi... şi singur crezi în vraja Vrerii!...
Vrerea ta acuma-i numai oase goale,
N-are-o-ncheietură bună, să se scoale,
Şi-i aţine Moartea calea învierii.
Spuneţi-I că m-am înturnat
Tot mai greu, prin somn, mi-aduc aminte
De îngerul la porţi străjuitor...
Şi dau, în vis, ocol grădinii sfinte,
M-a ting de ziduri, bat cutezător...
Dar nu-mi arată poarta, ca-nainte,
Focosul heruvim flăcărător.
E beznă-n tot şi somnul se lungeşte
Trăiesc şi mor, dar nu mai mă trezesc...
Şi-n van cat poarta bîjbîind orbeşte
- Nu-i semnul după care s-o găsesc...
Arar un foşnet... sufletu-mi zvîcneşte:
E îngerul? Şi neclintit pîndesc...
Şi stînd, făţiş, în bezna mea haină,
L-aştept să-nalţe braţu-i înarmat
Cu paloşul de fulger şi lumină...
- Cînd m-ar trăsni, izbind înviforat,
Tot aş putea să-l rog, de jos, din tină:
„Te du şi spune-I că m-am înturnat!"

în pădurile de gînduri
Se lasă fumul vremii greu, gros, înecăcios...
...Călcate, jefuite de toamna ce le-a ros,
Pădurile de gînduri îngălbenite tac.
Ici-colo, fără voie, suspină un copac
Cînd, ultima-n cuibarul frunzişului ucis,
O frunză se desprinde din creanga unui vis,
Cercînd uşor să zboare şi-n urmă pică lin
Pe mlaştinile minţii cu ape de venin.
Dar apele atinse se zvîrcolesc sub ea,
O piatră detunată n-ar fi căzut mai grea.

Arar prin codrii negri mai scapără lumini:
Sînt ochi aprinşi de fiare, colţi lucii de jivini,
Ce, singure, uitatul domeniu mai străbat.
Căci poftele-s la pîndă şi urile se bat
Pe unde altădată, temut de vînători,
Vrăjitul Cerb de aur păştea culcat în flori.
Pe negre guri de peşteri el azi s-a mistuit,
Albinele simţirii de foame au murit
Pe fagurii vieţii, mîncaţi de urşi greoi,
Iar stupii amintirii, prădaţi, se surpă goi
în scorburile unde bureţi miroase-a stîrf;
Şi umbra copleşeşte copacii pînă-n vîrf;
Mormanele de vreascuri, înăbuşind mustrări,
în codrii răi de gînduri au şters orice cărări...
...Pădurile de gînduri pe clina vieţii tac.
Nu se clinteşte-n ele o creangă de copac,
Privind, în pragul serii de nori avani răpus,
Un soare fără raze ce scapătă-n apus
Şi-nchide, rece, ochii, zîmbind nepăsător...
...E noapte. Cerul moare de somn deasupra lor
Şi cugetele, negre pe zările pustii,
Alcătuiesc acuma un codru de stafii,
Cu oasele întinse, prin nori, mai sus de cer.
Tu, Doamne, ştii că-i bine şi-i drept ceea ce-ţi cer
Nu zăbovi la ruga uscatelor păduri:
Trimite-un pîlc de îngeri, în spate cu securi.

Durerea
Oprită să urce în Ceruri vreodată,
Durerea n-are aripi, să-şi facă vînt,
Ci calcă peste lespezi încovoiată,
înger pururi încătuşat de pămînt.
Adîncu-i glas n-ajunge la stele...
Braţele-i vîntură cenuşă şi lut,
Presărîndu-le peste răni grele.
Dar Domnul a ales-o de la-nceput.
în ochii ei luceşte, încă neînţeleasă,
Lumina, semnul Lui izbăvitor,
Şi a pus-o mai presus, crăiasă
Şi pildă, îngerilor tuturor.
Ea nu ştie... Dar cînd somnul o doboară,
în miezul nopţii şi-al tăcerii,
Marii îngeri pe pămînt coboară
Şi se pleacă de sărută picioarele Durerii.

Grîu comun
Ce snop mă scuturase, mărgea lângă mărgea?
Plecat uşor asupră-mi, un înger culegea...

De cum m-a luat în palmă, atît am înţeles,
Că nu sunt bun de roadă şi nu sunt soi ales:
Nu m-a întins la soare, chilim de chilimbar,
Nici nu m-a pus la păstru, sub lacăt, în hambar,
Ci chiar din bătătura de arii m-a pornit,
Şi-n huiet dîrz de ape şi pietre m-am trezit
La marea moară-a lumii, acolo unde-n scoc
Se zvîrle apa vremii şi-nvîrte viaţa-n loc.
Deschis, vărsat cu sila, încerc să mă răscol,
Dar sacul zace lînced, un leş de suflet gol.
...Grăunţă cu grăunţă din coşul plin mă las
Şi-ncet sub piatra lumii mă macin fără glas
Şi bob cu bob, de voie acuma mă sfărîm,
Să mă-ntregesc odată, deplin, pe alt tărîm.
Morar plecat cu grijă pe-al lespedei aspriş,
Destinul priveghează cumplitul măciniş,
Cît singur doar mă mîngîi cu pilde şi poveţi.
...Şi cad, făină vie, în albele coveţi.
Holbaţi, întind căuşul flămînzii la cerşit,
Ca fumul de subţire în mîna lor palpit...
...Ajuns, după atîta scrâşnire şi zbătăi,
Ca Domnul să mă-mpartă la toţi săracii săi,
Aştept ca din făina ce-o dăruie duium
Să ia şi pentru dînsul o poală de uium.

Luminătorul
Am fost ca nerodul din poveste
Ce căra Soarele cu oborocul
în casa-i fără uşi, fără ferestre...
Şi-şi blestema întunerecul şi nenorocul.
Ieşeam cu ciubărele minţii, goale, afară
în lumină şi pară,
Şi cînd mi se părea că sînt pline,
Intram, răsturnîndu-le-n mine.
Aşa ani de-a rândul
M-am canonit să car lumina cu gîndul...
Atunci ai trimis îngerul Tău să-mi arate
Izvorul luminii adevărate:
El a luat în mîini securea durerii
Şi-a izbit năprasnic, fără milă, pereţii.
Au curs cărămizi şi moloz puzderii,
S-a zguduit din temelii clădirea vieţii,
Au curs lacrimi multe şi suspine,
Dar prin spărtura făcută-n mine,
Ca printr-un ochi de geam în zidul greu,
Soarele a năvălit în lăuntrul meu.
Şi cu el odată,
Lumea toată...
îngerul luminător a zburat aiurea,

Lăsîndu-şi înfiptă securea;
Cocioaba sufletului de-atuncea însă-i plină
De soare, de slavă şi de lumină.
Dar ca s-ajungi pîn' la lumină,
Din fundul smîrcurilor moarte
Tu te-ai desprins din rădăcină,
Te-ai smuls în sus şi mai departe.
Şi străbătând adîncuri grele,
Prin nopţi de valuri călătoare
Acum te-asemeni unei stele
Ce-a răsărit tremurătoare!
Nimic în tine n-aminteşte
Mocirla, turburea ta mamă:
De-acolo vrejul tău porneşte
Dar alte năzuinţi îl cheamă...
...Tu, suflet plutitor prin lume,
în năzuinţa-ţi spre lumină,
Te smulge trupului de hume,
Şi rupe-te din rădăcină.
Apoi, ca nufărul ce-n faţă
S-a ridicat alb din vuitoare,
Străbate tot mai sus în viaţă,
Din adîncimi purtând o floare.

Apus apocaliptic
Grădinile Luminii se-ntunecă în zare
Şi raiul înserării mai fumegă departe...
Prin zidurile-i arse şi porţile lui sparte
încet s-afundă-n hăuri cumplita-ncăierare.
Descolăcit din neguri se-nalţă-un şarpe laur
Ce umple-ntreg apusul cu cozile-nnodate...
Fug îngeri din înfrîngeri cu frînte lănci de aur
Şi pier din cer Arhangheli cu arcuri descordate.

Pe drumul de aur al Sidonului
Pe drumul de aur de la Sidon
Veneau trei călăreţi în iscoadă
Şi-ntrebau pretutindeni de un cocon
Proorocit de-o stea cu coadă.
De mult mergeau aşa, fără folos,
Dar neabătuţi de alte ispite;
Şi coborau, zornici, Iordanul în jos,
Prin pulberea stîrnită de copite.
Seara vorbeau liniştiţi între ei
Ce-au să găsească şi cum are să fie;
Răsuna voios drumul de clopoţei,
Şi ei îşi mîngîiau bărbile - colilie.
„Eu, spunea unul, numai să sosesc,
Şi-am să cunosc locul îndată;

Mi s-a arătat în vis palatul crăiesc,
E cît un munte de marmoră curată."
Celălalt răspundea plin de îndemn:
„Eu nu ştiu de palate, nici de munte...
Eu cunosc pruncul. S-a născut cu semn.
Trei stele, una-n piept, una-n spate şi-alta-n frunte."
„Adevărat, adevărat, întărea Gaspard,
Cine-i mag-astrolog nu se pierde:
Eu ştiu că deasupra cetăţii lui ard
Trei sori, unul alb, altul roşu, altul verde."
Aşa tăinuiau înţelepţii, cu ifos tustrei...
...Dar, păliţi de-un haz fără pereche,
Pufnea calul, se cocoşa de rîs cămila, sub ei,
Şi chiotea asinul, pleoştind o ureche.

Botezul
Simt sufletul cum prin adincul din mine curge ca un rîu,
Ce-şi mînă turburele-i ape spre-o neştiută mare moartă,
Cînd prin deşerturi blestemate şi cînd prin holde mari de grîu,
închis în albia vieţii, încolăcită ca o toartă.
Cu vaduri largi şi limpezişuri lin revărsate peste prund
Să-l poată trece orişicine, în toată voia, cu piciorul,
Sau cu vuitori nebănuite şi ochiuri repezi, fără fund,
E-atît de îngheţat pe-alocuri că nu-l poţi sparge cu toporul.
Departe, la o cotitură, un înainte-mergător,
Cu mîna dreaptă ridicată în semn de mistică minune,
Veghează tainic peste ape şi ochiul lui fulgerător
Străluminează mîlul negru, înseamnă aurul şi spune:
„Nu ştiu în piscul sterp de unde ţîşneşti, nici cine te-a suit,
Nici cine-alături cu scînteia te-a pus în cremenea pustie,
Şi-apoi te stoarce şi te-mpinge pe praguri, nezăgăzuit,
Ca iar din şesuri să te-nalţe în munţi, aşa de-o veşnicie...
Nu-ntreb ce ţări vei mai străbate călătorind astfel mereu,
Nu-ţi număr morile pe ţărmuri şi dacă marea e aproape,
Dar, suflete, tu azi eşti rîul în care-un fiu de Dumnezeu
Va coborî să se boteze şi, gol, sălăşlui-va-n ape!"

Isus pe ape
Isus umbla pe ape şi namile de valuri
Se prefăceau, supuse, în lespezi la picioare.
O pîrtie, croită de-a dreptul pînă-n maluri,
îi netezea ca-n palmă talazuri şi viitoare.
Departe-n sorbul lacom, cu vîntul împotrivă,
Nevolnici, ucenicii uitase să se roage;
Corabia, o coajă de nucă costelivă,
Trosnea în pumnii mării clătindu-se din doage.
Furtuna înteţită-i orbea cu praful apii
Şi pulberea amară le îneca gîtlejul...

Dar tot vedeau cum colo se umilesc nahlapii
Şi-ntr-o cărare lină se schimbă-ntreg vîrtejul.
Şi, încleştaţi de spaimă cu mîinile pe funii,
Priveau cum uriaşa nălucă se tot duce:
Cu braţele în lături plutea-n bătaia lunii,
Tăind şi cer şi ape ca o imensă cruce.

Pregătiri de cină
Venise primăvara şi sterpele gorgane
Cu tort de flori alese îşi peticeau chilimul...
Şi doldora de mărfuri, de bani şi caravane,
Se pregătea de Paşte întreg Ierusalimul.
Pe uliţe un zbieret de miei fără-ncetare
Şi aburi calzi de azimi veneau din curţi vecine;
Copii fugiţi din joacă cereau scîncind, mîncare
Şi s-agăţau de poala grăbitei gospodine.
Isus, din foişorul cu şiţa înverzită
Privea deşarta caznă şi robotul zadarnic...
O silă uriaşă şi-o milă nesfîrşită,
Ca umbra şi lumina, luptau în el amarnic.
Chesat şi aprig Iuda se tînguia la poartă
Oprind din drum casapii cu mieii de vînzare;
loan pleca la apă cu vasele de toartă,
Iar Petre-şi da cuţitul pe gresii şi amnare.
Cu multă greutate găsiră precupeţul
Ce s-a-nvoit să intre cu mielul în ogradă
Şi dup-o grea tocmeală, peşin plătindu-i preţul,
L-au înşfăcat şi veseli I l-au adus să-l vadă.
Era un miel molatic cu laţele plăviţe,
Mirositor a lapte - şi-l toropise somnul,
Cu fruntea cucuiată de două mici corniţe,
Şi, presimţind scăparea, a behăit spre Domnul.
Atunci duios şi paşnic, ca un păstor din munte,
Isus îl luă în braţe cu-adîncă sfîşiere,
îl sărută cu sete pe bot, pe ochi şi frunte,
Apoi întoarse capul şi-l dete spre junghiere.
Cu mîneci suflecate voioşi îl apucară,
îi scoaseră cordeaua, smulgîndu-i clopoţelul.
Doar Iuda-nţepenise, holbat, năuc pe scară,
Privind sărutul tainic ce osîndise mielul.

Cina cea de taina
Băteai domol şi norii silnici cercau zadarnic să Te-ascundă
Cînd Ţi-am deschis, în noaptea aceea, cămara-mi
sufletului scundă.
De cum intraşi, tîrînd lumina de lunga-Ţi haină aninată,
Chilerul mi-a părut mai muced, poiata mai întunecată.

Şi-n duhnitorul întunerec pîndind prin colţuri înfoiat,
Eu însumi n-aveam loc, bicisnic, ci stam pe brînci
şi-ncovoiat.
Dar ridicaşi din tindă mîna uşor spre-a binecuvînta,
Şi iată se bolti tavanul-nălţîndu-se deasupra Ta.
Te-am cunoscut, deşi veniseşi un tainic oaspe nechemat,
Şi-am priceput că Ţi-este sete şi încă, Doamne, n-ai cinat.
„M-am abătut să fac la tine, de-ngădui, cina cea de taină...
Chiverniseşte pentru Paşte şi pune-ţi grabnic altă haină,
Adună rudele şi soţii cu slugile, la sărbătoare,
Şi toarnă apă caldă-n vase, să-i spăl frăţeşte pe picioare."
- „Stăpîne, Ţi-am răspuns, şi glasul în gît mi se făcuse ghem,
în tot pămîntul n-am pe nimeni să vie-atuncea cînd îl chem.
Sărac şi fără de prieteni, mă ocolesc de mult drumeţii,
Căci n-am nici azimă, nici sare pe masa goală a vieţii.
Priveşte, ca-n pustietate-i: Doar eu în faţa Ta mă scol
Şi nu-i o dramură de pîne să-Ţi pun nainte pe pristol..."
...Atunci spre inima-mi crescută purtîndu-Ţi slobod
braţul drept,
Ca dintr-o lacră nencuiată mi-ai scos-o repede din piept,
Ai rupt-o lesne ca pe-o roadă ce coaptă spînzura de ram,
Şi n-am simţit nici o durere, aşa de bucuros eram.
Apoi, frîngînd-o bucăţele, cum nu aveam la cină soţi,
M-ai dus tăcut la o răscruce şi-am împărţit-o-n zori la toţi.

Colindul ninsorii
A suflat prin cer un vînt,
Răsturnînd stupinele.
Azvîrlite pe pămînt,
Năpădesc albinele.
Prisăcarul lui Hristos,
Prăpădindu-şi cheile,
Mi se uită mînios
Cum i-a spart ştiubeiele.
Negri stupi rostogoliţi
Tot văzduhu-ntunecă,
Dar din stupii răscoliţi
Roiuri albe lunecă;
Şi căzînd pe drum, prin sat,
Dumnezeu mai ştie-le,
Pretutindeni s-au lăsat,
Cotropind cîmpiile.
Zile-ntregi albul sobor
Fîlfîie-aripioarele,
Se astîmpără din zbor
Doar cît iese soarele.
Stau tot timpul gerului,
Dar cînd vine binele,

Lin, de dorul cerului,
Se topesc albinele.

Vinul lumii
Nici plug, nici sapă: suflet. Ia sufletul cu tine.
Vezi, cumpăna de zodii spre scorpie se-nclină,
Şi-n grelele podgorii vărsate pe coline
Ne cheamă dimineaţa cu chiot de lumină.
Şi lutul şi calcarul, cum sînt în veci săracii,
Azi fuseră mai darnici şi-n cel mai sterp ungher
Nădejdea îşi înfipse puternică aracii,
Să urce viţa vieţii tot rodul ei în cer.
întinde toamna-n slavă lungi funii de cocoare,
Tu ia ca pentru vrajă o tufă de pelin:
Voioşi strivind ciorchinii în linuri curgătoare,
Din boabele durerii să facem lumii vin.

Horeb lăuntric
Urc muntele de gînd cu aspre galbe
Cătînd frunzarul rugului aprins:
Doar mugetele tunetelor albe
Mă vor vesti că, Doamne, te-am atins
Şi-şi vor croi, făcindu-le puzderii,
Pe mătcile urechilor drum nou,
Că, pînă-n fund, bulboanele tăcerii
S-or turbura sub bulgări de ecou.
Atunci scoţînd sandala minţii moale,
Cu sufletul desculţ prin jarul dur,
Păşind în vîrful gîndurilor goale,
Voi cuteza să calc pe spirit pur.

Toiag de înger
Îmbătrînesc. Destinul mi-e însă tot copil;
Isteţ să prinză păsări şi să doboare poame,
Aruncă lesne pîinea la cîini şi cînd i-e foame
întinde mîna goală spre-arhanghelul Gavril.
Hoinar prin codrii lumii, nu ţii cu el la mers,
Dar n-are spor, ci cată comori peste coclaur,
în pietre sparte vede scîntei de-argint şi aur
Şi-n orice suferinţă, sămînţa unui vers.
Sătul de slovă neagră, cu degetul condei,
Izvoade noi de stele şi flori vrea să dezlege.
Şi-ades se pleacă-n tină cu frică şi culege
Porunci de mult uitate în urme vechi de zei.
în van îi spui de moarte, de Domnul Sabaot,
Zîmbind curat ca unul ce nu-şi ştie păcate,

El se şi vede-n ceruri, mai mare peste toate,
Că-şi ia toiag de înger şi umblă raiul tot.

Aşteptare sub cortul pustiei
Te-aştept, deasupra-mi cu vasta nopţii şatră
împunsă-n coastă de luna cu corn.
Ascult: inima-mi, căţel al pământului, bate sau latră?
Chiupul ei de-aş putea să-l răstorn,
Să-l fac ţăndări trîntindu-l de-o piatră.
Te-aştept. Pe masa punerii înainte
Aşez gîndurile frămîntate, azimă căznită:
Dacă la început a fost cuvîntul, Părinte,
De ce lumea n-a fost în gura Ta o vorbă fericită?
Ce mi-a rămas din alianţa cu Tine?
Eu m-am jurat pe lut, Tu pe cer.
Nici unul legămîntul nu şi-l ţine -
Tu te-afunzi în nori, eu în humă, şi pier.
Eu nu pot urca mîinile pînă la stele,
Să umblu cu degetele printre ele
Pe hrisovul cu steme de aur mort...
Tu nu prea pogori pe ţărîna pustie,
Cu îngerii Tăi să mănînci pîinea mea, sub cort,
Ca-n dumnezeiasca de-odinioară Xenofilie.
Prin chinovarul apusului zbura un călător,
Voievod înfricoşat al puterilor pămîntene,
Plutea cu aripi de lemn fără pene
Şi fum se deşira în urmă-i fuior.
Eram gata să crez că eşti Tu
Şi m-aş fi aruncat cu obrazu-n ţărînă,
Dar Arhanghelul de fier s-abătu -
Şi căzu prăbuşit din slavă-ntr-o rînă.
Stai, omule, nu te pleca. Mai bine
Intoarce-te cu sufletul în sus, către Mine.
Uită-te la crin şi la nalbe
Cum ţin drepte bardacele lor albe.
îngeri iuţi, aprigele albine
Trec şi poartă polenul de la floare la floare,
Ca pe-o evanghelie rodnică şi-nvietoare
Purtată din o stea roşie într-alta albastră,
Din cîmp în glastră.
Şi-adîncurile de petale
Muiate-n rouă de aiasmă
înalţă osanale de mireasmă.

Plîngere către Heruvim
Aripile şi-au oprit vîrtejele albe,
Şi-a-ngenuncheat pe munte puternicul Heruvim
Printre ale zorilor înflorite nalbe

Şi aşteptînd să culeagă tristele noastre jalbe,
Plecat, asculta şi răbda să i ne jăluim:
Cum o să-i duci Domnului negre lăcrămaţii de piatră,
Scrise cu pămînt şi fără timbru de stele?
Săraci, nici cenuşă de suflet nu avem în vatră,
Murim de foamea ce nu o alină pîinile grele.
Vezi Dunărea? Nu ducem lipsă de apă!
Simţi vînturile fluturîndu-şi coamele? Belşug de văzduh.
Avem carne ce de prea mult sînge crapă,
Dar carnea şi sîngele nu ni se fac duh.
Cîmpurile ni le taie trenul, cerurile aeroplanul,
Dar domol prin praf pe toiag supus
Bătrînul Dumnezeu nu ne-a mai călcat Bărăganul,
Şi pe apele noastre nu mai umblă Isus.
îmbuibaţi de aur, de alt dor am gemut:
Deschide-ne tezaurul cel mai presus de fire,
Vistiernice al Domnului temut,
Şi cu orice dobînzi şi bir de nefericire,
Dă-ne din avuţia cerească ce-am pierdut.
Pune îngerimea toată să-L roage.
Spune-I ce zăcăminte ne dorm sub dezastre,
Şi că pentru răscumpărare, biete suflete miloage,
îi dăm haraci tot venitul vieţilor noastre
Şi-i punem în mîini inimile noastre, zăloage.
Nu ştiu, a stat pe Ceahlău, Penteleu, ori Negoi -
Era în somn şi n-am cunoscut creasta,
Dar fii binecuvîntat că ţi-au strălucit printre noi
Genunchii de jar pe-un munte din ţara asta.

Mîntuirea lui Hur
Isus primea ocara plecindu-şi paşnic capul
Şi răspundea cu zîmbet la orişice sudalmă.
Întărîtat de-atîta răbdare, Hur, casapul,
Sări aprins din gloată şi-i trase-ntîia palmă.
O binecuvîntare căzu pe mîna-ntinsă:
A fost precum un trăsnet cu huiet crapă norul:
Au curs şiroaie pumnii, ţipa mulţimea-mpinsă
Şi-ncins de ostăşime tălăzuia poporul.
Dar Hur privindu-şi mina cu degetele-nchise
Ce se-ncleştau vînjoase pe-o pradă în neştire,
Simţea uimit că poartă în palma ce lovise
O taină fără moarte şi-un veac de fericire.
Un cuget nou trecuse în palma lui fierbinte.
Zvîcnea tot mădularul de har şi-nţelepciune,
O linişte-mpăcată şi-o dragoste cuminte
Se coborau în pumnul cuprins de gînduri bune.
Tot ce era într-însul curat şi drept deodată
îl părăsea cu groază, fugind spre-ncheietură,
Şi se scurgea-n limanul din mîna fermecată,

Lăsîndu-l gol, hîrb şubred cu drojdii vechi de ură.
Ciudos, vedea cum dreapta, cea mai supusă slugă,
Se ridica asupră-i şi-l copleşea, stăpînă;
Certîndu-se cu braţul, ce i-o-nălţa spre rugă,
Simţea cum se desparte de propria lui mînă.
Aşa l-a prins amurgul, şi noaptea, stînd de sfadă;
Scosese iadul bezna şi negurile sale.
Dar cînd porni spre casă, tîrziu, putea să vază,
Căci mîna, mîngîioasă, îi lumina pe cale.
Prin pumnul strîns cu grijă se prelingea o rază,
Parc-ar fi dus închisă o stea ce-a smuls de-aiurea.

Orbul
Tîrziu, după ce s-a tămăduit,
Orbul a intîlnit iar pe Isus;
Şi aprig, îndurerat şi învrăjbit,
L-a oprit şi L-a dojenit.
Domnul asculta trist şi supus:
„Hei, atunci cînd mi-ai dat iar vederea,
De ce nu ţi-ai arătat toată puterea?
De ce ai scuipat jos în gunoi
Şi mi-ai mînjit pleoapele cu noroi?
Căci ce folos să văd şi apoi
Aşa văzusem şi mai înainte,
Cu-aceiaşi ochi, la fel cu cei de cîine ori de broscoi,
Aceeaşi durere, aceleaşi morminte
Şi-acelaşi joc de umbre şi de strigoi?
în loc să-l fi tăvălit în tină,
De ce n-ai muiat degetul Tău în lumină,
Şi cu el să mă fi atins pe pleoape?
Era de-ajuns o singură rază
Din lumina cea adevărată să cază,
Şi ochii mei de carne ca nişte muguri să crape,
Să-mi înflorească ochii cei veşnici pe care
Mi-i făgăduise cuvîntul Tău cel mare.
Atunci aş fi zis şi eu că ai săvîrşit minune,
în loc să blestem pururi şi să sînger,
Să fi privit lumea cu ochi de înger
Şi toate să le văd dumnezeieşti şi bune.
Era mai bine în vechea întunecime:
Era întunerec, dar era şi adîncime.
Orbirea aţîţase o lucoare în mine
Şi dibuiam în genunile lăuntrice, pline
De presimţiri şi vedenii luminoase,
Cum presimţi florile după miroase.
De cum mi-ai deschis iar ochii de tină,
Văd lucruri, dar nu zăresc lumină.
Ce folos că mi-ai redat privirea,
Eu n-aşteptam vederea, ci mîntuirea."

Isus din copilărie
Isuse, ca să te urci la Ierusalim de Florii,
Treceai şi prin oraşul unde eram la şcoală.
Cum te-aşteptau sufletele de copii să vii,
Plîngînd pe la gazde-n cămăruţa goală!
Tu ne mîntuiai şi ne trimeteai iar la părinţi,
Cu brişci şi căruţe pornindu-ne acasă
Sub soarele cu luciri fierbinţi
Pe drumuri domoale de plasă.
Şi ajungeam la cuiburile noastre prin sate
înaintea rindunelelor întîrziate.
Amurgurile îşi ardeau în cer răşina
Prin nori întruchipînd răstigniri şi vedenii.
Clopotele mîhnite înmormîntau lumina
Şi lin o coborau amestecînd-o-n denii.
Toată săptămîna ţi-o închinam numai Ţie
Şi patimilor Tale minunate,
Dar bătea în noi, ascuns, tainica bucurie
Că toate sînt un joc măreţ şi Tu le birui pe toate.
Joi porneam în cete la pădure
S-adunăm călţunaşi şi viorele,
Umpleam de chiot şi cîntec dealurile sure,
Uitînd că eşti mort şi c-o să Te împodobim cu ele.
Zăceau pe sfînta masă biete flori vinete, încă înfrigurate,
Şi printre ele lucea, vie, zugrăvită pe icoană,
Roşia floare a coastei tale însîngerate
Şi stropii de sînge picuraţi din coroană.
Dar dacă zarzării erau înfloriţi, făceam jaf,
Şi Te-năbuşeam sub troiane de cununiţe
Pe Tine şi tot alaiul de pe sfîntul epitaf,
Iosif, Nicodim, mironosiţe
Şi Maica Domnului cu mahrama pe cosiţe.
Vineri Te prohodeam apoi de-a bine.
Biserica era o slavă de fum şi pară,
Vădanele boceau toţi morţii pe-afară,
Mama mă strîngea la piept cu suspine
Şi muream şi noi toţi cu Tine,
Pînă ce duminică înviam iară:
Tu ca să Te urci la cer şi să Te schimbi la faţă,
Noi să ne-ntoarcem jinduiţi la viaţă,
La ouă, la miel, la cozonaci
Şi la scrînciobul aninat între copaci.
Mîngîietorule încununat de spini,
Oricîte amărăciuni am înghiţit pe cale,
Mi-s încă stupii sufletului plini
De toată mierea amintirii Tale.

Florii
Era o vreme dulce cu aburi pe zăvoaie
Şi dangăte de clopot în turlele de fer,
Cîntau în prag cocoşii prevestitori a ploaie
Cu gîturile-ntinse spre apele din cer.
Pe măgurile negre cu poalele jilave
Mijea un fir de sate răznite de la drum,
Ieşeau pe brînci din iarnă cătunele buhave
Şi îşi scoteau la soare căciulile de fum.
Departe, pe pîrloage, băjenărind uitate,
Un pîlc de capre albe îngenunchea umil;
Suind spre grinduri, cîrduri de vite-ngîndurate
Păşeau ascultătoare de-un cîine şi-un copil.
O paşnică tristeţe punea fără de ştire
în orice coş de piepturi un suflet nencăput;
Lumina sta pe uliţi, rîdea prin cimitire,
Dar se sfia să intre în casele de lut!
Pe Domnul primăverii îl aştepta pămîntul,
Isus venea cu iarba. Şi sălciile-n vad
Din bumbi de muguri proaspeţi îşi descheiau
vestmîntul
Şi-n cale ploconite i-l aşterneau, plocad.

Cheia de aur
Pe vremea aceea mă închinam mereu,
La masă, la culcare, la sculare:
Rugăciunea era cheia de aur cu care
întorceam ornicul sufletului meu
Şi-l potriveam să meargă după Dumnezeu,
Seara, dimineaţa şi la tot pasul,
Cum îşi îndrepta tata după soare ceasul.
Domnul mă asculta şi puteam orice să-i cer,
Doar aveam cunoscuţi şi prieteni toţi sfinţii din cer
Isus mi-era ca frate-miu ce dormea-n copaie;
îl născuse mama în tinda de lîngă odaie,
Culcată, ca Maica Domnului, pe-o mînă de paie.
Acolo mai erau adăpostite două oi bolnave,
Un viţeluş cu picioarele slabe,
O cloşcă sub pat şi-o pisică cu pisoi,
Care s-au bucurat la naştere împreună cu noi.
într-o noapte ne-au cîntat îngerii la prag,
Am sărit din somn să-i apăr de cîini:
Duceau, doinind, o lumină mare, ca un steag,
Şi purtau steble de stele-n mîini.
Glasurile cădelniţau în vînt:
„Hai, Ier, leroi, Doamne sfînt."
Multă vreme le-am auzit, pînă au zburat din sat.
Cheia de aur s-a pierdut şi sufletul a stat.

La schit în munte
De Rusalii suiam o zi-ntreagă pe poteci mărunte,
La hramul Sfintei Treimi, sus la Schit, în munte,
Ocoleam văgăuni, urcam în piept dihamuri,
Prin codrii grei numai vălmăşag de umbre şi ramuri.
în fund de chiojduri clocoteau fierbători în furii,
Din trunchiuri înţesate se zideau întunecimile pădurii,
Aburi se tîrau din ascunzişuri să facă vrăjile pămîntului,
Frunzele jucau ca ielele pe funiile vîntului,
Spiriduşii săpau în măruntaie hrube de sobol,
Muntele sub picior suna găunos a gol.
Cu răcori de teamă ne strecuram prin gîtlejuri
Unde şerpii curpenilor sălbateci aţineau cîrcei de vrejuri,
Noroc că înaintea noastră cu aur pe pene şi creastă
Sălta din copac în copac, călăuză, pasărea măiastră.
Apoi începeau să sticlească uşor zările săgetate,
Şi deodată scăpăm în raiuri de poieni luminate:
Micşunea lîngă micşunea, cicoare lîngă cicoare,
Ochii pămîntului se deschideau limpezi, de floare,
Şi ne priveau cum trecem, căprioare.
Nu se clintea nimic şi totuşi simţeam o adiere,
Oare gîndurile noastre miroseau a miere
Sau din sufletul florilor unde se plămădea ascunsă
Răzbătea mireasma mierei nenăscute încă?
De-acuma, bucuroase că văd făpturi noi,
Pajiştile se ţineau tot drumul după noi.
în vârf încremenii. Urcate de nevăzute puteri,
Pietre uriaşe atîrnau în cer,
Prin norii, strînşi pe furcile colţilor caier,
Stînci despletite pluteau în aer,
Culmi spînzurau de-un fir de ceaţă;
Albe stane, ca sloi năprasnici de gheaţă
Prelinşi din straşinile tăriei albastre,
Se desprindeau aeriene peste genunile lumii noastre.
Nămestii de ţancuri se sprijineau pe vînt,
Încît muntele ţinea mai mult de cer decît de pămînt
Şi-n nemărginirea tăriei ce-l primea în inima ei,
Muntele, tot, sta în zbor oprit, cu aripi de stei,
Vîrtej de piatră cotropind văzduhul plin,
Despărţit de lume, cu prăpăstii de senin.
Ca Moisi desculţ călcam cu evlavie pietrele cereşti,
Prin spărturi priveam în jos ca prin fereşti,
Departe sub noi, cum cu fulgere fără bubuituri
O furtună neagră crăpa pe păduri.
Graiul se sfia de muţeniile străvechi,
Numai tăcerea amiezei ne ţiuia în urechi.
Pe pajiştea din poarta Schitului se ţinea hramul.
Ici un moş îşi lepăda traista, colo un cal hamul,
Şi pe curătura cu cîţiva meri întinzînd frunzare

Repede se înfiripa un sobor pestriţat cu ştergare.
Doi coropcari îşi desfăceau tolbele pline de cordele,
De fluturi, de amici, bricege şi mărgele,
într-un raft aveau cărţi cu cîntece de stea şi vicleim,
Un călugăr vindea icoane de la Ierusalim.
Oamenii scoteau merindele din legătură,
Sticle cu ţuică treceau din gură în gură...
Dar minunea cea mare era tabla cu alviţe:
Un roi de copii cu plete plăviţe
Ne strângeam împrejur, gata să ne prindem de ele,
Bîzîind împreună cu muştele pe lîngă acadele.
Atunci m-am dumirit ce erau pietrele scumpe,
Verzi, roşii, galbene, sclipind în basme tot aşa cum pe
Scîndurica de brad sticlea aievea în Soare
Comoara caramelelor nălucitoare.
Seara ne apuca acolo şi potolea poiana.
Un amurg sărbătoresc ca la nunta din Cana
îşi pleca peste petrecerea lumească chiupul de zamfir,
Cu apele preschimbate în iezere de vin profir.

Noul vînător
Pe piscuri reci de cifre-şi trece anii
Şi munţi de slove-ncălecînd mereu,
El umblă pe-nălţimile Satanii
Cu gindul de-a vina pe Dumnezeu.
Cerbi-nalţi, dumbrăvi de coarne-alergătoare,
Se clatină de spaimă-n depărtări;
Cu geniul închis în întristare,
El chinuie azurul cu-ntrebări.
Secătuindu-i lutul tinereţii
Trufii de înger îl împing spre creste
Cu tolba grea de gînd să calce peste
Sălbateca virginitate-a vieţii.
Ulmează vremile-n genuni culcate
Lipind de cer urechea să asculte
Bătaia făr' de inimă a turmei multe
De veacuri care pasc eternitate.
Nou vînător de spaime sacre pune
în pînda nopţii stelelor capcană,
Jupoaie tainele de sumbra blană
Şi cu săgeata trage în minune.
Ocheşte tot mai sus... Pîn' ce-ntr-o seară
Răneşte duhul şi-l încarcă pradă
Pe umeri trişti de suflet, ca să cadă
Sub diafana leşului povară.
Balada sfîntului din cîmp
A izvorât un sfînt din pămînt,
Nu l-a adus pasăre, nici vînt.
Visul lui plămădi-ntr-o seară
Lumini de om cu-ntunecimi de ţară.

Singur şi neaoş, el a purces
Printre oile limpezi din şes.
Şi-a luat doar, sfios ca o slugă
Merinde: un fluier cu doine-n glugă.
Prins de foame îngerească în câmp, cu dinţii
A muşcat din rădăcina credinţii
Şi-a deznodat atunci, ca nişte nojiţe de peri
Din fund de somn gîngavele-i puteri.
Răcoarea-i smerită de atunci se varsă
Peste oamenii arşi din ţara arsă...
A ieşit veste şi obştii de sate
Vin de-i strâng vorbele ca pe bucate,
La gura lui de opincă strîmbă
S-aţin femeile şi copiii trîmbă.
Gospodarul iartă vita şi se-njugă, fiecare
Să-şi ducă acasă bunătatea în care.
De-a lungul stepei cu zeghe murgă
Mierea minunii n-a încetat să curgă.

Noaptea de cremene
Noaptea de cremene
Scapără stele,
Culmile gemene
Urcă spre ele.
Fără opreliște-i
Jos la picioare
Arcul priveliştei
Dezrobitoare.
Dar ce şoim fîşie?
Şovăie piscul...
Şi-aici mă sfîşie
Dorul cu pliscul?
Adie sunete,
Zvoană din ţară...
Suie-te, suie-te,
Gîndul fă-l scară,
Mai sus de sunete
Şi slăvi de munte,
Suflet, supune-te,
Culcă-te, frunte,
Pe alba linişte
Fără de pată,
Stând ca o crinişte
Neturburată.

Colind uitat
Cîntă lin colind
Pe la porţi oierii

Se trezesc zîmbind
Dis din zori boierii.
Flori de cald iatac,
Dalbe Jupîniţe,
Galeş îşi desfac
A genelor iţe.
Scuturînd din bărbi
Smocuri de ninsoare
Trec smeriţii şărbi
Pînă sub pridvoare.
Scot de sub mintean
Clopote d-acioaie
Şi menesc d-un an
Pricopsit în ploaie.
Rînd pe rînd îi cheamă
La-nchinat stăpînii.
Ei ating cu teamă
Caşul dulce-al mînii.
„Azi e pe pămînt"
(Starostele zice)
„Leroi, Domnul sfînt"
Şi trăsnesc din bice...
...Stau în staul jos
Boi vărgaţi cu sînge
între ei Hristos,
Dezmierdîndu-i, plînge.

Urcuşul
Tu faci Sfinţenia-Ţi să mi s-arate
Ca mii de Himalai de diamant,
Cu văi în haos înrădăcinate
Şi piscuri sprijinite în neant.
Şi-ncep să sui urcuşul Tău-nainte
Gheţar dumnezeiesc fără de vad...
De-alunec în prăpăstiile sfinte
Nu-mi pasă, Doamne, tot în Tine cad.

Fructul oprit
Cum ţii şi Tu din veac la amănunte,
Te legi de forme strimte şi alegi!...
De ce Te-arăţi arar şi doar pe munte?
Şi vii învestmîntat numai în legi?
Eu sînt pe fund de văi o biată nalbă,
Mă poartă lumea-n piept la sărbători,
Iar tu mă vrei în slăvi o stîncă albă
Ca-n trăsnete pe mine să cobori...
Mi-eşti ploaie caldă, ştiu, mi-eşti vînt de
Dar Tu întreg, Tu pur cînd vei sosi?

Cel dincolo de nori, de fum şi pară,
Nu cum grăiai din rug lui Moisi.
Satana vezi cît de duios se-mbracă!
Tu alte chipuri lesnicioase n-ai?
Şi nu Te pleci pe creştetul meu dacă
Nu pot fi piscul asprului Sinai?
Pe-o ramură ce-azurul lin străpunge
De ce nu eşti un măr înrumenit?...
Cum Te-aş muşca de Te-aş putea ajunge
Tu, Doamne,-n lume singur fruct oprit.

Trupul, cetate a timpului
Cetate a timpului, nimeni nu mai iese.
Lumi adorm în tine şi se scol infame,
Soarele te cloci în furii nenţelese,
Zidită din sete, din somn şi din foame.
Demoni, prinşi în zăvoarele spermii
Trîntite-ntr-o noapte fără de veste,
Strigă: „Dincolo aburi, dincoace viermii",
Dar sufletul sfînt desculţ trece lin peste.

Fereastra
Tăiaşi dar sticla bietei mele vieţi
Cu duritatea Ta de diamant
Şi-ntr-o firid-a groşilor pereţi
M-ai prins fereastră lumii spre neant.
Cresc din lăuntru ţipete spre larg
îmi bat în geam lumini de sînge crud...
Aştept o piatră sfîntă... parc-aud
Cum zbor şi-n ţăndări slobode mă sparg.

Ce lung e sufletul
Ce lung e sufletul, o, Doamne,
Ce lung e sufletul şi ce neomenesc.
Mi-e silă să tot măturnori şi toamne,
Cu inima zăpezi să mai rînesc.
Pămintule, îţi hărăzesc puterea,
Simbriile de vis în lut mi-ngrop,
Să-mi moştenească rîmele-nvierea
Cînd primăveri vor trece în galop.
Eu ştiu un schit în peştera Nirvanii
Mă trag acolo singur şi mă-nchid...
Dar singur, singur, gol... chiar anii
S-aştepte afară şi să-ngheţe zid.

Munte pur

Munte pur cu piscuri tăioase,
Urc în cer furtuna de stînci,
Dar rîvnesc cîmpul liniştii joase,
Mă roade dor de şesuri adînci.
Stihia mea de piatră-ndrăzneaţă
în care averi de zbucium am strîns
M-a despărţit de lume, dar nu de viaţă,
Şi-mi sparge fecioria tăcerilor un plîns.
Nimic nu-mi creşte-n lumile nalte,
N-am unde găzdui o rădăcină,
Trec flori de nori, singurătăţi învoalte,
...De-aş fi fost o blajină colină,
Cu suflet de iarbă şi duh de secară.
Vreau să mă ar, cer să mă pîrgui,
Cu vinul meu să-mbăt o ţară,
Să mă mestec în guri, să mă tîrgui
Scufundat în ruşine, mai bine
Sub pragul gliei, sub sarea mării
Decît în hăul înălţării,
Unde nimeni nu se bucură de mine.
Chem aburi, rodesc ploi, vînturi ţes,
Apele alunecă şi se spală,
Rămîn sus o albie goală,
Izvoarele-mi fug s-ajungă fluvii la şes.
Nici pentru vulturii mei n-am hrană,
Pururi condorii coboară să fure
Hoitul vieţii pe mirişti sure,
Port miez de aur şi nu dau mană.

Arhitectul

Zămislitor de spaţii vii în care
Subjug văzduhul şi-ntre stîlpi îl leg,
Cît cotropesc azur pe-atît mai tare
Cu piatra şi pămîntul mă-nţeleg.
în golul pur pun limite şi-ncheg,
Volumul sacru, sîmbur de altare,
Şi bizui soclul veacului întreg
Pe-un joc de nesfîrşire şi hotare:
Nu-i pui de munte, soră de colină,
Ci cuget zvelt de umbră şi lumină
Sub ochii vremii răi şi pînditori,
Un adăpost la tot ce-avem mai trainic,
Copii şi zei. Pe visul nostru tainic
Tavanul, cer domestic fără nori.

Cîntecul Omului

Lui Ion Pillat

Un vînt sonor bătu-nainte.
Mă umple pîcla de cuvinte,
Trec volbure de vorbe-n minte,
Şi picuri chinuiţi cad greu,
Dar raza unui gînd, curată,
Prin bura turbure străbate
Şi-n ceaţa vorbelor deodată
Rodesc lumini de curcubeu.
Mă uit la pomii din grădină;
Toţi numai ramuri şi lumină,
înalţă rodul pe tulpină,
Dar pîntecul ascund în lut...
Eu singur stau întreg afară,
Tîrînd puternica povară.
Cu rădăcina mea amară,
Calc peste lut de la-nceput.
Mă zvîrle slobod vîntul de pe
Spătoşii munţi pe sterpe stepe,
încalec mările sirepe,
Sînt soi neîmpămîntenit,
Atîrn de-o altă-mpărăţie,
Las aripă, las vijelie
Şi din cereasca panoplie
Aleg doar duhul ascuţit.
Sînt puiul tainic al genunii,
Port harul veşnic al minunii,
Şi fructul zilnic al minciunii
Culeg cu mîini de adevăr.
Tăcere, suflete, tăcere...
De-a cărnii neagră mîngîiere
împodobită cu durere,
Cum aş putea să te dezbăr?
Mă surp, m-alcătui, rînduri-rînduri,
Urc albe-arhitecturi de gînduri
Sau, crisalidă-n patru scînduri,
Azur duc viermilor măreţi...
Ţin cumpăna cu jar în mine,
Mă-nclin pe talgerile pline
Cînd aprig ctitor de ruine,
Cînd ziditor de frumuseţi.
Mă fură vremea şi mă vinde,
Alerg spre magica merinde,
Vînez cu dorul. Pîn' mă prinde
Popasul la un fir de fum.
Acolo-n margine de noapte
String secolii, îi mulg de fapte
Şi cu puternicul lor lapte
Mi-adăp copiii pentru drum.
Salut, senine căi de viaţă!
Cu roua lumilor pe faţă,

Vă-ncep în pura dimineaţă
Şi iar vă pierd şi iar mă sting.
Intru-n lăuntrica răcoare,
în nemurirea schimbătoare
Mă plec pe pietre hrănitoare,
Şi sarea visului o ling.
Mă-nghite somnul şi m-aduce,
Cînd amintirea stă-n răscruce,
S-arăt pe unde să apuce
Şovăitorilor urmaşi...
Stînd viitorul să înfrunte
Trecutul pur s-aşază-n frunte
Şi-ndoaie nevăzuta punte
Spre ţărmuri virgine de paşi.

Cîntec pentru Ghehenă
Ştiu... arta îmi crestase cu aur dimineaţa.
Dar prea departe-s munţii ca sufletul să zboare.
Rămîn pe şes cu cîrdul să ciugulesc viaţa,
Seminţele durerii stau ademenitoare.
Arar, din pleavă, soarta ridică ochii-n slavă,
Ard piscurile ruguri şi Phoenix o îmbie.
Ea-şi pleacă mîndră capul. A, soarta mea bolnavă,
De ce nu-i nemurirea o hrană în cîmpie?
Pe ea de veci o caut în orice-mbucătură...
Vînînd-o pretutindeni, în carne şi în apă,
Am strîns atîta moarte cu tot ce-am dus la gură,
Că duhul nu mai are loc unde să încapă.
Lăuntrul mi-e un praznic fără de saţ... Sînt oare
Doar han pentru ospeţe? Cu căngile de-arşiţe
Să vie ceata nopţii atotcurăţitoare
Să-mpingă-n foc amarul morman de rămăşiţe.

Cincizeci de ani
Lui Nichifor Crainic
Cincizeci de ani de piatră şi de lut
Şi-n orice pas am pus un început.
Iar de arzimea-n care mă frămînt
Mi-a curs tot mirul frunţii în pămînt.
Te-nalţă, Cedrule umbros, şi şezi
în vipiile marei mele-amiezi,
Cu foşnet pur s-arunci peste genuni
Cununa nopţii Tale de minuni
Nu pentru tihnă. Dimpotrivă. Dar
Rîvnesc din veci un înger, adversar.
Ajungi mai slab, netrebnic, cazi la fel
Cu cît vrăjmaşul ţi-este mai mişel.
Ci-ncăieraţi sub adumbrirea Ta,

Să sug puteri din cel ce m-o-ncleşta.
Cînd braţul meu s-o-ncolăci rebel,
Să simt cereasca greutate-n el.
Şi pîn-acum parcă-ntr-adins mi-ai dat
Numai cu pleava lumii să mă bat.
Stă totuşi semn în cîmpul gol c-am dus
Ucenicia luptelor de sus:
Cincizeci de lespezi şi deasupra jar,
Alcătuind spre slava Ta altar.

Droşca lumii
Mîna timpului mînă-n veci droşca lumii...
Aripi moi
Bat cu noi
Colbul humii...
Trag părtaşi
Iuţi rotaşi
Negrii îngeri,
Mult nechez,
Mult erez
Hău de-nfrîngeri.
Zurgălăi
Vechi şi răi
Varsă plîngeri.
Mînă-n veci droşca lumii mîna timpului.
Rostogol,
Numa-n gol
Doarme tatăl,
Plînge fiul,
Tristă cale,
Tot mai sus
în văzduh
Sfîntul Duh
Neclintit pe temelia aripilor sale.

Dudul
Mi-ncărunţeşte basmul şi raiul stă bătrîn.
De-acuma pentru singe e prea cuminte visul
Pe zapisele lumii s-a şters sub lacrimi scrisul:
De-am moştenit viaţa, nu moştenesc stăpîn.
Nici flori, nici fruct. Şi totuşi, înfipt în lutul gros,
Dîrz plămădii azurul coroană de iluzii
Cum îşi urzesc mătasea în foaia crudă duzii...
Veniră viermii limpezi ai gîndului la ros.
Că azi nu mă cutremur la orice fir de vînt
Şi nu mă plec furtunii în foşnet de căinţă?
Bat slava cu nuiele, n-am umbră pe pămînt
Şi-abia mai pipăi cerul cu cionturi de credinţă.

Se va-mbrăca o lume în seva mea domnească...
Eu mă tot duc în negrul afund fără de vad,
Căci jefuit din frunte de frunza mea cerească
Cu rădăcina caut un paradis în iad.

Ecce homo
Ce cazne noi mi-aduce dimineaţa?
Genuni de chin sub paşii mei plăpînzi...
O, Doamne,-mi daşi cu camătă viaţa
Că pentru fiecare zi îmi ceri dobînzi?
Tot ce-ai creat aici frumos şi mare
Din mine-ai tras cu cleşte de dureri,
Privesc femeia: Carne şi uitare,
Suavă urnă cu cenuşă de plăceri.
Că m-am corcit cu îngeri şi jivine
Şi-ţi scol cu fiecare gînd protivnici noi?
Tu eşti prea sus, lumina de la tine
Imbătrîneşte ca s-ajungă pin' la noi.
Dar singur trupul fără mîntuire
Pe cruce de păcate-mi răstignesc,
Şi sufletul flămînd de nemurire
Cu rădăcini amare îmi hrănesc...

Icoana lumii
Icoana lumii zace între zădărnicii,
Trec îngerii pe-alături, dar unul nu se pleacă,
Şi nimeni nu mai ştie că pulberea săracă
A fost moştenitoarea bătrînei veşnicii.
Cum zace jefuită de tronuri şi de stea,
De tot ce fu într-însa mărire înnăscută,
Satan se mai abate şi urcă de sărută
Cumplita frumuseţe ce putrezeşte-n ea.

Mîntuire
Lui N.I. Herescu
La temelia lumii minunea doarme încă...
Mereu mă-ncercuieşte un orizont de dor.
Pe-un fraged ţărm de sunet apăs o umbră-adîncă,
Văd aurora morţii pe-un munte viitor...
Ce greu să treci din carne iar în eternitate!
Un continent de suflet s-afundă în uitare,
Dar altele din sînge ies noi şi-nfierbîntate,
Tiparele durerii s-abat pe fiecare.
Fără liman m-aruncă la capetele firii
Lăuntricele mele cumplite depărtări,
Cînd tropicul iubirii cu jungla de visări,
Cînd dincolo de cercul polar al amintirii...

Trec veacurile cete cu frunţile în tină.
Rămîne-n mîini viaţa ca zdrenţe de tristeţe.
Cît nu vom smulge vremea din noi cu rădăcină,
Nu este mîntuire decît prin frumuseţe.

Marea biruinţă
Răzbim din lut, urcăm scări de luceferi,
Silim să ducem cerul mai departe,
Prin săbiile vremii trecem teferi,
Luptînd s-ajungem pîn' la tine, moarte.
Cu ce ne-ntîmpini, mare biruinţă?
Nu vrem cununi, nici sceptre tari de domn,
Ci rai de neclintită nefiinţă,
Cu oarbe şi sălbatece genuni de somn.

Printre seminţiile gîndului
Printre seminţiile gîndului, în mers
Singur îţi mîni tribul zilelor nomade.
Aur şi cupole îndărăt s-au şters,
Dulci răcori de-avuz, umbra cu naiade...
Sufletul sub tine şi-a plesnit toţi caii,
Fugărit de leii marelui deşert.
Costeliv, trecutul zace lung în scaii
Dunei, sub cocoaşa timpului inert.
A lăsat de-a lungul scame moi şi miţe,
Ulceratul uger nu poţi să-i atingi,
Amforele albe azi sînt fărîmiţe
Şi de dorul sării urmele îţi lingi.
Tîrîtor, amurgul, guşter de lumină,
Intră rece-n huma zărilor departe...
Incheindu-ţi cortul veşted pe colină,
Sufletul îşi cere dreptul său la moarte.

Rugăciunea
Nu tai piatră să-ţi ridic minune,
îţi cioplesc un templu din plăpînd:
Sus pe limpezi stîlpi de rugăciune
Bolţi de dor sub turle mari de gînd.
Din căţuia gurii stinse piere
Adierea unui fum de grai.
Calc pe marginile sufletului... sfere
De tăcere, pîrtii către rai...
Curg încremenit. De ce m-aş teme?
Către Tine trece-un singur vad
Doar un pas afară din tărîm şi vreme
Şi-n prăpăstiile liniştilor cad.

Inima cu sînge-n amurgire
A rămas pe-un ţărm fără talaz
Şi pornesc prin vasta mea neştire
Să Te caut cu antene de extaz.

Străbatere
Ca pe-o cetate-n piscuri de minuni,
Asediindu-L noapte - zi, mereu
Cu armele nenvinsei rugăciuni,
Suim să cucerim pe Dumnezeu...
Stau miliarde turnuri fără-nfrîngeri
Şi miliardele de porţi la fel...
Şi fiecare poartă e un înger
Prin care să străbatem pîn' la El.

Sufletul
Grînar de nestemate amurgul s-a închis.
Pămîntule, de-acuma comorile îţi seacă...
Şi-mi amintesc de-o ţară alăturea de vis
Spre care-ntreg alaiul luminii slobod pleacă.
O, trup, capcană caldă, năvod cu dulci momeli,
Tu prinzi ce-i greu şi lacom, păstrezi ce-i lut în plasă.
Dar sufletul, prin ochiuri de vrajă şi-ndoieli,
Dar sufletul tot scapă şi se întoarce-acasă.

Taumaturgul
Tot mai încearcă sufletul să zboare,
Dar ţese sumbre aripi de amurg:
Nu mai se-ncrede în azur şi soare
Adînc-puternicul taumaturg.
Fum crud de rug ori iz de groapă acru,
Acelaşi fund de viaţă netrecut.
El unelteşte zborul la un sacru
Liman de mare gînd necunoscut.
îşi simte semn: grav duhul se supune,
Pe culmi de chin cunună de zăpezi...
Dar a uitat, în dorul să s-adune,
Că dorul e vremelnică minune
Şi că durerile nu sînt dovezi...
Cum vine noaptea fără veşnicie,
Şi iar sămînţa soartei intră-n lut,
El, birnic cărnii, aripa-şi sfîşie,
Trist nemurirea luînd de la-nceput.

Lunaticii
Ştiu marii paznici unde ne aflăm?
Abia ieşiţi din scutecele humii,
Ne-am căţărat pe-acoperişul lumii
Şi pe tăişul evului umblăm.
Ce duh nebun în loc de lapte-am supt?
Iau minţile zănatice proporţii,
Cu ochi deschişi, lunatici pui ai morţii,
Păşim spre negrul gol de dedesubt.
înalte zodii triste trec în cer.
Noi, alchimişti ai forţei şi-ai durerii,
Ne-am altoit sălbaticei materii
Şi creştem, toţi, afară din mister.
Ci bîntuiţi de Absolut - un loc
în care visul scapă de osîndă -
Purtăm în mîini o torţă fumegîndă,
Cu care punem veacurilor foc.
Cu cît urcăm, ne clătinăm mai rău
Pe gîndurile ajunse catalige...
Şi nu cutează îngerul să strige,
Privind holbat un pas ce-am pus în hău.
1942, dec., Buc.

Templul
Lasă de acum
Piatră şi argil,
Cată-ţi subtil
Sprijin de fum.
Stîlpi, zidării,
Turle... deloc.
La temelii,
Limbi mari de foc.
Jertfa? De gînd.
Nici un amvon:
Singurul zvon
Duhul trecînd.
Cu chin şi azur
Acoperit.
L-a ctitorit
Sufletul pur.
Aici s-aşază
Dorul ucis
Şi-ngenunchează
Vis după vis.
Pară şi nor,
Urcă la cer
Templul, uşor
Mongolfier.
20 iulie 1943

Petec de veche frescă dintr-un pronaos
Sta raiul mort, vast ornic nentors, înţepenit,
înalta lui minune se nimerise stearpă,
Adam dormea prunceşte sub pomul nenflorit
Alăturea de-un înger cu-âripi în chip de harpă.
Se tolănise lupul molatec între oi,
Lungiţi, căscau lei lîncezi lîngă viţei de lapte
Cai ţepeni, tigri parcă de lemn şi tauri moi
Tînjeau în rînd cu urşii sub cerul fără noapte.
Lin aromea pantera privind smeriţii cerbi
Bea umbră inorogul şi moţăia la poartă,
Cîini blegi, vulpi dulci, onagri, pustii ca nişte şerbi
Şi n-avea unul gheare, nici nume şi nici soartă.
Sătul de-atîta lume nemişcată
Domnul însuşi tînjea de alt dor
Şi-l zămisli într-o făptură smălţată
Cu flori, cu fragi, cu mere toată
Şuie,
Arzuie,
Tulburătoare,
Cu gheare de petale la mîini şi la picioare,
Cu nou şi fraged iz de păcat.
Leii s-au oprit din căscat,
Fiarele săriră deodată,
Alai cu ea în mijlocul lor,
Centauri galopară s-o vază şi iată
îngerii se coborau în ceată
Să-i cînte laude-n cor.
Albă, goală, neruşinată
Eva zîmbea galeşă tuturor...
Se lăsa pe sub pomi o noapte ciudată...
Inima paradisului începea să bată.
1949, ianuarie 14, Bucureşti

Aceeaşi unică lucrare de Viaţă
Doamne, socoteam că-ntre noi doi e doar un schimb:
Eu, de jos, să-Ţi dau credinţa, Tu, mie, de sus raiul.
Mă şi vedeam curînd în haină albă şi nimb
Poftit printre eternele plăceri să mă plimb...
Pîn-atunci îmi duceam tihnit înainte traiul.
De-a lungul durerilor însă, Tu-mi daşi altă povaţă:
Să fiu eu însumi întreg credinţă, os, creier, inimă, somn, masă,
Gîndul ce-ncolţeşte, mîna ce-apucă, vorba gata să iasă,
Răsufletul, paşii de-afară, şederea-n casă,
Credinţă adînc ţesută-n orice fibră, nu pe tron gingaşă crăiasă,
Ci slujnică voinică, bună la toate, nici măcar alături soaţă:
Tu şi eu, Doamne, tainic nedespărţiţi în aceeaşi unică lucrare de
Viaţă.

miercuri, 7 noiembrie 1956

Facerea
Sta grea Vecia neagră de taina unei rodii:
Pumn strâns adine pe-o beznă de gînd cu miez de zodii...
Tăiş divin, Cuvintul deodată-a strălucit.
Nedespicatul, iată-1, s-a spart şi risipit.
Curgeau bucăţi de haos pe albii de-nceput
Cînd a surîs lumina cu chip de-ntîi născut.
Şi, geamăn cu Azurul, din gestul ideal
Ţîşni spăimântătorul nomol primordial.
Ci-nvolburatul suflu prin slăvi purces aieve
Umpluse universul cu siderale seve.
Tulpini de legi strălimpezi luptară cu furtuni
Să-mplînte rădăcina în sorburi şi genuni.
în cîrduri, nebuloase urcau îndrăgostite,
Purtînd ascuns în pîntec un cosmos de ursite.
Vulcani de aştri, lave de stele triumfale
Din inima eternă zbucniră în urale,
Luceferii sălbatici siliţi de albe norme
îşi făureau inele din orbite enorme;
Cometele aşijderi unor păuni nerozi
Zvîrleau peste abisuri nălucitoare cozi.
Ici-colo cîte-un soare abia înfăptuit
Ardea între răspântii de hăuri ţintuit.
Prin spaţiile oarbe şi vraişti de tării
Se desluşeau înalte, albastre schelării.
Rădvane de planete croiau în ceruri şleau
Băteau din palme îngeri că lumile creşteau...
Şi-n vîlvora rodirii, cu scrîşnet de dorinţi,
Năpraznicele gheţuri se deşteptau fierbinţi,
Dar, aspră zămislire şi tuturor izvor,
Părea o fericire giganticul fior...
...în pripă, mîini intrară cutezătoare-n foc,
Făptură şi unealtă s-au măritat pe loc...
Şi cît trecea o clipă sau un întreg eon,
Cresta cu dinţii Timpul, el, cel dinţii demon.
...Dar Duhul? Pe noiane tîra din cînd în cînd
Imense aripi triste o lebădă cîntînd...
16febr. 1944, Buşteni (în refugiu)

Sfinţenie
Nu mai sîntem ai timpului: zac sparte
Calupurile unde-am curs pe-a vremii căi.
De-acuma, Doamne, sîntem doar ai Tăi...
N-avem pe nimeni grija să ne poarte.
Popoarele ne sting azi în bătăi

Ajuns-am toţi mişelnice potăi
Buni pentru robote, bici, jug şi moarte...
Şi spaţiul şi timpul ne furară;
La Tine-acuma năzuim, stăpîne.
Ni-i hronicul o filă neagră-amară:
Daţi goi din mătcile istoriei afară,
Zvîrliţi din secol, muţi, plini de ocară
Numai sfinţenia de-acuma ne rămîne:
Vremelnicia ei lăsînd-o-n guri păgîne
La veşnicia Ta se-ntoarce-o-ntreagă ţară.
1917, Bîrlad

In orice rugăciune
în orice rugăciune-i o revoltă...
Ce spor cerşiţi, nemulţumite slugi?
Neascultate, pumni întorşi spre boltă,
Sînt cele mai umile dintre rugi.
în psalmii lumii plîngere şi sfadă
Ori vrăji de şarpe molcom descîntînd.
Vreau rugăciunea mea ca o baladă
în drum spre Mînăstirea dintr-un gînd.
Stă cineva acolo şi aşteaptă.
Nu vine nimeni. Urcă doar suspin.
Toţi uneltesc să-i strîmbe voia dreaptă,
Un scîncet să dărîme un destin.
îngenunchez în mine de plecare,
Pelerinaj spre Cel mai bun şi sfînt.
Las lacrimi, zvîrl dureri, arunc mustrare,
Fără poveri te salţi cu alt avînt.
Şi, iată, El deschide slava mare,
întinde braţele: „De cînd te-aştept".
Ah, rugăciunea, pura-ntîmpinare
Uimire-naltă, strîngeri dulci la piept.
decembrie, 1941, Bucureşti

a-co
Nimic nu mă-nspăimîntă, că mor sau că viez...
Eşti început a toate şi tuturor Sfîrşitul:
De cînd m-am rupt de Tine şi nu mai încetez
Cumplita mea cădere ce umple infinitul,
M-apropii tot de Tine pe cît mă depărtez.
1947, martie 12, Bucureşti

[Sub iedera vieţii...]
Sub iedera vieţii, putrede ruine,
Spurcate colţuri înfloresc stafii

Şi îngîmfîndu-şi cozile, în mine
Ţipă doar păunii marilor trufii.
Aş pune foc sufletului să ardă
Ca cetăţile cu blestemul ciumei.
Nu smirnă înaintea Domnului, nici nardă,
Jarul iubirii să mistuie gunoaiele lumei.
Pînă la cer să fumege, holocaustă
Taurii inimii înjunghiaţi pe altare.
Ce greu crescură acolo-n apriga pustă
Năbădăioasele sîngelui fiare...
Duhul suflă-nlăuntrul meu stins
Cu gura de vîlvoră plină
De toate flăcările Tale aprins
Seul păcatelor, să se facă lumină.
27 iulie 1947, ora 4 dimineaţa, Bucureşti

Zice Domnul
Pînă nu vă veţi înţelege cu Dreptatea
Şi cu Adevărul nu veţi face Pace
Nu se vor întemeia sufletele voastre,
Ci mereu cu ele mă voi război.
Ca pe nişte cuiburi de jivini spurcate,
Pînă nu se vor înfrăţi cu Mila
Şi cu Dragostea nu vor face legămînt
Pururea pre ele le voi stîrpi...
Că nu spre fărădelegi Eu însumi v-am zămislit,
Nici pentru minciună v-am dat suflul meu,
Vărsătorilor de sînge, zice Domnul,
Ci ca lumea s-o împărtăşesc cu Frumuseţea,
Cu Bunătatea să o mîngîi
Şi pre voi în Lumina mea sădindu-vă,
Cu Iubirea să o încununez.
1947, Bucureşti

Clepsidra
Clepsidra veche las-o nemişcată,
Atît întors viaţa îţi toci -
Şi dintr-un gol în altul vînturată
Cenuşa lumii n-o mai pritoci.
Pustiul vremii nu mai scotoci.
Clepsidra noastră? Inima bogată,
în care vie, făr-a o smuci,
Iubirea pururi curge-nvolburată.
Nisipul sterp ţi-a spus vremelnicia,
Măsoară-te pe tine: veşnicia
E, poate, doar un preţios fior.
împărăţia clipelor de clisă
N-o birui numărîndu-i bobul, ci să

Trăieşti eternul timp interior.
14 mai 1949, Buc.

De profundis
Am căzut, fiindcă m-ai smuls Tu din Tine...
Pentru că m-ai zvirlit am căzut...
Aşa strigă toată eternitatea din mine.
Umple-mă cu păcat, umple-mă cu ruşine,
Sfînt am fost, sfînt rămîn, ca la-nceput,
Vina mea s-a iscat în lut.
„A patra-Ţi ipostază" ţip din ruine:
Cine, Doamne, mă va pune la loc? Cine?
Nu dragoste, nu milă, nu iertare...
Vreau dumnezeiasca mea stare
Dă-mi-o! Dă-mi înapoi ceea ce am avut,
întregeşte-mă şi întregeşte-Te, Doamne, iar, cu mine.
1950, aprilie 11, Bucureşti
(la o şedinţă de muzică de la d-l Apostol)

Intîia dragoste
Cu ce adînc să Te măsor? De unde
Atîta înălţime, să Te-ating?
Mă urc în cer şi cerurile-s scunde,
M-afund în mări, amare funduri ling.
Bat pînă fruntea de întrebări îmi crapă.
Cer, se-ntorc goale aprigele-mi rugi
Cat, îmi rămîne-n mîini noroi şi apă...
Ca un vampir tot sufletul îmi sugi.
Mi-e dor de Tine, Doamne, ca de-o fată,
Întîia dragoste... Cît am iubit!
Dar într-o zi s-a mîniat deodată,
Făr' un cuvînt de-atunci m-a părăsit.
Un fir din taina-i nu-mi mai străbătu:
Şi mă întreb de n-ai fost, Doamne, Tu.
mai 1950, Bucureşti
(ascultînd muzică la Apostol)

Tîlhar
Doborît de ananghii la poalele Tale
Doamne, nu mai ştiu să mă rog, nătîng.
Mă strivesc munţi de angarale;
Ce Ţi-aş putea cere? Fericire? Parale?
Bat cu fruntea ţărîna şi plîng.
Zac, aşa, despuiat, dosădit.
Dar cozile ochilor îmi fug viclene
Şi iscodesc pe sub gene
Dincolo de roata pămîntului zgîrcit...

Ce de avuţii ai strîns, Părinte,
Acolo, sus, în tărîmurile sfinte!
Gînduri păgîne-mi dau ghes...
Nu mă mai rog... Doamne, ai înţeles:
Cum Te-aş prăda! Cucernic tîlhar,
Aş sări hoţeşte pe o fereastră
în împărătească Ta basilică albastră,
Să jăfuiesc dumnezeiescul altar.
Nu mă ispitesc necuprinsele Tale taine,
Putere, slavă, minune, har,
Nici ale îngerilor aurite vestminte,
Deşi n-am haine,
Nici înţelepciunea Ta, deşi n-am minte,
Ţi-aş lăsa raiul şi stelele neatinse,
Nu-mi trebuie nemurirea cu vieţi nestinse,
Nu jinduiesc nimic, la nimic alt nu m-aş bucura,
Nici jilţ de aur, nici potir de mărgăritar:
Din toată holda de splendoare,
Din visteria de frumuseţi şi odoare,
Cu inima mea cutezătoare,
Doamne, numai Dragostea Ta aş fura...
1951, iunie 2, Bucureşti

Doamne,
în vîrful copacului Tău sînt o floare...
Pe cea mai înaltă ramură a lumii
Mă leagăn în talazul de azur şi soare,
Slavă Ţie, că n-am rămas în temniţa humii,
Ci slobodă, spre cer, înfloritoare
Inima mea nu mai întîrzie:
Zbucneşte afară în limpezi petale
Să lege rod tainic, bob de poezie
Hrană zburătoarelor împărăţiei Tale.
Petala mi-e cu aripa rudă;
Mireasma, cîntec gata să s-audă.
Zîmbesc sub luceferi visările-mi grele,
Beau apele lunii, se umflă în ele
Păunul nopţii cu cozile-n stele.
...Scuturaţi-mă vînturi mlădii ori haine,
Singură moartea e o dincolo de fire
Prăpastie, cu adînc de fericire.
Furtuna extazului mă va urca, poate,
Peste vămile şi stavilele toate,
într-o pală de parfum pînă la Tine.
Cerul arunce-mi înapoi jos ruina,
Pururea mărire Ţie:
Floarea căzută din împărăţie
A văzut Cerul şi Ţi-a sărutat Lumina.
marţi, 5 iunie 1951, Bucureşti

Bătrîneţe
Mă trezisem pe-un fraged ţărm întins...
Genunile vieţii fremătau senine...
Mi-am cufundat mîinile, aprins
Năvod în adînc, şi le-am scos pline,
Cu pumnii încleştaţi pe prada ce-am prins,
Şi nu i-am mai dat drumul...
Băteau acolo inimi mii, în surdină
Zvîcneau bogăţii cu duiumul,
Minune închisă în palma-mi grea
Clocot de cîntec, puteri şi lumină
Cununi de sfinţenie, geniu şi azur:
Scosesem lumea şi era numai a mea...
Am fugit, îngropînd-o ca un fur,
Ani şi ani am strîns temniţa pumnilor pe ea
Să n-o împart cu nimeni dimprejur.
...Minunea strivită a scăzut, s-a uscat...
Prin menghina degetelor zgîrcite
Marile seve s-au furişat
Nesimţite;
S-a scurs tinereţea, s-a prelins bărbăţia
Sfinţenia a secat, a evadat bucuria.
Unde-i cîntecul neînceput, copilăria?
Măcar moarte să le văd, dacă le-am sugrumat.
Deschid pumnii: în carcera cruntă
Doar bătrîneţea mărunţă
Drojdii de pămînt îngheţat...
Doamne, mă-ntorc la ţărmul de unde-am plecat,
Mă mai primeşte Mila Ta oare?
Adu-Ţi aminte în clipa mîniei,
Ca să scapi de robia veşniciei
Tu însuţi Te-ai smuls şi Te-ai întrupat.
îngăduie să-Ţi pun la picioare
Posomorita, muta ţărînă:
Am purtat-o mereu sus, stăpînă!
Atinge, Doamne, vremelnicia mea;
Ochiul Tău poate va mai scurma în ea
Un bob de foc, un grăunte de stea...
Dar dacă rămîne încă haină,
Arunc-o la loc în marea senină,
Lîngă aurul de minuni şi lumină
O altă veşnicie să stea.
sîmbăta, 9 iunie 1951, Bucureşti

Nebunul
Doamne, ştiu: Tu îngerilor eşti slava,
Sfinţilor lauda, martirilor nemurirea,
Pustnicilor hrana, cuvioşilor nava
Care le aduce mîntuirea;

Tu schimnicilor virtutea, profeţilor tăria,
Credincioşilor unicul zel:
Unora lumina, altora vrednicia,
Unii Te înţeleg numai într-un fel,
Alţii Te cunosc doar într-un singur chip,
Pocăiţii: ispăşire, păcătoşii: spaimă.
Doamne, rîvna mea altfel Te îngaimă:
Eu, un nebun, un netot
Pumn de fum, strop de nisip,
Eu Te vreau, Doamne, să-mi fii Tot!
Nu ştiu să Te-mpart, nu cutez să Te-aleg,
Ici inima, dincolo mintea să Te vrea,
Eu te rîvnesc, omeneşte, pe Tine întreg
Cu întreagă păcătoşenia mea.
Să nu-mi fii numai îndemnul şi călăuzul
Numai cugetul şi sfatul.
Tu neatinsul, Tu negrăitul
Tu să-mi fii văzul, Tu auzul,
Tu gustul, Tu pipăitul,
Tu răsuflarea,
Mie, slabul, spre patimi plecatul,
Nu numai limanul şi răscumpărarea,
Tu să-mi fii zbuciumul, chinul, pierzarea!
Nu numai lumina,
Ci Tu primejdia, Tu bezna, Tu cazna, Tu vina,
Tu ispita, Tu răutatea, Tu tot păcatul!
1951, iunie 16, Bucureşti
176

Murind
Nu Te cunosc, nu Te închipui, Te presimt.
Toate din mine Te vor şi Te cheamă
Mă-năbuşe lumea în pîntecu-i strimpt
Bat în ea ca un făt în vintre de mamă:
A sosit sorocul să ies, nu mi-e teamă...
Trup cald, cămăşi de carne, nu mai mă mint,
Nerăbdător mă zbat la ultima vamă.
Din caznele morţii mă nasc... Ah, cum doare!
Nu ştiu să respir lumina nemuritoare.
Din pîntecul vieţii spre Tine m-arunc
în veşnicia spăimîntătoare
Fără fund, fără vad, fără cale...
Mă-mpresură Duhul în vijeliile sale...
Slăbănogul, nemernicul suflet prunc
Primeşte-l, Doamne, pe mîinile Tale...
29 iunie 1951, Bucureşti

[Cu mari depărtări...]
Cu mari depărtări de sine-mi întrerupt
Nu mai mă-nchei nici sus, nici dedesupt.
Iute alt'dată, ca izul foii de nuc
Cine azi mi-a făcut sufletul eunuc?
Dragostea? Ura? Vremea lălîie?
Sînt pîslă din cap în călcîie.
Stau, nu mă rog. Stau, nu aştept...
Inima mi-e parcă numai zugrăvită-n piept.
Spînzură ca sub o troiţă roasă de singurătate
Departe, unde nimeni nu mai s-abate
N-o bat ploi, n-o atinge neaua;
Lemnu-i putred şi se stinge vopseaua.
1951, septembrie 15, Buc.,
Cim. Bellu

Autoportret romantic
(la 67 de ani)
Mi-am făurit o bătrîneţe bravă,
Cu părul alb ca faldul unui steag,
Cu crîngul bărbii ţărcuind şirag,
Un chip uscat de pajişte firavă.
în pieptul liber, bîntuită navă
De al talazurilor vălmăşag,
Port încă sus, ci tot mai lîngă prag,
O inimă răcită, dar de lavă.
Visez mereu, căci visul mi-e trezie,
Din lene mi-am făcut amică vie:
Cu ea ţin sfat cînd gînduri, mii, mă trag...
Nu mai întreb ce vremuri bat afară;
Privesc, în mine, pulberea de seară,
Şi coborînd lăuntrica mea scară,
Mă sprijin în condei ca în toiag.
duminecă, 11 noiembrie 1951,
Bucureşti, Cişmigiu

Prizonierul
Uneori, calcă cineva în inima mea,
Calcă aprins, parcă s-o ia.
O măsoară în jos şi-n sus.
Eu tac, ascult, adast supus:
O fi boala, o fi moartea
Nu mă răzvrătesc, asta mi-e partea.
Mă doare, dar nu mi-e frică
Numai inima se face mică, mică...
într-o noapte paşii largi, tot mai largi...

- Domol, inimă, că te spargi.
Strig la ea - eşti nebună?
Ea-mi bate-n urechi să-mi spună:
- Omule, scoală, este El!
- Care El? Cine? Stai niţel!
- El, Domnul, gîfîie ea,
Ne măsoară cu pas de stea...
Eu dintr-o dată-mi încordez tăria
Cataractă mă inundă bucuria:
- Oho, Te-am prins, Doamne, nu mai scapi,
Te ţin prizonier...
- „Bine, zîmbi El, ţine-Mă o clipă"
- Ah, gemui, pier...
O clipă, inima mi se făcuse Cer.
duminică, 2 decembrie 1951, Bucureşti

[Moartea se simţea]
Moartea se simţea... Nu ca o umbră,
Nu ca o rece suflare,
Nici ca un duh de destrămare...
Poate ca un zîmbet pe-o-ncruntare,
Poate o lumină dintr-o stea sumbră
învăluită de depărtare.
Sigur n-avea aripi, nu fîlfîia...
Nu era nici fiara la pîndă...
Mai curînd blîndă
- Negru fior de-ntrebare -
Aşteptare în nemişcare grea;
Nu ofilea floare, nu dobora stea,
Dar toţi ştiam că este ea:
Venise s-o ia.
Bolnava a auzit? A văzut?
Privirile-i pîn-atunci călătoare,
Se aţintiră în necunoscut
„Cine te-a trimis?", bîigui încetinel,
„Ah, a oftat adînc, El?"
Pleoapele-i coborîră hotărîtoare...
Dintr-o dată, neaşteptat, au stătut
Tot scîncetul, zbuciumul de pîn-adineaur',
O cumplită linişte, o cuminţenie spăimîntătoare,
De dincolo de om, au căzut
Cu zîmbet de aur
Pe masca de lut.
Ziua întîi de Crăciun, 1951, Bucureşti

Graalul

Unde tînjeşte, Doamne, acum Graalul
De dumnezeiescul Tău Sînge plin?
Ce alt Amfortas pingăreşte Pocalul
Slujit de Parsifal şi Lohengrin?
Zadarnic de-o viaţă bat lumea năucă,
Munte cu munte, năzuind spre cer,
Nu-l aflu. Trimite lebăda să mă ducă,
Mă leg pînă la moarte să-i stau cavaler.
Lui Klingsor vrăjmaşul să-i smulg fără teamă
Lancea din braţu-i amăgitor.
Dar tot mai slab, tot mai departe aud cum cheamă,
Cum cheamă Graalul un Mîntuitor...
- Tu-l cauţi prin lume? Ci Graalul e-n tine...
Munţii spre ceruri din harul lui urci:
E inima tainic Potir pus de Mine...
Şi-n loc de paznic, tu-i eşti Amfortas, tu Klingsor,
Şi-l spurci.
duminică, 13 ianuarie 1952, Bucureşti
(Domnului Apostol drept recunoştinţă
pentru audiţiile cu Parsifal
şi alte „binefaceri" muzicale)

Blazon

Pe cîmp de beznă şi nisipuri rele,
Pieziş trei benţi de stele căzătoare,
Doi zgripţori aprigi aţintiţi la ele
Scot limbile învoalte-n chip de floare.
Jur împrejur se-noadă un balaur
C-un ochi de-azur şi celălalt de aur.
1952, octombrie 29, Bucureşti

Versuri baroce

Fratelui Andrei Scrima

Ca pe un munte mă zămislişi, din pietre grele...
Fălci, tigvă, morman de ciolane,
Muşchi sălbatici, bălării crescură peste ele,
Tăuri limpezi se scobiră-n asprele stane...
Alunecă, prăpăstioase, în negrele adîncuri
Guri de hăuri, hîde gîtlejuri,
Spre putrede peşteri ascunse-n oblîncuri
Unde şerpii măruntaielor colcăie, vrejuri,
în orice colţ se ghemuiesc sîngeroase fiare,
Prădalnici monştri-n necurmată cină
Rup, macină, mistuie fiecare
Tot ce viază sus în lumină.
Dar iată în pieptul stîng spînzură o astră?
Pîlpîie focul neadormit în ea,

Jumătate roşie, jumătate albastră;
Jivina inimii, jivina inimii nu e stea!
Nesăţioasă caracatiţă spăimîntătoare,
Cea mai chinuitoare, ea mi-e duşmanul...
Prin mii de braţe, mii de picioare
Gata-i să soarbă însuşi oceanul.
Cu celarele pîntecului ei puse-n cruce,
Stă la pîndă smerită, a rugă:
Te-adulmecă şi pe Tine, Doamne, să Te apuce
Şi să Te sugă.
7 decembrie 1953, Bucureşti

Iubirile noastre
Iubirile noastre? Numai pospai,
Luciri mincinoase de putregai;
Nu ard, nu luminează, nu-ncălzesc,
Cînd şi cînd în beznă mijesc.
Oul de viperă cu fosfor în el,
Clocit în nisip, face la fel.
Doamne, inimile bieţilor poeţi,
Mîncate de cari şi de bureţi,
înşală pe oameni spre-a le-ndrăgi,
Pe Tine nu Te pot însă amăgi...
Şi ce inimă domnească-mi visam!
Doamne, atinge-Te de ea, să s-aprindă ori să n-o mai am.
8 decembrie 1953, Bucureşti

Inimă a lui Dumnezeu
Inimă a lui Dumnezeu, Iisuse Christoase,
Cel ce gîlgîi singele Tatălui pînă în adîncimi,
Deschide-Te rugăciunilor noastre sfioase,
Dulce miez al misterioasei Treimi.
Floare a Cosmosului, Frumuseţe a Dragostei nencetate,
Spic suprem al nestinsei Lumini Dumnezeieşti,
Unic Cuvînt, Eternitate în Eternitate,
Dulce Fulger care pe nimeni nu orbeşti,
Nu ne lăsa pe noi în bezmetica ceaţă,
în somnul lumii cu buimace visări:
Trece-ne cu Tine din existenţă la Viaţă,
Sus, în minunea marei Deşteptări.
15 decembrie 1953, Bucureşti

Treime
Am visat icoana tainicei Treimi
Cruce cu trei braţe întinse peste lume
Două-n sus şi-n laturi către înălţimi
Unul jos spre hăuri pogorît anume.

Pre cel drept sta Tatăl, pre stîngul Sfîntul Duh
Şi cumpănindu-le amînduror-avîntul,
Pre cel din mijloc Fiul răstignit în văzduh,
Cu picioarele mîngîind pămîntul.
15 decembrie 1953, Bucureşti

Invocaţie
Acolo, la Potirul mistic ce te închipuie pe tine
Şi unde Dumnezeu acuma spre Sfînta Jertfă iar pogoară
Cu mîna ta mai radioasă ca aripile serafine
Călăuzeşte-mă, Fecioară.
Măreaţa spaimă a-ntrupării Celor de Sus să nu m-alunge,
Dă-mi ocrotire să m-apropiu şi să-L ating îmi dă tărie,
Tu, cea dintîi împărtăşită de Domnul cu al Său Trup şi Sînge,
Marie!
31 martie 1954, Bucureşti

Spovedania
Ce taină grea! Păcatul m-aduce iar la Tine,
Fărădelegea însăşi mă-mpinge-n faţa Ta.
în dîrdora de patimi, năprasnica ruşine,
Pe care nici un demon nu poate să-mi aline
Mă siluieşte, Doamne, să nu Te pot uita.
Cu cît cad mai în beznă, cu-atît Te văd mai bine
- Tot iadul e-nspre Tine un groaznic ochi deschis -
Şi-n negrul naufragiu cu spulberări haine,
înlănţuit de ceruri Căinţa mă mai ţine,
O ancoră înfiptă în Milele-Ţi divine...
...Şi spînzur pe deasupra spurcatului abis.
27 martie 1954, Bucureşti

Taborul
Fratelui Andrei Scrima
Suflete, fii gata să urcăm Taborul;
Soarele şi luna au orbit în piscuri
Cînd, atunci, splendoarea şi-a vărsat zăporul
Peste spăimîntate, negrele lor discuri.
Ci pe noi, schimbaţii mai presus de îngeri,
Vipiile sacre slobozi azi ne lasă...
Doar atît să spunem, tari, fără de-nfrîngeri:
„Noi, copiii Slavei, ne-nturnăm acasă."
18 martie 1954, Bucureşti

împărtăşirea
Suflete, ia pasul stelelor Tăriei...
Dănţuind ca David înaintea Arcei

Să plesnim ca-n timpuri palma bucuriei,
Beţi de ne-ar socoate şi de-ar rîde chiar cei
Mai zeloşi leviţi din Cortul Mărturiei.
Am gustat un strop din strălucitul Sînge,
Mările Luminii s-au vărsat în mine,
Inima le-ncape şi nu mai mă strînge.
Simt că sînt un soare ce nu se mai stinge
Dănţuind în cosmos, Doamne,-n drum spre Tine.
16 martie 1954, Bucureşti

Rodirea
Ca-mpărtăşirii Tale să nu fiu lut sterp doară,
Aşa Te zămisleşte şi-n mine Domn de Taină,
Cum Te-ntrupaşi din Ceruri în sînul de Fecioară
Şi sufletul mi-mbracă-n nemuritoarea haină.
Să nu rămîn o groapă cu lespezi cetluite,
Ci cum zbucnişi din piatra ce-n hruba-i Te primea,
Cu Pacea şi Iubirea de Tine dăruite
Să înviezi din mine, în orice faptă-a mea.
27 martie 1954, Bucureşti

Pruncie
Nu lepăda pruncia credinţei mele, care
Chiar numele-Ţi scîlcie cînd cere gîngurind...
Cum singură nu poate să meargă pe picioare,
Tîrîş porneşte, vezi-o, de-a buşilea, plîngînd.
întinde dreapta, Doamne, şi-acum, cît e plăpîndă,
Ridic-o-n umblet, pune tărie-n paşii ei,
Ferită de cădere în cursele la pîndă,
S-ajungă sus la Tine şi pe genunchi s-o iei.
23 martie 1954, Bucureşti

întregire
Cum cîntă ciocîrlia podobia luminii
Iscată-n slăvi cînd încă nu-i soare pe pămînt
Aşa îţi ies-nainte din lumile ruinii
Şi presimţindu-Ţi zorii Te-ntîmpin şi îţi cînt:
Tu, dulce vitejie spre tot ce e Iubire,
Tu, veşnica dobîndă a tot ce facem bun,
Plinirea mea, Tu, Doamne, suprema-mi întregire,
Fă din risipa vieţii în Tine să m-adun.
21 martie 1954, Bucureşti

Vînătorul
Mă tulbur iar. Nomolul din fund se înfiripă,
Din nou se răscoleşte şi fierbe nempăcat,

Ce demon mă atinse cu apriga-i aripă
Din rîvna mea stîrnindu-mi arhanghelesc păcat?
Ispita nerăbdării mă arde ca o lavă:
O, dac-aş fi un vajnic, 'nalt vînător în duh,
Cat şoimul rugăciunii să mi-l reped în slavă
Să Te vîneze, Doamne, din larguri de văzduh.
23 martie 1954, Bucureşti

Fluierul
Aşa precum păstorul scobeşte cu-ngrijire
Un lemn să-şi facă fluier şi măduva i-o sapă,
Mă curăţeşte, Doamne, de miezul dur, mă scapă
De sinea-mi nendurată, de dîrza-mi împietrire.
Destupă-mi fire, suflet şi inima mea, pline
De eul îndărătnic, învîrtoşat în ură:
Cînd pur, golit de patimi, mi-i ridica la gură
Să curgă slobod Suflul şi Duhul Tău prin mine.
31 martie 1954, Bucureşti

Lauda
Fecioara sta-n lăuntric pisc alb de rugăciune
Cu ceru-ntins la poală ca marea sub o navă
Un vînt suav deodată venit cu repejune
O adumbri cu taina în cîntece de slavă:
„Primeşte Nenceputul, nemuritoarea Plasmă,
Tu, binecuvîntată, preasfîntă-ntre femei..."
...Şi adiindu-i vestea, prelung, ca pe-o mireasmă,
îmbobocea un înger acolo-n faţa ei...
23 martie 1954, Bucureşti

Aleşii
Aşa grăieşte proorocul necunoscut despre cei Aleşi:
Fac cu voi, zice Domnul din Ceruri,
Cum face şarpele împărătesc cu puii săi.
Vă împărtăşesc cu veninul Meu, înţelepciunea,
Ca să fiţi pururi cuminţi şi viteji,
Mărturisitori despre dreapta Mea frumuseţe şi judecată,
Spaimă şi biruinţă asupra lumii aceştia;
Glasul vostru, şuier înfiorător, îndemn la veghe,
Fapta, muşcătură de care pier păcătoşii,
Prigoana voastră, stîrnirea mîniei mele peste popoare...
...Dar pe cîţi vă veţi abate lăsîndu-vă îmblînziţi
De fluierul ademenitor al vrăjitorilor
Vă voi judeca mai aspru decît pe înşelători:
Voi pune să vi se smulgă colţul puterii
Şi veţi intra supuşi în coşul descîntătorului
Să vă joace ca pe nişte păpuşi în bîlciuri

Spre hazul şi desfătarea gloatelor,
Fiindcă v-aţi vîndut, zice Domnul, duhul
Şi v-aţi înstrăinat stăpînirea ce vă dasem,
Golind de taina Mea pungile inimilor voastre deşarte
Pentru paraua ce vă zvîrle gură-cască şi trecătorii.
1954, Bucureşti

Nu din spaimă
Nu din spaimă pentru pedepsire
Cu vecia negrului Tartar,
Ci din dragoste, din rîvnă şi uimire
Pentru Bunătatea-Ţi fără-mpotrivire,
Pentru Frumuseţea Ta făr' de hotar,
Cad cu-nălţătoare umilire.
Că nu scîrbele durerii şi necazul
M-au predat în mîna Ta supus:
Bucuria Ta ce-a spart zăgazul
Vieţii mele strimpte şi extazul
Admiraţiei mi-au îndoit grumazul;
Pe-un talaz de fericire Ţie m-au adus.
7 aprilie 1954, Bucureşti
(ascultînd în Biserica Antim
Canonul Mare al Sf. Andrei)

Noua Colchidă
„Orb şi surd tot bîjbîi şi îl caut"
„Mut, îmi screm gîtlejul şi îl cer"
„Nu găsesc nici ţărm şi nici balaur"...
...Suflete, netrebnic argonaut,
Nu ştii inefabilul mister?
Mielul scump, cu lîna grea de aur,
Stă pe Tron şi judecă, în Cer.
Ca s-ajungi acolo tu n-ai arcă
Şi nici vîsle volnice să sui,
Căile-s prăpăstii... Totuşi cearcă,
Rugăciunea-i aripată barcă
Şi cu ea 'nălţimile supui.
8 aprilie 1954, Bucureşti

Vas de alabastru
Vas de alabastru plin cu mirul lunii,
Cerul nopţii calde-Ţi curge la picioare
Poposită-n stele - taină călătoare -
Lumea ia imensul chip al rugăciunii:
Te iubesc, o, Doamne, mai presus de toate
Pentru-aşa iubire-i prea puţin o viaţă;

Tu o ştii, de aceea-n mila Ta măreaţă:
Celui ce Te-adoră-i dai Eternitate.
sîmbătă, 10 aprilie 1954, Bucureşti

Altoiul
Aşa mă ştiu: strimb, şubred, cu vîrf şi crengi uscate,
Un pom al făr'delegii rodind mai mult omizi;
Mi-au sugrumat lumina liane-nfăşurate
Să-şi spînzure în mine ciorchinii de păcate,
Cît n-ajung să dea-n floare cîţiva boboci timizi.
Sînt bun de-acum doar numai spre veşnica văpaie?
O, Doamne, ia cuţitul curăţitor şi-apoi
în suverana-Ţi milă retează, smulge, taie,
De mrejile viclene pierdutul trunchi despoaie
Şi din dumnezeiasca-Ţi stihie-i treci altoi.
miercuri, 14 aprilie 1954, Bucureşti

Întîmpinare
Crud, vrăjmaş, făţarnic, sterp ca ţintirimul
Cu trufaşe ziduri fui Ierusalimul...
Ferecat în neagra buchie a vieţii,
Am ucis în mine solii şi profeţii.
Dar o bucurie soră cu vecia
îmi surpă-ngrădirea, mistui urgia.
Azi deschid cetatea paşilor asinii:
Intră, Te întîmpin, Doamne al Luminii.
N-am stîlpări, nici straie să-Ţi întind la poale,
Zdreanţa unei inimi îţi aştern în cale.
duminică, 18 aprilie 1954, Florii, Bucureşti

Știu, fără ca s-0 pricep
Știu, fără ca s-O pricep, Treimea
Şi pe Ea viaţa îmi aşăz,
Cum îmi cred cu toată adîncimea,
Inima, pe care nu mi-o văz.
Tainica, neistovita ei lucrare
într-o rană mi s-a-mpărtăşit:
Rodnicul de viaţă fără încetare
Sînge, în trei feţe, dar nedespărţit...
luni, 19 aprilie 1954, Bucureşti

Sărutarea
Mîntuiai pe cine Te-atingea măcar;
Chiar şi numai haina-Ţi, miluind, ierta...
Hemoroidesa martoră va sta
Pururi, despre slava dulcelui Tău har.

Iartă-mă, o, Doamne, că uit de pierzare,
De cumplitu-i blestem, de negru-i erez,
Şi-n nebuna-mi rîvnă să Te-mbrăţişez,
Pizmuiesc pe Iuda pentru Sărutare.
Joia Mare, 1954, Bucureşti

Marele vehicul
Am aflat cum s-a răpit Ilie,
Oarecînd în ceruri strămutat
Nu de fulgere cu albă vijelie
Nici de volbura de nori purtat:
Ci l-a smuls din mijlocul mulţimii
Rugăciunea, carul cel de foc,
Căreia vii flăcări la un loc
I se înhămară înşişi Cheruvimii.
28 aprilie 1954, Bucureşti

Strigăt
Nu ştiu să mă rog, că nici cuvintul
Şi nici cugetele nu-şi au rost.
Prin închipuire-mi bate vîntul,
Minţilor în dam cer adăpost,
Aş psălmi, n-am viers şi nu prind cîntul.
Fac ca pomul iarna în grădină,
în pămînt genunchii îmi înfig
Şi cu inima în sus către lumină
Tac şi-aştept ca soarele să vină...
Iar în viscole mă vaier şi Te strig.
joi, 29 aprilie 1954, Bucureşti

Creştere în Domnul
Iubirea mea, o, Doamne, s-a concentrat în Tine...
Şi iată,-i mult mai largă acum ca la-nceput:
Mişei, vrăjmaşi, netrebnici, bătuţi de piezi ori vine
Tot universul milei în ea mi-a încăput.
De unde-atîta pîine de suflet şi-alinare
Să satur miriada ce-n sarcină mi-ai dat?
Mă rup bucăţi, mă dărui la toţi... şi nencetat
Rămîn întreg, ba parcă cresc uneori mai mare.
sîmbătă, 1 mai 1954, Bucureşti

Eu Te-aş privi
Ştiu: oricine-ar fi omul, cade fulgerat,
Cutezînd cu văzul spre strălucirile-Ţi nemateriale.
Dar tainicii ochi ai inimii, deschişi, străbat
Spăimîntător de alba beznă a luminii Tale.

Saul mai degrab-orbi; Moise-şi întoarse faţa...
Doamne, groaza lor de moarte n-o-nţeleg:
în schimbul a mii de vieţi, de mi-ai da să aleg,
Eu Te-aş privi, tocmai ca să-mi iei Tu viaţa!
duminecă, 9 mai 1954, Bucureşti

Rugăciunea
Ceresc bumerang al sufletelor noastre,
Fulger ţintit de inimă spre Dumnezeu,
Tu, rugăciune, biruitoare mereu
Peste orice înfrîngeri, orice dezastre.
Străbaţi genuni, la Domnul te sui
Şi de-L atingi, te întorci îndată
înapoi la cei ce te-au trimis, încărcată
De toate bogăţiile milelor Lui.
marţi, 25 mai 1954, Bucureşti

Crucea-ei
Nu-ţi găsesc nici cuget, nici cuvînt
Minţile-s prea slabe ca să Te priceapă
Inima, poate, ar sta să Te-ncapă,
Dar mi-ar trebui o inimă de sfînt.
Cirmă spre Dumnezeu pe oceanul de rele,
Cheie ce pururi Cerurile descui,
Cruce sfîntă, îngăduie-mi aici, jos, să te pui
Cheie la portativul vieţii mele.
iunie 1954,

Crucea-
Odinioară Noe scăpă de la-necat,
Cu seminţii şi neamuri, plutind fără zăbavă,
Dar luă cu el păcatul în şubreda lui navă
Şi-l răsădi cu toată odrasla-i pe-Ararat.
Tu, Cruce purtătoare de trupul lui Christos,
Azi ca o nouă Arcă te-ncarci de-ntreaga lume
Şi biruind potopul păcatelor anume
O urci şi-o scoţi în ceruri, la tronul sfînt, prinos.
3 august 1954, Bucureşti

Răstignire
Năprasnică, spăimîntătoare nuntă
Cu îngeri plînşi, haini legionari,
Tragic alai şi băuturi amari,
Mire Christos, mireasă Crucea cruntă
Tovarăşa infamilor tîlhari.

„Vin din Liban"... cînta odinioară
Miresei sacre, marele-nţelept...
Şi ea-nălţată dintr-un cedru drept
în braţe prinse pe Iisus la piept
Şi blestemaţii miri se-mbrăţişară,
Şoptindu-şi unul altuia „De cînd te-aştept!"
1954, august 25, Bucureşti

Crucea Treimii
Nedespărţită Cruce de Iisus
Tu, soaţă pretutindeni lîngă El,
Ca pe pămînt şi-n Ceruri eşti la fel
Părtaşa slavei celei mai de sus.
Sfînt mădular al unicei Treimi,
Christos te-a luat în sfat pe-aceeaşi treaptă
Şi ca pe-un sceptru al veşnicei crăimi
Te ţine-acolo-n mîna Lui cea dreaptă.
26 august 1954, Bucureşti

Crucea-Remediu
Cu ce să-mi vindec, Doamne, al îndoielii ulcer?
Mi-s voile şi gîndul zădarnică-alifie,
Balsamul rugăciunii n-ajunge-n carnea vie...
Şi n-a fost leac pe lume, ori plastur, ca să nu-l cer!
Mi-ai mai rămas Tu singur, Tu Cel făr' de prihană,
împunsule în coastă, Bătutule în cuie,
Tu ştii ce-i chinul: Ia-mă, pe Crucea Ta mă suie,
Cu Duhul Crucii Tale să-mi arzi spurcata rană.
14 septembrie, Ziua Crucii, 1954, Bucureşti

înălţarea Sfintei Cruci
Tu-nsemni peste lume cea mai înaltă Lege:
Din patru zări aduni puterile toate...
Cine-ar putea vreodată-nţelege
Misterioasa, groaznica ta simplitate?
Chip al infinitului răstignit în noi,
Punem slabele noastre braţe peste-ale tale;
Pironeşte-mi-le de âripile-ţi triumfale
Să mă înalţi cu tine din lăuntricul noroi.
1954, 3 august, Bucureşti

Judecata
Te-am urmat cu frică... Sanhedrinul, iată,
Ferecîndu-şi poarta, Te-a-nhăţat de ceafă,
Mintea, mare preot, strălucit Caiafă,
Te tîrăşte-n faţă-i iar la judecată.

Mint, mişel, afară-n preajma stinsei vetre...
Doamne, dă-mi şi mie, cu puteri nenfrînte
De trei ori cocoşul inimii să-mi cînte
Ca atunci, în toiul tăgadei lui Petre.
17 septembrie 1954, Bucureşti

Gadarenii
Iisuse, alt nimic nu mai ştii oare
Decît să ne îneci averi şi turme?
Pui visul Tău în piepturi să ne scurme,
împărăţia banului să curme...
Noi nu primim minuni păgubitoare!
Nu Te-ngriji că lumea-i o Gadară...
Demoniaci şi porci, Satan cu toţi ciracii
Dau propăşirii spor, ne sînt ortacii,
Şi ca să nu mai cerci să ne-alungi dracii,
Te izgonim din ţara noastră-afară!
18 septembrie 1954, Bucureşti

Ştiinţă
Primeşte lacrima amarelor căinţi
Şi iartă-mă că Te-am vîndut, Iisuse...
Nu ca Iscariotul pentru-arginţi,
Ci spre mîndria proastei mele minţi,
Pentru-ngîmfările ei: „Cît de sus el"
Căci Cerurile-Ţi, cu minuni în ele
Din inimă în cap cercai să mut...
Dar, jos aici, în gîndurile mele,
înaltele misterioase stele,
în pietre şi pămînt s-au prefăcut.
Şi-n creieri port cenuşile lor grele.
25 septembrie 1954, Bucureşti

Ultima rugăciune
Simt fringhiile cărnii grăbit cum se dezleagă,
Cătuşele de oase slăbesc... şi mă desferic.
Lumina nu-mi ajunge: vreau alta nouă,-ntreagă
Sfîrşesc de-acum popasul în larva mea pribeagă,
Aştept eliberarea din strimpt şi întuneric...
La marea sărbătoare, curînd, a morţii mele,
Pe lîngă albul înger cu aripa de gheaţă,
Te rog adînc, o, Doamne, în clipele acele,
Chezaş al meu la Ceruri pentru eterna viaţă
Cu Sfîntul Trup şi Sînge să fii şi Tu de faţă!
duminică, 26 septembrie 1954, Bucureşti

Crucea-Jug
Tu, Cruce, dulce jug al lui Christos,
De Tine-n veci acuma nu mai fug,
Adînc cerbicea inimi-mi plec jos
Şi sub povara ta cerească mă înjug.
Stau să mă mîne Domnul unde-o vrea
Cu biciul Său de duh atît de drag;
Şi nici o muncă nu-mi mai este grea
Cînd ştiu că brazda mîntuirii trag.

luni, 27 septembrie 1954, Bucureşti

Fratele
Ca oarecînd Iosif cel drept,
Primindu-şi fraţii-n falnicu-i palat,
Ştergea cu plîns mîrşavul lor păcat,
îi dezmierda şi îi strîngea la piept,
Aşa-ntinzîndu-şi braţele în jos
Ne-aşteaptă-n praguri de eternitate
Dumnezeiescul nostru Frate,
Iisus Christos.
joi, 30 septembrie 1954, Bucureşti,
3 noaptea

Babel
Tînjesc după o faptă să-mi dea desăvîrşirea,
Rîvnesc o subţiime în care să mă torc,
O stare fără trepte, mai sus ca fericirea,
O luminare-n sine mai pură ca iubirea,
Un fărăloc, din care să nu vreu să mă-ntorc.
Nu e un jind, ci-o aspră strădanie neştearsă:
M-adun, urc iar, mă nărui cu tot lăuntrul meu
Şi mă clădesc ca turnul lui Babei, humă arsă,
Şi nu-mi pasă de toată risipa ce se varsă
în lupta grea cu taina s-ajung pe Dumnezeu.
luni, 8 noiembrie 1954,
Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril, Bucureşti

Sad nou
E toi de toamnă, iată... noi toţi, chirciţi, nemături,
Dureri ne pasc deşertul şi turme de pustie:
Cum poţi cu lut netrebnic iubirile să saturi?
Doar ura roade ghimpii cu apriga-i gingie.
Ni-s inimile, Doamne, uscate, sterpe ţarne:
Sădeşte-ne în piepturi, oricît de dureros,
Misterioase inimi ce nu sînt numai carne
în care să-nflorească, cu rod de har, Christos.

[nedatată]

Iarba fiarelor
Am fost temnicerul inimii mele
De mult i-am pus la uşă lacăte grele
Am prăpădit cheia, nimic nu mai iese,
Doar mucede pînze paingu-n ea ţese...
Cin' mi-o va deschide din aspra rugină?
Vino, Iisuse, deasupră-mi Te-nclină
Şi un singur deget peste ea să-Ţi pui
Tu, iarbă a fiarelor ce toate le descui.
luni, 8 noiembrie 1954,
Sfinţii Arhangheli Mihail şi Gavril, Bucureşti

Glosolalie despre Sfînta Treime
Nici lanţ, nici împletire cu locuri şi-aşezare;
Nici mădular cu taină-n trei chiotori ales;
N-au încăperi, sînt una; şi-n sine, fiecare
E-n ceilalţi, cu-ntregu-i, eternu-i înţeles;
Şi circulă viu, liber prin neclintita stare,
în tot, deodată aceiaşi, ci-n ei fără schimbare,
Topiţi făr' de amestec, iubiri ce se-ntreţes
într-o unică voie atotcuprinzătoare.
Cu spaimă heruvimii se ispitesc şi-s încă
Nenvredniciţi s-atingă putinţa înălţimii
De-a descifra străina, străluminat de-adîncă
Suprafiinţiala sintaxă a Treimii.
Sub ea dezvăluindu-i doar Slava şi Tăria
Primeşte chip Lumina şi-n dar heghemonia.
10 noiembrie 1954, Bucureşti,
orele 3 noaptea

Iedera
Lui Al. Mironescu
Ca iedera spre dreptul stejar, aşa-mi întind,
Iisuse, către Tine iubirea-mi arzătoare;
Cu slabe mreji de gînduri cutez să Te cuprind
Şi orice rugăciune e o îmbrăţişare.
împărtăşit tot timpul din seva Ta fierbinte
Să nu mă spulber, Doamne, în viscole şi ger,
Ci-ncolăcit de-a pururi pe trunchiul milei sfinte
S-ajung pînă la vîrful dumnezeiesc din Cer.
[nedatată]

Păstorul rău
Preacuviosului părinte stareţ Sofian
Viaţa mea întreagă? O văd şi mă-nfior:
Hrănite din păşunea păcatelor în floare,
Cirezi de zile sure gonesc, neştiutoare,
Spre infernalul abator.
Le sînt păstor? Poţi spune casapul lor, mai bine!
Stăpîne, Doamne, vino-mi degrab' în ajutor,
Să mîn, măcar pe-aceste ce-mi mai rămîn, puţine,
La plaiul Tău mîntuitor.
ianuarie 1955, Bucureşti

Busola
Fratelui Andrei Scrima
Lăuntrica bătaie nu s-a sfîrşit: duşman
Mi-e cugetul de-a stînga, de-a dreapta-mi stă simţirea,
Şi nu pot între ele defel să-ncheg unirea,
Ci mă rotesc pe valuri, vas spart cătînd liman.
Dar orice mi-ar fi mintea, mi-e inima creştină:
Ea să nu piardă calea-n lumescul ocean,
Ci pururi să mă-ndrepte, prin beznă şi catran,
Ca o busolă vie spre veşnica Lumină.
luni, 31 ianuarie 1955, Bucureşti

Bulb trândav
Fratelui Andrei Scrima, pe volumul făgăduit
Sădeşte grădinarul un mic bulb în gunoi...
Răsare-n urmă crinul cu genială floare
Şi raze de mireasmă împrăştie apoi...
Noi putrezim în tina vieţii... De ce oare
Nu împlinim, bulbi trîndavi, minunile din noi?
Eu am pierdut prilejul?... Rămîn un stîrv avar?
Cerescul, viul germen nu-l mai pot deştepta?
Adîncul putrejunii va să mă-nghită iar?
îngăduie căinţei amare - atît măcar,
Ca ultima mea clipă să fie, Doamne,-a Ta.
joi, 3 februarie 1955, Bucureşti

Amputatul
Ştiu un schilav, bătrîn cerşetor, care
Ciung din copilărie, cînd stau să îl ascult,
Chiar şi-acum, peste sumedenie de ani, spune mereu că-l doare
Braţul lipsă şi mîna pe care nu le mai are,
Ca un duh, statornic acolo, al cărnii pierdute de mult.
Este în mine o durere tirană
A mea... şi nu pot s-o pipăi. E aici... şi totuşi parc-a plecat.
Stăruie, ca a schilodului în golul viu; arde, diafană:

Doamne, Tu mă dori ca o neadormită rană
Dintr-un tainic mădular de mult retezat.
miercuri, 18 mai 1955, Bucureşti, în spital

Prăpastia
Cei ce încă Te caută deznădăjduiţi zic
Că între Tine şi noi netrecute prăpăstii străjuiesc.
Mulţi, întorşi din cale, Te tăgăduiesc...
Cîţi Te-au aflat zîmbesc şi nu spun nimic.
Doamne, unde încep abisurile-acele?
Ce drum s-apuc, oricît de lung?
Nu cruţ nimic, numai s-ajung,
La marginea Ta, să m-arunc în ele!
Deodată, o spaimă mă ţine,
O bănuială strivitor de grea:
Prăpăstiile Tale încep chiar din mine,
Deschise dintru-nceput în inima mea.
vineri, 27 mai 1955, Bucureşti, în spital

Vizita
Eu nu ştiu dacă voi putea urca vreodată la Tine,
Tu însă, Doamne, cobori cînd vrei: măcar în treacăt
Vino, Te-aştept în cămăruţă la mine...
...Cum n-am pe nimeni, nici zăvod, nici lacăt,
Pune straja Ta la uşă şi la fereastră,
Să nu intre peste noi nici bine, nici rău
Care să tulbure petrecerea noastră,
O zi întreagă, Doamne, să fiu numai al Tău.
vineri, 27 mai 1955, Bucureşti, în spital

Cu Domnul la masă
Mîncînd, crezui că Te supăr cu lăcomia
Şi-mi pedepsii în ajunări păcătosul pîntec.
Pe urmă, că nu-Ţi place jocul, bucuria:
M-am cernit şi-am sugrumat orice cîntec.
Tu însă, neîntreruptă Bucurie şi Festine,
Tu, Domnul marelui praznic al vieţii, ne dai povaţă:
Cine nu ospătează singur, ci necontenit împreună cu Tine,
Transfigurează orice-mbucătură în adevărata viaţă!
vineri, 27 mai 1955, Bucureşti, în spital

Noul arhitect
Lui Titi Joja
Tu, altfel, arhitecte, să clădeşti nu ştii
Decît în piatră şi materii grele?

Priveşte, sînt zidiri din piatră, vii...
Şi tu te numeri, liber, printre ele...
Sus! înc-o treaptă-n tainica lucrare!
Nu mai dura palate celorlalţi,
Ia din Iisus lumina ziditoare
Un schit de duh în inimă-ţi să-I-nalţi.
sîmbăta, 16 iulie 1955, Bucureşti

Povara
Fratelui Andrei Scrima
Doamne, m-am plîns că viaţa mi-e cumplit de grea,
Te-am rugat să mi-o iei... n-ai vrut să m-asculţi...
Mi-ai spus atît: să nu mai fie numai a mea,
S-o-mpart cu alţii, cu cît mai mulţi...
Am pornit atunci să-mi arunc unora haina,
Altora pîinea, sandalele, banii;
Am colindat lumea, m-am despoiat, am pierdut anii...
Tot mai copleşitoare mi se făcea povara şi taina...
Din nou m-am întors şi m-am jăluit:
Doamne, sarcina, iată, sporeşte...
Abia mai pot, priveşte, zac strivit...
„Nu mai da tu!", m-ai sfătuit.
„Ce să fac atunci?"
Mi-ai poruncit:
„Tu de-acum primeşte!"
Şi-am început să iau: de la unii sfat,
De la alţii necaz, ori durere,
Am primit tot ce mi s-a dat;
Cîţiva hulă şi ură mi-au aruncat,
Mulţi cu lacrimile lor m-au încărcat,
Am împărţit cu mulţi deznădejdi, răni, suspine,
Mi-au dăruit atîta chin, cît mă mir c-a încăput în mine,
Rar de la cineva o lumină şi mai rar o tăcere...
Toţi în căuşul sufletului mi-au turnat
Numai zbătăi, ruşini şi sfîşiere...
Doamne, darul a crescut mereu, nemăsurat:
- Un munte de obidă şi nemîngîiere -
Nu mă-ndur din inimă să mi-l mai smulg,
E al meu, l-am cules, milă de la ei şi gînd de la Tine
Uitat,

Fără nici un păs, ori grijă de mine;
Ca să-l duc, mi-ai hărăzit atîta putere
Că de-atunci povara mea n-o mai simt nici cît un fulg;
Doamne, fii binecuvîntat!
vineri, 22 iulie 1955, Bucureşti

Stavila
Zăceau în noi vechi stăvili de păcat,
Ne ocoleau din Ceruri mesagerii...
Dar Domnul a venit, le-a spulberat:
Trec libere,-n noi, căile-nvierii.
Pîndeşte, suflete, ia-ţi straie noi,
Cămările găteşte-ţi: poate iată-L,
E drumul lui Christos acum prin noi,
Prin om, El suie,-nvingător, la Tatăl.
Nu-i scapă colţ neluminat, pustiu;
El, fulger, cercetează pe oricine,
Aţin'te, clipa mare cît eşti viu,
De-i place-şi face un popas din tine...
Şi-n volbura-i de slăvi te ia în Sine...
sîmbătă, 10 septembrie 1955, Bucureşti

Făclia
Viu la altar c-un muc de ceară lină,
Sub lemnul zugrăvelii să-Ţi lipesc...
încă vreo trei în faţa Ta clipesc;
Ai tu nevoie, Doamne, de lumină?
De ce nu pot icoana-Ţi, din Tărie,
Să o cobor, în inima-mi s-o prind,
Şi veşnică, extatică făclie
în fundu-i negru, mintea-mi să-Ţi aprind?
marţi, 4 octombrie 1955, Bucureşti

Icoana lui Iisus
A cutezat Satana de m-a batjocorit
Că îţi sărut icoana, o scîndură boită:
Deodată codri cosmici din lemn au înflorit
Şi pînă-n cer s-aprinse culoarea istovită...
Tronai acuma peste-al pădurilor sobor,
Lumina dezrobită din pămînteşti vopsele
Se-ntoarse iar în raze de veşnici sori şi stele
Şi Te învestmîntară ca pe Stăpînul lor.
sîmbată, 15 octombrie 1955, Bucureşti

Şarpele
Am întîlnit un şarpe împodobit splendid,
în verdea lui armură stropit cu-azur şi soare.
Se odihnea cuminte la margini de ogoare,
Şi-n pielea lui tot cerul se răsfrîngea candid.
Părea c-ar fi acolo un giuvaer de vis,
Să-l iei ca din tezaur să ţi-l înfigi la piept.
Am ridicat călcîiul... El m-a privit lin, drept,
C-o grea făgăduinţă în ochiul lui deştept:

Ştiui că e păcatul şi... nu l-am mai ucis!
sîmbăta, 15 octombrie 1955, Bucureşti

Ecoul
Nemărginirea mea e-n mine: acel misterios ecou
Al infinitului Tău, Doamne. Din gînd în gînd, izbit, el creşte
Prin orbul labirint lăuntric tumultul slăvilor sădeşte
Şi inimii nencăpătoare îi sparge, învolburat, vad nou...
Ascuns în văile de carne, eu nu-ncetez de-a-l asculta,
Din somn mă scoală-n miez de noapte... nici o ureche nu-l aude...
în toate sunetele lumii, el n-are seamăn, n-are rude...
Nemărginirea mea e-n mine... şi e: că nu Te pot uita...
miercuri, 19 octombrie 1955, Bucureşti

Amenti
Doamne, în aşteptarea-nvierii de-apoi,
Cînd pecetluit cu moliftele din părinţi
De tot lumescul va să mă despoi,
Nu m-arunca scrîşnirilor de dinţi:
Departe, departe... trup şi suflet dus,
Pune-mă-n camphora veacurilor ce vin,
Dincolo de cumpăna oricărui pămîntesc apus,
în tărîmul supremului Tău Amin.
2 noiembrie 1955, pregătindu-mă
pentru a doua internare în spital, Bucureşti

A doua venire
Doamne, cînd va trece peste gropile noastre
Galopul celei de-a doua Tale veniri
Şi trîmbiţele tuturor cumplitelor dezastre
Vor umple pulberile inimilor de-ngroziri,
în imensul iureş de dreaptă urgie
Cînd înseşi stelele de spaimă s-or scutura,
Chiar de m-ar osîndi gura Ta pe vecie,
Auzindu-Te, inima mea se va bucura.
2 noiembrie 1955, Bucureşti

N-ai teamă
N-ai teamă, mi-a spus,
Sînt ca un munte,
Muntele cel de sus.
Am văi adinei, piscuri în cer,
Flori şi păşuni,
Peşteri negre cu văgăuni.
Prăpăstii cu moarte,
Izvoare cu viaţă,

Noapte la poale, pe creştet răsărit,
Trăsnete şi azur nesfîrşit.
Dincolo de gheţuri şi zăpezi,
Unde vrei să te aşezi?
Urci pînă-n vîrf, rămîi pe-o brînă?
Potecile-s taine de schit ori stînă.
[nedatată]

Marea siguranţă
Nu mai mă tem de ce se petrece...
Calc înainte sigur, pe tăiş de brici...
Nu caut, nu aleg... mă lasă rece
Toate dezlegările-ncîlcite de-aici...
Liniştea ia în mine locul Sorţii...
Inima mi-e de prisos,
Deasupra mea, tot mai jos, mai neclintită,
Veghează neagra Pronie a morţii.
sîmbată, 5 noiembrie 1955, Bucureşti

Clopotul
Moarte trăită? Vis plin? Anume
Eu nu ştiu sfinţenia ce-i:
Smulg din mine întreaga lume
Cu toate rădăcinile ei...
Ca unui clopot scobit cu dragi trude
Doamne, de-mi dai lăuntric ocol
Ce sus şi limpede s-aude
Limba inimii în albul gol!
sîmbată, 5 noiembrie 1955, Bucureşti
Necontenit, Doamne, ispita Ta mă bate...
Nu raiul, cu desfătări şi îngeri buni,
Ci Tu, gol, dezlegat dintre minuni,
în spăimîntătoarea Ta abstractitate:
Tu, cumplită rădăcină pură, făr' de cifră, unică...
...Şi umplînd nemărginitele ceruri,
în juru-i învîrtindu-se vijelios, cu frică,
Trecătoarele hore ale eternelor zeruri...
duminică, 6 noiembrie 1955

Odihna
Şi acum şi pururea numai cu Tine,
Nu căzut lînced la picioare-Ţi să visez,
Ci în universala Ta facere de bine
întreg să mă desfăşur şi să lucrez.
Pune-mă la toate muncile iubirii,
în jugul Milei Tale să trag în hău,

Cu Tine nu mă cuprind ostenelile firii,
Mă odihnesc într-un zîmbet al Tău.
luni, 7 noiembrie 1955

întinerire
M-am încurcat în zile, m-am rătăcit în ani
Prin mlaştinile unui veac înecat în sînge.
Te-am ocolit; o vreme chiar ne-am privit duşmani,
îţi arătam doar ţepii de-arici care se strînge.
O, Doamne, azi mă pipăi şi nu mă dumiresc:
Ce vrajă se petrece de la un timp cu mine?
Anume: pe măsură ce cred şi Te iubesc
Îmbătrînesc în lume... şi-ntineresc în Tine.
duminică, 20 noiembrie 1955, în spital

Oaia pierdută
Doamne, am păşunat pîn-acum pămîntul,
E seară, ne-ntoarcem la staul, sus...
Tu ne mîni blajin, cu cuvîntul,
Urlă un lup departe-n apus...
Eu rămîn din ce în ce în urmă,
Nevoiaş, şchioapăt tot mai rău în cale,
Nu lăsa să mă pierd, răzleţ din turmă,
Păstorule bun, ia-mă pe umerele Tale.
luni, 21 nov. 1955, spital

Toate drumurile
Toate drumurile, Doamne, duc la Tine,
Dacă Tu eşti ţinta călătoriei noastre:
Pe laturi prăpăstii, în faţă dezastre,
Ne hărţuie păcatul, iadul s-aţine...
Cu numele Tău cel făr' de moarte
Lovind în tot ce pe noi s-abătu,
Toate, Doamne, toate se dau la o parte
Numai ţinta călătoriei, Doamne, să fii Tu!
duminică, 5 decembrie 1955, spital

Limba cerească
Doamne, pîn-a nu Te cunoaşte eram ca mut,
Vorbele nu treceau dincolo de mine,
Cuvîntul n-avea zare, grai de lut,
Nici semenii nu mă-nţelegeau bine...
Doamne, îngăduie în genunchi să-Ţi mulţumesc,
Că pe mine, mişelul, rob spurcăciunii,
M-ai învăţat acum, ca pe îngeri, să vorbesc
Cerească limbă universală a Rugăciunii.

vineri, 16 decembrie 1955, Bucureşti, în spital

Călătorie spre locul inimii
...Locul inimii noastre? Cine-l ştie? Cîţi îl cer?
Vîrtejul cugetelor nu-i chip să ne poarte...
Locul inimii noastre sălăşluieşte-n Cer
Şi-n el lumina lină a Celui făr' de-moarte.
Aspre prăpăstii se sparg în fiece ins.
Pe munţii sufletului ninşi de blesteme
Arde floarea minunilor - Rugul Aprins -
Ce-n scrum preface spaţiu şi vreme.
Doamne, spre locul inimii noastre? Inimii Tale? 'ndreptează
Paşii rugăciunii obosită de cale,
Acolo unde deodată mintea se deşteaptă trează,
în amiaza Eternităţii Tale.
Noaptea de 24 decembrie 1955, Bucureşti

în van
în van spre Tine, Doamne,-şi ia inima avîntul,
Lumina cunoştinţii să-i facă aripi noi:
Moi, ele ard ca ceara; iar gîndul şi cuvîntul
Obloane se aşază de-a pururi între noi.
O taină fără cheie ne surpă-n hău cercarea
Să Te putem ajunge; deşi eşti Neclintit,
Orice apropiere măreşte depărtarea
Şi orice pas al nostru Te-mpinge-n infinit.
sîmbătă, 7 aprilie 1956, Bucureşti

Întîia crucificare
Aş zice că n-am teamă de diavoli şi infern,
îi ştiu, îi simt şi-i pot alunga de la mine...
Preşede Cineva dincolo chiar de etern...
Doamne, mi-e frică şi cutremur de Tine:
Cine eşti Tu, cel ce-ai conceput hăul,
L-ai rînduit, ca apoi să i Te supui?
Spăimîntătorule de bun, pentru ce-ai lăsat răul,
Ca să fii Tu cea dintîi victimă a lui?...
...„A crea e jertfă"... atît îmi spui!
joi, 26 aprilie 1956, Bucureşti

Plîngerea lui Adam
învinuim zadarnic că-i sfetnic rău pămîntul:
Nu-i socotit întîiul păcat de moarte-n cer...
Căderea noastră este năprasnicul mister
Şi nemuririi noastre în rai îi stă mormîntul.

Cum poate Libertatea lua pîra neascultării?
Şi nevinovăţia s-o pedepseşti în prunci?
(Abia îmi deschisesem în lume ochii-atunci...)
Ce Paradis i-acela cu-oprelişti şi porunci
în care e greşeală elanul cutezării?
Cum puse îngrădire suprema Neatîrnare
Celui căruia-i dase chip şi asemănare?
joi, 17 mai 1956, Bucureşti

Cînt şerpilor
Cînt şerpilor lăuntrici, stirpe trează,
I-alin şi psalmul se preface-n plîns...
Au numai lacrimi, Doamne,-n lume-ai strîns?
îmi croncăne-n drum timpul, neagra piază,
Mor toate, doar durerile-nviază.
Mărire şi smerire-a mea, Iubire...
Tu, ce din leagăn mă crescuşi mereu,
Cea făr' de preget, făr' de-mpotrivire,
Deschide-ţi braţele, supremă ocrotire,
Avîntă-te şi dă-mi pe Dumnezeu.
marţi, 6 iunie 1956, Bucureşti

Sita durerilor
Sînt sac de pleavă, Doamne, şi neghină
în aria bătută de demon...
Ca să s-aleagă boaba mea, puţină
Mă vînturi Tu prin ciur şi prin dîrmon.
S-ajung pe masă-Ţi pită închinată
Prin cîte site pulberea să-mi cern,
Să treacă numai lamura curată
A tot ce-n mine-ai semănat etern?
Solstiţiul de vară, 1956, Bucureşti

Tîlcul
Sînt o legendă? O parabolă năucă?
Rostit de gura Ta, în van mă ţes:
Au ochii care nu te văd un înţeles?
Şi mîna-ntinsă care nu Te-apucă
Nu-i mai poveste decît o nălucă?
îmi dai doar azimă şi vin cînd viu Te cer,
Cu grîul meu şi struguri rupţi din vie.
...Ah, ca-n adînca mea copilărie,
Eu tot visez un iureş pînă-n cer
Şi, Făt-Frumos călare pe Mister,
Să intru să-mi cat tîlcul în împărăţie.
luni, 25 iunie 1956, Bucureşti

Neagra labă
A ridicat păcatul neagra-i labă,
O-nmoaie-n scîrna aurului greu
Şi-o-ntinde scribilor să scrie-n grabă
Ocări asupra lumii Tale, Doamne-al meu.
Tu, Verb al Slavei, cît sînt de pigmeu,
Fereşte-mă să nu mă fac tarabă
Şi-n orice poezie, cît de slabă,
Să-nchid un tainic strop de Dumnezeu.
miercuri, 27 iunie 1956, Bucureşti

Urlet
Oricît de tainic, sus şi necuprins,
Eşti totuşi, Doamne, atoateştiutorul,
Cum, nu Te-ating nici visul meu, nici dorul,
Tu, ce cunoşti şi-un pai cu dinadins?
Poate că nu ştiu să mă rog... Prihană,
Sălbătecie-i tot ce-ncerc a-Ţi spune...
Dar urletul de lup prins în capcană
Nu-i pentru Tine tot o rugăciune?
joi, 26 iulie 1956

Căţuia
Doamne, inima mea stinsă căţuie
Cădeşte zadarnic în piept:
Fir de cărbune în ea nu e,
Fum de mireasmă nu suie...
Goală, spre Tine o-ndrept şi aştept.
Toarnă-i, umple-o cu jarul iubirii...
Şi-n loc de smirnă, s-o podidească
Duh umilit, jertfa zdrobirii...
Arză-mi-o dorul tău şi-al sfinţirii
Chiar de-ar fi, Doamne, să mi-o topească.
joi, 2 august 1956, Bucureşti

Fericiţi cei curaţi cu inima
Doamne, m-ai făcut cu puţin mai prejos decît pe îngeri...
Dar ei nu Te iubesc mai mult ca mine
Cu tot ce am: chin, lacrimi, bucurii, plîngeri...
Păcatul meu Te face să sîngeri...
Pe cînd ei stau, săbii de duh, la marginele-Ţi divine.
Tu daşi âripi heruvimilor ca să-şi ferească
Ochii de vederea Ta ca de prăpăd...
Destinul meu arde să Te cunoască
Şi-n simpla mea îndrăzneală omenească
'Mi-ndrept spre Tine inima, oglindă, şi Te văd.

s îmbăta, 11 august 1956

Mîna
Nu am paşi de-o leghe să Te-alerg prin lume,
Nu am şase aripi să Te prind în zbor,
Din abisul vieţii doar Te strig pe nume...
Nu mai am nici suflet: tot sînt numai dor.
Veci de veci la Tine n-ajung a urca,
Pînă peste creştet m-ai zidit în tină;
Bietele-mi atingeri nu te vor spurca...
Doamne, însă nu mă poţi împiedica
Să-Ţi sărut cu gîndul Mîna de lumină.
joi, 21 septembrie 1956, Bucureşti,

Iubire?
Nu ştiu dacă Te iubesc; dar nu e ceas
Să nu mă gîndesc, făr' de voie, la Tine,
Parcă din tot numai Tu mi-ai fi rămas.
Te pomenesc mereu, şi la rău şi la bine.
Este asta iubire? Taină fără glas?
Tu mă tragi şi m-alungi neîncetat
Ca un adînc de prăpastie măreaţă.
Nu mai sînt în ale mele... şi, ciudat,
Nu mă-ndur să Te uit, ca să mă zbat
Necontenit, Doamne, între Tine şi viaţă.
joi, 27 septembrie 1956, Bucureşti

Iov modern
Zac pe-un gunoi lăuntric, Iov modern,
Bubatul leprei inima-mi mănîncă,
Pe rana cugetelor ţărnă cern,
C-un ciob de suflet scarpin vis cu brîncă,
Peste nădejdi puroaie se aştern...
De ce nu daşi să-mi spurce-n joc demonii
Doar trupul pieritor, ispaş durerii?
Cum am să ies în faţa-naltei Pronii
Cu-mpuţiciuni eterne, cînd eonii
Mă vor tîrî-n amiaza învierii?
joi, 27 septembrie 1956, Bucureşti

Scafandrul
Te-am căutat o vreme în pietre - mai apoi
Mi-am înălţat rîvnirea să Te găsesc în stele
Sclipea ca o mijire din slava Ta şi-n ele...
Şi-n bezna spăimîntată a cugetelor mele
Eu te-am chemat cu nume de glorii şi război.

Azi mă afund în mine, în oarba mea genune,
Ocean foind de patimi cu fund de nepătruns
Sargasă de păcate... şi n-am puteri de-ajuns,
Plăpînd scafandru-n tainic vestmînt de rugăciune,
Să bîjbîi pîn' la Tine, cu-ntinse mîini nebune,
Tu,-n scoica-nchisei inimi, mărgăritar ascuns.
miercuri, 3 octombrie 1956

Cerşetorul
Cunosc de mult o blîndă ţară veche:
Se-nvecina cu basmul şi balada,
Avea mai gingaş sufletul ca mlada,
Iar inima mai pură ca zăpada,
Şi milostivă fără de pereche...
Ca să-ţi încerce multa-ţi bunătate,
O, ţara mea, mîncată de jivine,
Pe drumurile-ţi albe-n triste sate,
Cu traista de cerşetor în spate,
Azi iar colindă Dumnezeu prin tine.
joi, 4 octombrie 1956, Bucureşti

Libertatea
Nu-mi trebuie viaţă veşnică, eternitate,
Alte fără de margini zidite închisori,
Dincolo de existenţă presimt uneori
O dezlegată de toate, suprem de simplă, Libertate...
Acolo năzui, şi cred că nu-n zadar:
Unde nimicul nu-şi mai înalţă schela,
Unde se intră de pretutindeni, fără porţi, fără hotar,
Unde nesfîrşitul, desăvîrşit, nu mai începe iar...
Doamne al uriaşei mele sfinte neştiinţi, Tu eşti Acela.
duminică, 7 octombrie 1956, Bucureşti

Nou Apocalips
Stăm goliţi, urcioare de lut, din care
S-a vărsat tot vinul vieţii sfînt:
Sufletele, inimile unde ne sînt oare?
în zadar le caut... Şi am strigat tare:
Doamne, ce se întimplă pe pămînt?
Răspunsul mi s-a făcut într-o arătare:
Iată, nu mai arau vitele pe ogoare,
încovoiat Duhul nostru trăgea la plug
Razele, undele înaltului crug
Abătute din minţile noastre cu meşteşug
Băteau în âripi de lemn şi grele fiare;
Heruvim al lumii pus în jug,
Sufletul împingea căruţe şi tractoare;

Nu se mai aflau în lume oameni... Ci toţi
Scrîşneau prefăcuţi în ciocane, strunguri şi roţi.
marţi, 9 octombrie 1956, Bucureşti

Bolnav
Doamne, cîtă vreme sînt sănătos
Nu ştiu că am inima-n piept...
Cînd sînt bolnav, ea bate furtunos
Şi suferă aşijderi unui prieten credincios
Parcă mi-ar spune să mă îndrept.
Doamne, nu te-am simţit pînă acum că eşti...
Ca inima, 'nainte sîrguiai în mine mereu...
De ce Te zbaţi azi, dai semne şi veşti?
Ca o racilă ascunsă mă nelinişteşti:
Doamne, suferi Tu, acolo în adîncul meu?
duminică, 21 octombrie 1956

Zbor
Doamne, în pofida necredinţii mele cred în Tine,
împotriva voinţii mele mă nevoiesc,
îmi sucesc destinul către alte destine,
Cărnii-i pun lungi aripi de suspine,
Numai prin silinţi spre dincolo de sine
Transfigurăm fierul în avion ceresc.
Arză-mi patimile, esenţe unice,
Bată-mi inima, aprins motor,
Sfredelească văzduhul mintea-mi-helice,
Sufletul la Tine să se ridice!
Nu-mi pasă dacă are să pice:
Căderea din înalturi e tot zbor.
duminică, 21 octombrie 1956, Bucureşti
(ascidtînd muzică la Apostol - Simfonia Psalmilor)

Te aştept: intră
Doamne, inima nu mi-e bună de nici o treabă,
Prea am ţinut-o-n piept numai podoabă!...
N-am pus-o la lucru, n-am dat-o la şcoală;
Am cruţat-o... şi mi-a rămas nepricepută, goală.
Am crescut-o mai rău ca pe prinţese:
Nu stăruie-n nimic, nu coase, nu ţese.
Voinică, se plînge că oboseşte îndată:
Inimă făr' de rost, inimă răsfăţată.
Credeam că aşa trebuie: „poeţii
Să-şi poarte inima mai presus de greul vieţii!"
Dar iată că acum mi-e plină de toane şi nazuri,
Stă numai de dragoste, îmi face doar necazuri.
Sare, s-aprinde, o apucă atacuri

Că nu-i dau raiul, scări la cer, punţi peste veacuri!
...Doamne, eu nu mai izbutesc s-o îndrept.
Numai singur Tu de-acum poţi... Te aştept.
Intră, Doamne, acolo, la ea în piept.
duminică, 4 noiembrie 1956

Lume nouă
închipuirea nu mai e de-ajuns...
Am zis deci lumii: soră dulce,-nvaţă
Că trebuie făţiş, nu în ascuns,
Să te ucidem ca să-ţi dăm viaţă.
Azi nu trăieşti decît s-adaogi spor
La frumuseţea trîndăviei tale.
Ci-n creierele noastre, vii furnale,
îţi făurim calupul viitor.
Poţi să te zbaţi oricît şi chiar să muşci
Cînd din văzduh, din spaţii, din corăbii
Te-om năvăli cu salutări din săbii,
Ţi-om arunca bineţe dragi din puşci.
Tu nu mai ai pe nimeni, doar pe noi
Şi-acest pămînt sălbatec, plin de rîme...
L-om răsturna să-i facem alţi poli, noi
Şi poate cerul tot să se dărîme,
La rădăcina ta-l vom folosi gunoi.

Contrazicere
Iartă-mă, Doamne, că mereu m-am contrazis,
Chiar acum, iată, Te ador şi fac păcate grele...
Dar realitatea mea în ochii Tăi e mai puţin ca un vis
Cînd mă vei spulbera pieri-voi tot, cu toate ale mele.
Pentru o ultimă, tîrzie judecată,
Ai să-Ţi pierzi Tu vremea iar să m-aduni?
Merită nimicul asemenea minuni?
îngăduie-mă dezbinat, cu două şi trei chipuri făţişe,
nu fariseu ascuns în minciuni.
Doamne, chiar Tu însuţi nu eşti dintr-o singură bucată.
sîmbătă noaptea, 11 noiembrie 1956 (cu febră 39°)

Omidă
în van mă tîrăsc dînd ocol
Pămîntului ca unei cupole
Să m-azvîrl din hîdul nomol
în văzduhul imensului gol
Aşijderi Meşterului Manole.
Doamne, îndură-Te, fă un semn
Că inima mea stupidă
Zadarnic la zbor o îndemn

Şi-i prind aripele de lemn,
Nu vrea să le deschidă:
Rămîne, Doamne, tot omidă.
duminecă, 18 noiembrie 1956, Bucureşti

Emaus
Nu uita: Emausul poate fi pe orice cale.
Domnul e pururi tainicul călător,
Se alătură-n drum mîhnirilor tale
Şi seara, la hanul sărac, ţi-e însoţitor.
Cunoaşte-L pe Cel ce binecuvîntează,
Pîinea Duhului cu tine frîngînd.
El, surîzîndu-ţi, te ospătează
Cu neînvinsa Lui pace vitează
Şi pîn' la moarte nu vei mai fi flămînd.
La plecarea părintelui Scrima,
luni, 26 noiembrie 1956

Crăciun 1956
în zările inimii mele cîteodată
Pîlpîie o misterioasă lumină
Ca dintr-un adînc de comoară-ngropată
Sub uriaşe gorgane de tină.
Zvîcneşte atunci în durere sfîntă
Cu nalte bucurii de facere grea
Şi fără de alin se frămîntă:
Doamne, inima-mi freamătă şi cîntă
Parc-ar fi să Te naşti Tu din ea.
26 decembrie 1956

Colindul Crăciunului 1956
Trup, tu dormi? Somnul te paşte?
„Harul de la Domnul"
Suflete, scoal' şi cunoaşte
„Harul de la Domnul"
Luminos prunc că se naşte
„Harul de la Domnul"
Din Palatul Treimii
în peştera inimii.
Dară Pruncul cine mi-i?
E Hristosul Dumnezeu
Coborît în pieptul tău...
Maica Sfîntă-n braţe ţină-L,
Sfîntul Duh cu drag alină-L,
îngerii cu raze-nchină-L.
Eu nu dorm, lin trupul spune,
Ci-ncleştat de grea minune

Stau în mută rugăciune...
Să clintesc nu se cuvine,
Căci cu Harul care vine
Raiul tot se află-n mine...
„Harul de la Domnul".
26 decembrie 1956

Colindul împărtăşaniei 1956
în coliba-ntunecată,
„Ce minune, Doamne"
Din os şi carne lucrată,
„Ce minune, Doamne"
A intrat Hristos deodată.
„Ce minune, Doamne"
Nu făclie ce se stinge,
Nici icoană ce se fringe,
Ci El însuşi, Trup şi Sînge,
Preschimbat pentru făptură
într-o scumpă picătură,
Dulce Cuminecătură.
Coliba cum L-a primit
S-a făcut Cer strălucit
Cu văzduh de mărgărit,
Iar în ea soare şi stele
Cu Arhangheli între ele.
Şi-n mijloc tron luminos
Pe el stînd Domnul Hristos,
Care mult se bucura
Duhul Sfînt Şi-alătura
Şi acolo rămînea
Şi acum şi pururea.
Şi noi, Doamne, ne-am sculat,
Colibele-am curăţat
De ruşine şi păcat,
Am zvîrlit griji şi nevoi,
Am gonit draci şi strigoi,
Intră, Doamne, şi la noi.
„Ce minune, Doamne".
26 dec. 1956

Sihăstrire
Cei ce Te slăvesc în adunare multă
Cu glasuri puternice şi pline
Ajung pe ei înşişi să se-asculte,
Stihurile lor în lumea de faţă
Ca nişte cozi de păuni se răsfaţă...
Inima mea sperioasă fuge-n pustii,
Glas de înger neauzit să-mprumute,

Laudele ei să se înalţe mute
Numai Tu singur, Doamne, să le ştii.
joi, 10 ianuarie 1957, în parc

Spinul
Și-acum se plînge spinul că-mpletit
Te-a sîngerat cu aspra lui coroană
Fără de voia lui, ci doar silit
De gîzi, în nebunesca lor prigoană.
Dar eu nu-l cert c-a stat să-l împletească,
Ci cînd şi-nfipse ramurile crunte
Nu s-a-ndurat deodată să-nflorească
Acolo sus, pe chinuita-Ţi frunte.
sîmbătă, 12 ianuarie 1957, Bucureşti

Sîmburele
Ne văităm că prefăcuţi în împuţiciune
Dospim în pămînt viermi şi ţărînă,
Uitînd că şi viermii săvîrşesc o minune:
Pun atottrufaşei cărni o frînă.
Ce-mi pasă că trupurile-s stricăciunii supuse
Că inimile - fructe putrede - cad şi îngheaţă:
Tu rămîi în miezul inimii mele, Iisuse,
De-a pururi sîmbure viu ce încolţeşti eterna viaţă.
sîmbăta, 12 ianuarie

Paiaţa
De-aş putea şi eu o dată spune:
„Rîvna casei Tale m-a pierdut"!
De-aş cădea şi eu - prin ce minune? -
în dumnezeiesc de apriga genune
A iubirii care arde tot ce-i lut!
Unde-i biciul dătător de viaţă
împletit din focul marii îndrăzneli?
Am ajuns a-mi fi şi mie greaţă
Să tot săr din vers în vers, paiaţă,
Tumba printre amăgiri, deşertăciuni şi îndoieli.
2 februarie 1957, Bucureşti

Dragoste eroică
Alegeam cele mai dulci cuvinte, ca de floare,
Cele mai înalte miresme ale minţii mele,
Smirna rimelor nemaiînchipuite o topeam în ele
Ca pe un mir să Ţi le vărs, Iubite, la picioare.
Dar, neîmpăcată, inima îmi dete altă povaţă:
Dragostea de Dumnezeu nu-i lirică, nu-i poezie,

Dragostea de Dumnezeu este eroică, nu ştie
Vorbe nici de lume, nici de moarte, nici de viaţă -
Ca s-o afli nu-i nevoie de vreo faptă măreaţă,
Ca o sabie din teacă ieşi din tine, intră-n veşnicie.
duminică, 10 februarie 1957

Amurg
Din ce în ce îmi e tot mai urît...
Golurile cresc în juru-mi mari...
Singur rătăcesc pe meleaguri tîrît
în bejenia anilor amari...
Cele din urmă doruri se scurg...
Vipiile patimilor de mult au trecut...
Ceasul şovăie, se face murg:
Doamne, întors spre Tine, mă-nclin tăcut,
Ca spre un dulce, luminos Amurg.
duminică, 17 februarie 1957, Bucureşti

Ne batem capul
Ne batem capul să Te dezlegăm,
Strînşi în soboruri ca la şezătoare,
Parc-ai fi, Doamne, doar o ghicitoare,
în loc să-ngenunchem să ne rugăm!
Cătăm poteci în stînci fără de trepte,
Ne căţărăm s-ajungem pîn' la Tine,
Cînd Tu Te afli în ţinuturi line
Pe toate drumurile limpezi, mari şi drepte.
sîmbătă, 23 februarie 1957, Bucureşti

Stîlpnicul
Rîvnesc să fug din lume, nu-n pustiu
Şi nici în negre peşteri, ca-n vechime,
Ci stîlpnic nou, să mă strămut de viu
Sus, cît mai sus, în Sfînta-Ţi înălţime.
Şi nu vreau, Doamne, piatră ridicată,
Tu însuţi să-mi fii stîlpu-ameţitor...
Din vîrful căruia, de-ngădui, niciodată
Pentru nimic să nu mă mai cobor.
marţi, 26 februarie 1957, Bucureşti

Ţiparul
Tu, care smulgi ţiparii din nomolurile noastre
Şi-mpinşi de-un fără împotrivire alean
îi întorci peste orice stavile şi dezastre
Sub meridianele de-a pururi albastre
La baştina lor caldă din Ocean,

Nu ne uita în aceste tărîmuri cu vină
Nostalgici ţipari ai unor obîrşii sfinte,
Strămută-ne-n baştina noastră dinainte,
Acolo unde-am văzut întîi paradisiaca lumină,
în oceanele nesfîrşitei fericiri din sînul Tău, Părinte.
luni, 4 martie 1957
(după ce am ascultat duminică la Apostol
cantata lui Bach Vergiss mein nicht)

Omul
Enigma mea, chiar mie-mi de veci nedezlegată,
E unica mea slavă şi singura durere.
Prin ea ţin înrudire etern nesfărîmată
Cu-atotzămislitoarea mai sus de lumi putere,
S-aţine-n van neantul pe căile-mi pribege
Să-mi afle taina şi apoi în el să mă înghită.
duminică, 10 martie 1057

[Moartea cu aripi]
Moartea cu aripi - ciuma, holera,
Pe furia avioanelor purtate,
Bombe atomice teleghidate
Ce tăgăduitor mi se deschide era.
Doamne, nu cunosc voia Ta, dar mă cain,
Ia-ne din mîini apocalipticele unelte;
Păstrează-le pentru judecăţile Tale înalte,
Pe noi întoarce-ne la bîta lui Cain.
luni, 18 martie

Cumpăna Judecăţii de Apoi
Cine-a scornit că la Judecata cea Mare
Aducînd balanţa drept argument
Tu ne vei drămui pe cîntare
Ca un casap mînios de pagubă, care
Scoate cărnurile vitelor în vînzare,
Iar iadul s-aţine ca la un faliment?!
Doamne, eu ştiu Cumpăna ce vom înfrunta:
Cînd toate ascunzişurile-or fi în zadar
Ea se va ivi în lumina cea fără hotar
Atîrnată de-o lacrimă, de un dor hoinar:
Ea ne-a fost leagăn, ea ne va fi cîntar...
Doamne, Cumpăna este inima Ta...
duminică, 7 aprilie 1957, Bucureşti
Zi de mare deznădejde

Cina cea de groază
Privesc, întors spre cina lăuntrică din mine,
Cum m-aş uita pe-o gură cumplită de infern:
înşiruiţi de-a lungul umflatelor artere,
Dospind în pîcle roşii de cruntă zalhana
Nesăţioşii oaspeţi smulg partea lor de hrană...
Prin faţa lor aleargă merindele cărate
De slujnicile-n albe şi-mpurpurate straie...
Trec bliduri cu-arzătoarea tărie strecurată
Prin sita răsuflării, din marele Văzduh,
Aţîţătoare sucuri de cărnuri măcinate
Alăturea cu dulcea virtute-a sacrei pîini.
Din jilţul său de fildeş, mai aprig ca un rege,
Orgoliosul Creier, fără să mai aştepte,
El cel dintîi îşi scoate o halcă, cea mai mare.
Iar după el îndată, spumînd gîlgîitoare
Jos, inima îşi umple pocalul şi-l izbeşte.
Ficatul, leu prădalnic, şi-a tras zorit zaharul,
Rinichii sar să-şi scoată tainul lor de sare,
Plămînii sorb în foaie tot sîngele fierbinte,
Viscere fioroase întind cängi, colţi, furci, gheare
Să sfîrtece, s-apuce o cît mai mare pradă:
Şi toată osteneala li-e numai mistuirea...
Colo-ntr-un colţ, de-o parte, un măruntai n-ajunge,
Un mădular s-aţine în van spre-o-mbucătură...
Şi simt viu, ca un sfredel de foc, zvîcnirea lor.
Mîncaţi şi beţi la cina lăuntrică din mine
Pe care-o dă viaţa la masa ei întinsă
Umpleţi-vă de forţa şi doru-ntregei lumi...
Dar oaspeţi crunţi şi lacomi
Să nu uitaţi o clipă - cu toată îmbuibarea -
Că aerul e numai un simbol respirabil

Al celora de sus.
Şi sîngele e numai un semn de-mpărtăşire,
Nimic din toate cîte vă dau nu este-al meu...
Tot e adus de-afară cu silă şi surghiun,
De dincolo de coaja şi graniţele mele,
Din depărtări cu taine, streinătăţi ostile,
Plătite cu trădare, cu jafuri şi ucideri.
E hrană vie, totuşi cu moarte-mpovărată...
Mîncaţi acolo-n pace şi spuneţi Tatăl Nostru.
El s-o-ndura să facă-ntr-un fel din viaţa noastră
Măcar cît de vremelnic un chip al veşniciei
Şi din durere sora mezină a sfinţeniei.
Ca sufletul şi mintea-nălţate din măceluri
Peste cumplitul ospăţ deplin să poruncească
Cu împăciuitoarea lor albă ascultare
îndepărtarea atîtor spurcate rămăşiţe,

Ca spiritul să aibă loc unde coborî
Fără a mai trimete, fulgerător, Ghehena.
aprilie 1957

Poetul
Ce trist e, Doamne, numai doar să-Ţi scriu
Cu gîndul şi cu inima la rime...
M-afund în cîte-o vorbă ca-n pustiu
Şi-n vers dulceag m-ascund de-a Ta asprime.
Mă-nşel eu singur slove înşirînd
Pe cerul de hîrtie, Ţie stele,
Ştiind că-n toată clipa, rînd cu rînd,
Tu mă citeşti pe mine, nu pe ele.
duminică, 5 mai 1957

Umbre premergătoare?
Sînt plin numai de proiecte ca de nişte umbre
Ale unor viitoare, mereu amînate puneri la cale:
Mîine... mîine voi fi altfel, voi crede, voi face voile Tale,
Nu-ncep de azi... Sînt obosit; atîrn; mă simt moale...
Şi planurile mă-năbuşă, carceră de zăbrele sumbre.
Nu ştiu cînd am să pot smulge zaua asta sugrumătoare...
Ştiu atît: umbrele nu se iscă niciodată singure în bezna stătătoare.
Ele sînt semne, proorociri a ceea ce are să vină.
Speriate, ele se desfac de lucruri şi trec înainte-mergătoare
Ori de cîte ori se ridică înapoia lor, cît de departe, o lumină...
Doamne, începe să se-nalţe şi-n mine Lumina mîntuitoare?
duminică, 5 mai 1957

Bufniţa
Vorbesc cu sufletul în şoapte:
„Hai, ieşi în zările-mi senine,
Nu sta ca pasărea de noapte
în fundul hrubelor din mine,
Sălăşluit doar prin ruine."
„De-ai fi măcar privighetoare
A întunericului meu:
în înstelata sărbătoare
Să-mi cînţi cînd lumea grea mă doare...
Ci ca o bufniţă, de soare,
în bezna mea stăruitoare
Tu te ascunzi de Dumnezeu..."
marţi, 7 mai 1957

Minerul
Tu, Doamne-al Cerurilor, eşti miner
De-ai tăbărît în mine ca-ntr-un munte,
Cu sfredele şi tîrnăcoape crunte,
Să sapi largi hrube-n durul meu mister?
De ce-mi spargi sinea, trufaş bloc în care
îmi împietrisem vasta izolare?
Caţi aur? El stă sus, ca pe-o tipsie
în cugetele mele-nălţătoare...
Vrei diamante? Strînse-n poezie,
Tot timpul Ţi le-am pus, prinoase, la picioare;
E ce am mai de preţ, presus de-argilăL.
Tu nu iei seama, le azvîrli cu silă...
Şi dîrz, prin vrăni îmi găureşti oblîncul.
Toporul Tău în stînca-mi vie taie;
Ca un cobold îmi scormoneşti adîncul,
Pînă în ale sufletului măruntaie,
Scobindu-mi temeliile puternice de ieri
Cu galerii şi catacombe de dureri...
...Ce grea comoară cauţi de Te-afunzi
Acolo unde toate vinele se-mbină,
Jos, la răscrucea tainelor fugite de lumină?
Ce slavă stă-ngropată-n neagra tină
De Te căzneşti cu-nvierşunare să-mi pătrunzi
în inimă, ca-n cea mai scumpă, nesecată mină?
miercuri, 8 mai 1957

împlinire
Dăruieşte-mi diamantele înţelepciunii divine,
Trimite-mi statornicul aur al Păcii Tale,
Cu toate bogăţiile despuierii de sine.
Unge-mă vistiernic al Iubirii universale,
Şi iartă-mă dacă prea multe-Ţi cer:
Tu mi-ai poruncit cu tărie să sper...
Astfel, zi-noapte se ruga un biet păcătos... şi iată,
Domnul l-a ascultat, zîmbindu-i din cer
Şi-n aceeaşi clipă, deodată,
Toate i s-au împlinit fără mister:
C-un zîmbet, inima lui a-ncetat să mai bată.
miercuri, 19 iunie 1957

Atolul
Cine eşti Tu, că oceane de lumină Te-ascund?
Nevăzut şi totuşi mai tare ca o stîncă
De care corăbiile pe marea adîncă
Izbite se duc ţăndări la fund.
Cu nici un chip nu putem să Te ocolim.
Pretutindeni sub undele părelnic calme şi albastre

Tu umpli, unic pisc, tot abisul existenţelor noastre
Peste care, năuci, plutim fără să Te ştim.
Irumpe odată din întunecat de luminoasele-Ţi genuni,
Sfîşie-ne temeliile de la un pol la cellalt pol
Şi ieşi deasupra lumilor de valuri, etern atol,
Să ancorăm în neclintirea ultimei Tale, pentru noi, minuni.
marţi, 2 iulie 1957, Bucureşti

Spirala
Rotesc necontenit într-un cerc neînfrînt,
Gîndurile-mi rodesc vorbe, vorbele gînduri,
Samăn sunete, ca să culeg apoi vînt...
De la un timp mă ard alte aleanuri şi gînduri:
Să mă uimesc... Să nu pricep... Să mă-nspăimînt.
Sînt sătul să calc numai pămînt înţeles,
Rob să trag la jugul raţiunii grele:
Doamne, cînd voi putea din făgaşul ei să ies?
Pe spirala Duhului cu pururi deschis-suitoare inele
Să urc sus, în cerurile minţii mele...?
vineri, 12 iulie 1957

Firul de păr
O, Doamne, goală, iată, viaţa-mi trece,
Şi m-a sleit misteriosu-Ţi joc,
Tu stai de faţă-n tot ce se petrece,
Nu Te ascunzi... şi nu Te pot găsi deloc.
Simt: depărtările de Tine nu-s departe,
Eşti pretutindeni, ierţi, îndrepţi, mîngîi,
Un fir de păr de Tine mă desparte
Şi totuşi, dincolo de orice fel de dincolo rămîi.
marţi, 10 septembrie 1957

Nemurirea
Rîvneşti să pui un capăt luptei grele
Prin vălmăşagul lumilor să treci,
Cu binele ce-ai săvîrşit în ele
Să te aşezi în liniştea de veci?
Ci-n van aştepţi răsplata viitoare
Ca pe-o odihnă-n care-ai adormit:
Nu, nemurirea nu este o stare,
Ci-n Domnul o lucrare fără de sfîrşit.
marţi, 10 septembrie 1957

O turmă şi un Păstor
Fără-ndoială, fără nici o-ndoială,
Vom ajunge la Tine şi-Ţi vom vedea Faţa:

Ocol, oprire, întoarcere, şovăială -
Şi acestea-s cuprinse în marea-nvoială,
Cu care ne-am legat cînd ne-ai insuflat viaţa.
Ne sculăm din morţi, răsărim din ruine,
într-o necontenită tălăzuire către Tine...
Unul în toţi, şi toţi unanim în cel ce rămîne în urmă,
Nimeni nu iese din tainica înaintare...
Păstorule Universal, Pronie atotfiinţătoare,
Toate bisericile lumii, pagode, turnuri chemătoare,
Toate încap în miezul palmei Tale mîntuitoare;
Un ins nu se pierde din universala Ta turmă,
Prin pulberea mileniilor, într-o nestăvilită spre Tine migrare...
sîmbată, 28 septembrie 1957, Bucureşti,
în pat bolnav cu gripă şi otită

Apocatastaza?
Sînt pecetluit cu pedeapsa în eternitate?
Dar ce poate un păcat faţă cu toată împlinirea?
Varga Ta care mustră şi bate
Este Iubirea, numai Iubirea.
Orice osîndă poartă-n ea ispăşirea.
Fie! Dacă eterna osîndă asupra-mi s-abătu
Nu-mi pasă, oricît de-ncătuşat m-ar ţine:
Dincolo şi peste toate eternităţile stai Tu,
Şi toate eternităţile, cu osîndiţii lor tîrîş, se-ntorc şi se varsă la Tine.
joi, 3 octombrie 1957

Trepte
Iisuse, numele Tău, dulce jar
Cu buzele îl spun în zadar;
Tot rece rămîn, tot făr' de har.
Zadarnic îl chem apoi în gînd,
Mintea se încîlceşte curînd,
Gîndul se rupe plăpînd...
Doamne, acum mă căznesc
Numele Tău împărătesc,
Cu inima mea să-l rostesc...
Statorniceşte-l, Iisuse, să stea,
Ascuns acolo să ardă în ea:
Etern să ardă şi inima mea.
vineri, 18 octombrie 1957

Tocălia
Doamne, e asta o mişelie?
Nu ar, nu semăn... Totuşi trudesc
La o cu totul altă apostolie.
înfipt în pămînt românesc

Ca-n holda de aur o tocălie,
Cu aripi în cuie m-avînt,
Mă zbucium şi toc versuri în vînt.
Doamne, ca să nu fie o mişelie
Şi numai vrăbiilor să grăiesc,
Fă-mă tocălia Ta cît trăiesc.
Unge-mă Tu cu-naltă apostolie,
De-adevărată, curată, poezie:
Suflul Tău vijelie să isce,
Duhul Tău vîrtejul să-mi mişce,
Şi-n duh holdelor să viersuiesc.
duminică, 20 octombrie 1957

Rugăciunea cordială
Ascultă:
Necontenit inima bate toaca în tine
Şi cheamă la rugă în strimptu-i ungher,
Sîngele din toate mădularele vine
Să se-mprospăteze cu marele aer din Cer.
în ea, zi-noapte circulă întregul văzduh.
Coboară şi tu şi îngenunchează acolo cu duh.
N-o-ntreba nici ţelul, nici pricina.
Inima se roagă nesimţit, fără cuvinte,
Fără gînduri, neştiind ce-i hodina,
Arde numai pururi ca o candelă cuminte
A cărei singură rostire este lumina.
duminică, 27 octombrie 1957

Apocatastaza
Porneau în lanţuri spre ocnă, convoi după convoi,
M-a prins un val de milă cu răzvrătiri nebune:
Semenii mei cei mai de-aproape, sub bici, urgisiţi şi goi.
Doamne, ce vei face Tu după Judecata de Apoi,
Cînd aleşii Tăi, sfinţii mîntuiţi, din cerurile albastre,
Privind jos la fraţii lor osîndiţi în dezastre,
Copii, femei, bătrîni zvîrliţi în Ghehenă puhoi,
Se vor cutremura de milă şi vor spune:
Doamne, Tu ne-ai învăţat jertfa şi iubirea,
Iată acum ne despoiem de toată răsplata şi fericirea
Şi o dăruim fraţilor noştri din cumplita genune.
Aici sus nu ne putem bucura ca zbiri,
Dacă Tu nu Te-nduri să curmi iadurile şi focul
Noi ne jertfim toţi şi le luăm iubiţilor noştri locul,
Coborîm la ei să-i alinăm în amarele scrîşniri,
Şi vaierele cruntei, eternei despărţiri
Ar preface mîntuirea Ta într-o veşnică deşertăciune.
duminică, 27 octombrie 1957

Strajă
Pune, Doamne, strajă gurii mele
Şi-ngrădiri limbutului condei.
Fără pripă, fără uri, fără tocmele,
Să stea treze în slujba sacrelor idei.
Duhul înnoirii, cu smerire
Să le fie sfetnic bun şi Avvă.
Cu-nţeleaptă, dreaptă socotire.
Nu ispită, ifos, rătăcire:
Slava Ta vrea pace, nu gîlceavă.
vineri, 1 noiembrie 1957

Curbura
Doamne, Ţintă a tuturor rîvnelor mele,
Zadarnic m-azvîrl către Tine cît pot...
Sîntem noi amîndoi două paralele
Ce nu se vor întîlni niciodată-n Universul tot,
Ca într-un calcul, de la-nceput plin de greşele?
Ce axiomă a geometriilor divine
Mă-mpiedică pînă acum, măcar
Un punct, o clipă, să m-ating de Tine
în lăuntricitatea mea fără hotar?
Curbura inimii? A minţii?... întoarse, cerc, în mine iar?
miercuri, 20 noiembrie 1957, Bucureşti

Unica minune
Te-am căutat cu mintea încordată,
Dar pe enigme goale mi-o tocii...
Din beznele în care rătăcii
Abia îmi string credinţa măcinată
între simboluri şi filosofii...
Acum mă-nchid umil în rugăciune
De ea mi-s fibrele vieţii, toate, pline...
Şi inima, şoptind-o-n taină,-mi spune
Această simplă, unică minune:
„Găteşte-te: El însuşi vine acum la tine."
vineri, 22 noiembrie 1957

Filonul
Caut cum cată-n munte minerul
Vîna de aur a tainicii mine,
Scobesc: ci muntele pentru mine e Cerul,
Haotice funduri de spaime vii pline,
Cu gîndul sfredel s-ajung la Tine.
Sleit, îţi dau ocoluri orbăcăind
Cad în genunchi la poalele genunii
Şi iată, călăuză în piatră lucind,

Pînă-n inima eternităţilor Tale suind,
Filonul de aur dumnezeiesc al Rugăciunii.
marţi, 10 decembrie 1957, cu guturai în pat

Sihastrul
(Părintelui Daniel)
Sălaşul lui pe rîpile surpate
Este de mult un orb cotlon de mină
Cu beznele de-a pururi îngheţate,
Sihastrul arde-ntreg ca o lumină.
La răsărit el face-o-nchinăciune
Cu ochii-nchişi pe radiosu-i vis
Şi intră încet, smerit, în rugăciune
Ca în pridvorul Cerului deschis.
miercuri, 11 decembrie 1957, în pat cu gripă

Sfeştania
Te-asemănam, copil, cu norul verii:
în alba măreţie, sus, din munte,
Cu fulgere şi tunete pe frunte
Te coborau la strigătul durerii.
Zăcea pe noi o secetă ca plumbul;
Vedeam cum satul în genunchi Te cheamă
Şi Te-aşteptam cu dragoste şi teamă
Să ne adapi, în lanul ars, porumbul;
Cum Te sugeau, setoase, biete lastre,
Ca dintr-o moarte se sculau strujanii,
Aşijderea şi oamenii-nviau, sărmanii,
în rînd cu ploaia tainicei sfeştanii
Curgeai şi Tu în sufletele noastre...
Şi după ce îţi dăruiai tot plinul
Lăsai, plecînd, belşugul şi seninul.
marţi, 17 decembrie 1957

Taina mărului
Te lăuda un vierme: orb, nemernic
Rodea în miezul unui dulce măr
Şi umilit îţi mulţumea cucernic
Că-i porţi de grijă, Tu, Atotputernic
Şi, Doamne, că-l iubeşti în adevăr.
Tu, ascultînd infima vietate,
Adîncul imn din inima ei scos,
Gîndind la fluturul ce-n ea se zbate,
Blagosloveai a fructei bunătate
Şi pentru-a jertfei pură plinătate
îi rumeneai vîrtuţile-ntristate
Şi mărul se făcea tot mai gustos.

sîmbătă, 4 ianuarie 1958

Rugăciunea zorilor
Lîncezitoare, noaptea cu somnul ei mă lasă
Spoit pînă la suflet cu negru-i clei impur...
Păianjeni grei de vise îşi fac în mine casă,
Clocite mădulare se-nvaţă cu huzur.
Dă-mi, Doamne, astăzi harul să nu Te pot uita
Cu albii zori deodată
Să intru-n ziua care începe luminată,
Să intru ca-ntr-o Sfîntă a Sfintelor curată
Unde tronezi Tu însuţi cu toată Slava Ta.
miercuri, 5 februarie 1958

Nou Iacob
Nu Te visez. în noaptea de tuci Te caut treaz,
De-atingerea cu Tine arzînd să mă înfrupt,
Dîrz mi-am încins mijlocul cu aprig dor viteaz,
Cu Tine-n chip de înger eroic să mă lupt.
Ne-om încleşta cu sete la trîntă amîndoi.
N-am să întreb de unde, nici cum, nici cine eşti,
Chiar de mi-ar fi viaţa o noapte de război
Dar ştiu că pîn' la urmă tot mă blagosloveşti.
miercuri, 5 februarie 1958

Agonie
Să ştiu ceva de Tine, cerc să Te tai în scară:
Cu Duhul urc la Fiul, prin Fiu la Tatăl sui.
Treimea Ta Te-nchide... Şi Tu stai tot afară:
Vestmintele-s acolo; Cel ce le-mbracă nu-i.
De ce îmi zgîndări mintea şi inima îmi bîntui
Cu rîvna să Te caut dincolo de aflare?
Mă faci să simt agonic - şi încă nu mă mîntui -
Că Te perinzi prin mine cu orice răsuflare?...
miercuri, 5 februarie 1958, Bucureşti

Gnoza
Nu mă-nspăimîntă cerul, nici pămîntul
Pe unu-l calc, pe cellalt îl străpung...
Sînt slab, - sămînţă care-o suflă vîntul
Pe stepele vieţii îndelung,
Ci el mă poartă unde ard s-ajung:
Oricît ai fi la infinit de mine,
Dar de Te ştiu şi-ţi cînt împărăţia,
Nu-mi mai trăiesc în van nimicnicia:

O, Doamne, sînt contemporan cu Tine
Şi sînt contemporan cu Veşnicia.
marţi, 4

Vaiet
De puii de aspidă Te-ngrijeşti:
încă din ou în guri le pui veninul.
Pe mine dar de ce mă osîndeşti
Cînd rău mă face viaţa grea şi chinul?
Unde Ţi-e cumpăna, c-alegi prin vremi?
Ierţi fiarelor, îngădui gâdini, iar pe
Cel care-Ţi poartă chipul îl blestemi:
Mă nasc un înger şi-apoi ajung şarpe!
7 martie 1958

Vorbesc şi eu în dodii
O, Doamne Sfînt, vorbesc şi eu în dodii...
Cînd Te cobori să priveghezi prin zodii
La rînduiala turmelor de stele,
Ia seama şi spre laudele mele
Primeşte-mi fumul jertfei de mirddii.
Pitic, pe cea mai scundă din planete,
N-am spart vreun veac cu tunuri şi bătăi...
Poate mă ştii..., sînt faur de sonete,
Şi-mi aţintesc pe ritmuri îndelete
Urechea inimii la paşii Tăi...
luni, 17 martie 1958

Mirungere
Mă scoate din lumeştile năvale,
Din iureşul către izbînzi prin veac.
O scînteiere a luminii Tale
Şi toate darurile vremii praf se fac.
Nu mai rîvnesc cu lauri să mă-ncingă,
Nici chipu-n piatra faimei a-mi sculpta,
Ci inima, în creştet să-mi atingă
Mirungerea cu frumuseţea Ta.
duminică, 23 martie 1958, Echinox de primăvară

Jălanie la icoana Glicofiluzei
Necontenit strig, să m-auză
Fecioara-Maică Glicofiluză:
Chinuri mă seacă, dureri mă zvîntă,
îndură-te, Ajutătoare sfîntă,
Pentru dulcele Prunc ce strîngi la sîn
Nu te uita că sînt un hapsîn.

Urlu; nici eu nu mai ştiu ce mă doare,
Sufletul nu mi se mai ţine-n picioare
Pe-afară nu se vede rană,
Roade-n adînc putreda prihană
Mi-a pocit gură, mînă, faptă, poezie,
Lăuntrica paralizie;
Nu mi-am dus crucea în ceasuri grele,
Acum zac răstignit pe păcatele mele...
De ce nu mi-e măcar inima o floare
S-o rup, să Ţi-o aştern la picioare?
Inima mea prinsă-n negrele zăbale
Nu mai zvîcneşte sînge, ci bale...
Ca pe urîciunea pustiei Ţi-o scot în cale:
Fulger-o cu-o rază a blîndeţilor Tale.
miercuri, 2 aprilie 1958,12 noaptea,
cu grozave nevralgii sciatice

Liturghia cosmică
Doamne, lucrarea pe care ai început-o cu mine
Simt că nu se va sfîrşi aici şi cu moarte:
Slujesc în alaiul unei uriaşe Liturghii Streine,
Şi nu mă poate opri în el şi pentru sine
Acest pămînt îndatorat doar să mă poarte.
II calc numai - tindă cu lespezi puţine -
Lapăd în el straie de rînd, îmbrac altele senine
Şi trec cu alaiul către Altar mai departe
La spăimîntător de dulcea-mpărtăşire a-ntregului Cosmos cu Tine.
miercuri, 30 aprilie 1958, Bucureşti

Rugăciune către Centrul eternei gravităţi
Pe orbita unui cuget despre Tine
Mereu m-alung şi mă-nvîrtesc în hău:
Fără să ies o clipă din mine
Simt că mă rotesc orbeşte-n jurul Tău.
Neabătut din a slavei Tale cale,
Aprig mă lupt în orice clipă pentru
Smulgerea din orice lege-a robiei universale;
Să atîrn numai de frumuseţea Puterii Tale,
Neclintitule, Atotstătătorule-al Eternităţilor Centru.
1958, de Sfîntul Ilie

Iluzii
Pe lespede albă
- cununa fîntînei -
S-a aninat în treacăt
Demonul,
în apă,

a văzut faţa unui înger
Ce se uita de sus -
A crezut că e a lui
şi a rîs.
[nedatată]

[Lumina]
Lumina îmbătrîneşte sosind pînă la mine
Din stea în stea, fără de moarte,
Pleacă, dar nu se desparte,
Face ocolul veşniciei,
Umplînd lumea cu undele lăţite
Cercuri, cercuri, pe faţa eternităţii pornite
Din inima mea azvîrlită o dată pentru totdeauna
In apele eternităţii.
[nedatată]

Istorie şi credinţă
LM
Tu, înger groaznic
Tu, înger groaznic, Duh al Răzbunării,
Cum stai privind şi nu cobori spre noi?
De cazne ruptă ni-i şira spinării
Şi sub poveri gem robii de război.
Din fiii noştri, prinşi ca-n largi capcane
Şi strînşi pe pustă-n turme de iloţi
Durat-au piramide de ciolane;
Şi-acum pun jug de veci pe strănepoţi.
Atîtea guri spre tine-şi ţipă chinul,
Miimi stăm gata steagul să-ţi urmăm:
Cu ce obezi te-a-ncătuşat destinul,
De nu te poţi urni cînd te chemăm?!
Oh, de-am putea la tine să străbatem,
Ţi-am smulge biciul aprig din piron
Şi-am tăbărî cu plăgi de iad să batem
Eghiptul nou şi noul Faraon!
1918

Amurg ardelenesc
Rostogolit, pămîntul s-a-ntors cu faţa-n umbră,
îşi pleacă gîndul pleoapa şi rana-n noi adoarme.
Dar dincolo de munte o măreţie sumbră
Cu noaptea luptă încă şi cerul e în arme.
Trec suflete prin codri şi apele sunt ruguri,
S-aprind vechi turle lîngă morminte făr' de nume,
Prin curţi ard lănci de raze în fierul de la pluguri,
Cu mîinile pe suflet se-ncruntă-n fund o lume...

Pe roata zării trasă jos, schilavă, lumina
Se rupe ca o carne a şesului în chinuri.
Ies lanţuri vechi de beznă pecetluind lumina
Şi norii, guşteri negri, cu guşa de veninuri.
O ţară-şi fringe trupul în agonii de aur,
Cu hăuri oarbe-n spate căscate s-o înhaţe,
Şi-n timp ce noi cu capul pe-al somnului tezaur
în văile uituce dormim cu visu-n braţe,
Amurgul uriaşa-i icoană bizantină
O spînzură pe-ntregul perete spart al ţării:
Gol şiroind de sînge, de visuri şi lumină,
Stă răstignit Ardealul pe crucea-ntunecării.
1940, august 17, Bucureşti

Ceasul de piatră
Ceasul de piatră bate de-acum,
Trece sicriul lumii pe drum
Fără o floare, fără urmaşi,
Singur şi-n goană tras de ostaşi.
Ceasul de piatră unde te-a prins
Orice lumină-n sînge s-a stins.
Negre obloane grabnic se trag,
Vierme se face orice ţi-e drag.
Greu, ceasul, piatră cade-n auz,
Fiece clipă naşte-un obuz,
Muţi, tîrzielnici, într-un ungher
Duc solii păcii ramuri de fier.
Peste privelişti ceasul a stat,
Pleoapele zării lung s-au lăsat,
Marea e tristă, muntele tîmp,
Toţi caii morţii ară pe cîmp.
Ce umbră albă-n gol a rămas
Ţintă cu ochii groaznici pe ceas?
Isus! Aşteaptă ora de lut
Să ia durerea de la-nceput.
Trece în goană tras de ostaşi,
Fără o floare, fără urmaşi,
Sicriul lumii. După sicriu
Ceasul de piatră latră-a morţiu.
1941, august, Buc.

Arca Răului
Cu hohote în pînze, din fundul pierzării
Arareori urcă a Răului arcă.
O neagră splendoare de vis o încarcă.
Sub luna, ghirlandă în pletele mării.
Aci,-ngăduite de sacra Urgie,
Perechi se adună impurele soiuri,

Din culpeşul şarpe smintite altoiuri,
Spurcînd miezul nopţii cu-a lor liturghie.
Trufaşul Luceafăr veghează la cîrmă,
Adînca lui veghe îi mînă pe toţi.
Durerea, Urîtul, cumpliţi mateloţi,
Ţin pururea strajă pe puntea din urmă.
Sub ochiul lor muced ilustrele viţii
Şi-au strîns frumuseţea şi-o trec în paradă,
Fac spume, în hamul plăcerilor pradă,
Patetice coapse, sîni duri la solstiţii.
îşi umflă corola, rîvnind voluptăţi,
Candori mursicate de pofta ce doare,
Cînd buze maşcate se prind, lipitoare,
Pe goale şi albe impudicităţi.
Domol dezveleşte înalta Astarte
Stelara ei carne unică pe lume,
Ce dăruie-un straniu delir fără nume,
Nestinsul deliciu, spasm fără de moarte.
Cu nimb de arome s-afundă în larg...
Ţîşnesc fabuloase ispite feeric;
Ca soarele arde în plin întuneric,
Zîmbind, radiosul Păcat la catarg.
Astfel strălucitul Satan iarăşi vine,
Cu el floarea crimei şi prinţii Ghehenii,
Ies scîrnave glorii şi putrede genii,
Titanicii ctitori ai veşnicei vine.
Efebi, mîrşavi îngeri, eterne amante,
Pe purpura caldă îşi zvîrcole nurii.
Iubirea lor? Tragic miracol al urii,
Dar ochii zănatici rodesc diamante...
Ia seama, tumultul de vrăji te supune:
Lunatec, pui pasul pe ape, sub maluri...
Ah... unda te ţine şi calci peste valuri,
Spre-a Răului vastă, nebună minune.
1944, noiembrie 15, Buşteni, în refugiu

Colind pentru îngerul Ţării
Gătiţi făclii fără de stingeri
Şi staţi cu ochii ţintă-n geam;
Avem şi noi în cer un înger,
Cum are fiecare neam.
El vine blînd să ne colinde
în ceasul străjilor tîrzii,
La uşa fiecărei tinde
Amestecat printre copii.
Şi glasul lui prelung se-nmoaie
La pragul celor mai săraci,
Menind plugarilor de ploaie
Şi rod de grîu pentru colaci.

Şi cîntă cîntecele-i line
Cum că din mila lui Christos
Pescarii vor avea mreji pline
Şi negustorii bun folos,
Ciobanii vor cuprinde turme,
Voincii robotă de cai...
Apoi se pierde fără urme
De la oraşe, sus, la plai.
Ia sat cu sat în noaptea rece
Şi blînd mîngîie pe ţărani,
Se urcă-n munte şi-apoi trece
în Dobrogea printre mocani...
Colind străbun, răboj de plîngeri,
Ne-a prins vîltoare de nevoi!
Te roagă tu de sfîntul înger
Să nu mai plece de la noi.
ianuarie 1931

Scrisoare
Trecem un Crăciun
Cu păcate vechi;
Popa-i în surghiun,
Nemeşul nebun,
Palme curg perechi.
Stăm fără poveşti:
Prea e tristă doina!
Când ni-i dor de veşti
Mai vorbim de Voina
Dus la Bucureşti.
Dacă-n iarmaroc
Sfetnicul bolind
Ne-a vîndut de-a rînd,
Oamenii deloc
Sufletul nu-şi vînd.
Grijă n-aveţi, nici
Temeri despre noi,
Oamenii de-aici,
Ne-am născut voinici,
Ştim ce-i un război:
Nu-l purtăm cu tunul
Nici cu puşca-n mîini!
însă toţi ca unul
Biruim stăpînul
Rămînînd români.
C-o veni o zi
- De-ar sosi curînd -
Cînd vom auzi
Chiar de ne-ar surzi
Tunul buciumînd.

Altfel nici un sol
N-a mai străbătut.
Şi din cerul gol
Peste noi în stol
Corbi s-au abătut.
Pîn' la Tisa-n şes
Inimile gem
Şi-ntr-un înţeles
Gîndurile ţes
Pînze de blestem.
Soarta pe cît ştim
Nu-şi pierde dobînda:
De ne prăpădim
Noi ne răsădim
în copii izbînda.
Pîn-atunci popas,
Vechiul ager somn,
Că iar am rămas
Ţară fără glas,
Neamul de pripas,
Doar cu Iancu domn.
Şi cum dam să-nchei
Lăcrămai pe carte...
Dar să ştiţi departe
Că şi-ntre jivine
Tot am duce-o bine
De nu ne-ar desparte
Sfoara de mişei
Că-n adîncul ei
Ţara încă ţine,
Ţara-i de temei,
Natul n-are moarte.
1941, nov. 25

Rugăciunea răniţilor
— Stăpîne, eu la Prut pierdui o mînă!
— Eu la Ţiganca-mi semănai piciorul.
— Le Cernăuţi un ochi o să-mi rămînă.
— La Bug în două m-a tăiat zăporul.
— La Nistru sus îmi sfărîmară pieptul.
— Mie Odessa mi-a străpuns grumazul.
— Tot ea din mine reteză de-a dreptul.
— O, mie, numai ţeasta şi obrazul.
— Eu mi-am lăsat o coapsă la Bugas.
— Eu braţul drept la Niprul cel înalt!
Şi cît visam la Tisa să mi-l las...
Dar nu-i nimic, îl am pe celălalt.
O, Doamne! Stăm tot cum am fi întregi
Şi rugăciunea noastră nu-i oloagă:

— Noi, cît de sfîrtecaţi şi de betegi,
Dar Patria să fie-n veci întreagă!
noiembrie 1941

Colind pentru vînătorii de munte
Pe cei munţi cărunţi
Iuţi roind prin ger
îngeri dîrzi trag punţi
încheiate-n cer.
Val-vîrtej străbat
Smîrcuri şi pustii,
Fulgerînd se bat
Cu grele stihii.
Codrii cad surpaţi
Apele s-ascund
Fug înspăimîntaţi
Demonii la fund.
- îngeri din apus,
Luminos obraz,
Ce cătaţi voi sus
Tocma-n Caucaz?
Viscol ţipă-n brazi,
Urlă lupii-n vînt
Voi vestiţi că azi
E Crăciunul sfînt.
Foc şi vîlvătăi
Pumnii voştri aprind
Clocoteşte-n văi
Aprigul colind.
Dar nu ştiţi c-aici
Nu mai e Iisus?
Negrii bolşevici
Iarăşi l-au răpus.
Deşi-n munţi şedem
Cu armele-n mîini
îngeri nu sintem,
Ci ostaşi români.
Prin zăpezi cît tancul,
Cum ne-a prins Crăciunul
Colindăm cu tancul
Şi urăm cu tunul.
ianuarie 1943

Colind
Răul e ca valul,
Gîndul sparge fierul,
Peste-ntreg Ardealul
Se deschide cerul

Şi din el coboară
Precistă bătrînă
Să colinde-n ţară
Cu Christos de mînă.
Oltul, tristul Mureş,
Crişul, Tisa, Jiul
Se opresc din iureş
Să-i boteze fiul.
Cum la sfinţi ca dînşii
Nu-s oprelişti puse
Ei s-abat la plînşii
Satelor supuse.
Ştreangul şi surghiunul,
Lacrima vădanii,
Mut şi gol Crăciunul
Pe la toţi orfanii.
Om cu om ca bobii
Ei şi-aleg trimişii
Numără toţi robii
Insemnînd ucişii.
De altare-ntreabă,
Dar cu ce să-nceapă?
Au pe popa Grabă
Cine-l trase-n ţeapă?
Unde-i blîndul dascăl,
Pletele-i cărunte?
Satul cine pască-1
De nu-i el în frunte?
în genunchi cu toţii,
Staul de smerenii
Plîng în bărbi iloţii,
Tac năsăudenii.
Ruptei Transilvanii
Milostiva doamnă
Mîngîind jălanii
Har îi dă şi-o-ndeamnă
Să ridice-anume
Ochii din pămînt
Că nu sînt pe lume
Graniţe de vînt.
La coborîrea de pe cruce
După ce s-au măsurat în steme
Şi s-au rînduit după cin în tronurile argintii
îngerii neamurilor s-au sfătuit lungă vreme
Cu duhurile înaltelor stihii.
Ca un amurg ceţos atîrnat pe-o stepă
Slăvitul divan lîncezea mohorît...
Atunci încărcat de toată magia cuvîntului
Se sculă Duhul măruntaielor pămîntului:
— Eu sînt unealta cu care omul săvîrşeşte răul,

Eu, duhul fierului, păcurii şi focului din adînc
Iată-mă ars şi smolit cum mă vărsă hăul
Unde mă sleiesc în văpăi pînă la oblînc.
Mă sleiesc să le ard cuptoare, să le ard roate
Eu sunt calupul ce se toarnă tun şi navă pe vînt
Căci Domnul m-a dat pe mâinile lor rob cu toate
Puterile misteriosului infern de sub pămînt.
Azi sînt gîtlej de oţel, vii buze de acioaie,
Nu mai caut slavă, ci războiul în războaie
Scăpaţi-vă!... Urcaţi la marele urzitor,
Cereţi Christoşi cît mai mulţi în ajutor
Sau striviţi între genunile mîniate
Steaua altoiului de păcate.
Şi-au pornit îngerii purtători de jalbe
Trecînd spre Domnul printre nori şi stele albe,
Călători ca un stol de păsări codalbe
Purtînd zorile guşelor salbe
Ca într-un colind de ţară
Fîlfîiră şi zburară
Şi la Domnul se-nălţară,
Apucară căi de lapte
în frunte cîteşi şapte,
îngeri mari cîrmuitori
Şi-apoi şi alţii mai micşori,
îngeri calfe şi-ajutori,
îngeri mici şi ucenici,
îngeri învăţăcei
Şi-alte duhuri după ei.
Sîn' Vasile ce-mi făcea,
După ei mi se lua
Şi cu ei în cer intra.
Dînd buzna ca ursul pustiei
Cel dintîi deschise gura îngerul Rusiei,
Un uriaş ciolănos cu barba galben patrafir
Peste caftan de pene roşii cu petece în şir.
Vorbele-i ţîşneau ca dinamitele în munte
Şi-i vedeai prin ochii cît nişte paftale
Arzînd creierii albastru sub frunte:
- Doamne, am înjungheat obştea
şi-am înjugat cetatea
Dar tot n-am putut să birui nedreptatea,
Vezi-mă, n-am căutat,
Botforii mi-s uzi, sînge vinovat, nevinovat -
Leacul tămăduitor tot n-am aflat.
Turma neascultătoare-i aşa departe de Tine
Că singur Christos ar putea s-o ţie,
Biciul mi s-a dezlînat peste mişei,
Trimite-Ţi fiul să se răstignească iar pentru ei!
Dacă e cineva, chiar eu îl spînzur pe lemnul de chin.
Fac cruce milostivă şi zic amin.

Şi-a căzut cu metanie mare, împleticindu-şi pasul,
îngerul Anglo-Americii ridică semeţ glasul.
Alb, vînos, îşi cerca pumnii întruna
Ca un atlet ceresc gata să boxeze cu soarele şi luna.
Grumazul încordat, pîntecele supt:
— Nici eu nu mai pot îndura atîta răutate,
Oamenii legămîntul Tău l-au rupt,
De la un ocean la altul o holdă de păcate,
Şi joacă joc de negri, dans drăcesc
în jurul viţelului de aur pămîntesc.
Doamne, trimite pe Christ, găteşte solul.
Eu nu mai pot lupta cu dolarul şi alcoolul.
Greoi se ridică îngerul Germaniei apoi,
Trupeş, clipind din ochii ascunşi ca-ntr-un cimpoi -
Glasul îi ieşise din osînza pîntecului în caturi:
— Doamne, norodul meu nu pot să-l mai satur.
Din căile hulpave cine să-l întoarne?
Năbuşit de carne nu rîvneşte decît carne -
De dragul ei varsă sînge cum ar mişca un braţ,
Pămîntul pentru el i-o carne poftită cu nesaţ -
Religia cărnii umple de mireasmă văzduhul
Trimite-Ţi fiul, să-şi verse sîngele şi duhul!
Patetic, îngerul Franţei s-a înfăţişat
Penele-i închipuiau o togă de advocat
A rotunjit uşor cotul ca la tribună:
— Doamne, Republica este fecioara nebună
Care a stins candela şi a vărsat mirul speranţei
Ce se prelingea pe capetele regilor Franţei;
Acum din Rin pînă dincolo de Pirinei
E un stîrv în care foiesc viermi, copiii ei -
Burghezia se răsfaţă în împuţiciune,
Eu veacul nu-l pot spăla de stricăciune.
Şi nici o putere nu mai am.
Trimite pe Herculele cerului, pe Fiul Tău iar,
Căci pe lîngă scîrna ce-năbuşă Notre Dame
Grajdurile lui Augias erau lespezi de altar!
îngerul Japoniei surîde tăios închizînd ochii:
— Doamne, eu sunt de altă lege,
Dar poporul meu înţelege,
El nu vrea să rămîie un pas mai pe jos
De aceea cer şi pentru galbeni un Christos.
Lucea pe el misterios lacul galben al penelor:
— înţelegi, nu putem ceda o iotă europenilor.

Cînd vru să iasă să vorbească
îngerul Africei sfios ca un tăciune,
S-a încruntat la el toată ceata îngerească
Şi el holbat făcu semn că se supune.
îngerul Asiei, bătrân, lămîiu,

închis în pănuşa penelor ca-ntr-un sicriu,
Ţinea ochii în Dumnezeu fără să clipească
Şi n-a mai găsit cu cale să vorbească.
Făcu loc unui înger ce tot da ocol
Nemulţumit că nu se ţin de protocol
— Doamne, nu mă întreba de Papa
El nu mai calcă nici pămîntul, nici apa -
Dar cred că pentru cîtă strîmbătate
Apasă peste eterna cetate
Nu-i de ajuns un singur fiu al Tău,
Trimete şapte Christoşi pentru şapte plîngeri,
Cîte unul pentru fiecare dintre noi, marii îngeri!
Eu pe-al meu îl voi duce
La coborîrea de pe cruce.
Inscripţie pe icoana Înainte-Mergătorului
Urcă răcnind din pustie
O arătare ca de stafie
Uscat, smolit, cioturos
Pe umeri cu strai miţos,
Cu chica treierînd spinii
Vine buciumaşul luminii.
Sculat dintre lei şi lăcuste
Calcă pe malurile-nguste
Jumătate spaimă, jumătate sfînt,
Spionul lui Dumnezeu pe pămînt;
— De ce-ţi ascunzi apele, Iordane?
— De ochii tăi, aprinse cazane.
— De ce-ţi fereşti creştetul, Ierusalime?
— De glasul tău, tunet din înălţime!
Cînd proorocirea-ţi aprigă suie
Şapte zăvoare de ceruri descuie...
...Iată se string, părăsind pe Irod,
Mulţimile noului norod
Căci din gura-i încîlcită-n păr
Zbucnesc şuvoaie de adevăr,
Despică vremurile fulgeratic
Glasul lui de înger sălbatic,
Dar de sub pădureaţa sarică
Adie frumuseţea harică.

Muntele îngerilor
Din muntele crăpat, cu gîtlejuri căscate
Şi temelii mîncate cu fulgere şi ploaie
Ies uneori, tîrîte de puhoaie,
Ciolane uriaşe, fălci înfricoşate,
Palme-ncremenite cu degete de-un cot,
Schelete de aripi dărîmate
Vîrf de unghie ca spada
Pe care apele umflate le scot

Din fund de măruntaie,
Tari ca piatra, albe ca zăpada.
Sînt oase vechi de îngeri înmormîntaţi de vii...
Cînd, spartă sfada,
Vrăjmaşii Domnului căzură în cîmpii,
Pe negrele lor trupuri de îngeri răi răpuşi
Cu aripile ciunte
Au răsturnat Arhanghelii un munte,
Din care ies arar
Ţurloaie blestemate,
Măsele-nţelenite cît pietrele de moară
Şi fluiere strivite, cu măduve-ngheţate
în galben chihlimbar,
Zăcînd amestecate în chiar aceeaşi vatră
Cu aşchii şi tăişuri de paloşe de piatră
Şi cremene din sfîrcul săgeţilor cereşti...
Dar inimile, arse şi prefăcute-n aur
Ascuns în miez de stîncă,
Mai flăcărează încă
Atunci cînd vîlva muntelui s-arată
A cumpănă şi-a moarte,
Văpaie necurată,
Pe-al rîpilor oblînc,
Sau tainică vuieşte şi licăre departe
In ocne sfredelite spre groaznicul adînc.
[1931-1932]

Adio Libertăţii
Scrîşnind îţi spun adio, Libertate.
Azi nu mai eşti pe cîmp de bătălii,
Să te culeagă săbii încercate
De strălucirea sfintelor mînii.
Jertfită astăzi Păcii speriate,
Zaci tîrguită-n zapise spurcate,
La masa sumbrelor împărăţii.
Ne smulseră tot: flinte, plumbi, oţele,
Chiar ghearele ce ne crescură-n loc.
Nu-i slobod fier măcar între plăsele,
Nici la copiii noştri puşti de soc,
Iar mîinile ni-s biete lanţuri grele.
Doar inimile poartă arme-n ele
Şi sufletele pulberea de foc.
Călcată Ţara ca un teasc cu struguri
Stă sub copita vremilor de-apoi.
Cu miile, cînd n-avem grîu, sub pluguri
Ne-ngroapă şi ne samănă pe noi.
Pe regi ni-i azvîrliră la gunoi,
Din pîntece ni-s pruncii puşi la juguri,
Strămoşii şterşi ca basme cu strigoi.

„Nu mai pîndiţi pe cer izbăvitorii,
Le-ntîrziară zborul an de an.
Vă amăgesc ca norii sau cocorii..."
Aşa ne scuipă-n faţă cel viclean.
„Şi libertatea-i numai un alean.
Ea v-a uitat. Aşa-s cotropitorii.
Stă între ea şi voi un ocean..."
Ce blestem ţipă gura-mi vinovată?
Tu, Frumuseţea lumii nenfricată,
Tu, glorie a vieţii, tu ne ţii!
Să-ţi spun adio ţie? Niciodată!
Chiar de-o fi scris să nu mai fim noi vii,
De dincolo de moarte scăpărată,
Tunînd peste tirani, tot ai să vii!
(„Luceafărul", Paris, mai 1949,
iscălită cu pseudonimul Valeriu Anghel)

Dincolo de carne şi sînge
Doamne, răzbate şi pînă la Tine ramătul acesta
Pe care-l urlă pin' la marginile lumii, junghiată, Budapesta?
Cînd popoarele sînt din adînc apucate
De sălbatecul lor spasm de libertate
Cum stăm atunci toţi drepţi în faţa mitralierii
Să ne spulbere carnea puzderii?
De ce pînă şi copilaşii se îndură
Să-şi verse sîngele pînă la ultima picătură?
De ce ne batem cu o stranie vitejie
Pentru moartea din faţă ca pentru o avuţie?
Şi-n giulgiul de gloanţe ce mînios se ţese
Ne-nfăşurăm trupurile fără să ne pese?
Mi-a răspuns Cineva: e o ţintă dincolo de trup
De rîvna căreia cărnurile se dăruiesc şi se rup.
Aşteptaţi, lupta voastră e încă mister:
Bătălia e pe pămînt, izbînda în cer.
Priviţi-vă: copii, femei, bătrîni... nimeni nu plînge:
Fără să ştiţi, marele meu Suflu la luptă vă strînge
Pentru Libertatea cea de dincolo de carne şi sînge.
4 nov. 1956

Tatăl nostru
Tatăl nostru este foarte puţin o rugăciune. Dintre toate, este aceea în care nu cerem, nu cerşim aproape nimic. Afară de pîinea noastră, şi aceasta numai pentru fiinţare, restul este crez şi descoperire, îndemn şi mărturisire. Nu e individual. Cine-l spune vorbeşte în numele tuturor şi mărturiseşte pentru toată omenirea. în el domină obştescul şi socialul care îşi cer împlinirea. Chiar pîinea, dacă o ridicăm la simbolul ei spiritual, se preface din hrană în principiul existenţei, pentru care din spaimă de neant ne rugăm să nu fie retras.

TATAL

Creatorul începe prin cea mai mare şi înfricoşată taină a noastră, prin a se descoperi ca tată, iar noi făptura şi copii ai Lui. Orice ar fi El pe planul creaţiei, al existenţei, este Părinte. Este de la început răspuns la toţi ce-L socotesc un constructor, principiu abstract închis în sine şi pentru sine. Inteligenţă primordială, număr unic care se multiplică, Arhitect sau Mag, scamator. Nimic din toate astea, ci tată, persoană cu toată bunătatea, mila, îngăduinţa şi dragostea de părinte. în Tatăl nu [indescifrabil, probabil sălăşluiesc] toate divinele însuşiri, cine i Le poate socoti, ci numai acele iradiate pentru zămislire, alese din absolutul divin şi întoarse duh spre nefiinţa în care s-au precipitat viaţa şi moartea... alt soi de viaţă.

Prin această solicitudine, El este Tată plin de toată grija şi răspunderile graţiei dumnezeieşti şi Duhului, [indescifrabil]

Aceste raze, raze - misterul Fiului -, mănunchi s-au strîns şi mai laolaltă şi s-au personificat în Fiul, cel de la început în Tatăl.

Dar el nu e limitat numai la această fîşie de activitate cosmică, plăsmuitoare şi întreţinătoare. Plenitudinea Lui se limitează în acest chip doar pentru noi. Numai aşa îl putem oarecum ajunge şi cunoaşte ca tată, numai prin acestea se poate spune că e imanent. Toate celelalte infinite puteri şi măriri nemăsurate strălucesc de cealaltă parte a existenţei, creaţie dincolo de Sine ca Dumnezeu tată [indescifrabil] niciodată ascuns, etern El este totodată nonexistenţa care ne înconjoară. Cosmosul ca oceanul [cu] un biet atol - cosmos ieşit tot din plasma Lui a toate făcătoare.

Ce poate şti un prunc despre părintele său, un împărat, cîrmuitorul celei mai mari împărăţii? El plînge şi cere să-L aibă necontenit lîngă dînsul, să-l apere şi să-l îngrijească. Cum să ştie că munca Tatălui este în pîinea pe care o mănîncă, în laptele pe care îl bea, în vestmîntul care îl îmbracă, mîna Lui în lemnul şi soba care-l încălzeşte. Grija Lui în patul şi aşternutul care-l adoarme, în pereţii casei care-l ocrotesc, în mîna slugilor care-l slujesc. Părintele absent, plecat după alte treburi şi în împlinirea altor activităţi, s-a lăsat pre El copilului în tot ceea ce-l ţine, îl viază şi creşte şi-l slujeşte. Tatăl are o mie de chipuri în care să-i aibă de ştire şi să-l vegheze în orice clipă cu toată dragostea şi puternica lui bunătate de Tată.

AL NOSTRU

A doua mare revelaţie pe care domneasca rugăciune ţine să ne-o descopere este că Tatăl nu e al meu sau al tău, este al nostru al tuturor. Şi dintr-odată se hotărăşte frăţia şi solidaritatea, nu numai umană, ci întreg cosmică. De la început, axiomatic, oricine nu ţine seama de toţi ceilalţi nu-i este fiu. Numai toţi la un loc, întrupaţi într-un bloc, sîntem fiul. Cine-l cheamă, dezbinat, numai pentru sine, răznit de ceilalţi, îl cheamă împotriva lor şi nu e ascultat.

Rugăciunea ne învaţă astfel că trebuie, cînd ne rugăm, să ne gîndim la toţi, cînd cerem să solicităm pentru alţii, numai aşa căpătăm şi noi. Tatăl nu are preferinţe şi predilecţii, toţi sînt ai lui, egali înaintea dragostei şi bunătăţii sale. Harul lui infinit nu se poate micşora, revărsa numai unuia. Cît de mare, e tot prea mic pentru imensitatea, bunătatea lui Dumnezeu.

Fără să ştii, fără să vrei, rugîndu-te pentru tine îl chemi asupra tuturor. De ce să nu faci asta cu bună-ştiinţă, de ce să nu te creşti singur şi să te potenţezi la multiplul omenirii şi al creaţiei întregi, măcar în clipa rugăciunii. Atunci poţi cu adevărat deveni universal, om cosmic, reprezentant al frăţiei întru Dumnezeu, aşijderi Domnului Christos, emanaţie sublimă a umanităţii îndreptîndu-şi vîrful spre Tatăl.
Al nostru este Tatăl, rugăciunea către El, oricine ar face-o, cît de singur şi mic, să fie ca şi cum ar fi a noastră, din partea noastră a tuturor pentru Tatăl nostru.
Asta mai arată ce păcat de moarte sînt ura şi pizma unuia asupra celorlalţi copii ai Domnului. Ce nelegiuire este să te rogi pentru răul altuia, să chemi urgia asupra fratelui tău. Şi mulţi îndrăznesc să facă asta în rugăciune, cu aceleaşi buze şi în aceleaşi cugete cu care cer pentru ei binele şi ajutorul. Cel ce se roagă împotriva altuia se roagă împotriva lui.

SFINŢEASCĂ-SE NUMELE TĂU
PRECUM ÎN CER AŞA ŞI PRE PĂMÎNT

S-ar părea ciudată această cerere a noastră, oricum de prisos, numele lui Dumnezeu e sfînt şi fără noi. Noi cerem numai îngăduinţa să-l sfinţim şi noi pre pămînt împreună cu cei ce zi şi noapte cîntă în cer: „Sfînt, sfînt, sfînt."
Dumnezeu nu are nume, ceea ce se înţelege prin numele lui Dumnezeu (IHVH) e totalitatea ştiinţei şi cunoştinţei noastre despre El. Mintea noastră îl cuprinde şi îl sfinţeşte, adică i se închină şi-l adoră pe Dumnezeul cunoaşterii în acest chip. Numele lui este înţelepciune. Slujba sînt legile armoniei universale, artelor roditoare, principiile universului, destăinuirile fizicei şi hyperfizicei, Luminile raţiunii, Rigorile logicei, Splendorile adevărului, Puterile numerelor, Rînduielile cunoaşterii, însuşirile sufletului, Tainele trupului, Bunătatea, Frumuseţea, Ordinea, Desăvîrşirea spre care tind toate şi la care vor ajunge toate. Pe unele ca acestea le cerem şi ne rugăm să ne dea puterea şi capacitatea să le sfinţim, să le adorăm. Acestea sînt razele dumnezeieşti ale căror lumini scriu şi revelează numele lui în creaţie. Numele lui Dumnezeu este starea lui de creaţie, Cuvîntul, şi-l rugăm să nu încetăm o clipă de a o sfinţi şi noi, ca să participăm şi noi la sfinţenia lui.

CARELE EŞTI ÎN CERURI

A treia mare taină ce ni se descoperă şi ne mîntuieşte de o străveche robie.
Dumnezeu este al tuturor şi e liber, nu e robul nici unui om, nici unui neam, nici unui loc, nu e ţintuit nici în Tir, nici în Sidon, nici la Roma, nici în Lassa, ori în Ierusalim. El planează peste toată creaţia şi o înfăşoară, aşa cum planează Cerul.
Nu e un zeu pămîntean şi pămîntesc. Să nu-l căutăm ca idolatrii în lemn sau în piatră, în frumuseţe cioplită sau în templu zidit. E dincolo de cele pieritoare ale existenţei, într-un plan deasupra tuturor închipuirilor existenţei, care cearcă să fie închipuit prin cuvîntul Ceruri.

Acest „Carele eşti în ceruri" pune apocaliptic capăt neînţelegerilor între religii. Este cea dintîi împăcare pe pămînt, înaintea tuturor judecăţilor de apoi...
Pe cel ce nu-l încap cerurile, oricît l-ar îmbucătăţi pămîntul, unii adorînd o părticică, alţii alta, El tot unic al tuturor rămîne, acolo în cerurile Veghetoare: Tată al nostru.
Ierusalim, Romă, Mecă, biete fanale fumegătoare, înecate, topite, şterse de imensa lui lumină vărsată pe pămînt - A Tatălui nostru care e în ceruri.
VIE ÎMPĂRĂŢIA TA
împărăţia lui Dumnezeu neîntreruptă este fără de început. Adevărul total peste timpuri, dincolo de hotarele vremii, acum ca şi în viitorul tuturor veacurilor. Dacă ne rugăm este ca, lepădîndu-ne de împărăţia noastră, a omului, să ni se descopere şi nouă, să vie şi peste noi, adică să ni se dea puterea şi răbdarea, să cunoaştem împărăţia lui Dumnezeu, să o primim şi să o răbdăm: „împărăţia Mea nu e din lumea aceasta", disgraţie pe care o cerem să fie îndreptată, golul să se astupe. Lumea aceasta, noi să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu sub ocîrmuirea adevărului de la care ne-am abătut. Noi avem un adevăr lumesc, o optică pămînteană. E mult mai greu, aproape cu neputinţă să mergem noi la împărat, să ne mîntuim numai cu slabele noastre mijloace.
E mult mai uşor ca împărăţia să vie la noi, în chipul adevărului etern care luminează şi descoperă toate.
Doamne ajută celui ce slujeşte adevărului tău fără odihnă, fără frică, din toate puterile şi chiar dincolo de puteri, în duh, în cuget, carele se străduieşte ca să vie împărăţia ta.
FACĂ-SE VOIA TA
Voia lui Dumnezeu este libertatea... Prin şi din această mare, nestăvilită voie a lui ni se îngăduie abaterile, păcatul, uriciunea, adică voia noastră, libertatea noastră omenească. Aici e marea, originara nemărginire a creatorului care se oglindeşte în noi; socotindu-ne liberi, sîntem mărginiţi de voia noastră ca de o nemărginire mincinoasă. Libertatea noastră e o tăgadă a libertăţii, căci nu e liberă, atîrnată păcatului. Dar avem de la Dumnezeu libertatea să fim neliberi.
Voia lui Dumnezeu să ne liberăm voia de toate slăbiciunile, de toată amăgirea, de falsa libertate, de egoismul tiranic, de orbirea care ne ţărcuieşte sufletul, de ură şi păcat, ca voia noastră să se deschidă şi să se modeleze după voia Lui: „Căci nu e după voia mea"...
Lepădînd libertatea noastră, a păcatului, invocăm la părintească bunătate şi cerem libertatea originară, neatîrnarea de lume şi păcat care e voia lui Dumnezeu.
PRECUM ÎN CER AŞA ŞI PRE PĂMÎNT
O altă taină dezvăluită spre mîngîierea noastră. Aşa cum era odinioară, va fi şi la sfîrşit, precum în cer aşa şi pre pămînt, poate fi analogic şi acum în prezent. Planurile sînt despărţite prin prăpăstii de netrecut, dar totuşi ce este sus se poate măcar prin răsfrîngere oglindi jos.
îndemnurile de sus, pildele sfinţilor, Icoanele cerului se pot strevedea şi sluji de îndreptar nouă, celor căzuţi. Nu sîntem deci părăsiţi cu desăvîrşire. Pămîntul nu e retezat de cer. Cerul şi pămîntul se pot

măcar asemăna ca umbra cu cel ce o aruncă, precum unul şi celălalt pînă se vor uni şi plămădi într-o singură împărăţie şi singură voie. Rugăciunea deschide în noi alţi ochi-îngereşti, ca să vedem, sau măcar să visăm şi să cercăm să facem şi noi precum în cer aşa şi pre pămînt, adică împărăţia ta şi Voia ta, adevărul divin şi libertatea divină.

PÎINEA NOASTRĂ CEA SPRE FIINŢARE
DĂ-NE-O NOUĂ ASTĂZI

Aceeaşi nestrămutată, imperioasă expresie: a noastră şi nouă. Sîntem una pînă şi în sau mai ales în pîinea care ni se dă, nu spre altceva, ci pentru existenţă. Nu putem, nu avem dreptul să lipsim pe nimeni de pîine, simbolul existenţei, ca să o luăm numai noi, de pîinea, de viaţa pe care o cerem în numele tuturor. Umanitatea e un singur corp şi trebuie hrănită toată. Pîinea ca şi viaţa nu e a unuia, nu are stăpîn, căci e un principiu de existenţă, e spre fiinţă. Nu se poate strînge şi capitaliza, căci ea e numai clipa de azi, mîine nu mai sîntem, pîinea, clipa, susţinătoarea existenţei a pierit. De aceea le cerem din nou desluşit, stăruitor în fiecare zi, căci ele ţin numai de Tatăl, prin Fiul: „Deschide-vei mîna Ta (palma), Luaţi, mîncaţi"...

Prin pîine cerem cuminecarea cu Părintele existenţei, împărtăşirea cu dătătorul de viaţă eternă de care avem nevoie şi în fiecare zi şi astăzi. Aşa.

Cerem pîinea cea spre fiinţă, adică pîinea cea adevărată, care să hrănească toată fiinţa nu numai cea trupească. Pîinea să fie purtătoare de spirit, să aibă duhul fiinţător. Zadarnic ne îmbuibăm de pîinea pe care ne-o dă numai pămîntul, dacă în ea nu descoperim, nu vrem să includem cunoaşterea lui Dumnezeu care ne-o dă, dragostea de aproape în numele căreia o cerem şi viaţa pe care trebuie să o respectăm.

ŞI NE IARTĂ NOUĂ GREŞELILE NOASTRE
PRECUM IERTĂM ŞI NOI GREŞIŢILOR NOŞTRI

Una din cele mai frumoase taine între dumnezeire şi omenire. Acelaşi paralelism, aceeaşi analogie mîngîietoare alătură cer şi pămînt. Dar acest precum întoarce fraza şi aduce în capăt pe iertăm şi noi greşiţilor noştri. Precum iertăm şi noi, aşa iartă şi Tu nouă, ni se îngăduie să fim asemeni Tatălui şi să imităm bunătatea lui, mărinimia lui şi să iertăm noi întîi - după aceea şi cu această condiţie a faptei noastre urmează gestul iertării divine, precum iertăm, iartă-ne. Iniţiativa să pornească de la noi, de jos, ca să stîrnească reacţia de sus. Aruncăm în platanul pămîntesc de balanţă iertarea acelor ce ne-au greşit, cellalt (sic!) ceresc se coboară plin de toată greutatea răsplatei, iertarea noastră.

Iartă şi ţi se va ierta. E aproape divină această îngăduinţă, care ni se dă ca o adevărată putere, nouă tuturor păcătoşilor. Săvîrşind un exemplu dumnezeiesc, al iertării, ne străduim spre perfecţie şi ne spălăm de păcat, apropiindu-ne, oricît de departe prin iertarea care e aceeaşi, de Tatăl care e perfect şi ne iartă imperfecţiile a căror vină numai noi o purtăm.

ŞI NU NE DUCE PRE NOI ÎN ISPITĂ,
CI NE MÎNTUIEŞTE DE CEL RĂU

Aici fărîma mea de presupusă înţelegere se întunecă. încerc să schimb pe „duce" în „lasă"... Şi nu ne lăsa în ispită. Dar cine este cel

rău? Afară de noi înşine. De lumea pe care a creat-o Dumnezeu, iar noi am schimbat-o, am înrăit-o?
Cel rău nu poate fi decît tăgăduirea puterilor dumnezeieşti care ne-au şi ne susţin necontenit, în ciuda neglijenţelor, împotrivirilor, abaterilor noastre. De unde izvorăsc ele? Ispita lor? De la Diavolul socotit entitate aparte? Dar dacă n-ar fi cel rău o existenţă aparte, ar dispărea ispita? E necesar diavolul în economia lumii create? Căci dacă e, nu mai este posibilă - îngăduită - prezenţa Lui.
Diavolul este o amăgire, o ispită, de care cerem să fim mîntuiţi. Viaţa însăşi aşa cum ne-o facem noi este o schimonosire a vieţii dumnezeieşti. Pe diavol îl creăm noi, nu l-a zămislit Tatăl. E o spiritualizare neagră a materialităţii spiritului din noi. E păcatul, tot păcatul cu tot cortegiul lui de crime, adorat.
Diavolul este ispita omenească şi ispita e diavolul. Cine ne poate mîntui de noi înşine, de cursele pe care ni le întindem singuri, decît Tatăl puternic şi răbdător?
Iată Frumuseţea, omeneşte poate deveni prilej de ispită şi inducătoare în păcat. Bunătatea ajunge slăbiciune îngăduitoare de crime. Tăria se face tiranie lacomă de putere. Libertatea, dezmăţ şi destrămare. Iubirea capcană egoistă care ne sugrumă.
Diavolul este alcătuit deodată din toate acestea şi alte milioane de bucăţele spurcate din noi. Un monstru înmiit care stă să înghită omenirea, zămislit de fiecare şi de toţi la un loc.
De aceea ne rugăm în numele tuturor pentru izbăvirea de cel viclean.
Viclenia e prin excelenţă omenească. O deviere, o schimonosire a înţelepciunii, pusă în serviciul amăgirilor. Vulpea nu e vicleană. E firească. E aceeaşi tot timpul şi în toate împrejurările vieţii ei. Omul numai se preface, te amăgeşte că te iubeşte şi în aceeaşi clipă te vinde, te îmbrăţişează şi-ţi înfige cuţitul, te sărută şi cu sărutarea lui te arată călăului.
Diavolul este nu lipsa lui Dumnezeu, el neputînd lipsi de undeva din lume - ci lipsirea noastră, lipsirea lumii de EI.
Omul căzut este cel viclean. El este ochiul care trebuie scos.
„Scoate-mă, Doamne, de la omul viclean", strigă psalmistul.
Şi ne mîntuieşte pre noi de cel viclean, zice rugăciunea, nu ne lăsa în ispita amăgitorului, scoate-ne din lumea veacului orgolios, făţarnic şi protivnic Ţie - şi ne ridică în lumina sfinţeniei Tale eternă.
*
Am însăilat după-amiază o meditaţie profană despre Tatăl nostru, care mă urmărea de mult. Am cercat să-mi limpezesc, tot raţional, gîndurile despre Tatăl, pe care-l deosebesc fără să-l dezbin de Fiul: partea creatoare din Părinte, Faţa întoarsă spre Cosmul cu toate virtuţile zămislitoare.
Am agonisit scriind alinare şi răgaz de împăcare cu mine şi cu vremurile. Cea mai slabă interpretare este a ispitei şi a Diavolului, veşnică piedică şi piatră de scandal pentru mine. N-am consultat nimic, deşi mi s-a spus de o tîlcuire a lui Maxim Mărturisitorul.
Totul însă abundă desigur în locuri comune, amintiri şi comentarii auzite tot timpul.

Deşi l-am alcătuit pentru mine, simt nevoia să-l fac cunoscut şi altora. Orgoliu de scriitor? Ispită satanică? Cred că mişună de greşeli şi erezii fără îndreptare, mai ales că vorba nu traduce gîndurile la fel. Pentru unii, vorba are adîncimi care duc dincolo, peste metafizică, pe cînd eu nu m-am avîntat deloc în mistică, am rămas pe tărîmul mireanului de rînd.
înainte de prînz, a fost la mine (I.D.) Ştefănescu, a stat aproape două ceasuri - în care a vorbit numai el, pe mine mă supăra un început de laringită. Mi-a vorbit de moartea bătrânei doamne Grecescu şi mi-a povestit de cîţiva bătrâni, impresionanţi ca vigoare fizică şi intelectuală, pe care îi cunoscuse: Fleischen, Messmer, Ch. Diehl. Mi-a evocat apoi călătoriile lui în Italia - Umbria, Florenţa, Assisi. Are o memorie remarcabilă şi ştie să povestească frumos o mulţime de lucruri şi fapte. A cunoscut oameni de seamă şi a întîlnit tot soiul de celebrităţi pe unde a colindat. Interesante amănunte despre audienţele la Papa. Are o sănătate, o putere de activitate pentru vîrsta lui (60?) pe care nu o spune niciodată, uimitoare. îmi place totdeauna să-l aud conversînd - mult mai slab vorbitor ca profesor.
M-am sculat răguşit de-a binelea. Totuşi, am primit invitaţia lui Liviu [Nasta] pentru dejun. Am întîlnit acolo pe Tudorel [Teodorescu Branişte]. Boala lui merge înainte, dar nu mă pot amesteca. Bob mi s-a plîns iar de sănătatea lui. E păcat că şi-o strică ducînd o viaţă imposibilă.
Am trecut pe la [Traian] Mihail să-i dau un argument în privinţa mobilei lui Cuza: mai mult un sofism de advocat.
La ora 5 am fost acasă - şi am citit pînă seara tîrziu -, nu-mi vine să mă apuc de un lucru mai serios. Am gîndit mult la un roman. M-a furat apoi India lui Mircea [Eliade], şi iar s-au deşteptat în mine vechile rîvne de solitudine şi asceză. Mi-e dor de Gange şi Himalaia.
[mss. în arhiva familiei]
(Cf. V. Voiculescu, Opera literară. Proza,
ediţie îngrijită de Roxana Sorescu,
Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2003, pp. 707-713)

Bibliografie
Opera
V. Voiculescu,
Opera literară. Poezia, ediţie îngrijită şi prefaţă de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004
Opera literară. Proza, ediţie îngrijită, prefaţă şi cronologie de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2003
Opera literară. Dramaturgia. Documente biografice. Manuscrise sechestrate - Manuscrise regăsite, ediţie îngrijită şi prefaţă de Roxana Sorescu, Editura Cartex 2000, Bucureşti, 2004
Bibliografie secundară selectivă
Serghei Bulgakov, Ortodoxia, Traducere de Nicolae Grosu, Editura Paideia, Bucureşti, 1997

Nichifor Crainic, Spiritualitatea poeziei româneşti, cuvînt-înainte de Alexandru Condeescu şi postfaţă de Paul Dugneanu, Muzeul Literaturii Române, Bucureşti, 1998
George Enache, Ortodoxie şi putere politică în România contemporană. Studii şi eseuri, Editura Nemira, Bucureşti, 2005
Filocalie sau Culegere din scrierile Sfinţilor Părinţi care arată cum se poate omul curaţi - lumina şi desăvîrşirea, traducere, introducere şi note de prof. Dumitru Stăniloae, vol. I, Sibiu, 1946; vol. II, Sibiu,1947; vol. III, Sibiu, 1948; vol. IV, Sibiu, 1948; vol. V-X, Bucureşti,1976, 1977, 1977, 1979, 1980, 1981; vol. XI, Editura Episcopiei Romanului, 1990; vol. XII, Bucureşti, 1991. Reeditare: Filocalia sfintelor nevoinţe ale desăvîrşirii, vol.1 -XI, Humanitas, Bucureşti, 1997-2007.
William James, Tipurile experienţei religioase, traducere de Mihaela Căbulea, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1998
Vladimir Lossky, Teologia mistică a Bisericii de Răsărit, traducere şi studiu introductiv de pr. Vasile Răducă, Editura Anastasia, Bucureşti, 1992
Vladimir Lossky, Vederea lui Dumnezeu, traducere de Maria-Cornelia Ică jr., studiu introductiv de diac. loan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 1995
Pelerinul rus. Mărturisirea unui pelerin despre lucrarea plină de har a Rugăciunii lui Iisus, traducere de Gherontie Cruceada, Editura Bunavestire, Bacău, 2001
Povestirile unui pelerin în căutarea rugăciunii neîncetate, versiune după textul integral al redacţiei Optina; cuvînt-înainte şi traducere de diac. loan I. Ică jr., postfaţă de Aleksei Pentcovski, Editura Deisis, Sibiu, 2001
Mărturisirile sincere către duhovnicul său ale unui pelerin rus cu privire la Rugăciunea lui Iisus, traducere de arh. Paulin Lecca, Editura Sophia, Bucureşti, 1998
Spovedania unui pelerin rus către duhovnicul său, traducere de preot Nicolae Bordaşiu, ediţia a Il-a, Editura învierea, Arhiepiscopia Timişoarei, 1999
Micafilocalie a Rugăciunii inimii, prezentare, note şi comentarii de Jean Gouillard; traducerea de Ilie şi Ecaterina Iliescu, Editura Herald, Bucureşti, f.a.
Patericul sau Apoftegmele Părinţilor din pustiu. Colecţia alfabetică, traducere, introducere şi prezentări de Cristian Bădiliţă, Editura Polirom, Iaşi, 2003
Dario Raccanello, Rugăciunea lui Iisus în scrierile stareţului Vasile de la Poiana Mărului (Cu traducerea integrală a scrierilor), traducere de Maria-Cornelia Oros şi diac. loan I. Ică jr., cuvînt-înainte de Arhim. Ioanichie Bălan, Editura Deisis, Sibiu, 1996
Sbornicul. Culegere despre Rugăciunea lui Iisus [Textele aduse în România de Ivan Kulîghin - părintele loan cel Străin, folosite de rugătorii participanţi la Rugul Aprins], 2 vol., vol. I Lucrarea minţii, vol. 2 Lucrarea Mînăstirii Valaam, traducere de pr. Gheorghe Roşea, Episcopia Ortodoxă Alba Iulia, f.a.

Andre Scrima, Timpul Rugului Aprins. Maestrul spiritual în tradiţia răsăriteană, prefaţă de Andrei Pleşu, volum îngrijit de Anca Manolescu, Humanitas, Bucureşti, 1996
Andre Scrima, Despre isihasm, volum îngrijit de Anca Manolescu; traducere din franceză de Maria-Cornelia Ică, Anca Manolescu, Toader Saulea; traducere din engleză de Sorana Corneanu, Humanitas, Bucureşti, 2003
Andre Scrima, Antropologia apofatică, volum îngrijit de Vlad Alexandrescu, Humanitas, Bucureşti, 2005
Andre Scrima, Experienţa spirituală şi limbajele ei, volum îngrijit de Anca Manolescu în colaborare cu Radu Bercea, cuvînt-înainte de Anca Manolescu; traducere din franceză şi engleză şi note de Anca Manolescu, Humanitas, Bucureşti, 2008
Andre Scrima, Ortodoxia şi încercarea comunismului, volum îngrijit de Vlad Alexandrescu; traduceri de Vlad Alexandrescu, Lucian Petrescu şi Miruna Tătaru-Cazaban, Humanitas, Bucureşti, 2008
Dumitru Stăniloae, Ascetica şi mistica ortodoxă, 2 vol., vol. I Ascetica, vol. II Mistica, cuvînt-înainte de Cornel Toma, Alba Iulia, 1993
Dumitru Stăniloae, Spiritualitatea ortodoxă (vol. III din Teologia morală ortodoxă), ediţia a Il-a, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R., Bucureşti, 1993
Dumitru Stăniloae, Rugăciunea lui Iisus şi experienţa Duhului Sfînt, traducere de Marilena Rusu, cuvînt-înainte de arhim. Gheorghios Grigoriatul, prefaţă de Olivier Clement, Editura Deisis, Sibiu, 1995
Dumitru Stăniloae, Poziţia domnului Lucian Blagafaţă de creştinism şi ortodoxie, ediţie îngrijită de Mihai-Petru Georgescu, Editura Paideia, 1997 [ediţia I, Sibiu, 1942]
Dumitru Stăniloae, Trăirea lui Dumnezeu în ortodoxie, ediţia a II-a, antologie, studiu introductiv şi note de Sandu Frunză; prefaţă de pr. prof. Ilie Moldovan; postfaţă de pr. lect. univ. drd. loan Chirilă, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000
Emanuel Swedenborg, Cartea de vise, traducere din suedeză, prezentare şi note de Gabriela Melinescu, Editura Univers, Bucureşti, 1995
Stelian Tănase, Anatomia mistificării 1944-1989, ediţia a IlI-a, Humanitas, Bucureşti, 2009
Sandu Tudor (Ieroschimonahul Daniil Tudor), Scrieri 1 (Imn Acatist la Rugid Aprins al Născătoarei de Dumnezeu, Cartea Muntelui Sfînt, Marea noapte de aur a Maicii Domnului, Apocalipsa lui loan, Am auzit cîntecul păsării unice), îngrijirea ediţiei şi prefaţă de Alexandru Dimcea, Asociaţia filantropică medicală creştină Christiana, Bucureşti, 1999
Ieroschimonahul Daniil Sandu Tudor, Taina Rugului Aprins. Scrieri şi documente inedite, ediţie îngrijită şi cuvînt-înainte de prof. Gheorghe Vasilescu, Editura Anastasia, Bucureşti, 1999
Cristian Vasile, Biserica Ortodoxă Română în primul deceniu comunist, Editura Curtea Veche, Bucureşti, 2005